

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEŞALE DERGİSİ
(İnceleme-Metin)

HAZIRLAYAN

YASEMİN ULUTÜRK

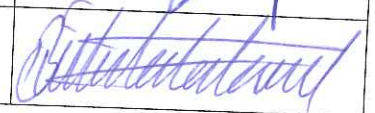
DANIŞMAN

YRD. DOÇ. DR. YÜKSEL TOPALOĞLU

EDİRNE
2011

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

YASEMİN ULUTÜRK tarafından hazırlanan MEŞALE DERGİSİ (İNCELEME-METİN) konulu YÜKSEK LİSANS tezinin sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 12.-13. maddeleri uyarınca 21.07.2011 Perşembe günü saat 13.30'da yapılmış olup, tezin ..... Kabul edilmesine ..... OY BİRLİĞİ / OY ~~ÇOKLUĞU~~ ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Doç. Dr. Ali İhsan ÖBEK	<u>Kabul</u> <u>Edilmesine</u>	
Yrd. Doç. Dr. Yüksel TOPALOĞLU (Danışman)	<u>Kabul</u> <u>Edilmesine</u>	
Yrd. Doç. Dr. Bülent ATALAY	<u>Kabul</u> <u>Edilmesine</u>	

Tezin Adı: Meşale Dergisi (İnceleme-Metin)

Hazırlayan: Yasemin ULUTÜRK

ÖZET

Meşale dergisi, Cumhuriyet'in ilanından sonra zorlu bir dönemden geçen, yenilik ve değişimleri inkılaplar ile gerçekleştirerek çağdaş milletler seviyesine ulaşmayı hedef olarak belirleyen yeni devletin edebiyat ve sanat âleminin durağanlaştığı bu zamanında yayım hayatına girmiştir. Yalnızca bir yıl yayımlanabilmiş olan Meşale, bu süreçte, sekiz sayı çıkmış ve Harf İnkılabının ardından okuyucu kaybına uğrayarak o dönemdeki birçok süreli yayın gibi yayım hayatına son vermiştir. Meşale, baştan sona bir edebiyat dergisi olmakla birlikte görsel malzeme açısından da oldukça zengin bir dergidir.

Çalışmamız “Önsöz”, “Giriş”, “Sonuç” ve “Kaynakça” dışında iki ana bölümden oluşmaktadır. “Giriş”te devrin sosyal, siyasal ve kültürel yapısı ile basın faaliyetleri hakkında genel bir bilgi vermeye çalıştık. I. Bölüm’de dergiyi biçim ve içerik bakımından inceleyerek, dergi üzerinde çalışma yapmak isteyenlere da kolaylık sağlayabilecek bir dizine yer verdik. Biçim bakımından yaptığımız incelemede derginin biçim özellikleri, amacı ve yazar kadrosu hakkında bilgi verdik. Aynı zamanda bu bölüme derginin ihtiva ettiği reklâm, ilân ve tanıtım yazılarına ait ayrıntılar ile derginin sayısal görünümünü ifade eden tabloları da ekledik. İçerik incelemesinde de tamamı edebî metinlerden oluşan yazıları türlerine göre sınıflandırarak incelemeye çalıştık. Bu bölümde yer alan “Dizin” kısmında “Kronolojik”, “Yazar Adına Göre (Alfabetik)” ve “Tematik” olmak üzere bir sınıflandırma yaptık. Yine derginin görsel zenginliğini oluşturan fotoğraf, resim ve tablolar ile ilgili bir dizini de bu bölümde vermeyi uygun gördük.

II. Bölüm’de ise derginin bütün sayılarındaki metinlerin yeni yazıya aktarımını sunduk.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Dönemi, Dergi, Meşale, Yedi Meşaleciler, Aktarma.

Name of Thesis: Meşale Magazine (Analysis-Text)

Prepared by: Yasemin ULUTÜRK

ABSTRACT

The magazine titled “Meşale” was published in the period when the literary and artistic Works of new republic whose aim was to reach the level of developed civilizations by making some important reforms following its announcement stabilized. It was published only for a year and in 8 volumes and came to the end of its publishing life like most of other magazines of that period, following the Alphabet Reform. “Meşale” was not only a literary magazine but also it was rich in visual materials.

The study consists of two main sections apart from “Preface”, “Introduction”, “Conclusion” and “References”. At the “Introduction” part, a general information about the social, political and cultural structure as well as press activities of that period is given. We tried to place an “Index” for those who want to study on the magazine by analyzing the first chapter from form and content perspectives. In the form analysis, we gave information about form features, aims and authors. Moreover, we added some tables which explain the statistical view of the magazine together with some details about ads, brief infos, announcements which taken place in the magazine. In the content analysis we tried to analyze the literary texts by classifying them according to their genres. In “Index” part, we made classifications as chronological, alphabetical and thematical. We also, thought it would be appropriate to place an “Index” consisting of photos, pictures and tables that make up the visual richness of the magazine.

In the second chapter we presented the translated scripts of the entire articles published in all volumes of the magazine.

Key Words : Republican Period, Magazine, Yedi Meşaleciler, Meşale, Text, Transfer.

ÖN SÖZ

İnsanoğlu yaşadığı dönemde kendini geleceğe aktarmak amacıyla yazıyı keşfeder. Düşünce ve sanat girişimi ile ilgili ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kendi ruhunun bir parçası olarak edebiyatı ortaya koyar. Radyo ve televizyonların iletişim dünyasına girmesi ise çok yakın bir zamana tesadüf etmekle birlikte, öncelikle haberleşme aracı olarak dergi ve gazeteler kullanılmaya başlanır.

18.yüzyılda başlayan çağdaşlaşma / batılılaşma hareketi, 19.yüzyılda gerçekleştirilen Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı ve Meşrutiyetler ile birlikte büyük bir ivme kazanır. 20.yüzyılda Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle de, yeni Türk devleti modern bir hüviyete bürünür.

Her dönemde yayımlanan hem gazete hem de dergiler, yayımlandıkları dönemin siyasî, sosyal, kültürel ve edebî mahsullerini bünyesinde barındırır. Tanzimat dönemiyle birlikte ortaya çıkan süreli yayınlar da yayımlandıkları dönemin özelliklerini yansıtmaları ve geçmişe kaynaklık etmeleri bakımından önem arz eder. Özellikle 1923'ten sonra Cumhuriyet'in getirdiği birçok değişim ve yenilik göz önünde bulundurulduğu vakit, süreli yayınlardaki farklılık da dikkati çekmektedir. Bu farklılığın olduğu böyle önemli bir dönemde, Yusuf Ziya'nın önderliğinde 18-20 yaşlarındaki altı gencin toplanarak yayımladıkları "Meşale" dergisi, sükût içinde olan edebiyat âlemine büyük bir yankı ile girer. Biz de çalışmamızda 1928 yılında sekiz sayı yayımlanmış olan bu dergiyi yüksek lisans tezi olarak ele almayı uygun gördük.

Çalışmamız "Ön söz", "Giriş", "Sonuç", "Kaynakça" dışında "İnceleme" ve "Metin" olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır.

Çalışmamızın “Giriş” bölümünde, derginin yayımlandığı dönemde, içerisinde bulunulan kritik sürece “Dönemin Siyasal, Sosyal ve Kültürel Durumuna Genel Bir Bakış” başlığı altında değinmeyi uygun gördük. Yine bu bölümde “Türk Basın Tarihine Genel Bir Bakış” başlığı ile Tanzimat’tan Cumhuriyet’e ve Harf İnkılabına kadar uzanan süreçteki Türk basın faaliyetleri hakkında genel bir bilgi verdik.

Ana bölümlerimizden ilki olan “İnceleme”, üç alt başlıktan oluşmaktadır. “Derginin Biçim Açısından İncelenmesi” ve “Derginin İçerik Açısından İncelenmesi” başlıklarında, dergide bulunan ürünleri şekil ve muhteva bakımından inceledik. “Derginin Biçim Açısından İncelenmesi” alt başlığımızda biçim özellikleri, dergide bulunan reklâm, ilân ve tanıtım yazıları, derginin yayımlanma amacı ve yazar kadrosu hakkında bilgi vermeye çalıştık. Ayrıca dergide bulunan ürünlerin sayısal dökümlerini tablo halinde verdik. “Derginin İçerik Açısından İncelenmesi” adlı diğer alt başlığımızda da edebî bir dergi olan Meşale’deki tüm yazıları, edebî türlerine göre sınıflandırarak inceledik. Son alt başlığımız olan “Dizin” kısmını “Kronolojik Dizin”, “Yazar Adına Göre Dizin”, “Tematik Dizin” ve “Fotoğraf, Tablo, Küçük Resim / Figür Dizini” olarak bölümlere ayırarak sınıflandırdık.

İkinci ana bölümümüz olan “Metin”de ise dergide yayımlanmış metinlerin Latin harflerine aktardığımız şekillerine yer verdik. Metinlerde bulunan yabancı dillerdeki özel isimleri, yazıldıkları gibi ele almakla birlikte orijinal imlalarını da verdik. Yazılışlarından emin olamadığımız kelimeleri ise parantez içinde yazıldıkları gibi vermeye çalıştık. Ayrıca metinlerde geçen bazı imla ve noktalama eksiklerini de gidermeye çalıştık.

Çalışmam esnasında kıymetli vakitlerini bana ayırıp bıkmadan, usanmadan bana yol gösteren, eksiklerimi kapatarak hoşgörüyüyle yaklaşan Hocam Yrd. Doç. Dr. Yüksel TOPALOĞLU'na, kıymetli düşüncelerini benden esirgemeyen muhterem Hocam Prof. Dr. Recep DUYMAZ'a, Araştırma Görevlisi Polat SEL'e, maddi ve manevi desteklerini eksik etmeyen aileme teşekkürü bir borç bilirim. Son olarak yetişmemde emeği geçen bütün hocalarımı saygıyla anıyorum.

Yasemin ULUTÜRK

Haziran 2011

İÇİNDEKİLER

Özet	I
Abstract	II
Ön söz.....	III
İçindekiler	VI
Kısaltmalar	XII
Giriş.....	1
A.Dönemin Siyasal, Sosyal ve Kültürel Durumuna Genel Bir Bakış.....	1
B.Türk Basın Tarihine Genel Bir Bakış.....	22
 Birinci Bölüm: Meşale Dergisi'nin İncelenmesi	
A.Derginin Biçim Açısından İncelenmesi	39
1.Derginin Biçim Özellikleri.....	39
2.Dergide Bulunan Reklâm, İlân ve Tanıtım Yazıları	41
3.Amacı ve Yazar Kadrosu	42
4.Derginin Sayısal Görünümü.....	63
B.Derginin İçerik Açısından İncelenmesi	64
1.Şiir	64
2.İnceleme-Biyografi Yazıları.....	74
3.Tercüme.....	77
4.Deneme-Sohbet Yazıları	79
5.Hikâye-Tefrika Roman.....	83
6.Mülakat-Röportaj ve Soruşturma	85
7.Diğer Parçalar.....	89
C.Dizin	94
1.Kronolojik Dizin	94
2.Yazar Adına Göre Dizin.....	102
3.Tematik Dizin.....	109

a.Şiir	109
b.Tercüme.....	115
c.Hikâye ve Tefrika Roman	116
d.Sohbet-Deneme	116
e.Biyografi-İnceleme.....	117
f.Diğer Parçalar	119
4.Fotoğraf, Tablo ve Küçük Resim / Figür Dizini	120
a.Fotoğraflar	120
b.Tablolar	121
c.Küçük Resimler / Figürler	121
Sonuç.....	124
Kaynakça.....	127

İkinci Bölüm: Metin

Yedi Meşaleciler - Ahmet Haşim.....	132
Alber Samen [Albert Samain] – Yaşar Nabi [Nayır]	133
Haliç'in Mavnaları – Cevdet Kudret [Solok].....	138
Yükselen Ay – Ziya Osman [Saba].....	139
Alber Samen [Albert Samain]'den Parçalar – Yaşar Nabi [Nayır].....	140
Maslub – Sabri Esat [Siyavuşgil]	144
Sayıklama – Necip Fazıl [Kısakürek]	145
Sanayi-i Nefise Akademisi Müdürü Ressam Namık İsmail Beyle Mülakat – [İmzasız].....	146
Ateşçinin Şarkısı – Yaşar Nabi [Nayır]	150
Denizin Aldığı Adam – Kenan Hulusi [Koray]	151
Evim – Yusuf Ziya [Ortaç]	154
Taşçı – Vasfi Mahir [Kocatürk]	155
Arslan – Yaşar Nabi [Nayır]	156
Kartalın Ölümü – Cevdet Kudret [Solok]	157
Resimler ve Biblolar – Sabri Esat [Siyavuşgil].....	158

Meşale – Yusuf Ziya [Ortaç].....	160
Hayatta Olduğu Gibi – Ahmet Haşim.....	161
Şairin Ölümü – Vasfi Mahir [Kocatürk].....	163
İki Çalgıcı – Yaşar Nabi [Nayır].....	164
İntihal Dedikodusu Etrafında – [İmzasız].....	165
İntihal Hakkında Reşat Nuri Bey Ne Diyor? – Reşat Nuri [Güntekin].....	169
Balzac [Balzac] ve “Ecnebi Kadın” a Mektuplar – Ömer Bedrettin [Uşaklı]	171
Arabacının Şarkısı – Yaşar Nabi [Nayır].....	176
Gülen Uşaklar – Sabri Esat [Siyavuşgil].....	177
Namık İsmail Beyle Mülakat – [İmzasız].....	178
Portre – Kenan Hulusi [Koray].....	181
O Bâd – Cevdet Kudret [Solok].....	183
Tiyatro Başlamadan – Sabri Esat [Siyavuşgil].....	184
Benim Akşamlarım – Ziya Osman [Saba].....	185
Akşam – Cevdet Kudret [Solok].....	186
Natalya Davidovna – A. Gaffar.....	186
On Beş Günde – Yusuf Ziya [Ortaç].....	191
Edebî Eser Bir Vesikadır – Ahmet Haşim.....	193
Enis Behiç – Cevdet Kudret [Solok], Yaşar Nabi [Nayır].....	195
Sesimi Duymayana – Vasfi Mahir [Kocatürk].....	197
Köprüde Sabah – Sabahattin Ali.....	198
Seslerimiz – Sabri Esat [Siyavuşgil].....	199
Kurbağalar – Ziya Osman [Saba].....	200
Bir Üstadın Doğuşu – Yaşar Nabi [Nayır].....	201
Turgenyev – Kâmran Şerif.....	205
Salome – Cevdet Kudret [Solok].....	207
Var – A.R.....	209
Açlar – Yaşar Nabi [Nayır].....	210
Ceylan Sesi – Kenan Hulusi [Koray].....	211
Hâkimler – Ömer Bedrettin [Uşaklı].....	218
Bağdat Caddesinde Öğle – Sabri Esat [Siyavuşgil].....	221

Balıkçının Şarkısı – Yaşar Nabi [Nayır]	221
On Beş Günde – Yusuf Ziya [Ortaç].....	223
Tevfik Fikret ve Edebiyatımızdaki Mevki – Vasfi Mahir [Kocatürk]	224
Dağ Üstündeki Manastır – Ziya Osman [Saba]	229
Hunlar – Sabri Esat [Siyavuşgil].....	229
Halit Fahri – Cevdet Kudret [Solok], Yaşar Nabi [Nayır].....	230
Kadın Kalbi – A.Gaffar	236
Serserinin Şarkısı – Yaşar Nabi [Nayır].....	240
Bir Yudum Su – Kenan Hulusi [Koray].....	241
Yedikule’de Akşam – Cevdet Kudret [Solok]	249
Aksaray’da Akşam – Sabri Esat [Siyavuşgil]	250
Nöbetçi – Vasfi Mahir [Kocatürk]	251
Ceylan Sesi – Kenan Hulusi [Koray]	252
Deniz Kızı – Ömer Bedrettin [Uşaklı]	257
Şair Ahlâkı – Ahmet Haşim	258
Orhan Seyfi – Cevdet Kudret [Solok], Yaşar Nabi [Nayır]	259
Harç – Faruk Nafiz [Çamlıbel]	269
Kahramanlarıma – Sabri Esat [Siyavuşgil]	270
Serenad – Vasfi Mahir [Kocatürk].....	271
Yolum – Yaşar Nabi [Nayır].....	272
Dağ Yolu – Cevdet Kudret [Solok].....	273
Marsel Prust [Marcel Proust] – Ömer Bedrettin [Uşaklı]	277
Kalyon – Cevdet Kudret [Solok].....	279
Ben – İlhami Bekir [Tez]	281
Tayfa – Ömer Bedrettin [Uşaklı]	281
Ceylan Sesi – Kenan Hulusi [Koray]	285
Türk Harfleri – Yusuf Ziya [Ortaç].....	289
Promete – Ziya Osman [Saba]	290
Edebiyat mı? – Mehmet Rauf	291
Çingirak – Ahmet Kutsi [Tecer]	294
Pol Valeri [Paul Valery] – Ömer Bedrettin [Uşaklı].....	294

Öptükten Sonra – Kenan Hulusi [Koray].....	297
Gülen Adam – Yaşar Nabi [Nayır]	297
Akasyalı Ev – Cevdet Kudret [Solok].....	299
Yeni Sanatkâr – Ahmet Haşim.....	299
Küçük Gemi – Sabri Esat [Siyavuşgil]	301
Kargam – Ziya Osman [Saba].....	302
Faruk Nafiz – Cevdet Kudret [Solok]	303
Sonbahar ve Peygamber Olmak – Sabri Esat [Siyavuşgil]	310
Alevden Mısralar – Vasfi Mahir [Kocatürk].....	312
Sokaktan Geçenler – Cevdet Kudret [Solok].....	312
Deli – Vasfi Mahir [Kocatürk].....	313
Ceylan Sesi – Kenan Hulusi [Koray]	319
Gurabahane-i Laklakan – Yusuf Ziya [Ortaç]	321
Kâri Gözüyle – Yusuf Ziya [Ortaç]	323
Mezar – Yaşar Nabi [Nayır].....	324
Faruk Nafiz – Yaşar Nabi [Nayır].....	325
Veda – Sabri Esat [Siyavuşgil]	335
Yerin Dibi – Ziya Osman [Saba]	335
Alevden Mısralar 3 – Vasfi Mahir [Kocatürk].....	336
Kalpsiz Ölü – Galip Nâşit	337
Büyücü Karının Kızı – Ömer Bedrettin [Uşaklı]	338
Kleopatra [Cleopatra] – Salih Zeki [Aktay].....	343
Guy dö Mopasan [Guy de Maupassant] – Ömer Bedrettin [Uşaklı].....	344
Ceylan Sesi – Kenan Hulusi [Koray]	349
Viyolonsel – Sabahattin Ali	351
Sen – Yaşar Nabi [Nayır].....	359
Dünkü ve Bugünkü Edebiyatımız – Yaşar Nabi [Nayır]	359
Tiyatro Mevsimi Münasebetiyle – Suat Derviş	361
Kısa Girerken – Ziya Osman [Saba]	364
Miras – Nazif Selahattin.....	365
Karga – Ziya Osman [Saba].....	366

Ayrıldıktan Sonra – Yaşar Nabi [Nayır]	370
Haliç Uyaniyor – Sabri Esat [Siyavuşgil]	371
Haydarpaşa’da Akşam – Sabri Esat [Siyavuşgil].....	372
Sırça Köşkün Sultanı – Cevdet Kudret [Solok]	372
Zavallı Piyer – Salih Zeki [Aktay]	374
Yahya Kemal ve Eseri – Faruk Nafiz [Çamlıbel]	375
Guy dö Mopasan [Guy de Maupassant] – Ömer Bedrettin [Uşaklı].....	380
Ceylan Sesi – Kenan Hulusi [Koray]	383
Alevden Mısralar – Vasfi Mahir [Kocatürk].....	387
Sene-i Devriye – Ömer Bedrettin [Uşaklı].....	388
Sen 2 – Yaşar Nabi [Nayır]	389
Bu Yaz da Geçti – Cevdet Kudret [Solok].....	390
EK : Meşale Dergisi’nin Ön ve Arka Kapak Fotoğrafları İle Yedi Meşaleciler	393

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.d.	: Adı Geçen Dergi
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
Ank.	: Ankara
Ans.	: Ansiklopedi
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
İst.	: İstanbul
Mad.	: Maddesi
Mak.	: Makalesi
Mat.	: Matbaası
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MEBB	: Millî Eğitim Bakanlığı Basımevi
nr.	: Numara
Prof. Dr.	: Profesör Doktor
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDKY	: Türk Dil Kurumu Yayınları
Top.	: Toplam
TTK	: Türk Tarih Kurumu
vd.	: Ve diğerleri
Yay.	: Yayınları
Yüz.	: Yüzdelik

GİRİŞ

A) Dönemin Siyasal, Sosyal ve Kültürel Durumuna Genel Bir Bakış

Siyasal ve Sosyal Ortam

Osmanlı Devleti'nde yenileşme çabaları doğrultusunda 1839'da **Tanzimat Fermanı**, 1856'da **Islahat Fermanı** ilan edilir. Tanzimat Fermanı ile Osmanlı Devleti'ne kanun gücü girer, halkın can, mal, namus güvenliği sağlanır ve çeşitli vergi sistemleri oluşturularak devlete maddi güç oluşturulmaya çalışılır. Islahat Fermanı ile de daha çok, Osmanlı Devleti'nin bünyesinde yaşayan gayrimüslimlere, "milliyetçilik" kavramının önüne geçmek amacıyla birtakım haklar verilir.

Yapılan bu çalışmalar Osmanlı Devleti'nin durumunda tamamen bir düzeltme sağlayamadığı gibi Avrupalı devletlerin Osmanlı Devleti'nin içişlerine müdahale etmesine de engel olamaz. Bu ortamda yetişen Osmanlı aydınları 'Jön Türkler' (Genç Osmanlılar) Meşrutiyet rejiminin ilan edilmesini isteyerek mevcut sorunların ortadan kalkabileceğini savunurlar. Ziya Paşa, Namık Kemal, Prens Sabahattin gibi düşünürlerin destek ve çabaları ile 1876'da **I. Meşrutiyet** (Kânun-i Esâsî-ilk anayasa) ilan edilir. Fakat 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşını (93 Harbi) bahane eden Sultan II.Abdülhamit, Mebuslar Meclisini kapatır ve ülkede istibdat (Baskı) dönemini uygulamaya başlar. Aydınlar fikir özgürlüklerinin ellerinden alınmasından dolayı çok rahatsız olurlar ve II.Meşrutiyetin ilanı için çeşitli girişimlerde bulunurlar. Bu girişimlerden en etkili olanı aydınların bir araya gelerek oluşturdukları 'İttihat ve Terakki Cemiyeti'dir.Bunun üzerine Sultan II.Abdülhamit, **II.Meşrutiyet'** i ilan etmek zorunda kalır. Meşrutiyete karşı olan II.Abdülhamit taraftarlarının ayaklanma çıkarması üzerine (31 Mart Olayı), İttihat ve Terakki

Cemiyeti, merkezi olan Selanik'te **Hareket Ordusu** adı altında bir kuvveti İstanbul'a gönderir. İsyân kısa zamanda bastırılarak suçlular cezalandırılır. Ayaklanmada rolü olduğu düşünülen II. Abdülhamit tahttan indirilerek yerine V. Mehmet Reşat geçirilir.

Meşrutiyet döneminden sonra Osmanlı Devleti **Trablusgarp, 1 ve 2. Balkan Savaşları** ile **I. Dünya Savaşı** gibi çok çetin muharebelerle karşı karşıya kalır, ağır yenilgiler alır. I. Dünya Savaşı'nın sonrasında imzalanan **Mondros Ateşkes Antlaşması** ile Osmanlı Devleti'nin egemenlik alanı daraltılır ve İstanbul'un güvenliği tehlikeye düşer. Bir ateşkes antlaşmasından çok, bir teslimiyet antlaşması olan Mondros Ateşkesi'nden sonra çaresiz kalan İstanbul Hükümeti'nin işgallere engel olamadığı bu ortamda, Türk milleti örgütlenmeye başlar ve çeşitli cemiyetler kurar. Enver Ziya Karal'ın kurulan bu cemiyetler ile ilgili düşüncesi şöyledir:

“İstanbul'un yurtsever kişilerince, çeşitli isimler altında programlar ve cemiyetler kurulmak suretiyle kurtuluş çaresi aranmaktaydı...Temel kuvvetin doğrudan doğruya millet olacağı inancı bende pek kuvvetli idi...”¹

İtilaf devletleri de bu antlaşmanın maddelerinden güç alarak Anadolu topraklarına taarruza geçer. Avrupalı devletlerin bu hareketi üzerine İstanbul'a gelen Mustafa Kemal, yaptığı görüşmeler sonucu, Anadolu'nun İstanbul'dan kurtarılmasının mümkün olmadığını anlar ve arkadaşları ile Millî Mücadele programını hazırlamak için Anadolu'ya geri döner. Kendisine verilen 9. Ordu Müfettişliği göreviyle 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkarak Millî Mücadele'yi başlatır. Bu gelişmeyi takiben **Amasya Genelgesi, Erzurum ve Sivas Kongrelerini** yaparak Türk halkını bilgilendirir. Mustafa Kemal'in bu girişimlerinden rahatsız olan İstanbul Hükümeti, Mustafa Kemal'i İstanbul'a geri çağırır; fakat Mustafa

¹ Enver Ziya Karal, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, Ankara 1978, s.19.

Kemal bu çağrıya uymaz. Bunun üzerine İstanbul Hükümeti onu görevinden uzaklaştırarak tutuklanması için emir verir.

Osmanlı Devleti'ndeki bu iç karışıklıktan yararlanmak isteyen itilaf devletleri İstanbul'u işgal eder. Bu işgal üzere Mebuslar Meclisi dağıtılır. Mustafa Kemal Anadolu'ya kaçan mebuslar ile kendi arkadaşlarını toplayarak 23 Nisan 1920'de TBMM'yi açar.

“Osmanlı Devleti'nin temelleri çökmüş ve ömrü tamam olmuştur. Onu kurtarmak için ileri sürülen bu görüşlerin hepsinin dayandıkları 'Bütün deliller ve mantıklar çürük' tür. Ortada bir ata yurdu kalmıştır. Yapılacak şey, onu kurtarmak ve orada hâkimiyet-i milliyeye müstenit, bilâ-kayd u şart müstakil yeni bir Türk devleti tesis etmektir.”²

TBMM'ye karşı İstanbul Hükümeti'ni destekleyenlerin çeşitli şehirlerde çıkardıkları ayaklanmalar bastırılır. Fakat mevcut ordu ile yeni çıkacak olan ayaklanmalara ve işgallere karşı koymak güç olacağı için düzenli ordu kurulur. Bu ordu ile gerçekleştirilen ilk başarı **I. İnönü Muharebesi**'dir. Daha sonra yapılan **II. İnönü Muharebesi** de zafer ile sonuçlanırken **Eskişehir-Kütahya Muharebeleri**'nde alınan yenilgi Türk ordusunun Sakarya Nehri'ne kadar geri çekilmesine neden olur.

Hattı müdafaayı değil, sathı müdafaayı savunan Mustafa Kemal, Sakarya Nehri'ne çekilen Türk ordusuna olan inancını her seferinde dile getirerek bu savaşın Milli Mücadele için bir dönüm noktası olduğunu vurgular.

² Mehmet Kaplan, *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar-2*, Dergâh yay., 7. Baskı, İstanbul 2006, s.206.

Şimdiye kadar savunmada olan Türk ordusu bu savaş ile taarruza geçer ve **Başkomutanlık Meydan Muharebesi** ile Yunan ordusunu İzmir'den denize döker. Türk ordusunun gücüne tanıklık eden İtilaf devletleri ile **Mudanya Ateşkes Antlaşması** imzalanır. Bu antlaşma, savaşlar ile elde edilmiş olan askerî zaferi tamamlayan siyasî bir zafer niteliğindedir. İtilaf devletleri Türklerle yapılacak barış antlaşmasının esaslarını belirlemek için **Lozan Barış Antlaşması**'nı düzenler. Buraya katılımda İstanbul Hükümeti ile TBMM arasında bir ikilik oluşacağı için TBMM 1 Kasım 1922'de **saltanatı** kaldırır. Böylelikle 'Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.' anlayışı benimsenmeye başlanır.

TBMM, 1 Nisan 1923'te yeni seçimlerin yapılmasına karar verir. Yapılan seçimler sonucu İkinci TBMM 11 Ağustos 1923'te toplanır. 24 Temmuz 1923'te de imzalanan Lozan Barış Antlaşması'nı onaylar. 13 Ekim 1923'te ise anayasaya eklenen 'Türkiye Devletinin idare merkezi Ankara şehridir.' ek maddesiyle, devletin merkezi kesinlik kazanır.

29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet resmen ilan edilerek devletin rejiminin ismi konulur. **Sakarya Meydan Muharebesi** zaferinin ardından 'Gazi' ve 'Mareşal' unvanlarını alan Mustafa Kemal, Cumhuriyetin ilanından sonra cumhurbaşkanı seçilir. Meclis kürsüsünde yaptığı konuşmasını şöyle tamamlar: "...*Türkiye Cumhuriyeti mesut, muvaffak ve muzaffer olacaktır.*"³

"...İstiklâl Harbinin hemen ertesinde, çözümlenmesi gereken pek çok siyasî, sosyal, hukukî, iktisadî ve kültürel meselelerle karşı karşıya kalındı. Bu meselelerin hepsinin çözümünde çağdaş Garp ülkeleri esas alınmıştı. Gerçi Türkiye, bu esaslara göre girişilecek reformlara öteden beri yabancı değildi. Ancak, bu reformlardan

³ Baki Kurtuluş, *Tarihsel Olaylarla Söylev 'Nutuk'*, İstanbul 1987, s.287.

hiçbirinin tamamıyla başarılı olduğu söylenemezdi.Hemen hepsindeki uygulamalar ya yanlış veya eksikti. Bu başarısızlığın başlıca, iki sebebi vardı: Ordu ve ulemâ.”⁴

Ordu yeni kurulmasına rağmen bazı ordu mensupları yaptıkları müdahalede ileri giderek kısa bir süre içinde politikaya atılır ve yönetimde yüksek mevkilere gelir.Ulemâ sınıfı ise Osmanlı Devleti'nin kurulduğu ve geliştiği dönemde devletin menfaati için kararlar alırken, son dönemlerde bütün kötü olaylara müdâhil olur. Özellikle Garp medeniyetini model almaya karşı çıkararak buldukları konumu kaybetme endişesi içine girer.

Bu arada halife seçilmiş olan Abdülmecid Efendi, eski rejim yanlılarının tek umudu haline gelir. Bundan güç alan Halife Abdülmecid, eskisi gibi fetvalar vererek ortalığı karıştırır. Bu durumun ileride önlenemeyecek sorunlar oluşturacağını fark eden Mustafa Kemal, 3 Mart 1924'te '**halifeliği**' kaldırır. Osmanlı ailesi üyelerini gelecekte saltanat ve halifelik iddiasında bulunmamaları için yurtdışına sürdürür. Aynı gün içerisinde Şeriye ve Evkaf Vekâleti (Din İşleri Başkanlığı) ile Erkân-ı Harbiye Vekâletini (Savaş Bakanlığı) kaldırılarak; Diyanet İşleri Başkanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Genelkurmay Başkanlığı ve Milli Savunma Bakanlığı kurulur. Böylece ordu-siyaset çatışması önlenmeye çalışılır.

“Savaşın, ateşin, barutun içinden gelen yiğitler, Cumhuriyet ile birlikte çağdaşlaşma sürecine girecek, uygar toplumlar arasındaki yerini alabilmenin savaşını verecektir. Osmanlı Devleti yerine kurulan Türkiye Cumhuriyeti, sosyal hayata birtakım yenilikler getirmek ihtiyacı duyacaktır.”⁵

⁴ Kenan Akyüz, 'Türk Edebiyatı' Mad., *İslam Ansiklopedisi*, Millî Eğitim Basımevi, C.12/2, İst.1988, s.596.

⁵ Hüseyin Tuncer, *Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı I*, Ders Kitapları A.Ş., İst.2001, s.3

Cumhuriyeti, Türk milletinin yaratılışına ve yapısına en uygun yönetim şekli olarak gören Mustafa Kemal, bu yönetim şeklinin de ‘demokrasi’ içinde gerçekleşeceği görüş ve inancındadır. Demokrasilerde mücadeleler, siyasi partiler aracılığıyla yürütülür. Mustafa Kemal’e göre, siyasi partiler ülkeyi daha iyi yönetmede birbirleri ile yarış içinde olmalıdır. Bu düşünceyle hareket eden Mustafa Kemal çok partili hayata geçmeyi ister ve 9 Eylül 1923’te ‘Halk Fırkası’⁶nı kurar. Halk Fırkası’nı 1924’te ‘Cumhuriyet Halk Fırkası’na, 1935’te de ‘Cumhuriyet Halk Partisi’ne dönüştürür.

Mustafa Kemal, Cumhuriyet rejimini kabul etmesine etki eden düşüncelerini ve ideallerini bu parti adı altında gerçekleştirir. Nitekim o, partiyi herhangi bir toplumsal sınıfın değil, bütün halkın partisi haline getirmeye çalışır. Fakat bazı komutan ve milletvekilleri, inkılâpların yanlış uygulandığını düşünerek partiden ayrılır ve 17 Kasım 1924’te ‘Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası’⁶nı kurar. Partinin başkanlığını Kâzım Karabekir üstlenir. Bu sırada Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasına sızan İngiliz ajanların kışkırtması ile Elazığ yöresinde, **Şeyh Sait Ayaklanması** olur. İsyân **Takrir-i Sükûn Kanunu** (Huzur ve Güvenliği Sağlama Kanunu) çıkarılarak durdurulur. Ayaklanmada rolü olduğu iddiasıyla 5 Haziran 1925’te Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kapatılır. Bu gelişmeden sonra, Atatürk’e ve yeniliklere karşı olanlarla eski İttihatçılar, siyasî yoldan ulaşamadıkları amaçlarını silahla elde etmek isteyerek Mustafa Kemal’e, İzmir ziyareti sırasında bir suikast planlamayı düşünmüşseler de suikast, önceden haber alınır ve bu hain girişim önlenmiş olur. Bu olay sonrasında Mustafa Kemal Türk milletine ve Cumhuriyete olan inancını şöyle dile getirir: *“Benim naçiz vücudum elbet bir gün toprak olacaktır.Fakat, Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır...”*⁶

Çok partili döneme geçişte ilk deneme başarısız olunca, Cumhuriyet yönetimi için demokrasinin gelişmesini isteyen Mustafa Kemal, Fethi Okyar

---

⁶ Baki Kurtuluş, a.g.e., s.327.

Bey'den bir parti kurmasını ister. Fethi Okyar 12 Ağustos 1930'da '**Serbest Cumhuriyet Fırkası**'nı kurar. Fakat zamanla partiye inkılaplara karşı olan kişilerin girmesi ve bu kişilerin partide söz sahibi olması ile durum kontrolden çıkınca aynı yıl 17 Kasım 1930'da bu parti de kapatılır.⁷ Bu sıralarda Cumhuriyet'e karşı olanlar Menemen'de olay çıkarırlar ve Öğretmen Asteğmen Mustafa Fehmi Kubilay'ı şehit ederler(23 Aralık 1930). Böylelikle, çok partili hayata geçiş için yapılan her iki deneme de başarısızlıkla sonuçlanır. Bu durum da, demokrasi ortamının henüz oluşmadığının bir göstergesi olarak kabul edilir. 1945 yılına kadar tek parti ile yönetim devam eder.

Cumhuriyet'in ilanı ile ülke halkının her alanda çağdaş ve uygar düzeye ulaşabilmesi ve Osmanlı sistemindeki aksaklıkların Türkiye Cumhuriyeti'nde de yaşanmaması için Mustafa Kemal önderliğinde, birtakım toplumsal reformlar yapılır. Bunlara genel hatlarıyla bakmak gerekirse:

Mustafa Kemal Kastamonu'ya yaptığı bir gezide başına şapka giyerek insanların karşısına çıkar ve birkaç ay sonra 25 Kasım 1925'te **şapka giyilmesi ile ilgili kanun** çıkarılarak fes, kalpak ve serpuşun giyilmesi yasaklanır. Dinî eğitim veren **tekke ve zaviyeler**, zaman içinde siyasal olaylarda etkili rol oynamaya başlayınca 30 Kasım 1925'te çıkarılan bir yasayla kapatılır. Ayrıca şeyh, molla, hacı, mürit, dede gibi unvanlar yasaklanır.

Dış ülkeler ile ilişkilerde zaman birimleri farklılığından kaynaklanan sorunların çözümü olarak 26 Aralık 1925'te **Miladi Takvim** uygulamasına geçilir. Bunu takiben aynı amaç doğrultusunda 20 Mayıs 1928'de **uluslararası rakamlar** ile 26 Mart 1931'de **uluslararası ölçü birimleri** kabul edilir. Ayrıca 1935'te hafta tatili cuma gününden pazar gününe alınır.

⁷ Kemal Kara, *Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük*, Önde yayıncılık, İst.2010, s.199.

Cumhuriyetin ilanından hemen sonra 3 Mart 1924'te eğitim-öğretimdeki ikiliği ortadan kaldırmak için **Tevhid-i Tedrisat Kanunu**(öğretimin birleştirilmesi) çıkarılır. Bu kanunu ve bununla bağlantılı yenileşme hareketlerini 'Kültürel Ortam' başlığında ele almak daha uygun olacaktır.

Tanzimat döneminde Ahmet Cevdet Paşa başkanlığında hazırlanan Mecelle, Cumhuriyet'in ilanından sonra dönemin şartlarına uygun bir şekilde değiştirilerek ve İsviçre Medeni Kanunu dikkate alınarak 17 Şubat 1926'da **Türk Medeni Kanunu** kabul edilir. Bu kanun ile dinî nikah zorunluluğu ve çok eşlilik ortadan kalkmış olur. Ayrıca kadınlara da çeşitli haklar verilerek kadın-erkek eşitliği sağlanmaya çalışılır. Osmanlı Devleti zamanında hemen hiçbir hakka sahip olmayan kadınlara, medeni hukuka bağlı olarak 1930 yılında **belediye seçimleri**, 1933'te **muhtarlık seçimleri** ve 1934'te **milletvekili seçimleri** gibi siyasal ve iktisadî hayata katılmaları yönünde bir dizi yenilik yapılır.

21 Haziran 1934'te de günlük yaşamda oluşan güçlüklerin giderilmesi için **soyadı kanunu** çıkarılır. Bu kanun ile birlikte TBMM tarafından, Türkiye Cumhuriyeti kurucusu Gazi Mustafa Kemal'e **Atatürk** soyadı verilir.

Yapılan bütün bu yenilikler ile Türkiye Cumhuriyeti'nin fikrî ve siyasî temelleri atılmış olur. Bu temeller ; Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik ve İnkılapçılıktır.⁸ Atatürk'ün gerçekleştirdiği bütün ilke ve inkılâplar, Türk milletinin çağdaş ve ileriye dönük bir çizgide ilerlemesi manasını taşır.

---

⁸ Hüseyin Tuncer, a.g.e., s.4.

“Bugün ulaştığımız sonuç, yüzyıllardan beri çekilen millî belaların ortaya çıkardığı uyanıştır ve bu sevgili yurdun her köşesini sulayan kanların bedelidir.”⁹

Çağdaş Türk milletinin hak ettiği mevkiye ulaşabilmesi için Atatürk’un tek hedef gösterdiği bu ilkeler, 5 şubat 1937’de 1924 Anayasasına eklenir.

Ana çizgileri ile görüldüğü üzere, Cumhuriyet devrine gelinceye kadar ki süreç kolay olmamıştır. Bu kronolojik değişme ve yenileşme hareketleri, Türk halkının çektiği sıkıntılarının ardından maddi ve manevi çökmüş bir milletin tekrar dirilişi ile neler yapabileceğini ve geriye bıraktığı mukaddes emanetlerin somut birer delilidir. Nitekim Atatürk’un şu sözü buna işaret eder :

“Başarı, tüm ulusun azim ve inancıyla çabasını birleştirmesi sonucu kazanılabilir.”¹⁰

Atatürk gibi düşünen aydınlardan biri olan Orhan şaik Gökyay’ın güçlü kalemiyle Türk milletinin birlik, beraberlik ve vatan sevgisine dikkati çekmesi de takdire şayandır:

Bu vatan toprağın kara bağrında
Sıradağlar gibi duranlarındır
Bir tarih boyunca onun uğrunda
Kendini tarihe verenlerindir.

⁹ Haz.Kemal Bek, *Nutuk*, Bordo-Siyah Yay., İst.2005, s.798.

¹⁰ Atatürk Araştırma Merkezi, *Atatürk’un Söylev ve Demeçleri*, C.2,Ankara 1997, s.80-81.

Köpürüp kan akan ırmaklarından
 Tutuşup kül olan ocaklarından
 Hudutlarda gazâ bayraklarından
 Alnına ışıklar vuranlarıdır.

.....

Tarihin dilinden düşmez bu destan
 Nehirler gazidir, dağlar kahraman
 Her taşı bir yakut olan bu vatan
 Can verme sırrına erenlerindir

Gökyay'ım ne yazsam ziyade değil
 Bu sevgi bir kuru ifade değil
 Sencileyin hasmı rüyada değil
 Topun namlusundan görenlerindir.¹¹

Kültürel Ortam

Osmanlı Devleti son dönemlerde yapılan savaşlar ile alınan mağlubiyetler ve toprak kayıpları nedeniyle İtilaf devletlerince 'hasta adam' konumuna düşer. Tanzimat dönemiyle birlikte ise Osmanlı'nın içine düşmüş olduğu bunalım, çalkantı ve kargaşa hem dışarıda hem de içeride yani düşüncelerde yaşanır. Çökmekte olan Osmanlı Devleti'ni kurtarmak ve eski güçlü günlerine döndürebilmek için formüller aranır. Bu arayışlar sonunda, Sultan II. Abdülhamit dönemindeki sansürün de

¹¹ Günay Kut, *Orhan Şaik Gökyay*, Kültür Bakanlığı Yay., 1989, s.55.

kalkmasıyla birlikte düşünceler canlanır. Zamanla Batıcılık, Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülük olarak adlandırılan düşünce akımları ortaya çıkar. Bu akımlar, devrin fikir adamları ve edipleri tarafından da kendi eğilimlerine göre desteklenir. Şüphe yoktur ki bunların hepsinin asıl amacı, Osmanlı Devleti'nin bekâsıdır.¹²

'Osmanlıcılık', devletin yönetimi altında bulunan dilleri, dinleri, ırkları ne olursa olsun bütün insanlara bir üst kimlik olarak düşünülür ve birleştirici özelliği kullanılmak istenir. Fakat Osmanlıcılık, Tanzimat devrinde ortaya çıkmış bir ideoloji olarak yine o dönemde Fransız İhtilali ile çıkan ve tüm dünyayı etkisi altına alan 'Milliyetçilik' anlayışına ters düşer. Bu da Osmanlı milletini tekrar meydana getirme denemesinin başarısızlıkla sonuçlanmasına sebep olur.¹³ Tanzimat Fermanı ve Islahat Fermanı bu akımın birer sonucudur. Çünkü bu fermanlarda azınlıklara ilk kez geniş haklar verilir. Ediplerimizden ise Namık Kemal, Ziya Paşa ve Şinasi bu akımın en önemli temsilcileridir.

'İslamcılık', bütün Müslümanların Osmanlı Devleti'nin idaresinde siyasi olarak birleştirilmesi düşüncesidir. Bu düşünceyi savunanlara göre toplumun temel dayanağı dindir. Din ile millet de birdir. Bu yüzden İslamcılık 19. yüzyılın sonlarına doğru devletin resmî politikası olacak kadar önem kazanır. Nitekim II. Abdülhamit, İngiltere ve Rusya'nın hakimiyeti altındaki Müslümanları bu akım doğrultusunda birleştirmeyi düşünmüştür. Fakat bu düşünce de devleti kurtarmaya yetmez.

Yusuf Akçura İslam birliği siyasetinin uygulanması halinde Osmanlı tebaasının, Müslüman olan ve Müslüman olmayan tebaa olmak üzere ikiye bölüneceğini, Müslüman olmayan tebaanın meskûn bulunduğu memleketlerin Osmanlı Devleti'nden ayrılacağını, bununla birlikte, devletin gücünün azalacağını

¹² Recep Duymaz, *Türk Edebiyatı Tarihinde Millî Edebiyat Dönemi*, 3F Yay., İst.2008, s.12-13.

¹³ Recep Duymaz, *Üç Tarz-ı Siyaset ve Düşünce Akımları*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İst.2004, s.73-75.

ifade eder.¹⁴ Bu akımın da kurucusu sayılan Cemalettin Afganî ile birlikte en büyük destekçisi Mehmet Âkif Ersoy'dur.

II. Meşrutiyet sonrası gelişen fikir akımlarından biri de 'Batıcılık'tır. Akımın savunucuları Osmanlı Devleti'nin Batı karşısında geri kalmış olduğunu vurgulayarak, devletin devamlılığı için her türlü alanda Batı medeniyetinin örnek alınmasını ve Avrupalı devletler ile yakın ilişkiler kurulması gerektiğini savunur. Batılılaşma birtakım Osmanlı aydınları tarafından yanlış anlaşılır. Bunun sonucunda, Batının ilimleri ve teknolojileri örnek alınması gerekirken kültürlerinin alıp getirilmesi, Batı taklitçiliğini ortaya çıkarır. Akımın önde gelen temsilcileri ise Abdullah Cevdet, Celal Nuri İleri ve Süleyman Nazif'tir.

Turancılık adı da verilen 'Türkçülük' akımı ise Osmanlıcılık, İslamcılık ve Batıcılık akımlarına alternatif olarak ortaya çıkar. Yeryüzünde yaşayan bütün Türkleri tek bir yurttan, tek bir bayrak altında toplamayı amaçlar. 1908 yılından sonra Milliyetçilik hareketi, Türkçülük adı altında önce edebiyat ve sanat sonra da kültürel bir hareket olarak başlar, Balkan savaşlarından sonra siyasî bir görüş haline gelir. Özellikle 1897 Yunan Harbi sırasında Mehmet Emin Yurdakul'un '*Cenge Giderken*' şiirinde söylediği şu dizeler Türkçülük akımının adeta sloganı olur.

*“Ben bir Türküm; dinim cinsim uludur
Sinem, özüm ateş ile doludur.”*

Tarzındaki göğüs kabartıcı gür ses, Türk Edebiyatı tarihinde bir dönüm noktası sayılabilecek ölçüde yüksek ve kuvvetli çıkmıştır.¹⁵

¹⁴ Recep Duymaz, a.g.e., s.81.

¹⁵ Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi 2*, MEB Yay., İst.2001, s.1084.

Bu akımın edebiyata yansımalarıyla dilde sadeleşme, ‘Yeni Lisan’ hareketi ile de Türkçe’yi ve kurallarını esas alan bir dil anlayışı başlar. Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem ve Ziya Gökalp’in çabalarıyla hemen bütün yazarlar, konuşulan Türkçe ile özellikle de İstanbul Türkçesi ile yazma yoluna gider.

Ziya Gökalp, Türkçülük akımını ilk defa sosyolojik açıdan inceler ve bir sistem haline getirir. İslam dininin Türk tarihinde ve günlük alanda edindiği önemli yeri görür, dini kişisel hayatın bir parçası sayar. 1918 yılında yazdığı ‘ Vatan ‘ adlı şiirinin ilk dizelerinde bunu görmek mümkündür :

*“Bir ülke ki camiinde Türkçe Ezan okunur.
Köylü anlar manasını namazdaki duanın...
Bir ülke ki mektebinde Türkçe Kur’an okunur,
Küçük, büyük herkes bilir buyruğunu Huda’nın...
Ey Türkoğlu, işte senin orasıdır vatanın!”*

Gökalp’in ölümünden sonra olsa da fikirlerini hayata geçiren Atatürk bunu *“Benim ruh ve bedenimin babası Ali Rıza Bey,fikirlerimin babası Ziya Gökalp, heyecanlarımın babası Namık Kemal’dir.”* Diyerek dile getirir. Gökalp’in fikirleri kendisinin de önemli rol oynadığı Genç Türk Hareketinin ideolojisi ile Atatürk rejimi arasında vazgeçilmez bir bağ teşkil eder. Gökalp 1909’dan 1924’e kadar devam eden edebiyat sahasındaki faaliyetleri süresince, 1908-1909 inkılâbının prensiplerinden tedricen uzaklaşarak Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Laiklik, Halkçılık, İnkılapçılığa dayanan Kemalizme yol açar.¹⁶

¹⁶ Ercüment Kuran, *Atatürkçülük Üzerine Denemeler*, Ankara 1981., s.64.

Yusuf Akçura'ya göre de, Türk birliği siyasetinin uygulamasıyla Asya'da ve Avrupa'nın doğu kısımlarında yaşayan dilleri, ırkları ve çoğunluğunun dinleri de bir olan Türkler birleşecekler, böylelikle diğer büyük milletler arasında varlıklarını koruyabilecek 'azîm bir milliyet-i siyasiyye' vücuda getireceklerdir.¹⁷

İçinde bulunulan sıkıntılı günler zamanla aydınlanmaya başlar. Bu başlangıç da herkesin giderek 'Milliyet' duygusu bilincine varması ile oluşur. Toplumda meydana gelen her türlü siyasî, sosyal, iktisadî olay kişileri etkiler, kişilerin duygu ve düşüncelerini, yaşantılarını etkiler. Bu etkileşim silsile halinde devam ederken edebiyatçılarımız, aydınlarımız da bunu eserlerine aksettirirler. 'Edebiyat, toplumun aynasıdır.' Görüşünden hareketle, o dönem edebiyat metinleri eski edebiyat metinleri ile hiç ilgisi olmayan bambaşka bir edebiyat hareketini ortaya çıkarır. Anadolu topraklarına ve onun üzerindeki her şeye karşı bir yönelme başlar. Buna önce 'Anadoluculuk' denilirken, yeni devletin topraklarının yalnız Anadolu'da bulunmamasından dolayı bu isim yerini 'Memleketçilik'e bırakır. Bu durum bir 'kendine dönüş' tür. Böylelikle Garp medeniyetini olduğu gibi taklit etmekten vazgeçilir ve millî değerler önem kazanmaya başlar.¹⁸

'Millî Edebiyat' adı verilen ulusal değerlere yönelişin ortaya çıktığı edebiyat dönemini Şerif Aktaş, Türkçülük-Milliyetçilik çizgisinin bir devamı olarak görür ve bu akımın temelini Tanzimat yıllarına dayandırır.¹⁹

Edebiyat tarihimizde Millî Edebiyat adıyla anılan dönemde vücuda getirilen edebiyat eserlerinin büyük bir bölümü Türkçülük akımının savunduğu düşüncelerin edebî eserlere yansımalarıdır.

¹⁷ Recep Duymaz, a.g.e., s.86-87.

¹⁸ Kenan Akyüz, a.g.e., s.600-601.

¹⁹ Şerif Aktaş, 'Edebiyat' Mad., *Cumhuriyet'in 1923-1998 Dönemi Değerlendirmesi Ans.*, Yeni Türkiye Yay., C.4, Ank.1998, s.2893.

Şiir alanında, başlangıçta Türkçülük akımını temsil eden Mehmet Emin Yurdakul ve Ziya Gökalp aynı zamanda Millî Edebiyat şairidirler. Nitekim, ‘Yeni Lisan’ makalesi ile bütün dikkatleri üzerlerine çeken bu ediplerimizin (Ömer Seyfettin ve Ali Canip Yöntem) çıkarttıkları ‘Genç Kalemler’ dergisi de görüşlerinin somut delilidir.

Bu dönemde Mehmet Âkif Ersoy, Abdülhak Hâmit Tahran, Faruk Nafiz Çamlıbel, Celâl Sahir Erozan, Orhan Seyfi Orhon, Yusuf Ziya Ortaç, İbrahim Alaettin Gövsa, Halit Fahri Ozansoy, Enis Behiç Koryürek, Şükufe Nihal, Mithat Cemal Kuntay, Hasan Âli Yücel, Halide Nusret Zorlutuna, Ziya Osman Saba, Behçet Kemal Çağlar, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Yahya Kemal Beyatlı, İhsan Raif, Rıza Tevfik Bölükbaşı, Ömer Bedrettin gibi şairlerimiz de millî duyguları dile getirirler. Yalnız bu kişiler arasında Mehmet Âkif ve Yahya Kemal’i ayıran farklı bir söyleyiş özelliği vardır. Âkif ve Kemal dışındakiler hem aruz hem de hece veznini kullanırlarken bu iki isim sonuna kadar aruzda ısrar ederler. Ayrıca bu şairlerimizin çoğu Cumhuriyet Devri’nin ilk yıllarında da eser verir.²⁰

Millî Mücadele, edebî türlerden şiiri etkilediği gibi roman ve hikâyeyi de etkiler. Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti edebiyatı roman ve hikâyelerinde şahsi ilgi ve ihtiyaçlar, kişilerin dar çerçeveleri ile bakış açıları ve kendi sorunları üzerinde yoğunlaşırken; bu dönem yazarları, yaşadıkları toplumun sorunlarını kendi sorunu olarak kabul ederek eserlerine yansıtırlar. Ömer Seyfettin, Refik Halid, Halide Edip, Halide Nusret, Ahmet Hikmet, Yakup Kadri, Müfide Ferid Tek, Reşat Nuri, Aka Gündüz gibi isimler örnek verilebilir.

Türk aydınlarındaki bu ulusal değerlere yöneliş, 29 Ekim 1923 tarihinde **Cumhuriyetin ilanı** ile daha da alevlenir ve uzun zamandan beri beklenen önder

²⁰ M. Orhan Okay, ‘Edebiyat’ Mad., *Cumhuriyet’in 1923-1998 Dönemi Değerlendirmesi Ans.*, Yeni Türkiye Yay., C.4, Ank., 1998, s.2895.

ortaya çıkar. Bu isim Mustafa Kemal'dir ve bu isim etrafında toplanılmaya başlanır.²¹ Cumhuriyet döneminin Atatürk'ün varlığı ile dolu olan ilk döneminde hakim olan görüş, Millî Mücadele kaynaklı 'milliyetçilik' görüşüdür. Zira bu döneme **Atatürk Devri Edebiyatı** denilmesi de bunu gösterir.

Görüldüğü gibi, Türkiye Cumhuriyeti kurulmadan önce yapılan tüm uğraşlar ve Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra yapılan bütün reformların temelinde milliyetçilik fikri yatmaktadır. Ancak bunun ırkçılık yahut farklı görüşlerle ilgisi yoktur. Bu dönemin kültür alanındaki umumi bakış açısı olan milliyetçilik dışında Tanzimat'tan beri süregelen 'batılılaşma, yurtseverlik, hürriyetçilik' fikirleridir.

Cumhuriyet'in ilanı ile de kültür ve eğitim alanındaki reformlara, kalkınmanın en büyük aşamasından biri olan okuma- yazma oranının artırılmaya çalışılması ile başlanır. 3 Mart 1924'te çıkarılan **Tevhid-i Tedrisat Kanunu** ile eğitim- öğretim kurumları yek vücut hale getirilir. Böylelikle daha çok dini eğitim (hadis, fıkıh, tefsir, kelim) verilen ve reform hareketi sırasında kendisini yenileyemeyen medreseler kapatılır. 2 Mart 1926'da **Maarif Teşkilatı** hakkında kanun kabul edilerek bütün okullar Millî Eğitim Bakanlığına bağlanır.

Bununla birlikte Osmanlı devleti zamanında Arapça ve Farsça Türkçe'ye karşı ezici bir üstünlükle kullanılmıştır. Cennette konuşulan dilin Arapça ve Farsça olarak ileri sürülmesi de bu durumun nedenini ortaya koyar. Ayrıca seçkin kişilerin Türkçe den çok Arapça'ya ve Farsça'ya dayalı 'Osmanlıca' adı altında yapay bir dil de geliştirdikleri âşikârdır.²²

²¹ İnci Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yay., 6. Baskı, İst. 2005, s.9-10.

²² Murat Belge, 'Türk Dilinde Gelişmeler', *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ans.*, İletişim Yay., C.10., İst. 1983., s.2588.

Osmanlı Devleti'nin toplumla ilişkisi uzun süre değişiklik göstermediği için dilsel açıdan bir sorun teşkil etmez. Bir sorun haline gelmesi ise Osmanlı'nın yeni bir uygarlığa geçme zorunluluğunu hissetmesiyle başlar. Nitekim Tanzimat ile birlikte bu durum daha da gün yüzüne çıkmış ve dil tartışmaları önemli sorunlar arasında yerini almıştır. Ahmet Hamdi Tanpınar Osmanlı'daki bu değişim ihtiyacını şöyle açıklar:

“Türk nesrinde değişiklik daha ziyade resmî dilde ve onun bir kolu gibi görünen gazete dilinde başlar... Devletin içinde bulunduğu siyasî güçlük, yabancı devletlerle olan münasebetleri artırdığı gibi, hükümeti efkâr-ı umumiyeden müzaheret istemeye de sevk ediyordu.”²³

Öte yandan Arapça ve Farsça'da kullanılan harfler Türk gırtlak yapısına uymaz. Arapça ve Farsça'yı okumak, yazmak ve en önemlisi de öğrenmek çok güçtür. Bu yüzden seçkin kültür ile halk kültürü, saray dili ile halk dili arasında uçurumlar oluşur. Bu engeller nedeniyle halkın büyük çoğunluğu okuma-yazma bilmez. Gelişme ve değişmelerden bihaberdir. Bunun yeni kurulan bir devlet adına çok önemli bir sorun olduğunu fark eden ve uygar bir millet olabilmek için okumanın temel şart olduğunu ileri süren Mustafa Kemal, 1 Kasım 1928'de Latin harflerine dayalı Türk alfabesine dair kanunu kabul eder. Ve bu büyük hareketin 'Başöğretmeni' (24 Kasım 1928) olur.

“Bizim güzel, ahenkli, zengin dilimiz, yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir... Vatandaşlar, yeni Türk harflerini çabuk öğreniniz. Bütün millete, köylüye, çobana, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanperver, milletseverlik biliniz...”²⁴

²³Murat Belge, 'Türk Dilinde Gelişmeler', a.g.e., s.2589.

²⁴H.Fetfi Gözler, *Atatürk İnkılapları*, İst. 1985, s.170.

Türk dilinin yeni harfler ile yazılması hususunda müspet yanlarının yanında menfiliklerinin de bulunduğunu düşünen Nihat Sami Banarlı, Türk kültürünün popüler bir mahiyet aldığını ve yeniden doğuş içerisine girdiğini; fakat, çok uzun zamandır Osmanlı Devleti'nin asırlarca çeşitli kültürlerle etkileşimi sonucu dile belirli bir zenginlik kazandırıldığını, bunun da yeni harfleri telaffuz ederken kaybolma tehlikesi içine girdiğini belirtir.²⁵

Bu inkılabın hemen ardından, okuma yazma bilmeyen vatandaş bırakmamak için ilköğretim mecburi ve parasız hale getirilirken, her yaşta kişiye okuma yazma öğretmek amacıyla 'millet mektepleri' açılır. Birçok merkezde ilköğretim okulları, liseler, meslek ve teknik okulları, üniversiteler ve sanat okulları kurulur. Türkiye Cumhuriyetinin temelini Türk kültürünün oluşturduğuna inanan Atatürk'e göre; *"Güzel sanatlarda başarı, bütün inkılapların başarılı olduğunun en kesin delili"* olacaktır.²⁶

Birinci Dünya Savaşı'na Osmanlı İmparatorluğu olarak girilmiş ancak Türkiye Cumhuriyeti olarak çıkmıştır.²⁷ Buna rağmen geniş halk kitlelerinde ulusal bir kimlik bilinci tam olarak oluşmaz. Mustafa Kemal de bu kimlik bilincinin yerleşmesi için ulusal bir dilin oluşmasını ilk adım olarak görür. Bu amaç ile 'Öztürkçe , Güneş Dil Teorisi' gibi araştırma ve incelemeler yaptırır. Bunlar dili ulusallığın aracı olarak kullanmanın yöntemleridir.²⁸

Yeni kurulmuş olan Türk devleti bilerce yıllık bir tarihe sahiptir. Cumhuriyet döneminde Türk tarihinin aydınlığa kavuşturulması adına birçok gelişme yaşanır. Yapılan yenilik hareketlerinin tümü, misak-i millî sınırları içinde yaşayanları ortak bir tarih çerçevesi dahilinde birleştirmek ve kaynaştırmak, Türk milleti hakkında

²⁵ Nihat Sami Banarlı, a.g.e., 1246.

²⁶ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, YÖK Yay., Yayın No:5, Ank.1986, s.199-200.

²⁷ Mehmet Kaplan, *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 2*, Dergâh Yay., 7.Baskı, İst.2006, s.269.

²⁸ Murat Belge, a.g.m., s.2597.

öne sürülen asılsız iddialara gereğince cevap verebilmek gibi nedenler doğrultusunda ilerlendiğini gösterir. Zira, 1918 yılında Afet İnan, Türklerin sarı ırka mensup olduğunu ve Avrupalılara göre ikinci sınıf insanlar sayılmaları gerektiğini iddia eden Fransızca yapılmış bir coğrafya kitabını Atatürk'e gösterince Atatürk bu gibi saçma iddiaların cevaplandırılması gerektiğini düşünerek "Bununla meşgul olalım" demiştir.²⁹

Atatürk 1928 yılında Türk tarihi ile ilgili çalışmaları başlatır. Birçok kişiye görev verir. Yapılan çalışmalar sonucunda 1930 yılında 'Türk Tarihinin Ana Hatları' adlı eser yayınlanır. Bu çalışmaların sürekli hale getirilmesi ve geliştirilebilmesi için 12 Nisan 1931'de **Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti** kurulur. İsmi daha sonra 'Türk Tarih Kurumu' olarak değiştirilen bu kurumun ilk kongresinde 'Türk Tarih Tezi' ortaya çıkar.³⁰ Türk tarihi ile ilgili çalışmalar ile birlikte Türk dili ile ilgili çalışmalar da yürütülür. Fakat bu çalışma, tartışma, araştırma ve savlar çok dağınık olarak ilerler. Atatürk'ün de üzerinde durduğu gibi dilin belirli bir sıra ve süreklilik içerisinde ilerlemesi ve işlemesi gerekmektedir. Bu amaç doğrultusunda 12 Temmuz 1932'de **Türk Dili Tetkik Cemiyeti** kurulur. Bu isim de daha sonra 'Türk Dil Kurumu' adını alır.

Atatürk 1931 Temmuzunda kurulan Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin 1932 Temmuzunda toplanan ilk kurultayından hemen sonra 11 Temmuz 1932 gecesi Afet Hanım, Yusuf Akçura, Samih Rifat, Hikmet Bayur, Yusuf Ziya, Hasan Cemil, Sadri Maksudi Arsal, İhsan Sungu, Hamit Zübeyir Koşay'ın buldukları bir toplantı sırasında, "*Dil işlerini düşünme sırası geldi ne dersiniz? Diye sordu. Ekledi: Öyleyse Türk Tarih Cemiyeti gibi bir de ona kardeş bir dil cemiyeti kuralım. Adı Türk Dili Tetkik Cemiyeti olsun. Dedi*"³¹

²⁹ Kemal Kara, *Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük*, Önde Yay., İst.2010, s.215.

³⁰ Kemal Kara, a.g.e., s.217.

³¹ Cahit Külebi, 'Türk Dili' Mad., *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yay., C.10, İst.1983., s.2583.

26 Eylül 1932 Pazartesi günü ‘Birinci Dil Kurultayı’ Atatürk’ün isteği ile yapılır. Heyetin reisi Samih Rıfat, Kazım Paşa, Doktor Reşit Galip; kâtip Ruşen Eşref; veznedar Celal Sahir’dir. Azalar ise, Ahmet İhsan, Ahmet Cevat, Ali Canip, Hasan Âli, Ragıp Hulusi, Reşat Nuri, Ruşenî, Yakup Kadri ve Talim Terbiye Reisi İhsan’dır.³²

Ayrıca bu kurultaya Yunus Nadi, Falih Rıfkı, Halit Ziya, Abdülhak Hâmit, Samipaşazade Sezai, Cenap Şehabettin, Hüseyin Cahit, Mehmet Emin Yurdakul, Ahmet Haşim, Hüseyin Rahmi, Faik Ali, Ali Ekrem, Ahmet Rasim gibi sanatkârlar Atatürk’ün özel isteği üzerine çağrılır.³³

Bu gelişmeler ışığında ‘Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı’ndaki değişimlere bakmak gerekirse;

Cumhuriyetin ilk yıllarında yeni devletin kuruluşunu hazırlayan İstiklal Savaşı zaferlerinin ve Atatürk’ün inkılaplarının insanlar üzerinde oluşturduğu heyecan ile umumi olarak vatan, millet sevgisi temaları ele alınır. İstiklal Harbi zamanında yapılan her savaşta yaşanan kahramanlıklar ile ilgili şiirler terennüm edilir. Samih Rıfat’ın :

*Süngümü demir gibi ellerimle kavradım
Şanlara, zaferlere yürüdüm adım adım.*

Necmettin Halil Onan’ın:

³² Ahmet Sevgi-Mustafa Özcan, *Prof.Ali Canip Yöntem’in Yeni Türk Edebiyatı Üzerine Makaleleri*, Tablet Yay., 2.Baskı, Konya 2005, s.484.

³³Cahit Külebi, ‘Türk Dili’ Mad., a.g.e., s.2583-2584.

*Dur Yolcu! Bilmeden gelip bastığın
 Bu toprak, bir devrin battığı yerdir.
 Eğil de kulak ver bu sessiz yığın
 Bir vatan kalbinin attığı yerdir*

Dizelerindeki gibi millî heyecanları dile getirir. Yine Halide Edip, Yakup Kadri, Falih Rıfkı, Süleyman Nazif, Aka Gündüz, Yaşar Nabi, Faruk Nafiz, Behçet Kemal gibi sanatçılar bu konulardan beslenerek eserlerini oluşturmuşlardır. Fakat Türk edebiyatında bu devir çok uzun sürmez. Garp medeniyeti ile olan ilişkiler arttıkça ve eski devirlerden çok garp medeniyeti ve kültürüne ilgi, alaka gösterildikçe Türk sanat ve edebiyat hayatına farklı fikir ve sanat hareketleri girer. Bunlardan bir kısmı müspet olsa da, menfi olanlar Türk dili ve edebiyatına nüfuz eder. Ancak şuurlu Türk milleti, bu durumun da üstesinden gelerek, yabancı ideolojilere karşı kendisini korumayı ve çeşitli kültürler ile kendi özünü sentezlemeyi bilir.³⁴

Ayrıca, ismi geçen bu sanatçılar dışında, eğitimin köylere kadar yayılması, dilin sadeleşmesi, barışın verdiği rahatlık, fikirlerin açıkça dile getirilebildiği hürriyet ve demokrasi ile birçok kişi kendini tanıtma ve sesini duyurma çabası içine girer.³⁵

³⁴ Nihat Sami Banarlı, a.g.e., s.1247.

³⁵ Mehmet Kaplan, a.g.e., s.272.

B) Türk Basın Tarihine Genel Bir Bakış

İnsanların duygu ve düşüncelerini başkalarına anlatma, başkalarıyla paylaşma gibi ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçtan doğan iletişime **haberleşme**; bütün toplumu ilgilendiren bir paylaşım söz konusu ise **kitle iletişimi** adı verilir. Kitle iletişiminin sağlanabilmesinde ilk olarak akla yazılı kaynaklar gelir. Çeşitli muhtevaları olan ve baskı makinalarıyla çoğaltılan bu yazılı kaynakların tümüne **basın** denilir. Haberleşme ise her devirde insanların toplu yaşamlarına paralel olarak gelişme göstermektedir. Haberleşme adına ilk kullanılan yazılı iletişim aracı gazetedir.³⁶

Gazete kelime anlamı olarak ‘para’ ismidir. Eski Roma’da yaşanan olayların halka duyurulabilmesi amacıyla çıkarılmış ilkel bir gazete olan ‘Fogli Volanti’ nin satın alınabilmesi için basılan paraya ‘gazetta’ denilmiştir.³⁷ Milattan önceki tarihler araştırıldığında da ilk gazetenin Mısır’da yayımlandığı da ortaya çıkarılmıştır.³⁸

Gazetelerin başlıca amacı haber vermektir. Nitekim, Avrupa’da halkın çıkarılan ilk gazeteyi almalarının en önemli sebebi, Osmanlı ordusunun Avrupa’da neler yaptığını öğrenebilmek olduğu bilinmektedir. Haberlerin yanında fıkra, roman ve hikâye tefrikaları, fotoğraflar, sanat ve tenkit yazıları gazetelerin insanların hayatında vazgeçilmez bir hal almasına neden olur.³⁹

³⁶ Aziz Demircioğlu, Nafiz Akgün, vd., ‘Basın’ Maddesi, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergâh Yay., C.I, İst., 1984, s.314.

³⁷ Bu bilgi Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisinde Venedik ve ‘Fogli a Mona’ olarak verilmektedir.

³⁸ Tahsin Yıldırım, ‘Türk Gazetecilik Tarihi Üzerine Bir Deneme 1’, *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları I*, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., İst. 2009, s.286.

³⁹ Aziz Demircioğlu, Nafiz Akgün, vd., ‘Basın’ Mad., a.g.e., s.315.

Bilindiği gibi, belirli aralıklarla çıkarılan(günlük, haftalık, on beş günlük, üç aylık, altı aylık, yıllık vb...) ve okuyucuların bilgilendiği İngilizce’de ‘periodical’ denilen yayınlara Türkçe’de **sürelî yayın** adı verilir. Ayrıca Arapça’da ‘cerîde’, İngilizce’de ‘newspaper’, Fransızca’da ‘journal’, Farsça’da ‘rûznâme’, İtalyanca’da ‘gazetta’ ve Türkçe’de gazete denilen bu sürelî yayın türü yanında bir de İngilizce’de ‘bulletin’ denilen Türkçe’deki karşılığı ‘dergi’ olan bir sürelî yayın da mevcuttur. Dergilerde ekonomi, edebiyat, sanat, spor, mizah, siyasî, tarihî gibi konuları ele alan yazılar yayımlanır. Dergilerin başlıca amacının haber vermek değil, okuyucuları aydınlatmak olduğu düşünülürse, bir ulusun fikir ve sanat hayatının gelişmesinde de dergilerin payı yadsınamaz.⁴⁰

Yapılan araştırmalar sonucunda matbaanın icadından önce, 6. yüzyılda Çinlilerin tahta üzerinde oyulmuş harfleri kullandığı ortaya çıkarılmıştır. Çinliler bu tekniği uzun süre kullanır. Türkler de Çinliler ile olan münasebetleri neticesinde aldıkları bu basit tekniği uzun bir süre kullanır fakat geliştiremez. 6. yüzyılda bu teknik Avrupalıların eline geçer ve Avrupalılar 15. yüzyıla kadar tekniği geliştirerek kullanır. 15. yüzyılda matbaanın bulunuşu ve ‘Gutenberg’ tarafından kullanılışı gazeteciliğin bir meslek ve sanat dalı haline gelmesinin temellerini oluşturur. 16. ve 17. yüzyılda Avrupa’da çeşitli gazeteler basılır. 19. ve 20 yüzyılda ise bilimsel ve teknik gelişmeler ile siyasî ve sosyal gelişmeler basının çok geniş kitlelere yayılarak bir kamuoyu oluşturmasına sebep olur.

Avrupa’da bilinen ilk gazete 1609’da Strasburg’da Almanca çıkarılan **Avisa Relation oder Zeitung** gazetesidir. Bunu takiben İngiltere’de **The Weekly News from Italy and Germany** (1622), Fransa’da **Gazete** (1631) çıkarılır. Ayrıca Polonya için 1661, Rusya için 1702, Amerika için 1704 ve Madrid için 1726

⁴⁰ Hasan Duman, *Osmanlı-Türk Sürelî Yayınları ve Gazeteleri (1828-1928)*, Enformasyon ve Dökümantasyon Hizmetleri Vakfı, C.I, Ank. 2000, s.5-6.

tarihleri ilk gazete yayımları için önemli tarihlerdir.⁴¹ Osmanlı topraklarında ise ilk kez 1795 yılında Fransızca olarak **Bulletin des Nouvelles** (Haberler Belleteni) gazetesi yayımlanır. Fakat bu gazete kısa ömürlü olur.⁴² Dünyada bilinen ilk dergi ise 1665'te Paris'te çıkarılan **Journal des Savats**'tır. Aynı yıl Londra'da **Philosophical Transaction** yayımlanır. Amerika'daki ilk dergi ise 1741 yılında yayımlanan **American Magazine**'dir. Türkiye'de ise 1850-1851 yıllarında çıkarılan **Vakâyî-i Tıbbiye**'dir.⁴³

Görüldüğü üzere, Türk basın tarihinde kültür etkileşimi ile basının temellerine temas edilmişse de herhangi bir gelişme gösterilememiş olması eldeki fırsatın kaçmasına sebep olmuştur. Avrupa'daki basınla ilgili gelişmelerin tekrar Türklere gelmesi İbrahim Müteferrika'nın matbaaya ulaştığı tarih olan 1727 tarihini bulur. Bu durum da ülkemizdeki basın tarihinin dünya basın tarihine göre yaklaşık 200 yıl daha geç başladığını gösterir. Ayrıca Osmanlı Devleti'nde basınla olan ilk temas, sınırları içinde yaşayan gayrimüslimlerin matbaadan öncelikle istifade etmesi ile başlar.⁴⁴

1727 yılında İbrahim Müteferrika tarafından matbaanın kullanılması ile birçok kitap basılır (Vankulu Lügati); fakat ilk gazetelerin yayımlanması için bir süre beklenilmesi gereklidir. Çünkü Osmanlı Devleti'nin asırlarca Garp medeniyetinin icatlarına menfi yaklaşması, birçok alanda olduğu gibi basın-yayımda da yüzyıllarca gecikilmesine sebebiyet vermiştir.

⁴¹ Hasan Duman, a.g.e.,s.6-7.

⁴² Ali Gevgilili, 'Basın' Mad., *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yay., C.I, İst. 1983, s.203.

⁴³ Ziya Bakırcıoğlu, Nejat Sefercioğlu, vd., 'Dergi' Mad., *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergâh Yay., C.II, İst. 1984, s.246.

⁴⁴ Tahsin Yıldırım, a.g.m., s.286-287.

Osmanlı Devleti'nde ilk gazete, Fransız İhtilali'nden sonra 1824 yılında İzmir'de Charles Tricon tarafından Fransızca olarak çıkarılan **Smyrne'en** olur. Smyrne'en, daha çok ticarî ve siyasî amaçlıdır. Türk menfaatlerini savunduğu için Fransızların baskılarına maruz kalır. Baskıların yoğunlaşması ile Charles Tricon'un gazeteyi Alexandre Black'a devretmesi üzerine Fransız konsolosluğu 1827'de gazeteyi kapatır. Dönemin padişahı II. Mahmut, tutumundan Türk dostu olduğu anlaşılan Alexandre Black'ı yurda davet eder ; ona nişan ve rütbe verir ve ondan ülke çıkarlarını savunan yarı resmî nitelik taşıyan **Le Moniteur Ottoman** isimli gazeteyi çıkarmasını ister. Bir süre yayımlanan Le Moniteur Ottoman'ı Fransızca yayımlandığı için ilk Türk gazetesi olarak kabul etmek doğru değildir.⁴⁵ 1828'de Kahire'de çıkarılan yarısı Türkçe yarısı Arapça ilk yerli gazete olan **Vakayi-i Mısriyye** ise "*Bugüne kadar Müslüman ülkelerde başka bir örneği bulunmayan tesis*" olarak anılır.⁴⁶

Osmanlı topraklarında Türkçe olarak çıkarılan ilk gazete II. Mahmut öncülüğünde 1 Kasım 1831'de İstanbul'da yayımlanan **Takvim-i Vakayi'**dir. Takvim-i Vakayi'nin çıkışı, Osmanlı Hükümeti'nin tüm halka siyasî ve sosyal olaylar hakkında bilgi akışını sağlamayı üstlendiğini gösterir. 1922 yılına kadar düzenli olmasa da yayımlanır.⁴⁷ Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonra yarı resmî gazete olan **Cerîde-i Havadis** (1840) ile de basın- yayın devam eder. William Churchill tarafından çıkarılan Cerîde-i Havadis, verdiği haberler ile basım yayım bakımından Takvim-i Vakayi'ye benzer. 1860 yılına kadar bunlara sadece bir meslek dergisi olan **Vakâyî-i Tıbbiye** katılır. İlk Türkçe dergi olan Vakâyî-i Tıbbiye, 1849-1951 yılları arasında 28 sayı çıkar. Adından da anlaşılacağı üzere umumi olarak sağlık sorunları üzerinde durur. Münif Paşa'nın kurduğu Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye'nin yayın organı olan ansiklopedist gelenek ile oluşturulan **Mecmua-i Fünûn** adlı dergi de 1862'de yayımlanmaya başlar. Aylık olarak yayımlanan bu dergi 47 sayı çıkar. Ve Tanzimat döneminin Batıya açılan kapısı

⁴⁵ Önder Göçgün, *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., C.7, Ank.2006, s.8.

⁴⁶ Hasan Duman, a.g.e., s.7-8.

⁴⁷ Ali Gevgilili, 'Basın' Mad., a.g.e., s.204.

olarak görülür. ⁴⁸ Zira, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın dergi ile ilgili düşüncesi, bu görüşü tamamlar niteliktedir: “*Mecmua-i Fünûn tam bir mekteptir ve bizde büyük Fransız ansiklopedisinin on sekizinci asırdaki rolünü oynar.*”⁴⁹

Onu izleyen dönemde, daha çok tıp ve fen konularını ele alan **Servet-i Fünûn** dergisi karşımıza çıkar. 1896'da Tevfik Fikret'in, 1901'de de Hüseyin Cahit Yalçın'ın yönetiminde sanat ve edebiyata kapılarını aralayan dergi, savaş yıllarında kişisiz bir yaşam sürer. Cumhuriyet döneminde ‘**Uyanış**’ adını alıp genç sanatçıları çevresinde toplayarak 1944 yılına kadar güzel bir işleve hizmet eder.⁵⁰

Serbest Türk gazeteciliği ise Agâh Efendi'nin “*yabancıların bile gazete yayınlatabildikleri bir ülkenin, kendi yurttaşlarına gazete çıkarma hakkını neden tanımadığını*”⁵¹ düşünmesi ve 1860 yılında Şinasi'nin de yardımları ile **Tercümân-ı Ahvâl**'i çıkarması ile başlar. Edebiyatımızda ilk edebî tefrika olma özelliğine sahip ‘Şair Evlenmesi’ piyesini bu gazetede yayımlayan Şinasi, 1862'de tek başına **Tasvir-i Efkar**'ı kurar. Aynı gazeteyi 1865'te Namık Kemal'e, o da iki yıl sonra Recaizade Mahmut Ekrem'e devreder.

O tarihlere kadar herhangi bir tenkidi direkt almayan Osmanlı Hükümeti, Tanzimat ile birlikte ülkeye giren ‘milliyetçilik, hürriyet, özgürlük, adalet,hak, hukuk’gibi kavramların doğrultusunda fikirlerini dile getiren yazar ve şairlerin eleştirilerine maruz kalır. Bu eleştiriler öncelikle 1864'te basın hukuku ile ilgili ilk kanun olan **Matbuat Nizamnamesi**, ardından Sadrazam Ali Paşa tarafından **Kararnâme-i Âlî**'nin çıkarılmasına neden olur. Böylece ülkedeki fikir özgürlüğü

⁴⁸ Zafer Toprak, ‘Fikir Dergiciliğinin Yüz Yılı’, *Türkiye’de Dergiler-Ansiklopediler(1849-1984)*, Gelişim Yay., İst. 1984, s.13-14.

⁴⁹ Ahmet Hamdi Tanpınar, *19 uncu Asır Türk Edebiyat Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, 10.Baskı, İst. 2003, s.181.

⁵⁰ Vedat Günyol, *Sanat ve Edebiyat Dergileri*, Alan Yay., İst.1986, s.23.

⁵¹ Ali Gevgilili, ‘Basın’Mad., a.g.e., s.204-205.

yok edilerek aydınların yurtdışına göç etmelerine göz yumulmuş olunur. Dönemin genç yazarı Ali Suavi de İstanbul'da idare etmeye başladığı **Muhbir** (1867)'i Avrupa'ya kaçtıktan sonra Londra'da çıkarmaya devam eder. Ziya Paşa ve Namık Kemal'in birlikte kurduğu **Hürriyet** (1868)'in ardından Namık Kemal yurda dönünce fikirlerini neşrettiği **İbret**(1871)'i çıkarır. Ahmet Mithat Efendi ise önce **Devir**(1872), **Bedir**(1872) ve **Tercümân-ı Hakikat**(1878) gazetelerini çıkarır. Şemsettin Sami de **Sabah**(1876), **Tercümân-ı Şark**(1878) ve **Hafta**(1880) gazetelerini yayımlar.⁵²

Ahmet Hamdi Tanpınar Tanzimat sonrası gazete ve dergilerin Türk hayatındaki rolünü şöyle özetler:

“Hiçbir yerde bizdeki role benzer bir rol oynamamıştır. Başka yerlerde o, düşüncenin daha geniş surette topluma yayılması için seçtiği hareket sahalarından biridir. Arkasında bütün cemiyet müesseseleri ve devam halinde olan hayatla daima münasebetdâr bir düşünce dünyası vardır. Bizde ise bütün işaretler oradan gelir. kalabalık onun etrafında kurulur. Okumayı o yapar. Mekteplerin uzak bir gelecek için hazırladığı ocağı o tutuşturur.”⁵³

Ve yine bu dönem edebiyat dilinin gelişmesinde gazete ve dergilerinin etkisini Şerif Aktaş da şöyle ifade eder:

⁵² Kenan Akyüz, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, İnkılap Kitabevi, İst.1995, s.27-28.

⁵³ Ahmet Hamdi Tanpınar, a.g.e., s.251.

“1870 sonrası gazeteden dergiye geçiş, dil konusunda da yeni bir aşama olarak değerlendirilmelidir. Sokağın ve orta insanın hassasiyeti gazete ve dergiler yardımıyla kendini arayan edebî dilin oluşmasına hizmet eder.”⁵⁴

Bu dönemlerde ilk resimli dergi olan **Mir’at** (1862) ile **Mecmua-i İber-i İntibah** (1862-1864), **Mecmua-i İbretnüma** (1865-1866), **Ayine-i Vatan** (1867), **Ulûm** (1870), **Ravzat-ül Maarif** (1870-1871), **Sıhhatnûma** (1871), **Öteberi** (1873), **Mecmua** (1873), **Musavver Medeniyet** (1874-1878), **Afitâb-ı Maarif** (1874-1875), **Kırk Anbar** (1873-1876), **Keşkül** (1875), **Mir’at-ı İber** (1876), **Arkadaş** (1876), **Muharrir** (1876-1878), **Derme-Çatma** (1878-1879), **Yadigâr** (1878), **Mecmua-i Ebuzziya** (1880), **Hazine-i Evrâk** (1882-1883), **Hafta** (1880-1881), **Rehber-i Fünûn** (1882), **Gayret** (1886-1887), **Musavver Malûmat** (1895-1903) gibi dergiler yayımlanmıştır.

II. Meşrutiyet ile birlikte yayın hayatında köklü dönüşümler izlenir. 1908-1909 yılları arasında 353, 1910’da 130, 1911’de 124 gazete ve dergi yayımlanır. Sultan Abdülhamit döneminde uygulanan istibdattan dolayı siyasî ve sosyal konulara eğilemeyen dergi ve gazeteler, Meşrutiyet’in ikinci defa ilan edilmesi ile basın özgürlüğüne kavuşur ve fikir ağırlıklı yazırları yayımlamaya başlar.⁵⁵

II.Meşrutiyet’ten sonraki ilk yıllarda Servet-i Fünûn dergisinin yayımı devam ederken, Fecr-i Âti’nin üyelerinin de yazılarının paylaşıldığı **Resimli Kitap** (1908), **Şehbâl** (1909) ve **Rübâb** (1912) dergileri, dönemin tanınmış edebiyat dergileri arasında yerlerini alır.⁵⁶ Sultan Abdülhamit’e karşı olan ilk İslamcı yayın organı Mehmet Âkif Ersoy’un başyazarlığını yaptığı **Sırat-ı Müstakim** (1903) dergisidir.183. sayıdan sonra **Sebilü’r-Reşâd** adıyla yayımlanmaya devam eder.

⁵⁴ Şerif Aktaş, *Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi 1 (1860-1929)*, Akçağ Yay., Ank.1996, s.32.

⁵⁵ Zafer Toprak, a.g.m., s.18-20.

⁵⁶ Kenan Akyüz, a.g.e., s.153.

Sonuna kadar bağlı olduğu idealine, Millî Mücadele yıllarında Anadolu'nun birçok şehrinde de yayımlanarak önemli hizmetlerde bulunur. İslamî muhtevaları ağır basan diğer gazete ve dergiler ise; **Cerîde-i Sûfiye**, **Cerîde-i İlmiye**, **Mahfil**, **Beyânü'l-Hak** (1908-1910), **İslam Mecmuası**, **Hikmet**, **Mikyâs-ı Şeriat**, **Sıyt-i Hilâfet**, **Sada-yı Hak**'tır. Meşrutiyet'in ilanından on gün sonra Hüseyin Cahit Yalçın, Tevfik Fikret ve Hüseyin Kâzım tarafından yayımlanmaya başlanan **Tanîn** (1908) gazetesi de İttihatçıların sözcüsü olması nedeniyle önemli bir yere sahiptir. Ayrıca, Batıcılığı son haddine kadar savunan Abdullah Cevdet de **İçtihat** (1904) dergisini önce Cenevre'de sonra Kahire ve İstanbul'da yayımlar.

1908-1923 yılları arasında Türk fikir ve sanat hayatının öncelikli şiarı olan 'Milliyetçilik', yayın organlarında kendine oldukça büyük bir yer edinerek, gerek sayı gerekse de muhteva açısından ciddi bir hüviyet gösterir. Diğer fikirlere göre çok daha teşkilatlı çalışma imkânlarına sahip olan "Milliyetçilik" hareketi, ideolojilerini her türlü alanda dile getirir. Bu amaçla 1912 yılında Selanik'te yayımlanmaya başlayan **Genç Kalemler** dergisi, dönemin ünlü isimlerini de bünyesinde toplar. Derginin başlıca hedefi 'dilde sadeleşme'dir. Yazı dilini konuşma diline yaklaştırılmak suretiyle Osmanlıca'nın büyük ölçüde Türkçe'ye çevrilmesine öncülük eden Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin ve Ali Canip Yöntem'in kuruculuğunu üstlendiği bu dergiye göre; "*ulusal türde bir edebiyat ancak ulusal bir dilin ürünü olabilir.*"⁵⁷

1921- 1923 yılları arasında 42 sayı çıkan **Dergâh Mecmuası** ise Cumhuriyet sonrası edebiyat ve sanat dergilerine öncülük eder. İsim babası Yahya Kemal Beyatlı iken, mesul müdürü Mustafa Nihat Özön'dür. Başyazarlığını üstlenen Yahya Kemal, sadece edebî ve fikir muhtevalı makaleler yazmakla kalmaz; diğer yazarlara da yol göstererek derginin yönünü tayin eder. İlk sayıda yayımlanan 'Üç Tepe' adlı makalesi ile bir nevi beyannâme mahiyetini oluşturan Yahya Kemal, geçmişle

⁵⁷ Zafer Toprak, a.g.m., s.24.

geleceğin karşılaştırılmasına fırsat tanır. Dergi Kurtuluş Savaşı'nın zaferini büyük bir gururla dile getirerek 'mektepten memlekete' parolası doğrultusunda millî kaynaklara uzanan arayışı sergiler. Bu ilke doğrultusunda öncülük işlevini başlattıktan sonra yerini yeni dergilere bırakarak kapanır. Ayrıca Halide Edip, Ahmet Haşim, Ahmet Hamdi, Falih Rıfkı, Ahmet Kutsi, Mehmet Emin, Nurullah Ataç, Mustafa Şekip, Hasan Âli, Yakup Kadri gibi sanatçıları bir araya toplar.⁵⁸ 1921-1925 yılları arasında çıkan ekonomi, toplumbilim, tarih, eğitim, edebiyat gibi konulara yer veren **Aydınlık** dergisinde Faruk Nafiz Çamlıbel, Nizametin Ali, Şevket Süreyya Aydemir, Şefik Hüsnü, Ali Cevdet gibi ediplerin yazılarına yer verilir. Ayrıca Nazım Hikmet'in ilk 'serbest nazım' örneklerine de bu dergide rastlanır.⁵⁹ 'Türk Ocağı' ve 'Millî Talim Terbiye Cemiyeti' çevresinde toplanan Osmanlı aydınları ise **Türk Yurdu** (1912) ve **Halka Doğru** (1913) dergilerini yayımlar. Ayrıca bu dergi ve gazetelerin arasına **Felsefe, İştirak, İktisadiyat Mecmuası** (1908), **Ulum-İktisadiye ve İctimadiye Mecmuası** (1908), **Yeni Mecmua** (1917), **Nedim** (1918), **Şair** (1919), **Büyük Mecmua** (1919), **Türk Sözü** (1914), **Halka Doğru Mecmuası** (1910), **Âti** (1918), **İrşâd** (1919) girer.

Millî Mücadeleyi destekleyen yazıları ve yazarları ile tanınmış olan yayın organları **Babalık** (1911), **Yeni Gün** (1913), **Albayrak** (1913), **Akşam, İleri, Öğüt** (1917) ve **Vakit** (1917); İstanbul Hükümeti taraftarı olan yayınlar ise **Peyâm-ı Sabah, İstanbul, Aydede, Ümid, Alemdâr** (1909), **İctimaiyat Mecmuası** (1917)'dir.

Görüldüğü gibi Türk basın hayatında dergi ve gazetelerin yeri son derece önemlidir. Tanzimat ile başlayan fikir yayıncılığı Meşrutiyet ile devam etmiş; 1918-1923 yılları arasında sadece İstanbul'da 200 civarında süreli yayın çıkmıştır. Bu

⁵⁸ Vedat Günyol, a.g.e., 24-25.

⁵⁹ Şükran Kurdağ, 'Çağdaş Türk Edebiyatı', *Cumhuriyet Dönemi I*, C.3, Evrensel Basım, İst.2002, s.39.

durum, fikir hayatına verilen önemin de bir delili sayılır.Zira bu değer Cumhuriyet'in kurulmasından sonrada devam eder.

Yeni kurulan devlet, Cumhuriyet ile birlikte çağdaş bir toplum haline gelmek için çeşitli reformlar yapar. Bu yenileşme hareketlerinin toplum tarafından benimsenebilmesi için basın organları uzun bir süre yönlendirilir. İnkıpların ve Atatürk'ün aleyhinde olanların çıkardıkları bütün gazete ve dergiler kapatılır. Hüseyin Cahid Yalçın, Ahmet Cevdet, Velid Ebüzziya gibi birçok yazar 'hilafet' meselesinden dolayı mahkemede yargılanır. Bunun üzerine Mustafa Kemal 4 Şubat 1924'te İzmir'de bir toplantı düzenleyerek basının uyguladığı yönlendirişin arkasında olduğunu açıklar. Bu tarihten 1 yıl sonra 1925'te doğuda meydana gelen Şeyh Sait ayaklanması sebep gösterilerek **Takrir-i Sükûn Kanunu** çıkarılır. Bu kanun ile devlete her türlü düzen bozucu yayını yasaklama hakkı verilir. Böylelikle Tanin, Tevhid-i Efkâr, Sebil-ür-Reşad, Aydınlık, Resimli Ay ve Vatan da aralarında olmak üzere İstanbul ve Anadolu'nun değişik eğilimlerindeki birçok muhalif İslamcı ve Solcu gazete ve dergi kapatılır.⁶⁰ Geriye kalan bütün basın organları ise inkıpların ve ilkelerin lehine kamuoyu oluşturmak için yayın yapmaya başlar. Bir süre sonra kabul edilen Latin harfleri ile yeni bir buhran ortaya çıkar. Yeni harflere alışamayan bir çok yayın organı ya zor duruma düşer ya da kapanır. Bu değişime ayak uyduramayanlardan biri Ahmet Cevdet'in **İkdam**'ıdır. Harf inkılabının olduğu yıl kapanır.Ayrıca yeni alfabe okuyucu kaybına neden olduğu gibi millî kök ve kültürle ilgili yazıların yazılması yasaklanarak toplum bu tür yayınlardan uzaklaştırılır. Kapanan dergi ve gazetelerin artması üzerine bir kanun çıkarılarak maddi destek sağlanması düşünülmüşse de bu destek basının daha çok yönlendirilmesi için kullanılır.⁶¹

1931 yılında ilk basın kanunu olan **Matbuat Kanunu** çıkarılır. Bu kanunla gazetecilere tahsil şartı getirilir. Ayrıca 'hükümet gazete ve dergileri, memleketin iç

⁶⁰ Ali Gevgilili, 'Basın' Mad., a.g.e., s.214.

⁶¹ Aziz Demircioğlu, Nafiz Akgün, vd., 'Basın' Mad., a.g.e., s.324-325.

veya dış siyasetine aykırı yayımlarından dolayı kapatılabilir.’ Maddesi de bu kanuna eklenir.Basın hürriyetinin engellenmesi açısından bu madde önemlidir.⁶²

“Bir dergi çıkarmak, onu dağıtmak, koca bir tesisi kurmaya benzer.”⁶³ diyen büyük Rus şair Aleksandr Puşkin, yayın organı kurmanın ne kadar zahmetli bir iş olduğunu yaklaşık 150 yıl evvel dile getirmiştir.

Cumhuriyet devrinden önce yayımlanmaya başlayan yayın organları, Cumhuriyet’in ilanından sonrada yayımlarına resmî fikirleri işleyerek devam eder. Bu tür gazeteler ile Cumhuriyet’ten sonra çıkarılan gazeteler şöyledir :

1919 ile 1931 yılları arasında yayımlanan **Açıksöz** gazetesi Kastamonu’da toplam 2681 sayı çıkar.Ahmet Hamdi, Hüsnü Açıksöz, Tahir Kara Oğuz tarafından günlük olarak yayımlanır. Yayınlarıyla Millî Mücadele’yi destekleyerek savaş hakkında günlük bilgiler verir. Yunus Nadi tarafından 1924’te İstanbul’da yayımlanmaya başlayan **Cumhuriyet** gazetesi ise günümüze kadar tesisli bir yayın organı olarak gelir. Gazetenin adını Atatürk önerir; kurulcuğunu Zekeriya Sertel, Nebizade Hamdi ve Yunus Nadi üstlenir.1923 ile 1925 yılları arasında Selanik’te 158 sayı çıkan **Hakikat** gazetesi, Mustafa Kemal ve Türkiye Cumhuriyeti aleyhinde propaganda yapar. Yine **Hakikat** adında Yusuf Ziya’nın 1926’da yayımladığı başka bir gazete haftada iki gün çıkar. Ahmet Emin Yalman tarafından kurulan **Vatan** gazetesi de dönemin basın üzerindeki baskısından dolayı zikzaklar çizerek yayımlanır ve 1925 yılında Elazığ İstiklal Mahkemesince kapatılır. Millî Mücadele döneminde Ankara Hükümeti’nin resmî organı olan **Hâkimiyet-i Milliye**, Cumhuriyet’ten sonra da yayımlanmaya devam eder. Harf inkılabından sonra ismi **Ulus**’a çevrilir ve 1971’e kadar ‘Cumhuriyet Halk Partisi’nin yayın organı olmaya

⁶² Fuat Süreyya Oral, *Türk Basın Tarihi 1919-1965*, Doğu Matbaacılık, Ank.1968, s.120-121.

⁶³ Uygur Kocabaşoğlu, ‘Cumhuriyet Dergiciliğine Genel Bir Bakış’, *Türkiye’de Dergiler-Ansiklopediler*, Gelişim Yay., İst.1984, s.3.

devam eder. 1926-1928 yılları arasında İzmir’de 1016 sayı çıkan **Hizmet** gazetesi milliyetçi bir görüş doğrultusundadır. Halit Ziya Uşaklıgil, Ali Sadi, Hüseyin Avni Şanda, Zeynel Besim Sun, Hâşim Nezihi gibi isimler yazarlarıdır.1930 yılında İstanbul’da Ali Naci Karacan tarafından çıkarılan **İnkılap** gazetesi ise 153 sayı yayımlandıktan sonra 1931’de kapanır. Ahmet Muhip Dıranas’ın başyazarlığını yaptığı bu gazete, yayımlandığı dönemde kurulan ‘Serbest Cumhuriyet Fırkası’ nı destekler nitelikte yayımlar yapar. **İstiklal** gazetesi ise 1924-1925 yılları arasında İstanbul’da 95 sayı çıkar. ‘Şeyh Sait Ayaklanması’nı desteklediği iddiasıyla hükümet tarafından kapatılır. Siirt milletvekili Mahmut Soydan tarafından 1925 yılında çıkarılan **Milliyet** gazetesi’nin de ilk 11 cildi Osmanlıca’dır. Falih Rıfki Atay, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ruşen Eşref, Etem İzzet Benice, Zeki Mesut Alsan, Yaşar Nabi Nayır, Ziya Osman Saba, Burhan Felek, Aka Gündüz, Cevdet Kudret Solok, Sabri Esat Siyavuşgil, Kenan Hulusi Koray, Reşat Nuri Güntekin, Arif Oruç gibi ünlü isimler yazar kadrosu arasındadır. Kadrodan da anlaşılacağı üzere dönemin ideolojisini yansıtmaya gazetenin bu konudaki tutumunu gösterir.⁶⁴

Cumhuriyet’in ilk yıllarında yayımlanan diğer gazeteler ise şöyledir: **Tan** (1923), **Yeni Gün** (1918-1924), **Şark** (1922-1923), **Misak-ı Millî** (1922-1923), **Sada-i Hak** (1919-1925), **İstikbal** (1918-1925), **Karagöz** (1908-1935), **Misak**(1923-1925) , **Yeni Gazete**, **Yeni Türkiye**, **Yeni Ses**, **Son Saat** (1925), **Hareket** (1929), **Hür Adam** (1930), **Politika** (1929), **Ahali** (1918-1927), **Anadolu** (1912-1954), **Dertli** (1919-1926), **Halk Dostu** (1928-1931).⁶⁵

Cumhuriyet döneminde dergicilik de gazetecilik kadar öneme sahiptir.1923-1970 yılları arasında Türkiye’de toplam 4194 dergi yayımlanırken, yıl başına 87 dergi düşmektedir. Ayrıca 40 dergininde hangi yıllarda yayımlandığı tespit edilememiştir. 1923 yılında 39, 1924 yılında 52, 1925 yılında 54, 1926 yılında 38,

⁶⁴ Tahsin Yıldırım a.g.m., s.292-324.

⁶⁵ Tahsin Yıldırım, ‘Türk Gazetecilik Tarihi Üzerine Bir Deneme 2’, *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları* 2, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., İst.2009, s.256-287.

1927 yılında 47, 1928 yılında 28, 1929 yılında 36, 1930 yılında 45, 1931 yılında 69 dergi yayımlanmıştır. Ele aldığımız bu yıllar incelemesini yaptığımız ‘Meşale’ dergisinin de içinde yer aldığı Cumhuriyet devrinin ilk döneminin sosyo-ekonomik konjonktürü ve ülkenin siyasî ortamıyla yakından ilişkili olduğunu gösterir. Dergiler arasında büyük payı kültür ve sanat dergileri alırken bunu aktüalite dergileri izler. 3. sırada ise meslekî kurum ve kuruluş yayınları bulunur. Ayrıca çocuklar da unutulmayarak çeşitli çocuk dergileri yayımlanır. Bunların sayısı da hayli fazladır. Kabaca yaptığımız bu sıralamayı istatistik değerleri ile ortaya koymak gerekirse; 1923 yılında yayımlanmış olan 39 derginin konularına göre dağılımı şöyledir:⁶⁶

Kültürel – Sanatsal : 14; Aktüalite : 8; Meslekî : 5; Çocuk – Gençlik : 3; Bilimsel – Teknik, Siyasal – Haber, Mizah, Belirsiz : 2’şer ; Tarımsal : 1 adet dergi yayımlanmıştır.

Dönemin merkezî dergilerine bakacak olursak; **Resimli Ay** dergisi 1924 yılında İstanbul’da Mehmet Zekeriya ve Sabiha Zekeriya Sertel tarafından çıkarılan edebiyat ve magazin dergisidir. Bu dergi dönemin ideolojisini ve inkılaplarını destekleyen bir yapıya sahiptir. Bir süre ‘**Sevimli Ay**’ adı altında da yayımlanan dergi, Mehmet Rauf, Yakup Kadri, Mahmut Yesari, Reşat Nuri gibi ünlü kişilerin yazılarının yayımlanmaya başlaması ile birlikte eski ismine geri döner. Dergi yazarları öncelikle edebiyata veya içtimaiyata ağırlık vermek konusunda mütereddit kalır. Harf inkılabından sonra da yeni alfabenin öğretilmesi konusunda o dönem dergilerine öncülük eder. Nazım Hikmet’in ‘Putları Yıkıyoruz’ başlıklı yazı dizisi 1 Mayıs 1929’dan itibaren bu dergide yayımlanmaya başlar. 1930 yılında kapatılan derginin yazar kadrosu arasında Halide Edip, Ahmet Rasim, Münire Handan, Selim Sırrı, Sadri Ertem, Halikarnas Balıkcısı, Ercüment Ekrem, Sabahattin Ali, Ömer Seyfettin, Peyami Safa, Abdülhak Hâmit gibi isimler de yer alır.⁶⁷

⁶⁶ Uygur Kocabaşoğlu, a.g.m., s.3-11.

⁶⁷ Vedat Günyol, a.g.m., s.88-89.

1926-1930 yılları arasında aylık olarak basılan **Hayat Mecmuası** ise Mehmet Emin Erişirgil ve Faruk Nafiz Çamlıbel tarafından yayımlanır. Maarif Vekaleti'nin yakın desteğiyle, Cumhuriyet yönetiminin amaçladığı kültürel ve siyasal dönüşümü genç kuşaklara benimsetmek amacıyla yayımlanır. İlk sayısında Mehmet Emin, *Hayat*'ın neşredilme gayesini şu şekilde anlatmaktadır:

“Hiçbir devrin gençliği bugünün ve yarının Türk münevverleri kadar mesuliyet karşısında kalmamıştır. Gençlik inkılaba olan borcunu ödemek mecburiyetindedir. Bu borç ancak Türk milletinin refahına ve saadetine masruf şuurulu bir sa'y ile ödenebilir. Bu sa'yın tarzını, istikametini ancak ilim tayin edebilir. Yeni Türkiye inkılaptan sonra birtakım iktisadî ve içtimaî meseleler muvacehesindedir. Bugünün ve yarının münevverleri bu meseleleri ancak ilmî zihniyetle halledebilir. Her devirden ziyade bugünün gençliği hakiki bir ilimle mücehhez olmak mecburiyetindedir. Hayat, gençliğin ilme karşı muhabbetini artırmaya çalışacaktır. Hayat, hakiki müspet ilim zihniyetine karşı gençlikte hürmet uyandırmaya uğraşacak, hadisatı görmek, üzerinde düşünmek muhabbetini telkine çalışacaktır. Gayemiz birtakım mefhumları bilen değil, vakayı üzerinde düşünebilen kuvvetli münevver zümrenindir. Onlardan kuvvet alacak, onların müşterek mefkuresini söyleyecektir. Böyle olduğu için ferdî hayat gibi fani olmayacaktır.”⁶⁸

Ayrıca dönemin Kemalist ideolojisi de ele alınan konular arasındadır. Yazar kadrosu arasında Ali Canip Yöntem, Mehmet Fuat, Sabri Esat, Necip Fazıl, Yaşar Nâbi, Ahmet Muhip, Halit Fahri, Mehmet Emin, Behçet Kemal, Mustafa Şekip, Mustafa Necati gibi imzalar vardır.

Kültür ve sanat dergisi olan, Ahmet Hikmet öncülüğünde 1928-1950 yılları arasında çıkan **Fikirler** dergisi , iki devre halinde 334 sayı çıkar. İlk devrede Mesul

⁶⁸ Ziya Bakırcıoğlu, Nejat Sefercioğlu, vd., 'Hayat Mecmuası' Mad., *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergâh Yay., C.4, İst.1984, s.171-172.

Müdürü Ahmet Hikmet, imtiyaz sahibi Mehmet Nihat'tır. Bu devrede İzmir Halkevi'nin yayın organı olarak yayımlar yapar. İkinci devrede ise sahibi Vedide Baba Pars, yazı işleri müdürü ise Emin Aktuna'dır. O dönemin ünlü sanatçılarından Samim Karagöz, Ercüment Uçarı, Şükran Kurdakul, Abdülkadir Karahan, Ceyhun Atuf Kansu, Edip Cansever, Hikmet Dizdaroğlu, Fakir Baykurt, Mahmut Kuru, Necati Cumalı, Talip Apaydın, Nahit Ulvi, Özdemir Asaf, Attila İlhan gibi isimler yazarları arasında yer alır.⁶⁹

Cumhuriyet'in ilk yıllarında uluslaşma sorununa eğilen dergilerden biri de **Millî Mecmua**'dır. İstanbul'da Mehmet Mesih Akyiğit tarafından 1923-1928 yılları arasında çıkarılan dergi, fikir tartışmaları ile edebiyat ve sanat yazılarına yer verir. Mustafa Şekip, Mahmut Arif, Mehmet Emin Erişirgil, Mehmet Halit Bayrı gibi sanatçıların yazılarına sık rastlanır.

1927-1928 yılları arasında çıkan, eski-yeni demeden bütün edebiyatçılara yer veren **Güneş** dergisi ise 15 günde bir yayımlanır. Mesul Müdürü Orhan Seyfi Orhon'dur. Üçüncü sayısı Süleyman Nazif'e, on birinci sayısı Ahmet Hikmet'e ithaf edilir. Ata özel sayısı olan on altıncı sayı ile dergi kapanır. Dergide yeni şiirlere, batı edebiyatından tercümelere, dil üzerine yazılara, yabancı yazar ve şairlerin biyografilerine ve halk edebiyatından örneklere yer verilir. Mithat Cemal, Yusuf Ziya, Cenap Şahabettin, Faruk Nafiz, Ercüment Ekrem, Enis Behiç, Ziya Gökalp, Faik Ali, Nazım Hikmet, Ahmet Refik, Abdullah Cevdet, Selami İzzet, Fazıl Ahmet, İsmail Habip, Abdülhak Hâmit, Hüseyin Rifat, Selim Sırrı, Hakkı Süha, Şükufe Nihal, Mehmet Rauf, Mevrure Hurşit, Reşat Nuri, Salih Zeki, Rafet Avni gibi ünlü edipler yazar kadrosu arasındadır.

⁶⁹ Ziya Bakırcıoğlu, Nejat Sefercioğlu, vd., 'Fikirler Dergisi' Mad., *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergâh Yay., C.3, İst.1984, s.233.

Ayrıca incelemesini yaptığımız 1928 yılında yayımlanan **Meşale** dergisi de bu dönemde çıkarılmıştır.

Bu dönemde yayımlanmış olan diğer dergiler: **Akbaba**, **Resimli Gazete** (1923), **Kelebek**, **Süs** (1923-1924), **Anadolu Mecmuası** (1924), **Zümrüdüanka** (1923-1925), **Ayın Tarihi** (1923-1957), **Papağan** (1924-1927), **Türkiyat Mecmuası** (1925), **Haftalık Mecmua** (1925-1928), **Aylık Mecmua** (1926-1927), **İdare** (1928), **Terbiye** (1927), **Yeni Kitap** (1927-1928), **Asrî Türkiye Mecmuası** (1926).

Yapılan araştırmalara göre ülkemizde dergiciliğin tarihi yüz elli yıl, edebiyat dergiciliğinin tarihi ise yüz yıl kadar geriye uzanmaktadır. Bu tarihin büyük bir kısmında diğer yayın organları gibi dergiler de dönemin ideolojisi doğrultusunda kullanılmıştır. *“Sanatın ve edebiyatın temel dinamikleri tarafından yönetilen dergilerin sayısı ise iki elin parmaklarını geçmez.”*⁷⁰

*“Türk edebiyatı, sanat ve düşüncesinin gelişimini yansıtmak ve ona yön vermekte dergiler, özellikle Cumhuriyet’ten sonra, önemli bir rol oynamışlar ve oynamaktadırlar. Türk aydınının, sanatçısının zaman içindeki tutumunu yansıtmaları bakımından dergiler, eşsiz birer belge niteliğindedirler.”*⁷¹

⁷⁰ Ali Görkem Userin, ‘Dünden Bugüne Edebiyat Dergileri’, *İstanbul Bir Nokta Dergisi*, Şan Ofset Matbaa, S.67., İstanbul, Ağustos 2007.

⁷¹ Vedat Günyol, a.g.e., s.23.

BİRİNCİ BÖLÜM

MEŞALE DERGİSİ'NİN İNCELENMESİ

A. Meşale Dergisi'nin Biçim Açısından İncelenmesi

1. Derginin Biçim Özellikleri

Meşale dergisi, Cumhuriyet döneminin ilk edebî topluluğu olan, altı şair ve bir hikâye yazarından oluşan 'Yedi Meşale' grubunun yayın organıdır. 1 Temmuz 1928 ile 15 Teşrin-i Evvel (Ekim) 1928 tarihleri arasında on beş günde bir, on altı sayfa halinde sekiz sayı çıkar. Derginin sahibi ve sorumlu müdürü Yusuf Ziya Ortaç'tır.

Meşale'nin yayımlandığı dönemin, siyasî ve sosyal ortam açısından önemli noktaları ihtiva ettiğini 'Siyasî, Sosyal ve Kültürel Ortam' başlığı altında belirtmiştik. Şöyle ki; yayımlandığı tarih olan 1928 yılına gelinceye kadar yeni bir devlet kurulur, birçok inkılap yapılır, tüm halk millî değerleri kimlik bilinci hâline getirerek çalışır, çabalar. O tarihte ise, bütün menfi yahut müspet olarak etkileyecek olan 'Harf Devrimi' yapılarak geleceğe farklı bir kapı aralanır. Menfi tesir altında kalan kurumlardan biri, Meşale dergisidir. Nitekim yayımlandığı yıl, Harf Devrimi olmadan evvel, 5 sayı çıkar; yeni harflerin kabulünden sonra 3 sayı daha çıkmasına rağmen okuyucu kaybına uğrayarak kapanır.

Düzenlemelerinde küçük farklılıklar olmakla beraber, 1, 2, 6, 7 ve 8. sayıların ön kapaklarında 'büyük bir meşaleyi tutan el' logosu ile 3, 4 ve 5. sayılarda yalnızca 'meşale' logosu bulunmaktadır. Bu logonun üst kısmında ise derginin ismi olan 'Meşale' yazılıdır. Her sayının ön kapağında derginin kaçınıcı sayısı olduğu ve fiyatının ne kadar olduğuna dair bilgi ile ilk beş sayının ön kapağının alt kısmında 'Mündericat' başlığı altında o sayılarda bulunan yazar ve eserleri hakkında bir içerik

kısmı oluşturulmuştur. Son üç sayıda içerik kısmı bulunmamakla birlikte, 1Kasım 1928’de yapılan Harf Devrimi ile ön kapaktaki yazı ve rakamlarda değişiklik yapılarak yeni harfler kullanılmıştır. Buna maada, 7 ve 8. sayıların ön kapak dışındaki ilk sayfaları da yeni yazı ile basılmıştır.

Her sayının son sayfasının sol üst köşesinde Meşale’nin fiyatına dair “*Abone şeraiti seneliği 350, altı aylığı 175 kuruştur. Ecnebi memleketlere seneliği 600, altı aylığı 300 kuruştur.*” İbaresini ile sağ üst köşesinde idarehânesi hakkında bilgi verilerek İstanbul’da Ankara Caddesi’nde basıldığı belirtilmiştir. Ayrıca bu iki ibarenin ortasında ‘Meşale’ yazısı ile derginin sahibi ve mesul müdürünün Yusuf Ziya olduğuna dair künye levhasına ek olarak “*On beş günde bir çıkar sanat ve edebiyat mecmuası*” ibaresi de dikkati çeker. Bu da bize derginin yayımlandığı zaman aralığını ve içerdiği yazıların niteliğini gösterir.

Sayfaların numaralandırılması kapaklardan sonra başlar. Her sayfada metinler umumi olarak iki sütun şeklinde oluşturulmuştur. Sütunların arasında herhangi bir ayırıcı çizgi veya işaret bulunmaz, yalnızca ufak bir boşluk görülür. Sayfa numaraları ile derginin sayı numaraları, sayfaların üst köşelerine sağlı sollu olarak yazılmıştır. Bazı metinlerin başlıkları ise sayfanın üst kısmında çeşitli desen ve figürlerin arasına yerleştirilerek okuyucuya estetik bir zevk sağlaması düşünülmüştür denilebilir.

Meşale dergisi, fotoğraf ve resim yönünden de zengin sayılabilecek bir görünüm arz eder. İrili ufaklı toplam 13 adet fotoğraf, 92 adet küçük resim / figür ve 4 adet de dergide röportajı yapılan Sanayi-î Nefise Akademisi Müdürü Ressam Namık İsmail Bey’in tablosu bulunmaktadır. Ayrıca kimi şiirlerin dörtlükleri arasına yerleştirilen küçük semboller de dikkati çekecek niteliktedir. Derginin iç kısımlarındaki fotoğraf ve resimler de dahil olmak üzere bütün sayfalar siyah beyaz

renkte olmasına karşın, kapaklardaki yazıların ve resimlerin renkli bir şekilde basılmış olduğu da görülmektedir.

İfade etmeye çalıştığımız şekil özellikleriyle birlikte Meşale dergisi, Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında edebiyat ve sanat âlemine yeni bir soluk getirmesi açısından önemli bir süreli yayındır.

2. Dergide Bulunan Reklâm, İlân ve Tanıtım Yazıları

II. Meşrutiyet ile Osmanlı Devleti'nde meydana gelen çeşitli gelişmelerin doğal bir sonucu olarak reklâmcılık sektöründe başlayan ilerleme, Cumhuriyet döneminde de devam eder. Reklâmların ve ticarî ilanların basındaki mevcudiyeti, toplumun ekonomik ve ticarî hareketliliğini gösterir.

Her süreli yayında olduğu gibi Meşale dergisinde de çeşitli türlerdeki edebî ürünlerin dışında, dergiye mali açıdan az da olsa katkı sunan reklâm ve ilânlar vardır. Bunlar '**Şafak Çayı**' ile '**Şükufe Kolonyaları**' tanıtımlarıdır. Bu reklâmlarda okuyucuların ürünleri almaları için teşvik edici çeşitli bilgiler verilmiştir.

Bunların dışında, 1. sayı hariç diğer tüm sayıların arka kapağında '**Akbaba** dergisinin tanıtımı bulunurken, 7 ve 8. sayıların arka kapaklarının tamamı bu derginin tanıtımına ayrılmıştır. Akbaba, Meşale dergisinin sahibi ve sorumlu müdürü olan Yusuf Ziya tarafından 7 Aralık 1922 tarihinde yayımlanmaya başlayan bir siyasî mizah dergisidir. Dergide eleştiri yazıları, tiyatro oyunları, fıkralar, rüya

tabirleri, genç fırçalar köşesi ve karikatürler bulunmaktadır. 1977 yılına kadar yayımlanmış olan bu dergi, kendi alanında Türkiye’de en uzun soluklu yayın organı olmuştur.⁷²

Akbaba dergisi kadar olmasa da Meşale’de kendine yer bulan bir diğer reklâm da ‘**Yedi Meşale Kitabı**’na aittir. “*Meşale’nin yedi şairi tarafından neşredilmiş şiir kitabı*” ibaresi ile dergi sanatçıların eserlerinin topladığı kitap olması bakımından önemli bir niteliğe sahiptir. 2 ve 3. sayıların arka kapaklarının sağ alt kısmında bu tanıtıma yer verilmiştir.

Ayrıca yine Yusuf Ziya’nın kendi şiirlerini topladığı ‘**Yanar Dağ**’ adlı şiir kitabının da reklâmı mevcuttur. Bu tanıtım 4, 5 ve 6. sayıların arka kapaklarının sol üst kısmına yerleştirilmiştir.

Görüldüğü gibi, Meşale dergisinin sahibi ve sorumlu müdürü Yusuf Ziya’nın kendi dergisinde bu tür tanıtım ve reklâmlara yer vermesi gayet doğal karşılanmalıdır.

3. Amacı ve Yazar Kadrosu

1926- 1927 yıllarında, o dönemin genç ozan ve yazarları Halit Fahri’nin idare ettiği Servet-i Fünûn dergisinde yazılarına yer bulur. Kimi lise kimi üniversite talebesi olan bu gençler, sık sık gelip gitmeye başladıkları derginin yönetim yerinde

⁷² Ziya Bakırcıoğlu, Nejat Sefercioğlu, vd., ‘Dergi’ Mad., *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergâh Yay., C.2, İst. 1984, s.248.

birbirleriyle tanışırlar. Bunların yedi tanesi arasında yakın bir ilişki başlar.⁷³ Sabri Esat Siyavuşgil, Muammer Lütfi, Cevdet Kudret Solok, Ziya Osman Saba, Vasfi Mahir Kocatürk, Kenan Hulusi Koray ve Yaşar Nabi Nayır isimindeki bu yedi genç, henüz 20-21 yaşlarında, gönül doluluğu, sanat hevesi ve şiir merakı ile dergide vakit geçirirler. Gün geçtikçe birbirleriyle olan bağlarının artması ve dergideki toplantıların yetmemesi, eserler hakkında tartışma ve bilgi alışverişi için birbirlerinin evlerine gitmeye başlamalarına sebep olur. Genellikle Muammer Lütfi'nin Şehzadebaşı Dede Efendi Caddesindeki Damat İbrahim Paşa Medresesi'nin bir odasında, bazen Yaşar Nabi'nin aynı sokaktaki evinde, bazen de Sabri Esat'ın Kadıköy, Bağdat Caddesi'nin başlangıcındaki evinde toplanan bu gençler⁷⁴, zamanla yazdıkları eserlere olan güvenleri ile kitap çıkarmaya karar verirler. Çıkaracakları kitabın ismi konusunda ise büyük bir ilgiyle takip ettikleri Fransız edebiyatından çeşitli grupların isimlerinin Türkçe karşılıklarını düşünmüşlerse de yedi kişiden oluşmaları nedeniyle 'Yedi Meşale' isminde karar kılarlar. Cevdet Kudret kitabın çıkışını şöyle anlatır:

“Günün birinde, kim önerdi hatırlamıyorum, o güne dek yazdıklarımızdan seçmeleri bir araya getirip ortaklaşa bir kitap çıkarmayı düşündük. Yaşar Nabi'nin evinde iş için özel toplantılar yapıp el birliğiyle şiirleri ve yazıları seçtik. Kitaba bir ad bulmak gerekiyordu. Yedi kişi idik. İlk akla gelen, Fransız edebiyatındaki Pleiade topluluğu oldu. O adın Türkçe'deki karşılığı Süreyya uygun değildi; hem yabancı kökenli idi, hem ağızda kişi adı hatıra getiriyordu, hem de yıldız kümesi adı olarak yaygınlığı yoktu; onun Türkçe'si Ülker de yaygın değildi. Yedi Yıldız, Yediveren Gülü, Yedi Kollu Şamdan... gibi adlar düşünüldü sanıyorum. Sonunda Yedi Meşale adı üzerinde birleşildi. (Bunu, Sabri Esat bulmuştu galiba; Şamdan'dan Meşale'ye doğru bir çağrışım olmuştu herhalde)”⁷⁵

⁷³ Filiz Nayır Deniztekin, 'Gelenekseli Çağdaştırmayı Denemek İstemişim', *Cevdet Kudret'e Saygı*, Kültür Bakanlığı Yay., 1.Baskı, Ank.1993, s.167.

⁷⁴ Öztürk Emiroğlu, *Türkiye 'de Edebiyat Toplulukları*, Akçağ Yay., Ank.2003., s.119.

⁷⁵ Öztürk Emiroğlu, a.g.e., s.119.

Ziya Osman ise ‘Yedi Meşale’ nin ortaya çıkışını şöyle ifade eder:

“1928 senesinde Galatasaray’dan arkadaşım Yaşar Nabi ve diğer arkadaşlarla birlikte ‘Yedi Meşale’ kuruldu. O sırada grubun kurucuları Servet-i Fünûn’da yazıyorlardı. Sabri Esat ve diğerleri bu şiirlerini bir kitapta toplamayı düşündüler. Ve Galatasaray’dan Yaşar Nabi vasıtasıyla bana da girmek isteyip istemediğimi sordular. Kitap müşterek parayla bastırıldı:1928. kitabın adı üzerinde epeyce münakaşalar olmuştu. Cevdet Kudret ‘Yedi Kollu Şamdan’ adını teklif etmişti. O zamanlar Reşit Süreyya da bizimle ilgileniyordu. O ‘Yedi Güneş’ i teklif etti. Hatırimda yanlış kalmadıysa ‘Yedi Meşale’ adını Sabri Esat ileri sürdü ve bu isim kabul edildi. ‘Yedi Meşale’ çıktıktan sonra, Sabri Esat’ın Kadıköy’deki, Yaşar Nabi’nin Şehzadebaşı’ndaki evinde toplantılara devam edildi. Kitap epeyce ilgi uyandırmıştı: Faruk Nafiz, Kâzım Nami, Abdullah Cevdet yazılar yazdılar...”⁷⁶

Kitaba koyacakları yazıları derleme işi kolay olur fakat kişileri sıraya koyma, gençlerin işini zorlaştırır. Sabri Esat’ı kendi kuşaklarının temsilcisi olarak gördükleri için ilk sırayı ona verirler. Yaşar Nabi kitabın baskı işleriyle ilgilendiği için ikinci sırayı alır. Cevdet Kudret ise son sırayı tercih edişini şöyle açıklar: “Düşünmüştüm ki, okuyucu ilk ağızda kitabın bir başına, bir de sonuna bakar; onlar aklında kalır, aradakileri birbirine karıştırır, zamanla da unuttur...”⁷⁷ Geriye kalanlar da yaş sırasına göre dizilirler ve tartışma tatlıya bağlanır.

1928 yılının nisan ayında çıkan ‘**Yedi Meşale**’ adlı kitap, dönemin ünlü ediplerinden oldukça fazla ilgi görür ve hakkında birçok yazı yazılır. Yalnız bu yazıların büyük kısmı günümüze ulaşamamıştır. Cevdet Kudret’in belirttiğine göre, hiçbir şiir kitabı hakkında bu kadar çok yorum yapılmamıştır ve her genç kuşağın

⁷⁶ Hüseyin Tuncer, *Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı I*, Ders Kitapları A.Ş., İst. 2001. s.571-572.

⁷⁷ Cevdet Kudret Solok, ‘50.Yıldönümünde Yedi Meşale Üzerine Anılar’, *Varlık Dergisi*, Nisan 1978, s.4.

önünde kapalı olan basın kapıları, bu yedi gencin önünde birdenbire açılarak ünlü olmuşlardır.⁷⁸

Ahmet Halit Kütüphanesinin 50 kuruşluk fiyat ile piyasaya sürdüğü bu 128 sayfalık kitap, kendilerinden öncekilerin hem desteğini alır hem de eleştirilerine maruz kalır. Grup üzerine Ahmet Haşim, Faruk Nafiz, Kâzım Nami, Nurettin Artam, Hakkı Süha, Abdullah Cevdet gibi kişilerin çeşitli gazetelerde yazıları yayınlanır.⁷⁹ Bu eleştirilerden biri de Rıza Tevfik'e aittir. Yedi Meşale kitabına olan bu ilginin gerçekte bir daha olmayacağına inanan Rıza Tevfik, yazılan şiirleri iyi bulmayarak böyle bir kitabın çıkarılmasına ön ayak olan Yusuf Ziya'yı tenkit eder. Yusuf Ziya olayı şöyle anlatır:

*“...Sokakta Rıza Tevfik’le beraber yürüdük. Yalnız kalınca o şakrak adam durgunlaşiverdi ansızın: - Bak sana bir şey söyleyeyim, dedi... Bütün bu pohpohlara inanma sen. Onlar, gençlere şirin görünmek isterler... Aruzu öğrenmişsin... Sağlam bir dilin var... Ama şiir bu değildir...”*⁸⁰

Dönemin ünlü tenkit yazarlarından Tayyar Fethi ise Servet-i Fünûn sanatçıları ile Meşale sanatçıları arasında bağ kurarak mazisini temiz ve süslü olarak gördüğü Servet-i Fünûn’un geriye bıraktığı abidelerin ‘Meşaleciler Mektebi’ tarafından aynı ilgiyle devam ettirileceğini belirtir.⁸¹ ‘Toksözlü Müstear’ adıyla yazan Vedat Nedim Tör ise Tayyar Fethi’nin bu düşüncelerine kinayeli bir cevap verir:

⁷⁸ İhsan Kudret-Alpay Kabacalı, *Cevdet Kudret’e Saygı*, Kültür Bakanlığı Yay., 1. Baskı, Ank.1993. s.144.

⁷⁹ Öztürk Emiroğlu, a.g.e., s.123.

⁸⁰ Rauf Mutluay, *100 Soruda Çağdaş Türk Edebiyatı (1908-1972)*, Gerçek Yay., İst. 1973., s.260.

⁸¹ Tayyar Fethi, ‘Yedi Meşale’, *Uyanış Mecmuası*, C.65, No:1688-3, Sene:73, 1928.

*“Bu hava bize hiç yabancı değil. Bizi yıllardır boğan, tıkayan, bunaltan hava: Edebiyat-ı Cedîdecilerin kustuğu hava (...) Hani canlılık nerede? Nerede kanlılık? Nerede mızımız ve soluk hislerden uzak genç?”*⁸²

Bir diğer menfi eleştiri ise Sabih İzzet’e aittir. O da Meşalecilerin belirttiği yeniliği ve canlılığı eserlerinde bulamadığını dile getirerek *“Ya bizim gözlerimiz kör, kulaklarımız sağır! Veyahut da bu efendiler ne yaptıklarının farkında değiller!”*⁸³ diyerek son derece ciddi bir iğneleme yapmaktan çekinmez. Sabri Esat’ın şairliği hakkında bir şey söylemezken en beğendiği Meşaleci’nin Kenan Hulusi olduğunu da belirtmeden geçmez.

Bir iki ay sonra çıkacak olan ‘Meşale dergisi’nin başyazarlığını üstlenen Ahmet Haşim de ilk sayıda yazdığı ‘Yedi Meşaleciler’ adlı yazısında, Yedi Meşale gençlerinin çok kısa bir sürede tanınmış olmasının sebebini, onların söylemlerine, ne demek istediklerine karşı duyulan meraklara, ‘kaleminden ziyade ressam fırçalarından çıkmış gibi eserler’ vermelerine bağlayarak, gençlere yol açılması gerektiğini belirtir.

Cevdet Kudret çıkardıkları bu kitabın yankılarıyla ilgili, İzmir’de daha küçük yaşlardan oluşan bir grubun, Yedi Meşale’yi andıran bir isimle kitap çıkardıklarından bahseder.

“Sanat alanına daha yeni girmiştik ama, çevremizi etkilemiş; birtakım izleyicilerin belirmesine yol açmıştık sanıyorum. Bir süre sonra İzmir’de, herhalde

⁸² Toksözlü Kari, ‘Yedi Meşale:Yedi İddialı Genç’, *Hayat Mecmuası*, C.3, S.76, 1928.

⁸³ Sabih İzzet, ‘Yedi Meşale’, *İctihad Mecmuası*, C.252., İst.1928, s.4855.

bizden birkaç yaş daha küçük gençlerin Yediveren (ya da Yediveren Gülü) diye bir kitap çıkardıklarını duyduk; ama herhangi bir yankısı olmadı.”⁸⁴

Ahmet Haşim de İkdâm Gazetesi’nde yazdığı ‘Yedi Gencin Eseri’ başlıklı yazısında, kitabın kendisine hediye edilmişinden bahsederek büyük bir iddia ile ortaya çıktığından söz eder. Yedi Meşale ismi üzerinde durarak, çok abartılı bulduğunu, bu gibi durumlarda ismi mübalağalı olan eserlerin kendisinden beklenen başarıyı gösteremediğinde çok daha büyük bir hayal kırıklığına uğrayarak bedel ödediğini ifade eder. Yazısının devamını şöyle getirir:

“Yedi Meşale şairleri gerçi nazımın mihaniği itibarıyla hiç yeni bir şey vücuda getirmiş değildirler. Fakat nazım hünerinden daha güzel bir yenilikleri var: Neşe ve hayat muhabbeti. Bu gençler sanki bir bahar kırı ortasında oturmuş, güneş altında şarkı söylüyorlar.”⁸⁵

Kitabın oluşturduğu bu etkiye karşı Yahya Kemal de Yedi Meşaleci gençlere, kendilerine yapılan yergilerden pek etkilenmemelerini ve yine yapılan övgülere de kendilerini kaptırmamalarını öğütler.⁸⁶

Bu yedi genç, kitap çıkarma nedenlerini ve sanata bakış açıları ile edebiyat dünyasına nasıl bir farklılık getireceklerini Yedi Meşale kitabının mukaddimesinde açık ve net olarak ortaya koymuşlardır. Mukaddimeyi yazmayı Yaşar Nabi üstlenir. Yaptıkları son toplantıda Yaşar Nabi’nin hazırladığı metin üzerinde bazı

⁸⁴ Cevdet Kudret, ‘50.Yıldönümünde Yedi Meşale Üzerine Anılar’, *Varlık Dergisi*, S.847., Nisan 1978, s.6.

⁸⁵ Ahmet Haşim, ‘Yedi Gencin Eseri’, *İkdâm Gazetesi*, S.11126, Nisan 1928, s.2.

⁸⁶ Olcay Öner, ‘Cumhuriyet Döneminin İlk Topluluğu: Yedi Meşaleciler’, *Türkoloji Dergisi*, C.XI, S.1, Ank.1993, s.37-38.

değişiklikler yaparak hemfikir oldukları hâliyle kitap son şeklini alır. Beyanname niteliği taşıyan bu mukaddimeye bakmak, gayelerini anlamamıza yardımcı olacaktır.

“Bu eser size her türlü müşkilata rağmen yalnız sanat aşkıyla çalışan birkaç gencin bir senelik edebî mahsulünü takdim ediyor.

Yazılarımızı müştereken neşretmemizin sebebi memleketimizde son edebî cereyanları gösterecek toplu bir eser vücuda getirmek arzusudur.

Biz, bu eserle, gençliğin yazılarını takip etmek külfetine bile girmeden, yalnız fuzuli bir tefahür ve malumatfuruşlukla ‘Edebiyatımız öldü, ölüyor!’ diye kıyametler koparan bazı sanat kahinlerine yanıldıklarını ısbat etmek istiyoruz.

Hem gazete sütunlarını ve hem de karilerin sabrını suistimal ederek boş sözlerle vakit geçirmedense cevabımızı müspet bir misalle vermeyi tercih ettik.

Mamañih zannedilmesin ki biz, kendilerini dev aynasında görenlerdeniz. Hayır, cihan edebiyatına nazaran ne kadar ehemmiyetsiz kaldığımızı pekala takdir ediyoruz. Yalnız göğsümüzü gere gere söyleyebiliriz ki taklitten, edebiyatın bu baş belasından, kendimizi kurtarmayı en büyük bir vazife bildik.

Yazılarımızda ne dünün mızımız ve soluk hislerini, ne son zamanların renksiz ve dar Ayşe, Fatma terennümünü bulacaksınız. Biz, her şeyden evvel duygularımızı başkalarının manevi yardımına muhtaç kalmadan ifade etmeye çalıştık. Eğer muvaffak olduksa, bu da bize kafi bir şereftir.

Yazılarımızı tetkik ediniz, kendi dar hususiyetimize, aşkımıza, sevinç ve kederlerimize ne kadar az yer verilmiş olduğunu göreceksiniz. Hem artık bu günkü nesil hislerin aynen terennümünden zevk almıyor. Mesela ıztırabı niçin bir kahkaha

şeklinde anlatmayalım. Bazen öyle tebessümler vardır ki en derin hıçkırıklardan fazla elem ifade ederler.

Ve sonra mevzularımızı da kabil olduğu kadar genişletmeye çalıştık. ‘Hep aynı vefasız sevgiliden başka bahsedecek bir şey bulamıyor musunuz?’ diyenlere onu bize değil, bizden evvelki nesillere sormaları daha münasip olacağını hatırlatmak isteriz.

Kariler aynı his ve fikirlerin değiştirile değiştirile kendilerine sunulmasından bıktılar, usandılar. İşte biz edebiyatta bu çürük zihniyetle mücadele etmek istiyoruz.

Canlılık, Samimiyet ve Daima Yenilik: Bizi müşterek bir eser neşrine teşvik eden fikirlerimizi bu suretle izah edebiliriz.

Hakiki bir sanat eseri vücuda getirmek için yazılarımızı sıkı bir tasniften geçirdik, ve mümkün olduğu kadar teksif edilmiş bir eser elde etmeye çalıştık.

Eline her kalemi alanın neşriyat sahasına atılarak kari bulduğu bu zamanda sanat eserlerini bekleyenlerin de bulunduğunu biliyor ve eserimizi onlara ithaf etmekle büyük bir zevk duyuyoruz.”⁸⁷

Yedi Meşale kitabı, grubun görüşlerini anlatan bu önsöz ile başlar, şiir bölümünün ardından Kenan Hulusi’nin ‘Denizin Zaferi’, ‘Abajur’, ‘Bir Mezarının Hayatı’ adlı hikâyelerden oluşan bir bölüm gelir. Şiir bölümünde ise sırasıyla Sabri Esat’ın ‘Kukla Oyunu’, ‘Aya Karşı Uluyan Köpek’, ‘Son Dostum’, ‘Ölülerin Sıhhatine’, ‘Saat Kulesi ve Kargalar’, ‘Mukaddime’, ‘Akşam ve Develer’, ‘Soytarıya’, ‘Bu da Bir Hikâyedir’, ‘Baharı Bekliyorum’, ‘Üç Direkli Bir Gemi’; Yaşar Nabi’nin ‘Şairin Bahçesi’, ‘Kağrı Gıcirtıları’, ‘Bir Kadına’, ‘Kürek

⁸⁷ *Yedi Meşale*, Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, Akşam Matbaası, İst. Nisan 1928, s.3-4.

Mahkumu, *Ağlama*, *Kuşun Şarkısı*, *Uçuruma Gidene*, *Kahpeler*, *Bar Dansözü*, *Neşe*, *İsyân*; Muammer Lütfi'nin *Dante'nin Ruhuna*, *Sağırların Dünyası*, *Körlerin Dünyası*, *Âşıkların Dünyası*, *Ayrılık Çeşmesi*, *Topkapı Sarayı*, *Dünyada Son Kalan Adam*; Vasfî Mahir'in *Dağların Derdi*, *Sürüden Ayrılan*, *Bahar*, *Celladın Kitabesi*, *Denizin İlâhesi*, *İztırap*, *Garip Öldüren Çeşmesi*; Ziya Osman'ın *Sebil ve Güvercinler*, *Yarasalar*, *Uyku*, *Boğulan Çocuklar*, *Köpekler* ve son olarak Cevdet Kudret'in *Cenaze İlâhisi*, *Cenaze Alayı*, *Venedik Akşamları*, *Yel Değirmeni*, *Güneş İntihar Etti*, *Ölmeden Gömülen*, *Karagöz*, *Akşam*, *Gladyatör*, *Pencere Camlarında Akşam*, *Kleopatra ve Antuan* adlı şiirler yer almıştır.⁸⁸

Görüldüğü gibi Yedi Meşale kitabında, bu yedi gencin bir yıllık yazı ve şiirlerinden seçilmiş olanlar yayımlanır. Sanat tutkunu bu gençler, eserlerinin mukaddimesinde de belirttikleri gibi taklitten uzaklaşmayı, canlı, samimi ve her zaman yeni olmayı amaç edinirler. Şiirin hececi şairlerin elinde tıkanıdığına inandıkları için Türk şiirinin ufkunu genişletmeye hizmet ederler. Onlara göre ülkenin içinde bulunduğu şartlar eski edebiyata uygun değildir. Memleketçi hava yerine sanatı ön sıralara almak gerektiğini savunurlar. Oldukça iddialı olmaları, kendilerini 'yeni bir akım'ın temsilcisi olarak gördüklerinin de bir göstergesidir.

Kendilerinden öncekileri yavaş ve mızımız olmakla, ufuk darlığı ile, aynı tekrarlara düşmekle suçlayan bu gençler, kendi sloganları haline gelen canlılık, yenilik ve samimiyetin her daim eserlerinde bulunacağını, şiirlerine verdikleri isimlerle alışılmışın dışında olduklarını göstermeyi gaye edinirler: Aya Karşı Uluyan Köpek (Sabri Esat), Bar Dansözü (Yaşar Nabi), Sağırların Dünyası, Körlerin Dünyası (Muammer Lütfi), Celladın Kitabesi (Vasfî Mahir), Gece ve Köpekler

⁸⁸ Oktay Yivli, 'Yedi Meşale Ortak Kitabı ve Yedi Meşaleciler', *Türk Dili Dergisi*, S.537., Eylül 1996, s.316.

(Ziya Osman), Cleopatra, Antuan (Cevdet Kudret), Bir Mezarıcının Hayatı (Kenan Hulusi) ...⁸⁹

Bu yedi gençten biri olan Sabri Esat, kendi amaçlarının şiirde bir yenilik hamlesi yapmak olduğunu belirterek, şiirin muhtevasını olabildiğince genişletmeye ve yaymaya çalıştıklarını, klâsik olarak vezin ve kafiyeden ayrılmayarak pek işlenmeyen nazım şekillerini daha bol kullandıklarını dile getirir.⁹⁰ Yaşar Nabi'ye yazdığı mektuplardan birinde “*Fransız şiirleri ile bizim Meşale edebiyatı şiirleri arasında metod, tertip, zekâ, mevzu, hassasiyet, yaratış kudreti ilâ...itibariyle pek azim bir fark yok*”⁹¹ demesi, Fransız edebiyatçıların kriter olarak gördüklerinin bir delilidir. Yine farklı bir mektupta Sabri Esat, “*Eğer Meşale'nin şiirde açtığı çığır takip edilecek ve daha yenileştirilecek olursa, Türk edebiyatı Garp edebiyatına, Garp tekniğine, Garp kültürüne o kadar fazla yaklaşıacak*”⁹² diyerek iddialı bir cümleyi ifade etmiş, kendilerine ve sanatlarına olan özgüvenlerini ortaya koymuştur.

Kitabın önsözü İnci Enginün'e göre mevcut edebiyattan tatmin olamama ve bıkmama, hatta edebiyatın bittiği hakkında her devirde söylenegelen sözlere karşı bir tepkiden ibarettir. Eser, zamanında Recaizade Mahmut Ekrem ve Abdülhak Hâmit Tarhan'ın, şiirin hiçbir zaman bir kalıp içerisine yerleştirilemeyeceğine dair yazdığı yazıları anımsatır. Enginün'e göre bu gençlerin bağrında yanan gençlik ateşi de fazla uzun sürmez, zira bir heyecandan öteye gidemediği de âşikârdır.⁹³ Yine aynı görüş üzerinde duran Ahmet Kabaklı da şunları dile getirir:

⁸⁹ Rauf Mutluay, a.g.e., s.261.

⁹⁰ Mustafa Baydar, *Edebiyatçılarımız Ne Diyor?*, Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık, İst.1960, s.175.

⁹¹ Yaşar Nabi, *Dost Mektupları*, Varlık Yay., İst.1972, s.131.

⁹² Yaşar Nabi, a.g.e., s.132.

⁹³ İnci Enginün, ‘Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri’, *Türk Şiiri Özel Sayısı 4, Türk Dili Dergisi*, S.481-482, Ocak-Şubat 1992, s.589.

“Yaklaşık olarak 1915-1930 yılları arasını tutan ilk hececilerden sonra 1928 yıllarında Yedi Meşaleciler görülür. Bunlar hece şiirini yeni bir ses, bir felsefi hava ve değişik temalar ile zenginleştirmek iddiası taşırlar. Ancak bu harekete katılanların çoğu, zamanla şiiri bırakarak başka alanlara geçerler. Bu ömürsüz topluluk, şiirimizde hissedilir bir değişme yapamadığı gibi Yedi Meşale’den ayrılanlar arasında güçlü bir şair de çıkmamıştır.”⁹⁴

Ahmet Kabaklı’nın bahsetmiş olduğu ‘felsefi hava’ tartışılabilir bir durum olsa da, felsefi tabanı olmayan toplulukların uzun ömürlü olamayacağı bizce de bir gerçektir.

Ayrıca topluluğun üyelerinden biri olan Vasfi Mahir’in “*Yedi Meşale muayyen bir edebiyat okulunun beyannamesi değil, muhtelif seviyeleri ve telâkkileri olan yedi gencin bir araya toplanmış eserleri*”⁹⁵ dir ifadesi hem Kabaklı’nın hem de Enginün’ün düşüncelerini kanıtlar niteliktedir ve gençleri birbirlerine bağlayan bağın ‘arkadaşlık’ duygusu olduğunu açıkça dile getirir.

O dönemde Hakimiyet-i Milliye’de yazan Kâzım Nami de topluluk ile ilgili görüşlerini şöyle dile getirir:

“Bu çocuklar, dedikleri gibi, hiç kimseyi taklit etmiyorlar, hiç kimsenin arkasından gitmiyorlar; kendi duygularını, kendi sezgişlerini duydukları, sezdikleri, nihayet bildikleri gibi yazıyorlar. İşte böyle, ortaya yeni Türk’ün yeni edebiyatı çıkmaya başlıyor... İyi eserleri kadar lisanları da güzel... Türkçe bu genç ellerde ne

⁹⁴ Ahmet Kabaklı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., 3.Baskı, C.4, İst.2006, s.20-21.

⁹⁵ *Büyük Türk Edebiyatı Tarihi*, Edebiyat Yay., Ank.1970, s.829.

kadar inceliyor, güzelleşiyor: <gayr-ı mustalah> Türkçe, sade Türkçe, sevimli Türkçe, oh! Güzel Türkçe!.. Bekleyelim, parlak bir sabah doğuyor!”⁹⁶

Kitabın yankıları devam ederken 1922 yılında siyasî mizah dergisi olan ‘Akbaba’yı yayımlamaya başlayan Yusuf Ziya, ‘Yedi Meşale’ kitabının gördüğü bu ilgiye kayıtsız kalmaz. Ticarî tarafını düşünmüş olacak ki, bu yedi gence ‘Meşale’ adında bir dergi çıkarmayı teklif eder. Bu teklife göre sermayeyi Yusuf Ziya koyacak, Yedi Meşaleci gençler yazıları yazacaklar ve zarara karışmayarak kâra yarı yarıya ortak olacaklardır. Teklifi kabul eden gençler, temmuz ayının başında ‘Meşale’ adındaki ilk dergilerini yayımlar. Kitap gibi dergi de çok ilgi görür, ilk sayı 3850 adet satar. Lâkin, yapılan bu anlaşmayı Cevdet Kudret bir ‘tuzak’ olarak nitelendirir.⁹⁷ Nitekim, dergide yazı yazan herkes ücretini hemen alırken bu gençler yazı üzerinden anlaşma yapmadıkları için ücretlerini alamazlar. Bu durum da Cevdet Kudret’i haklı çıkarmaya yeterlidir. Derginin isminin Yedi Meşale olmamasının sebebi ise, Muammer Lütfi’nin aralarından çok erken ayrılmasıdır. Bu ayrılık ile ortaya çıkan gerçek ise Yedi Meşale’nin aslında altı kişiden oluşmasıdır.⁹⁸

Üç dört ay gibi kısa bir süre içinde sekiz sayı çıkan Meşale dergisinin yankıları uzun sürer. Bütün sayılardaki yazı ve şiirler genellikle bu gruba aittir. Hatta bazı sayılarda bir kişinin birden fazla eserine yer verildiği de görülür. Bu altı genç dışında dergide yazı ve şiiri bulunan diğer imzalar şunlardır: Başyazar Ahmet Haşim, Mehmet Rauf, Salih Zeki Aktay, Faruk Nafiz Çamlıbel, Ahmet Kutsi Tecer, Ömer Bedrettin Uşaklı, Necip Fazıl Kısakürek, Suat Derviş, Sabahattin Âlî, İlhami Bekir’in yanında Ayın Gaffar, Bedrettin, Kâmran Şerif, Galip Nâşit, Nazif Selahattin’in şiir, telif ve tercüme yazıları mevcuttur. Dergide özellikle Fransız yazarlardan Albert Samain, Tristan Bernard, Jean Richepin, Andrea Maurois, Pier Mac Orlan, Pierre Loti’nin eserlerinden tercüme yapılır. Bu tercümelerin büyük

⁹⁶ Kâzım Nami, ‘Aramızda Bir Ermiş Yaşadı’, *Varlık Dergisi*, S:847, Nisan 1978, s.11.

⁹⁷ Cevdet Kudret Solok, a.g.m., s.5.

⁹⁸ Tanju Oral, ‘Meşale’ Mad., *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.6., Dergâh Yay., İst.1986., s.293.

çoğunluğu Yaşar Nabi, Ayın Gaffar ve Bedrettin'e aittir.⁹⁹ Ayrıca Kenan Hulusi'nin 'Ceylan Sesleri' adlı eseri tefrika edilmeye başlanmışsa da tamamlanamaz.

Cevdet Kudret'in belirttiğine göre dergi, yeni harfler kullanılmaya başlanınca diğer dergiler gibi kapanır. Yani birçok dergiyi etkileyen bu geçiş dönemi, Meşale dergisini de etkilemiş olur. Dergi kapandıktan sonraki gelişmeleri Cevdet Kudret şöyle anlatır:

“Meşale dergisi kapandıktan bir süre sonra, Milliyet gazetesinin sanat sayfasını bize verdiler. Gazete ile bağlantıyı yine Yaşar Nabi sağlıyordu. Oradaki çalışma da bir iki ay sürdü sanıyorum. Tabii yine on para alamadık. Basın ağaları başlarımızı 'harç yerine' kullanıyorlardı... daha sonra ne oldu? Hepimiz okulları bitirip başka başka yerlerde, başka başka işler tutmaya başladık. Birbirimizle bağlantımız gevşedi.”¹⁰⁰

Yedi Meşaleci gençler dikkat-i nazarları üzerlerine çekmelerine rağmen, kendilerinden beklenenlere muvaffak olamazlar. Cevdet Kudret'in de belirttiği gibi Milliyet gazetesinden sonra Varlık dergisinde de ara ara görünmüşlerse de bu durum uzun soluklu olmaz. Kenan Hulusi hikâyeciliğe, Ziya Osman Saba şiire devam eder. Şiir alanında tek kalıcı olan isim de ona aittir. Cevdet Kudret ve Vasfi Mahir edebiyat tarihi çalışmalarına yönelir. Meşale dergisinde hiçbir eseri bulunmayan Muammer Lütfi edebiyattan uzaklaşır ve diğer kişiler de edebiyatın farklı kollarına kayarlar.¹⁰¹ Bu durumun nedeni Olcay Önertoy'a göre:

⁹⁹ Öztürk Emiroğlu, a.g.e., s.126.

¹⁰⁰ Cevdet Kudret Solok, a.g.m., s.6.

¹⁰¹ Behçet Necatigil, 'Yedi Meşale'yi Anarken', *Varlık Dergisi*, S.847, Nisan 1978, s.7.

“Topluluğun bir etkinlik gösteremeyişinde kısa süreli (1928-1933) olmasıyla birlikte, onları bir araya getiren tek bağın gençlik heyecanı ve edebiyat tutkusu olduğundan söz edilebilir. Milliyet gazetesinden sonra hepsinin ayrı uğraşlara yönelmeleri de bunu göstermektedir. Onları bir araya getiren, Cevdet Kudret’in sözünü ettiği, toplantılardan biçimlenen ortak ilkeler ve gelecek için yapılan tasarıları, diyebiliriz.

Bu nedenlerle edebiyatımızda bir akım başlatamayan, bir okul niteliği kazanamayan topluluk, edebiyatımızın o yıllarda aksayan yönlerine dikkat çekip edebiyat dünyasında gençlerle de ilgilenmek gerektiğini ortaya koyarak yankı uyandırmıştır.”¹⁰²

Olca ÖnerToy’un bu düşünceleri daha önce de belirttiğimiz gibi İnci Enginün ve Ahmet Kabaklı’nın fikirleriyle uyumaktadır.

Yedi Meşale kitabında ve Meşale dergisinde yer bulmuş olan yazar ve şairlerimiz hakkında pek çok kaynakta kolayca bilgi bulunmaktadır. Bu nedenle bu kişiler hakkında verecek olduğumuz özellikleri ayrıntıları ile ele almadığımızı belirterek, yazar ve şairlerimizi kısaca tanıyalım.

Ziya Osman [Saba] (1910-1957) : Grubun şiire en iyi sahip çıkan üyesidir. İlk nesrini annesinin ölümünden sonra, ikinci nesrini ise yine babasıyla birlikte annesinin mezarını ziyarete gittiğinde yazar. İlk şiiri olan *Sönen Gözler*, ‘Ziya’ imzasıyla Servet-i Fünûn dergisinde yayımlanır. Daha sonra bu imza ‘Ziya Osman’ ve nihayetinde ‘Ziya Osman Saba’ şeklini alır. Meşale dergisi dışında Milliyet, Akademi, Varlık, Ağaç, Yücel, Gündüz, Yedi Tepe, Hisar dergilerinde yazı ve

---

¹⁰² Olca ÖnerToy, a.g.m., s.49.

şiiirleri çıkar. *Sebil ve Güvercinler* (1943), *Geçen Zaman* (1947), *Nefes Almak* (1957) şiiir kitaplarının isimleridir. Öncelikle Türk ve Fransız şairlerini tanımaya çalışır ve sembolistlerden etkilenir. Halk edebiyatına olan hayranlığı ile de Yunus Emre ve Mevlana kültürünü kendi çağına ulaştırır.¹⁰³ Şiiirlerinde genellikle çocukluk izlenimleri, anıları, yaşama heyecanı, aile bağları, gibi konuları ele alır.

Kenan Hulusi [Koray] (1906-1943) : Grup içindeki tek nâsirdir. Öğrenim hayatından sonra bir süre gazetecilik yapan Koray, Yedigün, Yıldız, Yeni Mecmua gibi çeşitli magazin dergilerinde nesirleriyle ve hikâyeleriyle dikkati çeker. Hikâyelerinde tasvire önem vermiş olsa da sosyal içerikli olanlar gözlemden uzaktır. Aynı kuşaktan olan Sabahattin Ali ve Sait Faik Abasıyanık'ın hikâyede oluşturdukları başarıya ulaşamaması ve genç yaşta ölmesi erkenden unutulmasına sebep olur. İlk hikâye kitabı *Bir Yudum Su* (1929)'dur. *Bahar Hikâyeleri* (1939), *Son Öpüş* (1939), *Bir Otelde Yedi Kişi* (1940) adlı kitapları da daha sonra yayımlanır.¹⁰⁴

Yaşar Nabi [Nayır] (1908-1981) : Yaşar Nabi yazın hayatına şiiirle girer. 1933 yılında Varlık dergisini çıkarmaya başlayarak ömür boyu devam eder. Ayrıca Varlık Yayınevini kurar ve birçok kitap çıkarır. Yazıdan çok yayınevi ve dergi yöneticilikleriyle ilgilenir. Servet-i Fünun, Yeni Kitap, Hayat, Muhit, Çığır, Ülkü gibi dergilerde yazıları yayımlanır. Meşale dergisi kapanınca şiiirden uzaklaşarak deneme, hikâye, oyun, makale gibi türlerde yazılar yazar. Şiiirlerini *Kahraman* (1929), *Onar Mısra* (1932) ve *Kahramanlar* (1970) isimindeki kitaplarında toplar. Yazılarında çok yayınevi ve dergi yöneticilikleriyle ilgilenir.¹⁰⁵

¹⁰³ İnci Enginün, a.g.e., s.67.

¹⁰⁴ Rauf Mutluay, a.g.e., s.265-266.

¹⁰⁵ Ahmet Oktay, *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı (1923-1950)*, Kültür Bakanlığı Yay., Ank.1993, s.112-113.

Cevdet Kudret [Solok] (1907-1991) : Yazın hayatına şiirle başlayana Cevdet Kudret, ilk şiirleriyle dikkatleri üzerine toplar. Meşale dergisinde yazarken ilk şiir kitabı olan *Birinci Perde* (1929)'yi çıkarır. Yalnız bireyin dünyasındaki buruk, içedönük, karamsar ve kırgın duygularını yansıtan şiirler yazar. Dergi uzun soluklu olmayınca Varlık dergisinde de çeşitli türlerde yazılar yazmaya başlar. İlk romanı 1943'de yazdığı *Sınıf Arkadaşları* ismini taşır. Edebiyat öğretmenliği yaptığı dönemde ikinci kitabı olan *Havada Bulut Yok* (1958)'u yazar. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ansiklopedik çalışmalara, asıl mesleği olan avukatlığa yönelerek dil ve kültür sorunları üzerinde durur. Türk Dil Kurumu'nda da bir dönem görev yapar ve bu sıralarda 'Abdurrahman Nisari, Suat Hızarcı, Nevzat Yesirgil' takma isimleriyle ders kitabı çıkarır. Oyun, hikâye, roman türlerinde de eserler verir. Oyunlarında bireylerin psikolojik saplantılarını işler. Daha sonraki yıllarda edebiyat ve tiyatro tarihine ilişkin incelemeler yapar ve yazınsal sorunlara ilişkin eleştirel denemeler yazar. 1945'te hazırladığı *Türk Hikâye ve Roman Antolojisi*'ni daha sonra *Türk Edebiyatı'nda Hikâye ve Roman* adıyla genişletir. *Karagöz* adlı eserinde 35 karagöz oyununu tarihçeleri ve hikâyeleri ile beraber toplayarak sunar. 1973'te çıkan *Ortaoyunu* ile Türk Dil Kurumu Ödülü'nü, son deneme kitabı *Kalemin Ucu* ile 1991 Sedat Simavi Edebiyat Büyük Ödülü'nü alır.¹⁰⁶

Sabri Esat [Siyavuşgil] (1907-1968) : Güneş ve Hayat dergilerinde başladığı şairlik hayatına Meşale'den sonra Hayat, Muhit, Varlık dergilerinde devam eder. Bazı şiirlerini 'Sabri Esat Ander' olarak yayımlar. Şiirlerinde daha çok eşya, doğa, insan gibi temalara ağırlık veren Sabri Esat'ın sembolizmden etkilenerek yazdığı şiirlerde, Meşale dergisinin amacına yaklaştığı görülür. Tek şiir kitabı *Odalar ve Sofalar* (1933)'dir. Çeviriler de yapan şair, özellikle *Cyrano de Bergerac* (1942) çevirisi ile büyük ilgi görür. *Karagöz* adında yazdığı sosyo-psikolojik inceleme, bugün de önemini korur.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Ahmet Oktay, a.g.e. s.507- 510.

¹⁰⁷ Rauf Mutluay, a.g.e., s.263.

Vasfi Mahir [Kocatürk] (1907-1961) : Beş Hececiler'den özellikle Faruk Nafiz Çamlıbel'den etkilenen şair, şiirlerinde değişik temalara yer vermekle birlikte ulusal duyguları besleyen epik tarzda şiirler de yazar. Hece ölçüsünü değişik kalıplarda kullanarak Yedi Meşaleciler'in ortak değerlerine sahip çıkar. Güzel söyleyişleri olmasına karşın kendine özgü bir tarz oluşturamaz. Yedi genç arasında en çok şiir yazan şairdir. Eserlerini *Tunç Sesleri* (1935), *Geçmiş Geceler* (1936), *Bizim Türküler* (1937), *Ergenekon* (1941), *Hayat Şarkıları* adlı kitaplarda toplar. Vasfi Mahir şiirlerinden çok edebiyat tarihi inceleme ve araştırmaları ile bilinmektedir. Çok uğraş vererek hazırladığı *Türk Edebiyatı Tarihi* (1964) ölümünden sonra basılır.¹⁰⁸

Yusuf Ziya [Ortaç] (1895-1967) : "Hecenin Beş Şairi" grubunun üyesi ve öncülerindendir. Şiire aruzla başlar.. Ziya Gökalp'in etkisiyle hece ölçüsünü benimser, bu türün başarılı örneklerini verir. Şiirleri Türk Yurdu, Servet-i Fünun ve Büyük Mecmua'da yayınlanır. Akbaba dergisinde akıcı bir dille, rahat okunur bir tarzda yazdığı fıkralarında siyasal mizahın özgün örneklerini verir. Şiir ve gülmece yazılarının yanısıra roman, öykü ve oyunlar da yazar. Meşale dergisini yayımlaması ile de dikkatleri üstüne çekmiştir.

Muammer Lütfi [Bahşi] (1907-1947) : Edebiyattan ilk vazgeçen kişidir. Hatta Yedi Meşale kitabında eserlerine rastlanırken Meşale dergisinde imzasına rastlanmaz. İlk şiirlerinde aruz ölçüsünü kullandıktan sonra hece ölçüsüne yönelir ve serbest nazımda karar kılar. Şiirlerinde tema açısından çeşitlilik bulunmamakla birlikte umumi olarak millî konuları ele alır. Eserleri kitaplaştırılmamıştır.¹⁰⁹

Ahmet Haşim (1884-1933) : İlk şiirini 1901'de Mecmua-i Edebiyye'de yayımlar. Fransız şiirini irdeleyip anlamaya çalışan Haşim, 1905-1908 yılları

¹⁰⁸ Olcay Öner toy, a.g.m., s.46-47.

¹⁰⁹ İnci Enginün, a.g.e., s.65.

arasında yazdığı Şi'r-i Kamer (Piyâle) serisi ile dikkatleri celp eder. 1909 yılında Fecr-i Âtî'ye girer ve en etkili sima olur. Şiirde musikiyi ön plana alan şair, anlamı arka plana atarak mısralarda akıcılığa önem verir. Ona göre şiir ne kadar ölçülemez duruma yaklaşıyorsa o kadar gerçek şiir mahiyetini kazanır. Kenan Akyüz, Haşim'in şiirine en uygun anlayış tarzının empresyonizm (izlenimcilik) olduğunu belirtir. Şiirlerinde hâkim olan temalar çocukluk anıları, aşk, tabiattır. Annesini kaybettikten sonra karamsar ve içekapanık bir hale bürünen şair, hayattan uzaklaşma temini şiirlerinin birçoğuna aksettirir. Sadece aruz ölçüsünü kullanarak serbest müstезat tarzını kullanan ilk şair olur. Şiirlerini *Göl Saatleri* (1921) ve *Piyâle* (1926) adlı kitaplarda toplar. Nesirlerini ise *Gurebâhâne-i Lâklâkan* (1928), *Bize Göre* (1928) ve gezi notlarını da *Frankfurt Seyahatnâmesi* (1933)'nde toplar.¹¹⁰

Mehmet Rauf (1874-1931) : Halit Ziya'nın tesirinde sanat hayatına giren Mehmet Rauf, uzun süre bu etki altında eserler verir. Fakat Halit Ziya'nın diline nispetle daha anlaşılır ve sade olduğu görülür. Tıpkı Halit Ziya gibi mensur şiir, hikâye ve roman yazar. Aşk ve kadın en büyük tutkusu olması nedeniyle eserlerinde en çok bu temalar üzerinde yoğunlaşır. 1896'dan sonra Servet-i Fünûn topluluğuna katılan Mehmet Rauf'un çeşitli makale, roman, hikâye ve piyesi çeşitli mecmualarda yayınlanır. Mensur şiirlerini *Siyah İnciler* adı altında toplar. 1900 yılında yazdığı *Eylül* adlı eseri ile şöhreti yakalar. *Mehâsin* (1909) ve *Süs* (1923) isimli kadın dergilerini çıkarır. Eserlerindeki psikolojik hava, vakanın basitliğini gizlemekte büyük bir başarı sergiler.¹¹¹

Faruk Nafiz [Çamlıbel] (1898-1973) : 1918'de önce aruz sonra hece veznini kullanarak kendisini kabul ettirir. Servet-i Fünûncuları taklit ettiği şiirlerinde basmakalıp bir üslûpta yazar. Aruzla yazdığı şiirlerini *Şarkın Sultanları* (1918) ve *Gönülden Gönüle* (1919) isimli kitaplarında toplar. Ziya Gökalp'e yaklaştığı dönemde ise hece ölçüsünü ustaca kullanan şairlerimiz arasında kendisine yer bulur.

¹¹⁰ Kenan Akyüz, a.g.e., s.156-157.

¹¹¹ Nihat Sami Banarlı, a.g.e., s.1055-1056.

1914-1924 yılları arası en etkileyici şiirlerini yazdığı olgunluk evresidir ki, *Han Duvarları* (1922) adlı şiir ile bütün dikkatleri üzerinde toplayarak şöhretini katlar. Faruk Nafiz'de Yahya Kemal'deki gibi bir bekleme safhası bulunmaz. O hissettiklerini olduğu gibi yazar, ve sığağı sığağına yayımlayarak okuyucuların da hissettiklerine ortak olmasını ister. Halk kültürüne ve millî duygulara önem verdiği şiirlerinde daha çok olmakla beraber dili yalın ve anlatımı temizdir.¹¹²

Ahmet Kutsi [Tecer] (1901-1967) : Şiire Dergâh dergisinde başlayan Ahmet Kutsi, halk kültürüne verdiği önemi şiirlerine bir dantel gibi işler. Köy ve folk kültürüne ait değerlerimizin temsilcilerinden biri olan Âşık Veysel Şatıroğlu (1894-1973)'yu keşfetmesi Tecer'in önemini bir kat daha artırır. Lirizmin ağır bastığı şiirleri ise, okuyucuya haz verecek nitelikte ve güzelliğindedir. Nitekim *Nerdesin* şiiri, bu açıdan unutulmayacaklar arasındadır. Şiirlerinin bir kısmını 1932 yılında yayımladığı *Şiirler* adlı kitabında toplar.¹¹³

Salih Zeki [Aktay] (1896-1970) : Memleket şiiri ile başlayarak Yunan mitolojisini bir anlatma vasıtası olarak kullanır. Daha çok süse önem vermesi, özü arka plana atması şiir yeteneğini istediği şekle sokmasına engel olur. Şiirin yanı sıra hikâyeler de yazar ve *Hallâc-ı Mansûr* adındaki oyunu da o devirde edebiyat çevrelerinde akis bulur.Yaşadığı devirde edebiyat çevrelerinin, kendisini Yunan ve Grek mitolojisine fazla kaptırdığı yönünde eleştirilere maruz kalır. Bu özelliği bakımından Yedi Meşaleci gençlere yakın olduğu görülür. Kitaplarından başka, birçok mecmuada makale ve tercümeleleri de yayımlanır.

Ömer Bedrettin [Uşaklı] (1904-1946) : Memleket şiirindeki ustalığı kuvvetli duygu ve tasvirlerle örülüdür. İlk şiirleri yüksek öğrenimi sırasında Millî Mecmua'da yayımlanır. Anadolu'da görev yaptığı yıllarda tanıdığı yöreler, kişisel

¹¹² İnci Enginün, a.g.e., s.37-39.

¹¹³ İnci Enginün, a.g.e., s.45-47.

izlenim ve gözlemleri şiirinin temalarını oluşturur. Eşini ve kızını kaybetmesi şiirine hüznü ve iç duyarlılığı getirir ve *Sarı Kız Mermerleri* adlı şiir kitabını kızına ithaf eder. Hece ölçüsüne bağlı kalmakla birlikte sade ve öz bir şiir anlayışıyla şiirler yazar.¹¹⁴

Necip Fazıl [Kısakürek] (1905-1983) : Halk şiir geleneğinden hareket ederek Batı geleneği ile Türk geleneğini sentez haline getirmeye çalışır. Şöhretinin zirvesinde iken felsefi arayışlarını sürdürüp içinde yeni bir dönemin doğum sancısını hisseden Necip Fazıl için 1936 yılı gerçekten de hayatının yeni bir dönemine başlangıç olur. 30'lu yaşlarında bohem hayatını en koyu rengiyle yaşadığı günlerde Beyoğlu Ağa Camii'nde vaaz vermekte olan Abdülhakim Arvasi ile tanışır ve bir daha ondan kopamaz. Kendi deyimi ile hayatını ikiye ayıran Kısakürek, ilk dönem yazdığı şiirlerin unutulmasını isteyerek asıl 1936'dan sonraki mistik, metafizik, dini içerikli şiirlerinin kendisine mal edilmesini ister. Tekke ve halk edebiyatıyla ilgilenir. 1960'lardan sonra İslamî görüşü benimseyen kitle arasında geniş bir tesir alanı oluşturur. *Kaldırımlar* adlı şiiri her dönem şiir severleri derinden etkiler. *Tohum*, *Para*, *Bir Adam Yaratmak*, *Nam-ı Diğer Parmaksız Salih* gibi piyesleri büyük ilgi görür. Bu eserlerden *Bir Adam Yaratmak*, Türk tiyatrosunun en güçlü oyunlarından biridir. *Cinnet Mustatili* adlı eserinde hapishane anıları yer alır. Sık sık kapatılan ve çeşitli bahanelerle toplatılan *Büyük Doğu* dergisinin çıkmadığı sürelerde günlük fıkra ve çeşitli yazılarını Yeni İstanbul, Son Posta, Babıali'de Sabah, Bugün, Milli Gazete, Her Gün ve Tercüman gazetelerinde yayımlanır. Yaşar Nâbi tarafından, "bir mısrası Türk milletini ihya etmeye yeter" denilerek övülmüştür.¹¹⁵

Suat Derviş (1903-1972) : Asıl ismi Hatice Saadet Baraner'dir. Edebiyata şiirle girer. Gerçekçi ve toplumsal edebiyatın yerleşip gelişmesine öncülük eden yazarlardan biri olarak ünlenir. Son Posta, Vatan, Cumhuriyet, Gece Postası gibi

¹¹⁴ Nihat Sami Banarlı, a.g.e., s.1249-1250.

¹¹⁵ M.Orhan Okay, *Necip Fazıl Kısakürek*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ank.1987, s.24.

gazetelerde röportajları ve romanları yayınlar. *Kara Kitap* adlı ilk eserini 1920 yılında yayımlar. Bir diğer realist eseri ise *Emine*'dir.¹¹⁶

Sabahattin Ali (1907-1948) : Sabahattin Ali yazı yaşamına şiirle başlar, hece vezniyle yazdığı ve halk şiirinin açık izleri görülen eserlerini *Çağlayan* dergisinde yayımlar (1926). *Servet-i Fünûn*, *Güneş*, *Hayat*, *Meşale* gibi dergilerde de yazan Sabahattin Ali, bu arada öykü de yazmaya başlar. İlk öyküsü *Bir Orman Hikâyesi* Resimli Ay'da yayımlar (1930). Halk şiirinden esinlenerek yazılmış şiirlerini içeren *Dağlar ve Rüzgâr* (1934) adlı kitabı yazın çevrelerinde ilgi uyandırır. Bu kitaptaki şiirlerinin bir kısmında yoğun bir bezginlik, bazılarında ise coşkunculuk mevcuttur. Bu kitabından sonra şiirle ilgilenmez, sadece öykü ve roman yazar. *Leylim Ley*, *Aldırma Gönül* gibi halk dilinden yararlanarak yazdığı şiirler herkes tarafından bilinir. *Varlık* dergisinde *Esirler* adlı üç perdelik bir oyun tefrika eder (1936), ancak bu türü de bir daha denemez.¹¹⁷

¹¹⁶ Nihat Sami Banarlı, a.g.e., s.1225.

¹¹⁷ Sabahattin Ali Bütün Eserleri 3, Hzl.Asım Bezirci, Bilgi Yay., 1983.

4. Meşale Dergisi'nin Sayısal Görünümü

Edebî Yazı Sayısıyla İlgili Döküm Tablosu

SAYI	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	Top.
Şiir	9	7	8	6	8	8	7	9	62
Hikâye-Tefrika Roman ¹¹⁸	1	-	1*	2*	1*	1*	2*	1*	4
Soruşturma	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Tercüme	2	2	3	1	1	1	1	3	14
İnceleme-Biyografi	1	1	2	2	3	2	2	3	16
Mülakat/Röportaj ¹¹⁹	1	1	-	-	-	-	-	-	1
Sohbet Yazısı- Deneme	1	2	1	-	1	3	-	1	9
Diğer Yazılar	1	1	1	-	1	1	1	1	7

Tür ve Konularına Göre Yazılar	Yazı Sayısı	Yüzdesi
Şiir	62	% 54,38
İnceleme – Biyografi	16	% 14,03
Tercüme	14	% 12,28
Deneme – Sohbet Yazısı	9	% 7,89
Diğer Yazılar	7	% 6,14
Hikâye – Tefrika Roman	4	% 3,50

¹¹⁸ Dergide bulunan tek roman, ‘ * ’ işareti ile gösterilmiş olan sayılarda tefrika halinde yayımlanmıştır.

¹¹⁹ Mülakat-Röportaj olarak dergide yer alan tek yazı ‘Sanayi-i Nefise Akademisi Müdürü Ressam Namık İsmail Bey’ ile yapılan yazıdır. 1. ve 2. sayılarda birbirinin devamı niteliğinde neşredilmiştir.

Mülakat – Röportaj	1	% 0,87
Soruşturma	1	% 0,87
Toplam	114	% 100

B. Meşale Dergisi'nin İçerik Açısından İncelenmesi

1. Şiir

Şiir, neredeyse dilin doğuşuyla beraber ortaya çıkan bir yazın türüdür. Şiiri tanımlamak için birçok ifade kullanılmışsa da doğru ve değişmeyecek bir tanıma ulaşmak mümkün değildir. Ancak, kendine ait bir dil ya da söylem kullanması, müzik ve sesle yakın ilişki içinde bulunması ve estetik bir gücünün olması herkes tarafından kabul edilen özellikleridir. Şiirin ortaya çıkışı, insanın sesini bulması ve özellikle konuşarak iletişim kurmasını sağlayan bir dil geliştirmesi ile başlar. İnsan günlük konuşma dilinin yanı sıra özellikle farklı yansıtılabileceğine inandığı düşüncelerini oluşturmak için bir dil oluşturur. Bu dili Platon "büyülü söz" ifadesi ile tanımlar.

Türk şiiri, 13.yüzyılda “**Divan şiiri**” adı altında ilk örneklerini vermeye başlar ve bu dönem 18.yüzyılda miadını doldurur. Bilindiği gibi Türkiye’de çağdaşlaşma serüveni genellikle Batılılaşma hareketleriyle başlatılır. Tanzimat ile açılış yapılan bu dönemde genellikle toplumsal mahiyette şiirlerin yazılması, dönemin psiko-sosyal durumunu da aydınlatmış olur. Yalnız Tanzimat’ın ikinci

nesli (Recaizade M.Ekrem, Samipaşazade Sezai, Abdülhak H.Tarhan...) ile Servet-i Fünûn neslinin “**Sanat için sanat**” kuralını ön planda tutarak estetik zevk üzerine şiirler yazmaları, Tanzimat’ın birinci neslinin yürütmüş olduğu “**Toplum için sanat**” anlayışına ve didaktik niteliğine ters düşer. Servet-i Fünûn (Tevfik Fikret, Cenap Şehabettin, Süleyman Nazif...) sanatçılarının içinde buldukları ruh hâli ile eserlerindeki karamsar havaya ve tek gayeleri olan estetik zevke karşı çıkıp bir beyanname yayınlamaları yazın hayatına giren Fecr-i Âti topluluğu ise, hedeflerine yeteri kadar ulaşmış sayılmaz. Nitekim yazdıkları toplumsallıktan uzak şiirleri ile Servet-i Fünûn şiirinin arka bahçesi olmaktan kurtulamaz.

Fransız İhtilal’i ile ortaya çıkan “**Milliyetçilik**” cereyanı tüm dünyayı etkilediği gibi Osmanlı Devleti’ni de etkiler. Osmanlı’da 1908 tarihinden sonra “**Milliyetçilik**” akımı, “**Türkçülük**” adı altında, önce tamamıyla kültürel olarak ortaya çıkmakla birlikte Balkan Savaşları’ndan sonra aynı zamanda siyasî bir akım hâlini alır. Böylelikle siyasî ortamın gerekleri olan dernekler, yayın organları gibi ihtiyaçlar kurmak suretiyle teşkilatlanmalar başlar. “**Genç Kalemler**” dergisi ile bu ideolojik hareket edebiyatımızda da kendisine yer bulur. Bu dergi “**Millî Edebiyat**” kavramını ilk defa ortaya atarak, böyle bir edebiyatı oluşturma görevini de üzerine almış olur.¹²⁰

Asıl çağdaşlaşma dönemi ise 1923 tarihi ile başlar. Özellikle toplumsal yaşamdaki yenilikler; eğitim, kültür alanındaki atılımlar aydınlanma felsefesini oluşturacak kurumların yapılandırılması bu süreçte gerçekleştirilir. Her alandaki yenilik girişimleri edebiyatımıza da tesir eder. Cumhuriyet ile başlayan bu dönem şiirinin çağdaşlaşma sürecinin başlama noktası olarak ya Yahya Kemal Beyatlı ya

¹²⁰ Kenan Akyüz, a.g.e., s.164-168.

da Ahmet Haşim alınır.¹²¹ Bu konudaki kaygılarını, hazırladığı antolojinin "Giriş" kısmında dile getiren Memet Fuat, özellikle şunun altını çizer:

"Nedim'de, Şeyh Galip'te, Yahya Kemal'de, Haşim'de çağdaş şiirin belli özellikleri, belli oranda bulunsa da, 'yolu açmış' olmanın ötesine geçtiklerini söylemek kolay değildir; çağdaş şairler oldukları ileri sürülemez. Ne var ki bu durum onların çağdaş Türk şiirinin oluşumundaki etkilerini yok etmiyor. Kendileri 'çağdaş' olmasalar da, arkalarından gelenlere çağdaşlaşmaya dönük pek çok şey bıraktıkları yadsınamaz."¹²²

Memet Fuat'ın da belirttiği gibi, Cumhuriyet ile birlikte ediplerimiz gelecek nesillere yeni yeni yollar aralamışlar ve öncülük etmişlerdir. Bununla birlikte Çağdaş Türk şiiri asıl yükselişini 1920'li yıllarda gösterir. Ahmet Hamdi Tanpınar (1901-1962), Kemalettin Kamu (1901-1948), Ahmet Kutsi Tecer (1901-1967), Necip Fazıl Kısakürek (1905-1983) gibi şairlerimiz hiçbir akıma bağlı olmaksızın, ilk ürünlerini bu dönemde verirler. "**Geçiş Dönemi**" olarak da bilinen bu dönemde Yahya Kemal ve Ahmet Haşim'i örnek alan birçok şair ortaya çıkar ki, bunlardan en önemlileri ve büyük bir yankı ile gündeme düşen **Yedi Meşale** topluluğu olur.

Yedi Meşaleci gençlerin Yusuf Ziya önderliğinde çıkardıkları edebiyat ve sanat dergisi olan Meşale'de, toplam yüz on dört yazının içerisinde altmış iki adetle en başta gelen tür, şiirdir. Sayısal veriler vasıtasıyla yaptığımız bu tespit dergimizin yaklaşık % 55'lik bir dilimle en çok paya sahip olan şiir, türü açısından zengin bir muhtevaya sahip olduğuna işaret etmektedir. Yedi Meşale topluluğunu oluşturan gençlerin şiirlerinin çoğunlukta olmasıyla birlikte dergide bulunan şiirler 15 farklı şaire aittir. Şöyle ki, Sabri Esat Siyavuşgil'in 14; Yaşar Nabi Nayır'ın 11; Cevdet

¹²¹ Memet Fuat, *Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi*, Adam Yay., İst.1985, s.1-5.

¹²² Memet Fuat, a.g.e., s.1-5

Kudret Solok'un 10; Ziya Osman Saba'nın 8; Vasfî Mahir Kocatürk'ün 8; Ömer Bedrettin'in 2; Necip Fazıl Kısakürek, Yusuf Ziya Ortaç, Sabahattin Âlî, İlhamî Bekir Tez, Faruk Nafiz Çamlıbel, Ahmet Kutsi Tecer, Galip Naşit, Salih Zeki Aktay ve Nazif Selahattin'in birer tane şiiri bulunur.

Kitaplarının önsözünde de gayelerinden bahsederek şiirde yenilik yapmak niyetiyle yola çıkan bu yedi genç, içinde buldukları çağın edebî mahsullerini yeterli görmez. Kendi dönemlerinden önceki Fecr-i Âti sanatçılarındaki olduğu gibi bir ekol kimliği taşımayarak kısa bir süreye tesir ederler. Gerçekte topluluğun yapmak isteyip de yapamadığını fertlerin verdikleri ürünler ile kendi isimlerinden söz ettirerek bunu gerçekleştirmiş oldukları görülür. Hamdullah Suphi Tanrıöver'in deyişiyle, “*Bir arada oldukları halde teker teker yaşadılar.*”¹²³ Tıpkı, Ahmet Haşim'in Fecr-i Âti topluluğu arasında kendisine büyük bir yer sağlayarak liderlik konumuna yükselmesi gibi.

Yedi Meşaleciler, şiire yeni bir soluk, yeni bir duyarlılık getirirler. İşledikleri konular ne kadar sıradan olsa da, o sıradanlıkları kullandıkları imge ve benzetmelerle süsleyerek hedefledikleri “canlılığı” ortaya koyarlar. Yazdıkları şiirler birer tablo niteliği taşır ki, bu nitelikleri Servet-i Fünûn şairlerinin şiirlerinde bulunan parnasizm ve sembolizm akımlarının etkilerinden bu gençlerin de nasiplerini aldıklarını gösterir. Gülümseyen veya üzgün taraflarını şiirlere yansıtıran hayata, eşyaya, olaylara ve her şeye birer ressam gözü ile bakmayı başarırlar. Zira, okuyucunun şiirlerle dansı sırasında ortaya çıkardığı hayalî ahenk, gerçek hayatta görülebilir hissi uyandırmasına birer vesile olur. Sözelimi, Sabri Esat'ın “*Bağdat Caddesi'nde Öğle*” adlı şiirinde sıcak bir yaz öğlesini “*Yaz, beygirin boynunda salları çingırağını / Öğle, bir talikanın döner tekerleğinde*”

¹²³ Hikmet Dizdaroğlu, “50. Yılında Yedi Meşale”, *Milliyet Sanat Dergisi*, S.271., 3 Nisan 1978, s.10.

şeklinde imgelerle anlatır.¹²⁴ Ahmet Haşim'in de derginin 1.sayısında belirttiği gibi “Şair kaleminden ziyade sanki ressam fırçasıyla çalışan bu gençlerde, his ve muhayyileden ziyade gözün rüyet kabiliyeti yeni bir hususiyet teşkil ediyor.”

Vasfi Mahir'in *Taşçı*, *Şairin Ölümü*, *Sesimi Duymayana*, *Nöbetçi*, *Alevden Mısralar 1*, *Alevden Mısralar 2*, *Alevden Mısralar 3*; Sabri Esat'ın *Resimler ve Biblolar*; Faruk Nafiz'in *Harç*; Yaşar Nabi'nin *Yolum*, *Mezar*, *Sen 1*, *Sen 2*; Ahmet Kutsi'nin *Çingirak*; Salih Zeki'nin *Kleopatra*; Ziya Osman'ın *Kışa Girerken*; Nafiz Selahattin'in *Miras* şiirleri dışındakiler genellikle üç dizeli bentler ve hece ölçüsünün 7+7'li kalıbıyla yazılmıştır. Bu kalıbı kullanmalarının sebebini de kendilerinden öncekilerin 6+5'li kalıbı çok kullanarak yıpratmalarına tepki göstermek olduğu şeklinde belirtirler.¹²⁵ Lâkin üçlükler Türk şiirinin yabancıdır, Batıdan alınmıştır. Ayrıca şiirde bireysel konulardan uzaklaşacaklarına dair mukaddimelerinde yazdıkları gayelerine de ters düşen tarzda “duygululuk ve içlilik” söz konusudur.

Topluluğun şairleri düz yazı sözdizimi içinde dile getirdikleri şiirlerinde hiçbir çağrışımı düşünmeden, okuyucuda derin bir etki bırakmak için sık sık imge, simge ve mecazlara başvurur. Behçet Necatigil'e göre bu durum onları ‘*birer belirgin görünüm şairi*’ durumuna getirir.¹²⁶

Yine mukaddimelerinde dile getirdikleri gibi, ıstırap ve kahkahayı birlikte verebilmeleri ile de sürrealist şairlerden esinlendiklerini görmek mümkündür. Sürrealizm, alışılmışın dışında genel kabul gören sistemlerin alt üst edilmesidir.

¹²⁴ Cevdet Kudret Solok, “7 Meşaleye 50 Yıl Uzaktan Merhaba”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 25 Mart 1978.

¹²⁵ Olcay Önertoy, a.g.m., s.37-49.

¹²⁶ Behçet Necatigil, ‘Yedi Meşalecileri Anarken’, *Varlık Dergisi*, S:847., Nisan 1978, s.7.

Tabi, verdikleri ürünlerin de yeterli olmadığını yine “*Cihan edebiyatına nazaran ne kadar ehemmiyetsiz kaldığımızı pek âlâ biliyoruz*” sözleri ile kendileri ifade eder.

Yedi Meşalecilerin şiir dalında en çok eser veren şairlerinden olan **Sabri Esat** ve **Cevdet Kudret**'in sembolizm akımından etkilenerek yazdıkları şiirlerde, aynı dönemde ortaya çıkan ‘**İzlenimcilik(Empresyonizm)**’ akımının da tesiri olduğu görülür. İzlenimcilere göre, sanatçı doğrudan doğruya gerçeği değil, gördüklerinin kendisinde uyandırdığı duygu ve düşünceleri esas almalı, gerçekçiliği ve nesneliliği ikinci plana atarak, kişisel yorumu ön plana çıkarmalıdır.¹²⁷ Onlar da, şiirlerinde izlenimci bir ressam gibi günlük hayattaki sıradan eşya ve olayları daha canlı bir şekilde ele alır, insana ait özellikleri cansız varlıklara yükleyerek teşhis sanatına sık sık yer verir. Nitekim bu, mısraların daha zengin görünmesine de vesile olur. Sabri Esat'ın ‘*Aksaray'da Akşam*’ şiirindeki, “...*Cumbalara bir damar aksettiren iki ray / Kanlı bir bıçak gibi saplanır sokaklara. /...Akşam, misafir gibi iner boş konaklara.*”¹²⁸ mısraları ile ‘*Seslerimiz*’ şiirinde geçen “*Ay, dağda bir firavun mummyası gibi sarı...*”¹²⁹ mısralarında görüldüğü gibi doğadaki canlı cansız her türlü varlıkla insan arasında bağlantı kurulur ve eşyalara insansı özellikler yüklenerek okurun gözünde canlandırılır. ‘*Resimler ve Biblolar*’ adlı şiirinde geçen “*Gül ağacından yapılmış kuğu gibi bir gemi, / Büyük annemi taşır odanın bir rafında. / Çerkez kıyafetiyle bazen amcazâdemi / Bir gondol dolaştırır Venedik etrafında.*”¹³⁰ dördlüğünde de diğer şiirlerinde olduğu gibi pitoresk unsurlar göze çarpmakta empresyonist sanatçıların, ve onlardan esinlenen Tevfik Fikret ile Ahmet Haşim'in izlerinin görüldüğü de bir gerçektir. Yine ‘*Maslub*’ şiirinde geçen “*Loş duvarlarda birer kedi gözü yanıyor... / Bakın, geniş meydanda yolcu bekleyen adam, /Kırılmış bir dal gibi rüzgârla sallanıyor.*”¹³¹ mısralarındaki gibi gizli kalmış endişe ve korkuyu, usta bir şair gibi ironik hâl ile ortaya koyması da topluluğun

¹²⁷ İsmail Çetişli, *Batı Edebiyatında Edebi Akımlar*, Akçağ Yay., 6.Baskı, Ank. 2004, s.116-119.

¹²⁸ Meşale Dergisi, S.4, s.11.

¹²⁹ a.g.d., S.3, s.5.

¹³⁰ a.g.d., S.1, s.15

¹³¹ a.g.d., S.1, s.7

şiarına oldukça yaklaşmış olduğunu gösterir.¹³² Melih Cevdet Anday Sabri Esat'ın şiirlerindeki bu farklılığı “*Orada insan, eşya, bitki ve hayvan tuhaf bir yazgı birliği içindedir sanki*”¹³³ diyerek dile getirir.

Bunların dışında Cevdet Kudret'te ayrıca büyük bir tedirginlik görülür. Uzaktan inilteler, sesler duyar ve mavnaların akşamları ve çocukluğunu geri getirmesini bekler. Çocukluk yıllarının etkisi şiirlerinde su yüzüne çıkarken, şeffaf renklerden ziyade mat renkleri tercih ederek akşamdan ve geceden çok bahseder.¹³⁴ ‘*Yedikule’de Akşam*’ adlı şiirinde geçen “*Akşam attı kendini Yedikule surundan*”¹³⁵ gibi intiharı çağrıştıran dramatik söyleyişlere ve benzetmelere de şiirlerinde sık sık rastlanır. Ayrıca arkadaşları arasında en çok Baudelaire’e düşkün olan kişinin kendisi olduğunu belirten Cevdet Kudret, hikâye ve romanda da Gogol ve Stendhal’in takipçisi olduğunu dile getirerek eserlerindeki yansımaların kaynaklarını da ortaya koymuş olur.¹³⁶

Cevdet Kudret ve Sabri Esat’a göre daha yerli olan şairlerimiz **Yaşar Nabi** ve **Ziya Osman**’dır. Yaşar Nabi’nin genel itibari ile şiirlerinin tamamına bakıldığında Necip Fazıl Kısakürek ile simbolizmin Türk Edebiyatındaki en önemli temsilcilerinden biri olan Tevfik Fikret’ten etkilendiğini söylemek mümkündür. Ayrıca kullandığı üçlükler ve dörtlükler ile asla vazgeçmediği hece ölçüsü ile ‘Beş Hececiler’den de etkilendiği görülür. Giderek yalınlaştırdığı şiir dili ile topluluktaki diğer şairlere göre daha farklı bir kimlik ortaya koyar. Tevfik Fikret gibi bireysel konuları dile getirmekle beraber, ‘*Sen*’ şiirindeki “*Her geçen gün, bir aşkın gevşetirken bağı / Her geçen yıl aşkıma yeni bir hız bıraktı...*”¹³⁷ mısraları gibi; ‘*Serserinin Şarkısı*’ndaki “*Bahtıma yâr olmadı ne çocuğum, ne karım; / Benden*

¹³² Giacomina A. Caretto, ‘Meşale’nin İtalya’da Yankıları’, *Varlık Dergisi*, S:847, Nisan 1978, s.8-10.

¹³³ Melih Cevdet Anday, ‘Yedi Meşale’nin Elli Yılı’, *Cumhuriyet Gazetesi*, Nisan 1978, s.2.

¹³⁴ İhsan Kudret-Alpay Kabacalı, a.g.e., s.27-29.

¹³⁵ a.g.d., S.4, s.10

¹³⁶ İhsan Kudret-Alpay Kabacalı, a.g.e., s.145-146.

¹³⁷ a.g.d., S.7, s.16

omuz silkerek bütün boş emeklere, / Verdim artık kalbimi sahipsiz köpeklere...”¹³⁸ mısralarında olduğu gibi toplumsal sorunlara da eğilerek onlara da dikkat çeker. Yine ‘*Onların Şarkıları*’ başlığı altında ele aldığı diğer toplumsal muhtevalı şiirleri de izlenimcilerin ve Ahmet Haşim’in etkilerini işaret eder.¹³⁹

Varlık dergisindeki yazısında Yaşar Nabi’nin ‘Ermiş’ diye adlandırdığı Ziya Osman ise tıpkı Yaşar Nabi gibi ozan olarak anılır. Yunus Emre, Mevlana gibi üstadların takipçisi olduğunu şiirlerinde onlardan parçalara yer vererek kanıtlar. Yedi Meşaleciler arasında şiire tek sadık kalan şair olması nedeniyle de ün kazanmış olan Ziya Osman, Cevdet Kudret gibi çocukluğuna, anılarına çok bağlıdır ve temalarını genellikle bunlardan seçer. Küçük şeylerle bile yetinmeyi bilen şair, şiire yeni bir soluk getirememiş olmasının üstünü bu bakış açısı ile örter. Cevdet Kudret ve Sabri Esat’ın ele aldığı temaları o da ele alır fakat, onlar gibi mecaz, simge ve imgelere başvurmaz. Kelimeleri yalın bir dil ve titiz bir incelikle seçerek dile getirmiş olması, onun uzun soluklu bir şair olmasını sağlar. ‘*Yerin Dibi*’ şiirindeki “*Kalbim yılanlar gibi ezilmemek için gir: / Toprağın en dibine, toprağın en dibine...*”¹⁴⁰ mısraları gibi. Zira, Halit Fahri onun şiirleri için; “*Ziya Osman tıpkı bir Albert Samain... O kadar ince, o kadar hasta, o kadar girizân... Mısralarında bir sonbahar hüznü ve güzelliği var...*” der.¹⁴¹ Mehmet Kaplan da onu dönemin iki önemli şairi olan Cahit Sıtkı ve Orhan Veli ile karşılaştırarak şunları belirtir:

“Cahit Sıtkı’da hatta Orhan Veli’de, Ziya Osman Saba’nunkine benzeyen bir kendi kendine yetiş, hayatın manasını ve saadeti yaşanılan hayatın teferruatında

¹³⁸ a.g.d., S.4, s.8

¹³⁹ Oktay Yivli, a.g.m., s.317.

¹⁴⁰ a.g.d., S.7, s.5

¹⁴¹ Halit Fahri Ozansoy, ‘Yedi Meşale’, *Atatürk Devri Türk Edebiyatı 1*, Kültür Bakanlığı Yay., 496, s.528.

arayış ve buluş vardır. Cahit Sıtkı ile Orhan Veli'nin dünyaya bakış tarzları Saba'nunkinden biraz daha geniş ve derindir."¹⁴²

Topluluğun diğer şairleri gibi ilk şiirlerinde farklı temaları ele alan **Vasfi Mahir** ise, Beş Hececilerin tesiri altında kalarak yalın bir dil ile benzetme ve ironiye fazla yer vermeden sade bir anlatımı benimser. Halit Fahri onun için; "*Benzinden kan fışkıran bir hususiyete sahip...*"¹⁴³ değerlendirmesini yapar. Ziya Osman gibi halk şiiri unsurlarından yararlanarak epik tarza eğilim gösterir. Toplumsal konuları da arkasına atmayarak sorumluluk bilincinde yazdığı şiirleri ile dikkatleri üzerinde toplar. '*Taşçı*' şiirindeki "*Bak: Çevirdi yüzünü ellerine her bakan, / Merhemi gözyaşındır parmağından çıksa kan; / Vur çekici: Mademki ne paran var, ne arkan, / Her çaldığın kapıdan kovarlar canavarca...*"¹⁴⁴ mısraları buna örnek teşkil eder.

Dergide yayınlanmış olan '*Köprüde Sabah*' adlı şiirinde geçen "*Paslı mızraklar gibi uyuklayan direkler / Bir gün yapacakları muhayyel cengi bekler. / Uçuşur beyaz deniz kuşları alay alay... / Buruşuk bir deriyi andırır titreyen su...*"¹⁴⁵ dizelerinde görüldüğü gibi **Sabahattin Ali**'de Yedi Meşalecilerden özellikle Sabri Esat'ın benimsediği sembolizm ve parnasizm akımlarının etkileri mevcuttur. Aynı tesir **Galip Nâşit** için de geçerlidir. '*Kalpsiz Ölü*' adlı şiirinde cansız varlıklara yüklenen canlılık emareleri ile diyaloglar onun sembolik bir izlenimci olduğunu ortaya çıkarır. Daha çok tercümelemleri ile yazılarına yer bulan **Ömer Bedrettin**'in ise '*Deniz Kızı*' adlı şiiri benzer niteliktedir.

¹⁴² Mehmet Kaplan, *Şiir Tahlilleri 2*, Dergâh yay., 9.Baskı, İst.2000, s.58-59.

¹⁴³ Halit Fahri Ozansoy, a.g.m., s.528.

¹⁴⁴ a.g.d., S.1, s.13

¹⁴⁵ a.g.d., S.3, s.4

Faruk Nafiz'in Meşale dergisinde yayınlanması ile ünlenen '*Harç*' şiiri ise Vasfi Mahir'in '*Taşçı*' şiirine yapılmış bir nazire niteliğindedir.¹⁴⁶ Her iki şiirde de toplumsal konulara değinilerek, eşitsizliğe bir başkaldırı yapılır: "*Ağalar, bari son lütuf olsun emeklerine: / Ağır düşüncelerle kurşunlaşan başımı, / Ne lazımsa, temel mi, yoksa duvar taşı mı, / Kullanın kurduğunuz binada harç yerine!*"¹⁴⁷ Toplumsal yergi ile insanların maddî ihtiyaçlarının her türlü değer önüne geçtiği üzerine kafa yorarak şiirlerinde psiko-sosyal hayatı ele alan **Nazif Selahattin**'nin de dergide yayınlanan '*Miras*' adlı şiiri Faruk Nafiz misali dikkate şayandır.

Ahmet Kutsi'nin '*Çingirak*' adlı şiiri ise yine dergi ile meşhur olmuş şiirlerden biridir. Şiirlerindeki bu yalınlık ve sembolizmden uzak kalmışlık onu diğer şairlerden uzaklaştırarak kısmen de olsa 'ozan' olarak anılan Yaşar Nabi ve Ziya Osman'a yaklaştırır.

Yunan mitolojisinden esinlenmeye çalışıp belli sözcüklerin çağrışım gücüne dayanarak özgün olmak isteyen şairlerimizden biri olan **Salih Zeki**'nin ise '*Kleopatra [Cleopatra]*' isimli şiirindeki "*Akıp giden gönüller, Nil'in suyunda güldü. / Yorgun firavunların hırslarını bağlayan, (...) / Zeliha'nın gözleri bakar meçhul bir yere...*"¹⁴⁸ dizelerinden anlaşıldığı gibi şiiri Yunan ve Lâtin medeniyet ve edebiyatına bağlama gayretlerinin görüldüğü anlayış olan 'Neo-klasik' tarzını benimser.

Dergide ayrıca farklı kutuplarda yer alan Necip Fazıl ile Nazım Hikmet kadar güçlü olmaya aday olan üslûbu ile İlhami Bekir'in de birer şiirine rastlanır. **Necip Fazıl**'ın '*Sayıklama*' adlı şiirinde geçen "*Nurdan bir şehir gibi ruhumu*

¹⁴⁶ Cevdet Kudret, a.g.m., s.6.

¹⁴⁷ a.g.d., S.5, s.4

¹⁴⁸ a.g.d., S.7, s.9

seyredeyim” dizesi ile zıt uçta olan **İlhami Bekir**’in ‘*Ben*’ adlı şiirinde geçen “*Ne uzağım ışığa, ne nurdan haberim var*” dizesi Meşale topluluğunun herhangi bir ideoloji üzerine hareket etmediklerinin de birer delilidir.

Üzerinde çalıştığımız Meşale dergisinde yayınlanan şiirlerde, Yedi Meşalecilerin gayelerini belirttikleri mukaddimelerinde olduğu gibi, Türk şiirinin ferdiyetçi konularından ve karamsar psikolojisinden kaçınacaklarını, daima yenilik peşinde koşacaklarını savunmalarına rağmen , bu düşüncelerini uygulamaya koyamadıklarını görmekteyiz. Ancak Cumhuriyet’in ilanından sonraki geçiş evresinde bu şairlerin, adlarını büyük bir hızla her çevreye duyurmaları ve ‘bir gecede tanınıyor olmaları’ Türk şiirindeki mevkillerinde etkili olmuştur

2. İnceleme – Biyografi Yazıları

Meşale dergisinde toplam on dört adet inceleme ve biyografi yazısı bulunmaktadır. Derginin her sayısında Türk edebiyatından bir edîp ile Batı edebiyatından bir sanatçının biyografisinin bulunması, topluluğun Türk edebiyatına olduğu kadar Batı edebiyatına da ilgi ve imtina duyduğunu gösterir. Nitekim şiirlerinde kullandıkları kelimeler, ele alınan mevzu ve muhtevalar, anlatım ve şekil özellikleri, ‘yenilik ve canlılık’ umuduyla Batılı sanatçıları örnek aldıklarının birer delili niteliğindedir.

Cevdet Kudret ile **Yaşar Nabi**’nin birlikte kaleme aldıkları biyografilerde, Türk edebiyatının önemli bir evresini oluşturan Beş Hececiler topluluğunun şairleri olan *Halit Fahri Ozansoy*, *Enis Behiç Koryürek*, *Orhan Seyfi Orhon* ve *Faruk Nafiz Çamlıbel*’in biyografileri, klasik bir özgeçmiş niteliğinin dışına çıkılıp şiirlerinden

mısralar ile örnekleme yapılarak sunulur. Gruba gösterdikleri bu ilgi şiirlerinde de onlardan esinlendiklerine ve yararlandıklarına işaret eder. Aruz vezninin yerini hece veznine bırakması ile bu tarzda birçok eser veren grup üyeleri, hem çağdaşlarına hem de gelecek nesil şairlerine yol gösterici birer lider konumundadır. Bu özelliklerinin bilincinde olan Cevdet Kudret ve Yaşar Nabi de biyografi alanında Beş Hececi şairleri seçmelerini şöyle açıklar:

“Osmanlıca'nın Türkçe'ye, aruzun heceye terk-i mevki etmesinde büyük âmil olan ve iki devir arasında bir geçit vazifesini gören beş kişi –Enis Behiç, Halit Fahri, Yusuf Ziya, Orhan Seyfi, Faruk Nafiz - bugüne kadar ciddi bir surette tedkik edilmemişti. İşte biz, edebiyatımızın bu mühim grubu hakkında yaptığımız etütleri sırasıyla neşrediyoruz.”¹⁴⁹

Batılı Fransız yazarlardan ise *Albert Samain, Balzac, Marcel Proust, Paul Valery, Guy de Maupassant* ve Rus yazar *Turgenyev*'in biyografileri kaleme alınır. Görüldüğü gibi daha çok Fransız simbolist ve realist yazarlar önemsenerik dikkatlere sunulmuştur. Bu durum akımların, dergide eseri bulunan yazarların, bilhassa Meşale topluluğunu oluşturan gençlerin eserlerinde oldukça geniş boyutta hakimiyet kurmasına sebep olur.

Dikkati celbeden diğeri bir nokta ise ismi belirtilmiş olan altı yabancı yazardan dört tanesini **Ömer Bedrettin**'in incelemiş ve okuyucuya sunmuş olmasıdır. Bu biyografilerde ise genellikle yazarların hayatlarından kesitler verilerek yazı daha da zenginleştirilir. Bu da, sıradanlığın ortadan kaldırılmasını ve akılda kalıcılığı artırması açısından önemli bir düzenlemedir.

¹⁴⁹ a.g.d., S.3, s.2

İnceleme yazılarında ise belirli konular üzerinde yoğunlaşılır. **Vasfi Mahir**'in kaleme aldığı '*Tevfik Fikret ve Edebiyatımızdaki Mevki*' adlı yazısında Fikret hakkında hem müspet hem menfi söylemlerin olduğunu, şiirlerinde yeni buluşlar, yeni hayaller aramak yerine Türk edebiyatındaki yol gösterici, mürşit durumunun kıymetinin bilinmesi gerektiği üzerine vurgu yapar. Hamdullah Suphi'nin yazdığı '*Dağ Yolu*' adlı yazıyı inceleyen **Cevdet Kudret** ise, Hamdullah Suphi'nin bir milletin şaha kalkması için neler yapması gerektiğini kullandığı kelimelerde hem estetik zevke nazar-ı dikkatlerini toplayarak hem de şairane bir üslûp ile dile getirdiğinden bahsederek eserden kesitler sunar. Devletin yaşadığı çetin günlerin geçmiş olmasına rağmen kitabı okuyanların aynı heyecanı bir kez daha yaşadığını da ifade etmeden geçmez.

Suat Derviş'in imzası ile çıkan '*Tiyatro Mevsimi Münasebetiyle*' adlı yazı, "*Muasır Avrupa sahnelerinden bazılarında ve Türk sahnesine şöyle bir bakış*"¹⁵⁰ notuyla yayımlanır. Nottan da anlaşılacağı üzere Suat Derviş, kısa bir mukaddime ile yazısına başlayarak burada sorduğu "*Perdeler bu sene ne gibi yenilikler göstermek için açılacak? Perdeler bu sene ne gibi güzellikler ve heyecanlar gizliyor?*" sorusuna cevap arar ve Hollanda sahnesi, İngiliz sahnesi, Alman sahnesi ve neticede Türk sahnesine göz atıp Türk tiyatrosu ile diğer tiyatroları mukayese ederek yazısına son verir. Türk temaşa hayatının yoksul olduğundan bahseden Derviş, daha çok Fransız sahnesi tesiri altında kaldığını, son zamanlarda farklı bir arayış ve araştırmacı ruhun ortaya çıktığını ve bu ruhun perdelerle nasıl bir yenilik getireceğini büyük bir merakla beklediğini dile getirir.

Biyografi tarzında yazılmış bir inceleme yazısı olan '*Yahya Kemal ve Eseri*' adlı yazıda **Faruk Nafiz**, Yahya Kemal'in ortaya çıktığı dönemden bahseder ve onunla birlikte Türk edebiyatının havasının değişerek 'şeffaf ufuklara beyaz bir pencerenin açıldığını' ve ondan sonra birçoklarının hayatı yalnızca o pencereden

¹⁵⁰ a.g.d., S.8, s.2-3

seyrettiklerini belirtir. Tıpkı Cevdet Kudret ve Yaşar Nabi'nin yazdıkları biyografilerde uyguladıkları teknik gibi Faruk Nafiz de, Yahya Kemal'i anlatırken şiirlerinden örneklere başvurarak, okuyana daha büyük bir estetik haz yaşatmak ister. Kemal'in edebî hayatının üç evreden oluştuğuna dikkat çekerek; “...*Bunlardan birincisi Divan edebiyatının devamı şeklinde görülüyor. İkincisi 'Nevyunanilik' iddiasını taşıyor, üçüncüsü de en şahsî ve en müessiri budur.*”¹⁵¹ Cümleleri ile girizgah yapan Faruk Nafiz, bu evreleri şiirlerinden esintiler sunarak Kemal'in her şiirinde ayrı bir sanatkârane ruh taşıdığını ifade eder.

3. Tercümeleler

Tanzimat Fermanı ile beraber edebiyatta da Batıya yönelme başlar. Bu dönemde Batı edebiyatlarından birçok yeni tür ve şekiller alınır; önceleri çevirme, sonraları taklit ve telif etmek suretinde bu türlerde eserler verilir. Cumhuriyetin ilanından sonra da Batıya olan ilgi giderek artar ve özellikle Fransızca eserler tercüme edilerek Fransız edebiyatı hakkında bilgi edinmeye çalışılır. Bu nedenle Türk edebiyatı sahasında modern anlamdaki roman, öykü, tenkit ve tiyatro türlerinin doğuşunda, Batı edebiyatının büyük rolü olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Ahmet Hamdi'nin “*Tercüme edilmiş kitap, dilimiz, binaenaleyh memleketimiz için kazanılmış bir zenginliktir. Aksi takdirde daima kültür hayatımızda veresiye olarak yaşamış olacağız.*”¹⁵² Diyerek dikkati çektiği noktadan da anlaşılacağı üzere tercüme eserler Türk edebiyatının temeline katkı sağlayacak kıymettedir.

Meşale dergisinde de tercüme eserlere oldukça fazla yer verilmiştir. Dergide on dört adet tercüme şiir, deneme ve hikâye bulunmaktadır. Yaşar Nabi ve Ömer

¹⁵¹ a.g.d., S.8, s.8-10

¹⁵² Ahmet Hamdi Tanpınar, ‘Tercüme Meselesi’, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, Dergâh Yay., 7.baskı, İst.2005, s.81.

Bedrettin dörder adet çeviri ile en fazla tercüme yapan sanatçılardır. **Yaşar Nabi** ilk olarak Albert Samain'den 'Gurur', 'Klaopatra', 'Yaz Saatleri', 'Peygamberler', 'Şairler' parçaları ile Tristan Bernard'ın 'Arslan' adlı hikâyesini, Fransız edebiyatından Jean Richepin'in 'İki Çalgıcı' adlı şiiri ve yine Fransız yazarlardan Andre Maurois'nin 'Bir Üstadın Doğuşu' adlı hikâyesini tercüme eder. **Ömer Bedrettin** ise Fransız yazarlardan olan Pierre Mac Orlan'ın 'Hâkimler' adlı hikâyesi ve Pierre Loti'nin 'Tayfa' adlı romanından bir parça ile dergide ismi belirtilmeyerek sadece İspanyol edebiyatından olduğu notu düşülen yazar Blasco İbanez'e ait 'Büyücü Karının Kızı' adlı hikâyesi ve son olarak A.C. olarak isminin kısaltılması verilmiş olan Fransız şairin 'Sene-i Devriye' adlı eserini tercüme eder. Bu yazar için ise düşülen not şöyledir:

*“Fransız şairlerinden biridir. Şiirlerini daima bu harflerde imzalamış ve edebiyat âleminde hakiki hüviyeti daima meçhul kalmıştır.”*¹⁵³

Diğer tercümelemeler ise, **A. Gaffar**'ın Rus yazar Aleksandr Coprine'den çevirdiği 'Natalya Davidovna' adlı eser ile Panteleymon Romanov'dan 'Kadın Kalbi' adlı hikâye; ismi **A.R.** olarak kısaltılmış olan yazarın Andre Sapir'den çevirdiği 'Var' adlı deneme; **Vasfi Mahir**'in Guy de Maupassant'tan çevirdiği 'Deli' adlı hikâye; **Salih Zeki**'nin Henrich Heine'den çevirdiği 'Zavallı Piyer' adlı eser ve son olarak **Ziya Osman**'ın Edgar Allan Poe'den çevirdiği 'Karga' adlı şiir mevcuttur. Bu yazılarda, tercüme edilen eserlerin yazarları dışında başka geniş herhangi bir bilgi verilmemiştir.

---

¹⁵³ a.g.d., S.8, s.15

4. Deneme – Sohbet Yazıları

Tenkrit batılılaşma hareketleriyle birlikte edebiyatımıza giriş yapan edebî türlerden biridir. Her dönemde tenkit tarzında eserler verilmiştir. Tenkit yazıları aynı zamanda sohbet tarzında yazılmaları açısından da bir ayrıcalık taşırlar. Nitekim Cumhuriyet döneminde yayımlanmış birçok dergide olduğu gibi Meşale dergisinde de toplam dokuz adet sohbet yazısı ve deneme bulunmaktadır. Sohbet yazılarından beş tanesi **Ahmet Haşim**' e aittir. İncelememizin en başında da belirttiğimiz gibi dergi çıkmadan evvel Yedi Meşale kitabı getirilip kendisine hediye edildiğinde Ahmet Haşim, kitap hakkındaki düşüncelerini '*Yedi Gencin Eseri*'¹⁵⁴ adlı yazısında dile getirir. Daha sonra yayımlanmaya başlayan Meşale dergisinin ilk sayısında da topluluğu '*Yedi Meşaleciler*' adlı yazısı ile tanıtarak başyazarlık yapar. Grubun bir gece tanınan kişiler olmasından bahsederek bunun sebebi olarak okurda merak uyandırması ve '*Şair kaleminden ziyade ressam fırçasıyla çalışmış gibi*' eserler vermeleri değerlendirmesini yapar. Şairlerin bu tarzının da his ve hayale verdikleri önemden kaynaklandığını, bu yüzden yeteneklerini gösterebilmeleri için onlara zaman tanımak gerektiğini dile getirerek yazısını '*Fakat gençliğin ekseriyetle birer meziyet tohumu olan kusurlarını sevmeyenler, onda sevecek pek az şey bulurlar.*' Cümlesi ile bitirir.

'Hayatta Olduğu Gibi' adlı yazısında edebiyat ilmi başta olmak üzere diğer ilimlerin ve icatların zuhur edişi ile ilgili birtakım bilgiler verdikten sonra edebiyat tarihi adı altında yazılmış olan eserlerin taklitten öteye geçemeyeceğini belirtir. Ona göre '*şiiir ve edebiyatın beynelmilel hakiki tarihi, iptidai malzeme itibariyle, belki sekiz sayfalık küçük bir kitabı bile doldurmaya yetmez.*' Fransa'da ortaya çıkan sembolizm akımını bir 'facia' olarak nitelendiren Haşim, Türk edebiyatında da

¹⁵⁴ Ahmet Haşim, 'Yedi Gencin Eseri', *İkdam Gazetesi*, S.11126, 13.4.1928, s.2.

Fecr-i Âti şairlerinin ruhu ve manayı hiç dikkate almadan bu akımın tesiri altında kalarak eser vermelerini yererek şöyle der:

*“Bizde, Fecr-i Âti şairleri, ruha ve manaya tamamen lakayd kalarak, ‘sembolizm’in bütün o boyalı paçavralardan yapılmış harici dekorlarını Türkiye’ye taşıdılar.”*¹⁵⁵

‘Edebî Eser Bir Vesikadır’ başlıklı yazısında da, edip ve şairin vasıflarından bahseder. Ona göre sirklerdeki cambazların her oyunu sergiledikten sonra seyirciye dönerek görevi itibariyle sahte bir tebessüm göstermesi gibi, edip ve şair de gerçek anlamda kendi ruh çehrelerini göstermekten çok bir fotoğraf karesi gibi yapmacıklıktan kaçamaz. Yazarların bu yapaylıkla büründükleri rolü şöyle ifade eder:

*“Belli ki eser sahibi, karinin karşısına çıkmadan evvel, yüzünün fazla kıllarını cımbızla yoldurmuş, saçlarını boyatmış, bıyıklarını yontturmuş, gözlerine bir bakış, dudaklarına bir tebessüm vermiş ve kendine münasip gördüğü şu veya bu vaziyeti almak için uzviyetin tabii ve mutad hatlarını zorla diğer bir nizamı ram etmiş.”*¹⁵⁶

Haşim ‘Şair Ahlâkı’ adlı yazısında da, eski ve yeni nesil şair ahlâkını mukayese ederek yeni nesil şairlerin mukaddes bir sahada yer aldıklarının farkındalık bilinciyle hareket etmelerinden duyduğu memnuniyeti dile getirir. Eski nesil şairler için ise şiirde kafiyeyi bulduktan sonra gerisini önemsememeleri ve

¹⁵⁵ a.g.d., S.2, s.1-2

¹⁵⁶ a.g.d., S.3, s.1

topluma ön ayak olabilecekleri gibi bir düşünceye haiz olmamaları nedeniyle ‘serseri’ gibi yaşadıklarından dem vurur.

Son olarak ‘Yeni Sanatkâr’ başlıklı yazısı ise “*Ahmet Haşim Bey’in yeni intişar eden ‘Gurabahane-i Laklakan’ isimli eserinden.*”¹⁵⁷ Notu ile başlar. Bu not ile Haşim’in hususi bir yazı kaleme almadığı, gazete yazılarının toplandığı *Gurabahane-i Laklakan* isimli bu eserden bir parça seçildiği belirtilmek istenmiştir. Yazıda Haşim, Fransa’da Fransız şairlerinin toplanarak şiir sohbetleri yaptıkları ve ‘kâh aslanlar gibi kükreyerek kâh kuşlar gibi cıvıldayarak’ bir mecnun misali raks ettikleri bir mekâna gitmesinden; oradaki şairlerin kendi kendilerine çok güzel vakit geçirmelerine rağmen izleyicilerin çeneleri sökülecek kadar esner duruma gelmelerinden bahseder. Millet olarak edebî mevzularda örnek alınan Fransa’nın bu konumuna rağmen, kendilerini geliştirmeye ve değiştirmeye de bir o kadar uzak olduklarına değinen Haşim, Fransız edip ve şairlerini şöyle tanımlar:

*“Bütün yeni fikirlerin doğduğu Fransa olduğu halde, ne gariptir ki, yenilikten en fazla çekinen, en ananepereest ve en az kımıldamayı seven memleket yine Fransa’dır.”*¹⁵⁸

Bir diğer sohbet yazısı ise **Mehmet Rauf**’a aittir. ‘Edebiyat mı?’ sorusunu başlık olarak kullanmayı tercih eden Mehmet Rauf, derginin 5. sayısında Yusuf Ziya’nın bahsettiği ‘Ahmet Haşim – Peyami Safa’ münakaşasına ‘*Cumhuriyet Gazetesi*’ yazarı Yunus Nadi’nin “*Edebiyat millet demektir... Fakat bizde bu edebiyat yoktur.*” Sözüne karşı duyduğu öfkeyi ediplere yakışır bir üslûpta ifade eder. Kendisi gibi ömrünü edebiyata adanmış birçok kişinin olduğundan bahsederek onların edebiyat yapmak uğruna ne kadar ıstıraplı, müşkül, mahrum günler

¹⁵⁷ a.g.d., S.6, s.5-6

¹⁵⁸ a.g.d., S.6, s.5-6

geçirdiklerini, kara kışta sobasını yakamadığı için yatağında yorganına sarılı hâlde ölen Süleyman Nazif örneğini vererek anlatır. Edebiyatçıların bir sporcu kadar bile değerinin olmadığını düşünen Rauf, zamanla edebiyat kelimesinin dahi unutulabileceği endişesi taşımaktadır. Ayrıca Mehmet Rauf'un asıl rahatsız olduğu konu ise edebiyatla yakından uzaktan ilgisi olmayan Yunus Nadi'nin böyle bir yorum yaparak memleket edebiyatını ve edebiyatçıları küçümsemesidir. Yazısının sonunda Yunus Nadi bey'in önce stadyumda bir maça sonra da Bab-ı Âlî Caddesine gitmesini ve aradaki farkı görmesini ister.

*“Bir iki kitapçıya girerek konuşunlar, basılan en kıymetli kitabın neşrini müteakip izami kaç tane satıldığını öğrensinler. Kitapçılığın ne halde olduğunu, ve bu adamların bazen nasıl akşama kadar hiç satış yapmayarak dükkanlarını ye'sle kapadıklarını anlasınlar.”*¹⁵⁹ Cümleleri ile yazısına son verir.

Ayrıca ‘Tercümeler’ kısmında da zikrettiğimiz gibi Albert Samain'in biyografisini kaleme alan **Yaşar Nabi**, onun ‘Gurur’, ‘Klaopatra’, ‘Yaz Saatleri’, ‘Peygamberler’, ‘Şairler’ başlıklı deneme yazılarının tercümelemleri ile ismi **A.R.** olarak kısaltılmış olan yazarın Andre Sapir'den çevirdiği ‘Var’ adlı denemesi mevcuttur. Bunların dışında **Kenan Hulusi**'nin ‘Portre’ ve ‘Öptükten Sonra’ başlıklı denemeleri ile **Cevdet Kudret**'in de ‘Bu Yaz da Geçti’ adlı denemesi bulunur. Kenan Hulusi ile Cevdet Kudret'e ait olan bu denemeler daha çok menzur şiir niteliği ile dikkati çarpar ve Cevdet Kudret'in şiirlerindeki sentaks ile Kenan Hulusi'nin nesirlerindeki empresyonistik ruh deneme yazılarında da kendisini hissettirir.

¹⁵⁹ a.g.d., S.6, s.1-2

5. Hikâye ve Tefrika Roman

Türk edebiyatında modern anlamda ilk hikâye ve romanın temelleri, Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesinden sonra Osmanlı Devleti'nin her alanda kapılarını Batıya açmasına dayanır. Batı edebiyatından tercüme edilen hikâye ve romanlar ile bu alana giriş yapan edipler, zamanla teknik açıdan önemli gelişmeler gösterecek tarzda ilerleyerek hedeflerine büyük ölçüde ulaşırlar.

Meşale dergisinde sekiz yazara ait toplam on iki adet hikâye ve bir adet roman türünde eser bulunur. Batı edebiyatından çeviri yoluyla alınan hikâyelerin çoğunlukta olması ise Tanzimat ile birlikte ortaya çıkan 'Batılılaşma' hareketinin bu dönemde de devam ettiğini gösterir. 'Tercümeler' kısmında ismi zikredilen çeviri hikâyelerde üslûp tıpkı şiirlerde olduğu gibi tablo niteliğindedir. Vaka, pitoresk ve fotoğraf şeklinde okuyucuya yansıtılır. Okuyanın kendini olayın içinde hissettiği bu tarz eserlerde herhangi bir ideolojik unsura rastlanmaz. Onların dışında **Sabahattin Ali**'nin çevirdiği hikâyelerden biri olan '*Viyolonsel*' de de görüldüğü gibi insanın iç dünyasını dışa vuran yaşantısıyla işlenme durumu, tercüme edilen eserlerin genelinde olan bir niteliktir.

Dergide bu türde en çok paya sahip olan yazar ise şüphesiz Yedi Meşalecilerin tek nâsiri **Kenan Hulusi Koray**'dır. Cevdet Kudret, altı şair içinde tek nâsir olarak Kenan Hulusi'nin yer almasını '*nesirlerinde şiir unsuruna yer vermesi*'¹⁶⁰ ne bağlar. Kayahan Özgül ise onu '*Hikâye şairi veya şiir hikâyecisi*'¹⁶¹ olarak tanıtır. İki adet hikâye ve bir tane roman tefrikası bulunur. '*Bir Yudum Su*'

¹⁶⁰ Cevdet Kudret, 'Bir Ölünün Arkasından Düşünceler', *Varlık Dergisi*, No:240, S.4883, 1 Temmuz 1943.

¹⁶¹ Kayahan Özgül, *Beşer Dakikalık Hikâyeler*, Timaş Yay., İst.2000, s.7.

adlı hikâyesinde olduğu gibi ‘*çölde geçen tutkulu, masalımsı bir aşk*’¹⁶² hikâyesi ile ün kazanan Kenan Hulusi, lisanında farklı seslere,benzetmelere ve tasvire sıkça yer verir:

“Eğer testisinin dibinde bir yudum su yoksa, olgun ve taze bir nar saklayan ağzının yine olgun ve taze bir nar çatlağına benzeyen dudaklarını uzatsın.”¹⁶³

‘*Denizin Aldığı Adam*’ adlı hikâyede de mensur şiir tarzına yaklaşan üslûbu ile Servet-i Fünûn sanatçılarının tesirini ortaya koyar. Lâkin ele aldığı konuların çeşitliliği bakımından onlardan ayrılan Koray, temiz bir Türkçe, akıcı bir dil ve genellikle sıralı cümleleri tercih eder:

“O zaman çökük bir tavan altında bir anne muzdarip dolaşır, bir çocuk ağlar ve bir kız hıçkırır.”¹⁶⁴

Hikâyeleri ‘*Mısraı andırır sentaksı, şiirli dili ve imaj zenginliği*’¹⁶⁵ ile dikkatleri üzerine toplar. Derginin üçüncü sayısından itibaren tefrika halinde yayımlanan ‘*Ceylan Sesi*’ adlı yarım kalmış roman denemesi ise hikâyelerindeki anlatım tarzının ötesine geçer. ‘Sanat için sanat’ anlayışına sahip olan yazar, bu eserinde daha çok üslûpçu bir nitelikte karşımıza çıkar. Dikkati çeken diğer bir nokta ise kahraman bakış açısıyla yazdığı bu eserlerde anlatıcı hep erkektir; anlatılan olaylar ile kadınlar, erkek nazarıyla ortaya konulur. Olaylar genellikle tek kişiyi merkeze alarak gelişir:

¹⁶² İnci Enginün, a.g.e., s.301.

¹⁶³ a.g.d., S.4, s.9-13

¹⁶⁴ a.g.d., S.1, s.12-14

¹⁶⁵ Kayahan Özgül, a.g.e., s.7.

*“Nasil oluyor da vücudunun bu yorgunluğuna rağmen göğsü hâlâ eski ihtirasıyla inip kalkıyor, dudakları etrafında çılgın bir busenin şekerlenmiş kırıntularından hâlâ parçalar var...”*¹⁶⁶

Şair arkadaşlarının şiirde başardıklarını o, nesirde başarmak için çaba sarf etmişse de askerde iken tifüs hastalığından ölmesi,¹⁶⁷ isminden önemle bahsettirecek boyuta ulaşmasına engel olur ve sıradan bir hikâyeci olarak kalır.

6. Mülakat-Röportaj ve Soruşturma Yazıları

Meşale dergisinde, daha önceki bölümlerde ifade ettiğimiz edebî türlerin dışında mülakat-röportaj ve soruşturma türündeki yazılara da yer verilmiştir.

Dergideki tek mülakat / röportaj ‘*Sanayi-i Nefise Akademisi Müdürü Ressam Namık İsmail Beyle Mülakat*’ başlığı altında yapılmıştır. Meşale topluluğunun nâsır ve şairleri sembolizm, parnasizm gibi akımların tesiri altında kalarak resimdeki ahengi kelimelerle sağlamaya çalıştıkları ile röportaj için de bir ressamı seçmeleri arasında bağlantı kurmak mümkündür. Çok açık olmamakla birlikte röportaj için Ressam Namık İsmail Bey’in seçilmesindeki nedeni yazıya başlamadan evvel şöyle izah ederler:

“Sanayi-i Nefise’nin edebiyattan maada, resim, musiki, mimari gibi diğer şubeleriyle de meşgul olmayı gaye bilen Meşale, ilk nüshasında, karilerine, Sanayi-i

¹⁶⁶ a.g.d., S.3, s.10-13

¹⁶⁷ İnci Enginün, a.g.e., s.301.

Nefise Akademisi Müdürü Ressam Namık İsmail Bey'in hayatını ve sanat düşüncelerini bildiriyor. Namık İsmail Bey, lisanı da fırçası kadar kuvvetli, mümtaz bir sanatkârimızdır. Sanayi-i Nefise Akademisini, ismine layık bir asalet ile idare eden kıymetli müdürün çok şayan-ı dikkat olan fikirlerini aynen naklediyoruz.”¹⁶⁸

Röportaj, Namık İsmail Bey'in özgeçmişini yaşadığı olaylara hissiyatını da ekleyerek anlatması ile başlar. Nasıl çalışırsınız sorusuna verdiği “Çalıştığım zaman gayet seri ve mütemadi çalışırım.” Cevabı ile düzenli olduğunu ifade eden Namık İsmail Bey gibi Meşaleci gençlerin de ‘düzen meraklısı’ olduğu kanaati ortaya çıkmaktadır. Kübizm ve Fütürizm gibi resim akımları hakkındaki düşünceleri sorulduğunda verdiği cevap ise takdire şayandır. Ona göre bu akımlar artık eskimiştir. Dünyada ne kadar ressam varsa o kadar da yeni akım vardır. Mevzu bahis olan bu durum resme münhasır değildir, aksine güzel sanatların bütün dalları için geçerlidir, özellikle de edebiyat için. Namık İsmail Bey'in şiir ile resim arasında kurduğu ilişki ise Meşaleci gençlerin bir edebî dergide ressama niçin yer verdiklerinin adeta açık delili niteliğindedir:

“Resimde tarz, şiirde lisan gibidir. Nasıl şiir muhtelif lisanlarla söylenebilirse resim de muhtelif usullerle öyle ifade edilmiştir. Fütürist resmi siz tabi anlamıyorsunuz ben de anlamıyorum. Çünkü o lisana âşinâ değiliz. Nasıl bilmediğin bir lisanda okunan bir manzumenin ancak âhengi, musikisi bize zevk verirse bu resimde de belki boyaların âhengi bize yabancı gelmiyor.”¹⁶⁹

Derginin ikinci sayısında yer alan ‘İntihal Dedikodusu Etrafında’ başlıklı soruşturma yazısı, Necmettin Sadık Bey'in Akşam gazetesinde yazdığı fıkra ile fikir ve sanat adamlarının zan altında kalması üzerine memleketin meşhur yazarlarına

¹⁶⁸ a.g.d., S.1, s.8-11

¹⁶⁹ a.g.d., S.1, s.8-11

konu ile ilgili düşünceleri sorulması ile oluşturulmuştur. Akşam gazetesinde çıkan fıkra ve bunun devamı niteliğinde gelişen olay şöyle anlatılmaktadır:

“ ‘Bir Macar gazetesi, bir Türk romansının eserini tercüme ve tefrikaya başlamış. Rakibi gazetede, bu orijinal Türk romanının Fransızca aslını bulmuş. Şimdi bu iki eser, ayrı ayrı gazetelerde çıkıyormuş...’

Akşam gazetesi ilave ediyordu:

‘Bir ay Avrupa Postası gecikecek olsa, gazetelerimizde roman, hikâye namına bir satır bulamayız.’

Birkaç gün sonra yine Akşam sütunlarında, Reşat Nuri Bey’in bir mektubunu okuduk ve o zaman anladık ki, Macarca’ya tercüme edilen roman, Reşat Nuri Bey’in –Damga- sıdır.”¹⁷⁰

Soruşturmada ilk fikri danışılan kişi **Peyami Safa**’dır. Ona göre intihal dedikodusuna maruz kalan meşhur imzalar vardır. Onların içine düştükleri durum muhakkaktır ve eğer inkar ederlerse de bu duruma şüphe ile bakılmalıdır. İntihale başvurarak eser neşredenlerin kıymeti, güzel bir mantoyu hırkaya çeviren mahalle terzisinden bile daha aşağıdadır. Çünkü onların hiçbir yüksek ideali yoktur ve işlerine eğilerek mütevazı çalışırlar. Münekkitlerin görevi ise bütün eserleri iyi inceleyerek altında gizlenen yabancı isimleri ifşa etmektir. **Köprülü Fuat Bey**, ismi değiştirilerek millî hayata uydurulan yabancı eserlere ‘adapte’ denilmesine karşı olduğundan bahsederek, bu durumdaki eserlerin çok fazla olmasından dolayı zamanla ‘orijinal ve millî’ kıymette eserin kalmayacağı ve bunu önlemek için yapılması gerekenin Avrupa edebiyatıyla millî edebiyatı sentezlemek olduğunu belirtir. **Ercüment Ekrem Bey** olaya daha geniş bir açıdan yaklaşarak intihalin çok

¹⁷⁰ a.g.d., S.2, s.3-4

ayıp ve ‘mezzum’ olduğunu, buna tenezzül edenlerin ise daha bedbaht bir durum içine düştüklerini, bu duruma nihayet verilmediği takdirde bütün muharrirlerin zan altında kalacağını dile getirir. Ayrıca Dünya Savaşı’ndan çıkan bir millet olarak o zaman böyle girişimlerde bulunulması doğal karşılanırsa da, artık dimağlarda yeni ufuklar açılabilceğini düşünür.

Mahmut Yesari Bey konu ile ilgili yorum yapmaktan kaçınarak münekkit olmadığı için başkalarının eserleri hakkında mütalaa yapmak istemediğini belirterek münekkitlerden kendi eserlerini tenkit etmeleri ricasında bulunur. **Vâ-Nû Bey** de farklı bir bakış açısı ile yaklaşarak Garp medeniyetine ve kültürüne nasıl ki ihtiyaç varsa edebiyatına da ihtiyaç olduğunu ve gerek ‘tercüme’ gerekse ‘adaptasyon’ denilerek ele alınan eserlere Türk okuyucularının ihtiyacı olduğunu ifade eder. Karşı çıktığı tek nokta ise, bu eserlerin ‘nakl’ değil de ‘telif’ eser gibi gösterilmesidir. **Aka Gündüz** de Ercüment Ekrem Bey gibi düşünmektedir, ona ilave olarak ‘gazete sütunlarını adaptasyona kapamak!’ gibi bir çözüm önerisinde bulunur. Aldatan olduğu takdirde çeşitli cezalar verilmelidir. ‘Bunun en büyük polisi de okuyucular olmalıdır.’

Reşat Nuri Bey’in tüm bu değerlendirmelere ve dedikodulara cevap niteliğinde verdiği beyanda ise, başkasının eserine sahip çıkıp kendi eseri gibi göstermenin ‘küçüklük’ olduğunu belirterek bir eserin intihal sonucunda mı ortaya çıktığının anlaşılması kolay olmadığı için yanlış bir hüküm vererek bir masumu lekeleme gafletinde bulunmanın da ayrı bir cahillik olduğunu söyler. Ona göre, ayrı insanlar birbirlerinden haberi olmadan aynı duyguları paylaşarak bir şeyler yazabilirler. ‘Bu yazılar şekil, ruh, mevzu, teferruat itibariyle birbirine benzerler.’ Buna intihal diyenler, kendi muvaffakiyetsizlikleri yüzünden başkalarının muvaffakiyetini sebep göstererek karalayanlardır.

“Bunların ilim ve ihtisas iddiaları gülünçtür. Tavukların çöplemesi kabilinden şuradan buradan toplanmış kırpıntı malumatları müsaadesiz kursaklarında hazmolmamış, safrayla karışık iğrenç bir halitâ şeklinde kalmıştır.”¹⁷¹

Şeklinde son derece ağır ithamlarda bulunmaktan çekinmeyen Reşat Nuri Bey, bu kişilerin başkalarının sırtına binerek ulaştıkları konumlarını ‘intihal’ iftirasını atarak ellerinde tutmaya çalıştıklarını da dile getirir. Asıl intihalciler elini kolunu sallaya sallaya gezerken en önemli kalemlerin bu iftiraya hedef tutulduğunu, Ahmet Hikmet ve Halit Ziya örneklerini vererek kıymetdâr kalemlerin isimlerinin taşa gömülmesi gerektiği düşüncesiyle yazısına son verir.

‘İntihal’ mevzuu görüldüğü gibi, o dönemde muharrirleri cephelere böler. Kimileri bundan faydalanırken, birçok kalem sevdalısı da duyduğu elemi ifade etmekten geri durmaz. Meşale topluluğu ise, nazar-ı dikkatlerini celbeden bu konu hususunda görüşlerini dile getirmek yerine, birçok muharrire fikrini sorarak eseri üzerinde yoğunlaşılın Reşat Nuri Bey’e de son noktayı koymak niyetiyle söz hakkı tanımıştır.

7. Diğer Parçalar

Derginin yayımlanmasında en büyük paya sahip olan **Yusuf Ziya**’ya gelince, görüşlerine genellikle derginin arka kapağında yer vermiş olması düşündürücüdür. Dergi sahibi olmasından kaynaklı olduğunu düşündüğümüz bu durumun bir diğer sebebi de derginin yayımlandığı dönemdeki tartışılmalı yahut sorun

---

¹⁷¹ a.g.d., S.2, s.4

adedilebilecek mevzuların bahsine son noktayı koymak olabileceği de bize ihtimal dahilindedir.

‘*Meşale*’ başlıklı yazısında devlet olarak çok sıkıntılı zamanlardan geçildiğini, top tüfek seslerinden hayatların karardığını ve böyle bir dönemde iken kuşların cıvıltılarından, aşktan, vuslattan, bülbülden bahsetmenin tam bir ‘safdillilik’ olduğunu düşünen Yusuf Ziya, o devrin üzerinden seneler geçtikten sonra ancak insanların yumuşamaya, hayatlarının normalleşmeye başladığını söyler. Eski zevklerin, hislerin eksikliğini yeniden duymaya başladıkları anda ise Meşale’nin inkişaf ettiğini belirttikten sonra Meşaleci gençlerin dergide diğer sanatkârlar gibi dedikodudan ve ukalalıktan uzak durarak kendi mahsullerine yer vereceklerini ve ‘laf u güzaf’ mecmuası olmayacaklarına olan inancını dile getirir. Ona göre bu gençler ‘*yeni bir sanat baharının henüz yeşermeye başladığı filizleridir.*’

‘*On Beş Günde*’ başlıklı yazısında da Meşale dergisinin karanlığa yakılan bir fener gibi edebiyat âlemini aydınlattığını tekrar ifade ettikten sonra, Alay Köşkünde toplanan adedi dokuz yüz ile kırk arasındaki üdebanın oluşturduğu birlik teşkilatına dikkatleri çeker. Nitekim dergide bu topluluğun bir fotoğrafı da bulunmakla birlikte, Yusuf Ziya, eski ve yeni şairlerin farklı farklı süreli yayınlarda boy gösterdiğini ve eski zevkleri yeniden alevlendirmeye çalıştıklarını örnekleri ile kanıtlar. Ancak, Necip Fazıl Kısakürek’in ‘*Otel Odaları*’ isimli şiirini Meşale dergisinde neşredilmesi için Yusuf Ziya’ya satmasından sonra, Ziya’nın Meşale’de yayınlanmadan aynı şiire Hayat Mecmuası’nda rastlaması, onu üzen bir hatıra olarak kalır ve bunu ‘*Hayretim, mütalaa beyan etmeye takat bırakmadı ki...*’ cümlesi ile dile getirir. Mevzu bahis olan vaka ile ilgili Cevdet Kudret’in yaptığı “*Eh! Dinsizin hakkından imansız gelir, demiş atalar...*”¹⁷² yorumu ise Yedi Meşaleci gençlerin dergi için yazdıkları eserlerin ücretleri alamamaları üzerine yapılan bir gönderme olduğu da âşikârdır. ‘*On Beş Günde*’ başlıklı diğer yazısında

¹⁷² Cevdet Kudret Solok, a.g.m., s.5.

ise Alay Köşkündeki üdeba birliğinin yankılarından bahsederek yapılan bir oylamada Ahmet Haşim'in on altı Peyami Safa'nın otuz sekiz oy almasının bazı çevreler tarafından kabul görmemesini tenkit eder.¹⁷³ Ona göre bu oylamada rey kullanan heyetin ismi heyet-i edebiyeye değil heyet-i idaredir ve 'rey kullanılırken hiçbir zaman edebî kıymetler düşünülmemiştir.' '*Türk Harfleri*' adlı yazısında da isminden anlaşılacağı üzere Harf Devriminden bahseder. Mustafa Kemal, yurdu düşman, milleti sultan, kalemi de lisan esaretinden kurtararak İsmet Paşa'nın da dediği gibi "*Büyük Gazi, milleti cehaletten kurtarmak, ona söz söylemeyi öğretmek, okuyup yazmayı göstermek için harf vermiştir.*"¹⁷⁴ Yusuf Ziya "*Ne mutlu bize ki ... Gazi'nin asrında yaşıyoruz. Gelecek nesiller, bizi kıskansa yeridir!*" cümleleri ile memnuniyetini ifade ederek yazısını bitirir.

Diğer yazısı ise Ankara'ya yaptığı bir yolculukta yanına aldığı Ahmet Haşim'in '*Gurabahane-i Laklakan*' adlı eserini gerçek bir yol arkadaşı gibi tasvir etmesi ile başlar. "*... Pencerenin önünde benimle karşı karşıya oturdu. Vagonun yemek salonunda benimle beraberdi. Gece, yatağımın başı ucundan ayrılmadı...*"¹⁷⁵ cümlelerinden de anlaşılacağı gibi, okuyanda betimlenen şeyin cansız bir varlık olduğu hissi uyanmaz. Yol boyunca kendisine eşlik eden biri varmış onunla muhabbet ediyormuş gibi kitapta yazılanlardan bahsederek yazısına son verir. Bu da bize, Yusuf Ziya'nın da Meşale topluluğu gibi empresyonistlerden etkilendiğini gösterir.

Bir diğer yazısı olan '*Kârî Gözüyle*' başlıklı yazısında ise kendisini kari yerine koyarak edebiyat âlemini yorumluyor. Halit Ziya ve Tefik Fikret'in elindeki karışık lisanın alınarak, ayıklanarak çok daha müspet mevkilere getirilmesi

¹⁷³ Mehmet Rauf'un derginin 6. sayısında yazdığı 'Edebiyat mı?' başlıklı yazısında yapılan münakaşalara cevap verenin '*Cumhuriyet Gazetesi*'nin başyazarı Yunus Nadi olduğuna dair bilgi verilmektedir.

¹⁷⁴ a.g.d., S.5, s.16

¹⁷⁵ a.g.d., S.6, s.16

gerekirken çok daha aşağılara itilmesi Yusuf Ziya'ya göre “*düne nispetle bugün lisan daha çakıllı, vezin daha bozuk ve topaldır.*”

Ona göre çok badireler atlatmış olan lisanı, okuyucuya beğendirmek kolay değildir. Ve ediplerin sürekli birbirlerini ve kendilerini tekrar ediyor olmaları okuyucuları memnun etmeyeceği gibi, edebiyat âlemine de hiçbir yarar sağlamaz. Yusuf Ziya'nın “Ne veriyoruz ki, ne isteyelim?” sorusuna yer vermesi de bu bilinçte olduğunun delilidir.

Yeni nesilde Meşaleci gençler dışında ortaya yeni şeyler koymaya çalışan kimsenin olmadığını belirterek, Meşaleci gençlere olan güven ve beğenisini bir kere daha yineleyen Yusuf Ziya, edebiyat dünyasının içinde bulunduğu durumun tamamen “iş” addedilmesinden kaynaklı olduğuna dikkati çeker. Ziya'nın bu bakış açısı, çağdaşlarını kızdıracak nitelikte olmakla beraber, onları çevrile çevrile aşınmış plaklara benzetmesi de onun lisanı kullanımındaki ustalığına işaret eder.

Yusuf Ziya'nın bu yazısına ithafen Yaşar Nabi de derginin son sayısında Latin harfleriyle basılmış olan “*Dünkü ve Bugünkü Edebiyatımız*” başlıklı yazısında Yusuf Ziya'nın gelişigüzel bir hüküm verdiğini, böyle bir neticeye varmadan önce daha ayrıntılı bir tetkik yapılması gerektiğini belirtir. Ona göre, bugünkü edebiyatçılarımız dünkülere göre vezne daha hâkim, daha renkli bir üslûba sahiptir. Sıkıntının sadece yeni olmalarından ve okuyucunun bu yeniliğe alışmamış olmasından kaynaklandığını “Meşale” ve “Numaralı Kitaplar” örneğini vererek desteklemektedir. Ayrıca yeni neslin nereye gittiğini, ne yaptığını çok iyi bildiğini de belirten Yaşar Nabi, her neslin kendinden öncekileri mutlaka insafsızca yargıladığını dile getirir. “Yenilik daima ve her yere muhalif bir havayla

karşılaşmıştır.” O, yeni nesilden umutludur ve gençler hiçbir şey yapmamış olsa bile, şiiri inilti ve gözyaşından kurtarmış olacaktır.

C. DİZİN

1. Kronolojik Dizin

Sayı : 1	1 Temmuz 1928	Sayfa
Ahmet Haşim, ‘Yedi Meşaleciler’ (Sohbet)		1
Yaşar Nabi [Nayır], ‘Alber Samen [Albert Samain]’ (Biyografi)		2-5
Cevdet Kudret [Solok], ‘Haliç’in Mavnaları’ (Şiir)		2
Ziya Osman [Saba], ‘Yükselen Ay’ (Şiir)		3
Yaşar Nabi [Nayır], ‘Alber Samen [Albert Samain]’den Parçalar’ (Deneme)		5-6
Sabri Esat [Siyavuşgil], ‘Maslub’ (Şiir)		7
Necip Fazıl [Kısakürek], ‘Sayıklama’ (Şiir)		7
[İmzasız], Sanayi-i Nefise Akademisi Müdürü Ressam Namık İsmail Beyle Mülakat (Röportaj)		8-11
Yaşar Nabi [Nayır], ‘Ateşinin Şarkısı’ (Şiir)		11
Kenan Hulusi [Koray], ‘Denizin Aldığı Adam’ (Hikâye)		12-14
Vasfi Mahir [Kocatürk], ‘Taşçı’ (Şiir)		13
Yusuf Ziya [Ortaç], ‘Evim’ (Şiir)		14
Yaşar Nabi [Nayır], ‘Arslan’ (Hikâye)		14

Cevdet Kudret [Solok], ‘Kartalın Ölümü’ (Şiir)	15
Sabri Esat [Siyavuşgil], ‘Resimler ve Biblolar’ (Şiir)	15
Yusuf Ziya [Ortaç], ‘Meşale’ (Güncel)	16

Sayı : 2   **15 Temmuz 1928**   **Sayfa**

Ahmet Haşim, ‘Hayatta Olduğu Gibi’ (Sohbet)	1-2
Vasfi Mahir [Kocatürk], ‘Şairin Ölümü’ (Şiir)	2
Yaşar Nabi [Nayır], ‘İki Çalgıcı’ (Şiir)	2
[İmzasız], İntihal Dedikodusu Etrafında (Soruşturma)	3, 12
Reşat Nuri [Güntekin], ‘İntihal Hakkında Reşat Nuri Bey Ne Diyor?’ (Soruşturma)	4
Ömer Bedrettin [Uşaklı], ‘Balzak [Balzac] ve ‘Ecnebi Kadın’a Mektuplar’ (Biyografi)	5-7, 12
Yaşar Nabi [Nayır], ‘Arabacının Şarkısı’ (Şiir)	6
Sabri Esat [Siyavuşgil], ‘Gülen Uşaklar’ (Şiir)	7
[İmzasız], Namık İsmail Bey İle Mülakat (Röportaj)	8-9
Kenan Hulusi [Koray], ‘Portre’ (Deneme)	10-11
Cevdet Kudret [Solok], ‘O Bâd’ (Şiir)	11
Sabri Esat [Siyavuşgil], ‘Tiyatro Başlamadan’ (Şiir)	11

A.Gaffar, ‘Natalya Davidovna’ (Hikâye)	13-15
Ziya Osman [Saba], ‘Benim Akşamlarım’ (Şiir)	14
Cevdet Kudret [Solok], ‘Akşam’ (Şiir)	15
Yusuf Ziya [Ortaç], ‘On Beş Günde’ (Güncel)	16

Sayı : 3	1 Ağustos 1928	Sayfa
-----------------	-----------------------	--------------

Ahmet Haşim, ‘Edebî Eser Bir Vesikadır’ (Sohbet)	1
Cevdet Kudret [Solok]-Yaşar Nabi [Nayır], ‘Enis Behiç’ (İnceleme)	2-3
Vasfi Mahir [Kocatürk], ‘Sesimi Duymayana’ (Şiir)	3
Yaşar Nabi [Nayır], ‘Bir Üstadın Doğuşu’ (Hikâye)	4-6
Sabahattin Ali, ‘Köprüde Sabah’ (Şiir)	4
Sabri Esat [Siyavuşgil], ‘Seslerimiz’ (Şiir)	5
Ziya Osman [Saba], ‘Kurbağalar’ (Şiir)	6
Kâmran Şerif, ‘Turgenyev’ (Biyografi)	7
Cevdet Kudret [Solok], ‘Salome’ (Şiir)	8
Yaşar Nabi [Nayır], ‘Açlar’ (Şiir)	8-9
A.R., ‘Var’ (Deneme)	9
Kenan Hulusi [Koray], ‘Ceylan Sesi’ (Roman)	10-13

Ömer Bedrettin [Uşaklı], ‘Hâkimler’ (Hikâye)	14-15
Sabri Esat [Siyavuşgil], ‘Bağdat Caddesinde Öğle’ (Şiir)	14
Yaşar Nabi [Nayır], ‘Balıkçının Şarkısı’ (Şiir)	15
Yusuf Ziya [Ortaç], ‘On Beş Günde’ (Güncel)	16

Sayı : 4	15 Ağustos 1928	Sayfa
-----------------	------------------------	--------------

Vasfi Mahir [Kocatürk], ‘Tevfik Fikret ve Edebiyatımızdaki Mevki (İnceleme)	1-3
Ziya Osman [Saba], ‘Dağ Üstündeki Manastır’ (Şiir)	2
Sabri Esat [Siyavuşgil], ‘Hunlar’ (Şiir)	3
Cevdet Kudret [Solok]-Yaşar Nabi [Nayır], ‘Halit Fahri’ (İnceleme)	4-6
A.Gaffar, ‘Kadın Kalbi’ (Hikâye)	6-8
Yaşar Nabi [Nayır], ‘Serserinin Şarkısı’ (Şiir)	8
Kenan Hulusi [Koray], ‘Bir Yudum Su’ (Hikâye)	9-13
Cevdet Kudret [Solok], ‘Yedikule’de Akşam’ (Şiir)	10
Sabri Esat [Siyavuşgil], ‘Aksaray’da Akşam’ (Şiir)	11
Vasfi Mahir [Kocatürk], ‘Nöbetçi’ (Şiir)	12
Kenan Hulusi [Koray], ‘Ceylan Sesi’ (Roman)	14-16

Sayı : 5	1 Eylül 1928	Sayfa
Ömer Bedrettin [Uşaklı], ‘Deniz Kızı’ (Şiir)		1
Ahmet Haşim, ‘Şair Ahlâkı’ (Sohbet)		1
Cevdet Kudret [Solok]-Yaşar Nabi [Nayır], ‘Orhan Seyfi’ (İnceleme)		2-7
Faruk Nafiz [Çamlıbel], ‘Harç’ (Şiir)		4
Sabri Esat [Siyavuşgil], ‘Kahramanlarıma’ (Şiir)		5
Vasfi Mahir [Kocatürk], ‘Serenad’ (Şiir)		6
Yaşar Nabi [Nayır], ‘Yolum’ (Şiir)		7
Cevdet Kudret [Solok], ‘Dağ Yolu’ (İnceleme)		8-9
Ömer Bedrettin [Uşaklı], ‘Marsel Prust [Marcel Proust]’ (Biyografi)		10
Cevdet Kudret [Solok], ‘Kalyon’ (Şiir)		11
İlhami Bekir [Tez], ‘Ben’ (Şiir)		11
Ömer Bedrettin [Uşaklı], ‘Tayfa’ (Hikâye)		12-13
Kenan Hulusi [Koray], ‘Ceylan Sesi’ (Roman)		14-15
Ziya Osman [Saba], ‘Promete’ (Şiir)		16
Yusuf Ziya [Ortaç], ‘Türk Harfleri’ (Güncel)		16
Sayı : 6	15 Eylül 1928	Sayfa
Mehmet Rauf, ‘Edebiyat mı?’ (Sohbet)		1-2

Ahmet Kutsi [Tecer], ‘Çingirak’ (Şiir)	2
Ömer Bedrettin [Uşaklı], ‘Pol Valeri [Paul Valery]’ (Biyografi)	3-4
Kenan Hulusi [Koray], ‘Öptükten Sonra’ (Deneme)	4
Yaşar Nabi [Nayır], ‘Gülen Adam’ (Şiir)	4
Cevdet Kudret [Solok], ‘Akasyalı Ev’ (Şiir)	5
Ahmet Haşim, ‘Yeni Sanatkâr’ (Sohbet)	5-6
Sabri Esat [Siyavuşgil], ‘Küçük Gemi’ (Şiir)	6
Ziya Osman [Saba], ‘Kargam’ (Şiir)	7
Cevdet Kudret [Solok], ‘Faruk Nafiz’ (İnceleme)	7-10
Sabri Esat [Siyavuşgil], ‘Sonbahar ve Peygamber Olmak’ (Şiir)	11
Vasfi Mahir [Kocatürk], ‘Alevden Mısralar’ (Şiir)	11
Cevdet Kudret [Solok], ‘Sokaktan Geçenler’ (Şiir)	11
Vasfi Mahir [Kocatürk], ‘Deli’ (Hikâye)	12-14
Kenan Hulusi [Koray], ‘Ceylan Sesi’ (Roman)	15
Yusuf Ziya [Ortaç], ‘Gurabahane-i Laklakan’ (Güncel)	16

Sayı : 7	1 Teşrin-i Evvel 1928	Sayfa
-----------------	------------------------------	--------------

Yusuf Ziya [Ortaç], ‘Kâri Gözüyle’ (Güncel)	1
Yaşar Nabi [Nayır], ‘Mezar’ (Şiir)	1

Yaşar Nabi [Nayır], ‘Faruk Nafiz’ (İnceleme)	2-6	
Sabri Esat [Siyavuşgil], ‘Veda’ (Şiir)	4	
Ziya Osman [Saba], ‘Yerin Dibi’ (Şiir)	5	
Vasfi Mahir [Kocatürk], ‘Alevden Mısralar-3’ (Şiir)	6	
Galip Nâşit, ‘Kalpsiz Ölü’ (Şiir)	6	
Ömer Bedrettin [Uşaklı], ‘Büyücü Karının Kızı’ (Hikâye)	7-9	
Salih Zeki [Aktay], ‘Kleopatra [Cleopatra]’ (Şiir)	9	
Ömer Bedrettin [Uşaklı], ‘Guy dö Mopasan [Guy de Maupassant]’ (Biyografi)	10-11	
Kenan Hulusi [Koray], ‘Ceylan Sesi’ (Roman)	12	
Sabahattin Ali, ‘Viyolonsel’ (Hikâye)	13-16	
Yaşar Nabi [Nayır], ‘Sen’ (Şiir)	16	
Sayı : 8	15 Teşrin-i Evvel 1928	Sayfa

Yaşar Nabi [Nayır], ‘Dünkü ve Bugünkü Edebiyatımız’ (Güncel)	1
Suat Derviş, ‘Tiyatro Mevsimi Münasebetiyle’ (İnceleme)	2-3
Ziya Osman [Saba], ‘Kışa Girerken’ (Şiir)	3
Nazif Selahattin, ‘Miras’ (Şiir)	3
Ziya Osman [Saba], ‘Karga’ (Şiir)	4-6
Cevdet Kudret [Solok], ‘Sırça Köşkün Sultanı’ (Şiir)	5

Yaşar Nabi [Nayır], ‘Ayrıldıktan Sonra’ (Şiir)	6
Sabri Esat [Siyavuşgil], ‘Haliç Uyanıyor’ (Şiir)	7
Sabri Esat [Siyavuşgil], ‘Haydarpaşa’da Akşam’ (Şiir)	7
Salih Zeki [Aktay], ‘Zavallı Piyer’ (Hikâye)	7
Faruk Nafiz [Çamlıbel], ‘Yahya Kemal ve Eseri’ (İnceleme)	8-10
Ömer Bedrettin [Uşaklı], ‘Guy dö Mopasan [Guy de Maupassant]’ (Biyografi)	11-12
Kenan Hulusi [Koray], ‘Ceylan Sesi’ (Roman)	13-14
Vasfi Mahir [Kocatürk], ‘Alevden Mısralar’ (Şiir)	14
Ömer Bedrettin [Uşaklı], ‘Sene-i Devriye’ (Şiir)	15
Yaşar Nabi [Nayır], ‘Sen-2’ (Şiir)	15
Cevdet Kudret [Solok], ‘Bu Yaz da Geçti’ (Deneme)	16

2.Yazar Adına Göre Dizin

A. Gaffar : -Natalya Davidovna; Meşale, nr.2, s.13-15.

-Kadın Kalbi; Meşale, nr.4, s.6-8.

Ahmet Haşim: -Yedi Meşaleciler; Meşale, nr.1, s.1.

-Hayatta Olduğu Gibi; Meşale, nr.2, s.1-2.

-Edebî Eser Bir Vesikadır; Meşale, nr.3, s.1.

-Şair Ahlâkı; Meşale, nr.5, s.1.

-Yeni Sanatkâr; Meşale, nr.6, s.5-6.

Ahmet Kutsi [Tecer]: -Çingirak; Meşale, nr.6, s.2.

A.R.: -Var; Meşale, nr.3, s.9.

Cevdet Kudret [Solok]: -Haliç'in Mavnaıarı; Meşale, nr.1, s.2.

-Kartalın Ölümü; Meşale, nr.1, s.15.

-O Bâd; Meşale, nr.2, s.11.

-Akşam; Meşale, nr.2, s.15.

-Enis Behiç; Meşale, nr.3, s.2-3.

-Salome; Meşale, nr.3, s.8.

-Halit Fahri; Meşale, nr.4, s.4-6.

-Yedikule'de Akşam; Meşale, nr.4, s.10.

-Orhan Seyfi; Meşale, nr.5, s.2-7.

-Dağ Yolu; Meşale, nr.5, s.8-9.

-Kalyon; Meşale, nr.5, s.11.

-Akasyalı Ev; Meşale, nr.6, s.5.

-Faruk Nafiz; Meşale, nr.6, s.7-10.

-Sokaktan Geçenler; Meşale, nr.6, s.11.

-Sırça Köşkün Sultanı; Meşale, nr.8, s.5.

-Bu Yaz da Geçti; Meşale, nr.8, s.16.

Faruk Nafiz [Çamlıbel]:

-Harç; Meşale, nr.5, s.4.

-Yahya Kemal ve Eseri; Meşale, nr.8, s.8-10.

Galip Nâsit:

-Kalpsiz Ölü; Meşale, nr.7, s.6.

İlhami Bekir [Tez]:

-Ben; Meşale, nr.5, s.11.

Kâmran Şerif:

-Turgenyev; Meşale, nr.3, s.7.

Kenan Hulusi [Koray]:

-Denizin Aldığı Adam; Meşale, nr.1, s.12-14.

-Portre; Meşale, nr.2, s.10-11.

-Ceylan Sesi; Meşale, nr.3, s.10-13; nr.4, s.14-16; nr.5, s.14-15; nr.6, s.15; nr.7, s.12; nr.8, s.13-14.

-Bir Yudum Su; Meşale, nr.4, s.9-13.

-Öptükten Sonra; Meşale, nr.6, s.4.

- Mehmet Rauf: -Edebiyat mı?; Meşale, nr.6, s.1-2.
- Nazif Selahattin: -Miras, Meşale, nr.8, s.3.
- Necip Fazıl [Kısakürek]: -Sayıklama; Meşale, nr.1, s.7.
- Ömer Bedrettin [Uşaklı]: -‘Balzac [Balzac] ve ‘Ecnebi Kadın’a Mektuplar’;
Meşale, nr.2, s.5-7,12.
- Hâkimler; Meşale, nr.3, s.14-15.
- Deniz Kızı; Meşale, nr.5, s.1.
- Marsel Prust [Marcel Proust]; Meşale, nr.5, s.10.
- Tayfa; Meşale, nr.5, s.12-13.
- Pol Valery [Paul Valery]; Meşale, nr.6, s.3-4.
- Büyücü Karının Kızı; Meşale, nr.7, s.7-9.
- Guy dö Mopasan [Guy de Maupassant];
Meşale, nr.7, s.10-11; nr.8, s.11-12.
- Sene-i Devriye; Meşale, nr.8, s.15.
- Sabahattin Ali: -Köprüde Sabah; Meşale, nr.3, s.4.
- Viyolonsel; Meşale, nr.7, s.13-16.
- Sabri Esat [Siyavuşgil] -Maslub; Meşale, nr.1, s.7.
- Resimler ve Biblolar; Meşale, nr.1, s.15.
- Gülen Uşaklar; Meşale, nr.2, s.7.

-Tiyatro Başlamadan; Meşale, nr.2, s.11.

-Seslerimiz; Meşale, nr.3, s.5.

-Bağdat Caddesi'nde Öğle; Meşale, nr.3, s.14.

-Aksaray'da Akşam; Meşale, nr.4, s.11.

-Hunlar; Meşale, nr.4, s.3.

-Kahramanlarıma; Meşale, nr.5, s.5.

-Küçük Gemi; Meşale, nr.6, s.6.

-Sonbahar ve Peygamber Olmak; Meşale, nr.6, s.11.

-Veda; Meşale, nr.7, s.4.

-Haliç Uyanıyor; Meşale, nr.8, s.7.

-Haydarpaşa'da Akşam; Meşale, nr.8, s.7.

Salih Zeki [Aktay]:

-Kleopatra [Cleopatra]; Meşale, nr.7, s.9.

-Zavallı Piyer; Meşale, nr.8, s.7.

Suat Derviş:

-Tiyatro Mevsimi Münasebetiyle; Meşale, nr.8, s.2-3.

Vasfi Mahir [Kocatürk]:

-Taşçı; Meşale, nr.1, s.13.

-Şairin Ölümü; Meşale, nr.2, s.2.

-Sesimi Duymayana; Meşale, nr.3, s.3.

-Tevfik Fikret ve Edebiyatımızdaki Mevki; Meşale, nr.4, s.1-3.

-Nöbetçi; Meşale, nr.4, s.12.

-Serenad; Meşale, nr.5, s.6.

-Alevden Mısralar; Meşale, nr.6, s.11.

-Deli; Meşale, nr.6, s.12-14.

-Alevden Mısralar 3; Meşale, nr.7, s.6.

-Alevden Mısralar; Meşale, nr.8, s.14.

Yaşar Nabi [Nayır]:

-Alber Samen [Albert Samain]; Meşale, nr.1, s.2-5.

-Alber Samen [Albert Samain]'den Parçalar;

Meşale, nr.1, s.5-6.

-Ateşçinin Şarkısı; Meşale, nr.1, s.11.

-Arslan; Meşale, nr.1, s.14.

-İki Çalgıcı; Meşale, nr.2, s.2.

-Arabacının Şarkısı; Meşale, nr.2, s.6.

-Bir Üstadın Doğuşu; Meşale, nr.3, s.4-6.

-Açlar; Meşale, nr.3, s.8-9.

-Balıkçının Şarkısı; Meşale, nr.3, s.15.

-Serserinin Şarkısı; Meşale, nr.4, s.8.

-Yolum; Meşale, nr.5, s.7.

-Gülen Adam; Meşale, nr.6, s.4.

-Mezar; Meşale, nr.7, s.1.

-Faruk Nafiz; Meşale, nr.7, s.2-6.

-Sen; Meşale, nr.7, s.16.

-Dünkü ve Bugünkü Edebiyatımız; Meşale, nr.8, s.1.

-Ayrıldıktan Sonra; Meşale, nr.8, s.6.

- Sen 2; Meşale, nr.8, s.15.

Yusuf Ziya [Ortaç]:

-Evim; Meşale, nr.1, s.14.

-Meşale; Meşale, nr.1, s.16.

-On Beş Günde; Meşale, nr.2, s.16.

-On Beş Günde; Meşale, nr.3, s.16.

-Türk Harfleri; Meşale, nr.5, s.16.

-Gurabahane-i Laklakan; Meşale, nr.6, s.16.

-Kâri Gözüyle; Meşale, nr.7, s.1.

Ziya Osman [Saba]:

-Yükselen Ay; Meşale, nr.1, s.3.

-Benim Akşamlarım; Meşale, nr.2, s.14.

-Kurbağalar; Meşale, nr.3, s.6.

-Dağ Üstündeki Manastır; Meşale, nr.4, s.2.

-Promete; Meşale, nr.5, s.16.

-Kargam; Meşale, nr.6, s.7.

-Yerin Dibi; Meşale, nr.7, s.5.

-Kışa Girerken; Meşale, nr.8, s.3.

-Karga; Meşale, nr.8, s.4-6.

[İmzasız]:

-İntihal Dedikodusu Etrafında; Meşale, nr.2, s.3-4.

-Sanayi-i Nefise Akademisi Müdürü Ressam Namık

İsmail Bey ile Mülakat; Meşale, nr.1, s.8-11; nr.2, s.8-9.

3. Tematik Dizin

a. Şiir

- Cevdet Kudret [Solok]: -Haliç'in Mavnalari; (Akşam Konulu), Meşale,
nr.1, s.2.
- Ziya Osman [Saba]: -Yükselen Ay; (Akşam Konulu), Meşale, nr.1,
s.3.
- Sabri Esat [Siyavuşgil]: -Maslub; (İnsan Konulu), Meşale, nr.1, s.7.
- Necip Fazıl [Kısakürek]: -Sayıklama; (Ruhsal Durum Konulu), Meşale,
nr.1, s.7.
- Yaşar Nabi [Nayır]: -Ateşçinin Şarkısı; (Sosyal Konulu), Meşale,
nr.1, s.11.
- Vasfi Mahir [Kocatürk]: -Taşçı; (Sosyal Konulu), Meşale, nr.1, s.13.
- Yusuf Ziya [Ortaç]: -Evim; (Eşya Konulu), Meşale, nr.1, s.14.
- Sabri Esat [Siyavuşgil]: -Resimler ve Biblolar; (Eşya Konulu), Meşale,
nr.1, s.15.
- Cevdet Kudret [Solok]: -Kartalın Ölümü; (Sosyal Konulu), Meşale,

- nr.1, s.15.
- Vasfi Mahir [Kocatürk]: -Şairin Ölümü; (Ruhsal Durum Konulu),
Meşale, nr.2, s.2.
- Yaşar Nabi [Nayır]: -İki Çalgıcı; (Sosyal Konulu), Meşale, nr.2, s.2.
- Yaşar Nabi [Nayır]: -Arabacının Şarkısı; (Sosyal Konulu), Meşale,
nr.2, s.6.
- Sabri Esat [Siyavuşgil]: -Gülen Uşaklar; (İnsan Konulu), Meşale, nr.2,
s.7.
- Sabri Esat [Siyavuşgil]: -Tiyatro Başlamadan; (Eşya Konulu), Meşale,
nr.2, s.11.
- Cevdet Kudret [Solok]: -O Bâd; (Kadın Konulu), Meşale, nr.2, s.11.
- Ziya Osman [Saba]: -Benim Akşamlarım; (Akşam Konulu), Meşale,
nr.2, s.14.
- Cevdet Kudret [Solok]: -Akşam; (Kadın Konulu), Meşale, nr.2, s.15.
- Vasfi Mahir [Kocatürk]: -Sesimi Duymayana; (Sosyal Konulu), Meşale,
nr.3, s.3.

- Sabahattin Ali: -Köprüde Sabah; (Tabiat Konulu), Meşale,
nr.3, s.4.
- Sabri Esat [Siyavuşgil]: -Seslerimiz; (İnsan Konulu), Meşale, nr.3, s.5.
- Ziya Osman [Saba]: -Kurbağalar; (Tabiat Konulu), Meşale, nr.3, s.6.
- Cevdet Kudret [Solok]: -Salome; (Kadın Konulu), Meşale, nr.3, s.8.
- Yaşar Nabi [Nayır]: -Açlar; (Sosyal Konulu), Meşale, nr.3, s.8-9.
- Sabri Esat [Siyavuşgil]: -Bağdat Caddesi'nde Öğle; (Tabiat Konulu),
Meşale, nr.3, s.14.
- Yaşar Nabi [Nayır]: -Balıkçının Şarkısı; (Sosyal Konulu), Meşale,
nr.3, s.15.
- Ziya Osman [Saba]: -Dağ Üstündeki Manastır; (Mazi Konulu),
Meşale, nr.4, s.2.
- Sabri Esat [Siyavuşgil]: -Hunlar; (Tabiat Konulu), Meşale, nr.4, s.3.
- Yaşar Nabi [Nayır]: -Serserinin Şarkısı; (Sosyal Konulu), Meşale,
nr.4, s.8.
- Cevdet Kudret [Solok]: -Yedikule'de Akşam; (Akşam Konulu),

- Meşale, nr.4, s.10.
- Sabri Esat [Siyavuşgil]: -Aksaray’da Akşam; (Akşam ve Eşya Konulu),
Meşale, nr.4, s.11.
- Vasfi Mahir [Kocatürk]: -Nöbetçi; (Kahramanlık Konulu), Meşale, nr.4,
s.12.
- Ömer Bedrettin [Uşaklı]: -Deniz Kızı; (Aşk Konulu), Meşale, nr.5, s.1.
- Faruk Nafiz [Çamlıbel]: -Harç; (Sosyal Konulu), Meşale, nr.5, s.4.
- Sabri Esat [Siyavuşgil]: -Kahramanlarıma; (İnsan ve Eşya Konulu),
Meşale, nr.5, s.5.
- Vasfi Mahir [Kocatürk]: -Serenad; (İnsan Konulu), Meşale, nr.5, s.6.
- Yaşar Nabi [Nayır]: -Yolum; (Sosyal Konulu), Meşale, nr.5, s.7.
- Cevdet Kudret [Solok]: -Kalyon; (Tabiat Konulu), Meşale, nr.5, s.11.
- İlhami Bekir [Tez]: -Ben; (Yalnızlık Konulu), Meşale, nr.5, s.11.
- Ziya Osman [Saba]: -Promete; (Mitoloji Konulu), Meşale, nr.5, s.16.
- Ahmet Kutsi [Tecer]: -Çıngırak; (Aşk Konulu), Meşale, nr.6, s.2.
- Yaşar Nabi [Nayır]: -Gülen Adam; (Sosyal Konulu), Meşale, nr.6, s.4.

- Cevdet Kudret [Solok]: -Akasyalı Ev; (İnsan Konulu), Meşale, nr.6, s.5.
- Sabri Esat [Siyavuşgil]: -Küçük Gemi; (Eşya Konulu), Meşale, nr.6, s.6.
- Ziya Osman [Saba]: -Kargam; (Ruhsal Durum Konulu), Meşale,
nr.6, s.7.
- Cevdet Kudret [Solok]: -Sokaktan Geçenler; (İnsan ve Akşam Konulu),
Meşale, nr.6, s.11.
- Sabri Esat [Siyavuşgil]: -Sonbahar ve Peygamber olmak; (İnsan
Konulu), Meşale, nr.6, s.11.
- Vasfi Mahir [Kocatürk]: -Alevden Mısralar; (Aşk Konulu), Meşale, nr.6,
s.11.
- Yaşar Nabi [Nayır]: -Mezar; (İnsan ve Din Konulu), Meşale, nr.7,
s.1.
- Sabri Esat [Siyavuşgil]: -Veda; (Aşk Konulu), Meşale, nr.7, s.4.
- Ziya Osman [Saba]: -Yerin Dibi; (Tabiat Konulu), Meşale, nr.7, s.5.
- Vasfi Mahir [Kocatürk]: -Alevden Mısralar 3; (Kadın Konulu), Meşale,
nr.7, s.6.

- Galip Nâşit: -Kalpsiz Ölü; (Aşk Konulu), Meşale, nr.7, s.6.
- Salih Zeki [Aktay]: -Kleopatra; (Mitoloji Konulu), Meşale,nr.7, s.9.
- Yaşar Nabi [Nayır]: -Sen; (Aşk Konulu), Meşale, nr.7, s.16.
- Ziya Osman [Saba]: -Kışa Girerken; (Tabiat Konulu), Meşale, nr.8,
s.3.
- Nazif Selahattin: -Miras; (Sosyal Konulu), Meşale, nr.8, s.3.
- Ziya Osman [Saba]: -Karga; (Sosyal Konulu), Meşale, nr.8. s.4-6.
- Cevdet Kudret [Solok]: -Sırça Köşkün Sultanı; (Aşk Konulu), Meşale,
nr.8, s.5.
- Yaşar Nabi [Nayır]: -Ayrıldıktan Sonra; (Aşk Konulu), Meşale,
nr.8, s.6.
- Sabri Esat [Siyavuşgil]: -Haliç Uyanıyor; (Tabiat Konulu), Meşale,
nr.8, s.7.
- Sabri Esat [Siyavuşgil]: -Haydarpaşa'da Akşam; (Akşam Konulu),
Meşale, nr.8, s.7.
- Vasfi Mahir [Kocatürk]: -Alevden Mısralar; (Aşk Konulu), Meşale, nr.8,

s.14.

Ömer Bedrettin [Uşaklı]: -Sene-i Devriye; (Sosyal Konulu), Meşale, nr.8, s.15.

Yaşar Nabi [Nayır]: -Sen 2; (Aşk Konulu), Meşale, nr.8, s.16.

b. Tercümeleler

Yaşar Nabi [Nayır]: -Alber Samen [Albert Samain]'den Parçalar;
Meşale, nr.1, s.5-6.

Yaşar Nabi [Nayır]: -Arslan; Meşale, nr.1, s.14.

Yaşar Nabi [Nayır]: -İki Çalgıcı; Meşale, nr.2, s.2.

A.Gaffar: -Natalya Davidovna; Meşale, nr.2,s.13-15.

Yaşar Nabi [Nayır] -Bir Üstadın Doğuşu; Meşale, nr.3, s.4-6.

A.R.: -Var; Meşale, nr.3, s.9.

Ömer Bedrettin [Uşaklı]: -Hâkimler; Meşale, nr.3, s.14-15.

A.Gaffar: -Kadın Kalbi; Meşale, nr.4, s.6-8.

Ömer Bedrettin [Uşaklı]: -Tayfa; Meşale, nr.5, s.12-13.

Vasfi Mahir [Kocatürk]: -Deli; Meşale, nr.6, s.12-14.

- Ömer Bedrettin [Uşaklı]: -Büyücü Karının Kızı; Meşale, nr.7, s.7-9.
- Ziya Osman [Saba]: -Karga; Meşale, nr.8, s.4-6.
- Salih Zeki [Aktay]: -Zavallı Piyer; Meşale, nr.8, s.7.
- Ömer Bedrettin [Uşaklı]: -Sene-i Devriye; Meşale, nr.8, s.15.

c. Hikâye ve Tefrika Roman

- Kenan Hulusi [Koray]: -Denizin Aldığı Adam; Meşale, nr.1, s.12-14.
- Kenan Hulusi [Koray]: -Bir Yudum Su; Meşale, nr.4, s.9-13.
- Sabahattin Ali: -Viyolonsel; Meşale, nr.7, s.13-16.
- Kenan Hulusi [Koray]: -Ceylan Sesi; Meşale, nr.3, s.10-13; nr.4, s.14-16; nr.5, s.14-15; nr.6, s.15; nr.7, s.12; nr.8, s.13-14.

d. Sohbet - Deneme

- Ahmet Haşim: -Yedi Meşaleciler; Meşale, nr.1, s.1.
- Ahmet Haşim: -Hayatta Olduğu Gibi; Meşale, nr.2, s.1-2.
- Kenan Hulusi [Koray]: -Portre; Meşale, nr.2, s.10-11.

- Ahmet Haşim: -Edebî Eser Bir Vesikadır; Meşale, nr.3, s.1.
- Ahmet Haşim: -Şair Ahlakı; Meşale, nr.5, s.1.
- Mehmet Rauf: -Edebiyat mı?; Meşale, nr.6, s.1-2.
- Ahmet Haşim: -Yeni Sanatkâr; Meşale, nr.6, s.5-6.
- Kenan Hulusi [Koray]: -Öptükten Sonra; Meşale, nr.6, s.4.
- Cevdet Kudret [Solok]: -Bu Yaz da Geçti; Meşale, nr.8, s.16.

e. Biyografi – İnceleme

- Yaşar Nabi [Nayır]: -Alber Samen [Albert Samain]; Meşale, nr.1, s.2-5.
- Ömer Bedrettin [Uşaklı]: -Balzac [Balzac] ve ‘Ecnebi Kadın’a Mektuplar; Meşale, nr.2, s.5-7, 12.
- Kâmran Şerif: -Turgenyev; Meşale, nr.3, s.7.
- Cevdet Kudret [Solok]-Yaşar Nabi [Nayır]: -Enis Behiç; Meşale, nr.3, s.2-3.
- Vasfi Mahir [Kocatürk]: -Tevfik Fikret ve Edebiyatımızdaki Mevki; Meşale, nr.4, s.1-3.

- Cevdet Kudret [Solok]-Yaşar Nabi [Nayır]: -Halit Fahri; Meşale, nr.4, s.4-6.
- Ömer Bedrettin [Uşaklı]: -Marsel Prust [Marcel Proust]; Meşale, nr.5,
s.10.
- Cevdet Kudret [Solok]-Yaşar Nabi [Nayır]: -Orhan Seyfi; Meşale, nr.5, s.2-7.
- Cevdet Kudret [Solok]: -Dağ Yolu; Meşale, nr.5, s.8-9.
- Cevdet Kudret [Solok]: -Faruk Nafiz; Meşale, nr.6, s.7-10.
- Ömer Bedrettin [Uşaklı]: -Pol Valeri [Paul Valery], Meşale, nr.6, s.3-4.
- Yaşar Nabi [Nayır]: -Faruk Nafiz; Meşale, nr.7, s.2-6.
- Ömer Bedrettin [Uşaklı]: -Guy dö Mopasan [Guy de Maupassant];
Meşale, nr.7, s.10-11.
- Ömer Bedrettin [Uşaklı]: -Guy dö Mopasan [Guy de Maupassant];
Meşale, nr.8, s.11-12.
- Suat Derviş: -Tiyatro Mevsimi Münasebetiyle; Meşale, nr.8,
s.2-3.
- Faruk Nafiz [Çamlıbel]: -Yahya Kemal ve Eseri; Meşale, nr.8, s.8-10.

f. Diğer Parçalar

- [İmzasız] -Sanayi-i Nefise Akademisi Müdürü Ressam
Namık İsmail Beyle Mülakat; Meşale, nr.1, s.8-11; nr.2, s.8-9.
- [İmzasız]: -İntihal Dedikodusu Etrafında; Meşale, nr.2, s.3-4.
- Yusuf Ziya [Ortaç]: -Meşale; Meşale, nr.1, s.16.
- Yusuf Ziya [Ortaç]: -On Beş Günde; Meşale, nr.2, s.16.
- Yusuf Ziya [Ortaç]: -On Beş Günde; Meşale, nr.3, s.16.
- Yusuf Ziya [Ortaç]: -Türk Harfleri; Meşale, nr.5, s.16.
- Yusuf Ziya [Ortaç]: -Gurabahane-i Laklakan; Meşale, nr.6, s.16.
- Yusuf Ziya [Ortaç]: -Kâri Gözüyle; Meşale, nr.7, s.1.
- Yaşar Nabi [Nayır]: -Dünkü ve Bugünkü Edebiyatımız; Meşale, nr.8, s.1.

4. Fotoğraf, Tablo ve Küçük Resim / Figür Dizini

a. Fotoğraflar

<u>Sayı</u>	<u>Sayfa No.</u>	<u>Fotoğraf İçeriği</u>
1	1	Ahmet Haşim Bey
1	10	Sanayi-i Nefise Akademisi Müdürü Ressam Namık İsmail Bey
2	5	Balzac [Balzac]
3	2	Enis Behiç Bey
3	8-9	Alay Köşkü'nde Toplanan Edipler (Yaşar Nabi, Kenan Hulusi, Sabri Esat, Cevdet Kudret, Ziya Osman, İzzet Melih, Hüseyin Suat, Mahmud Sadık, Suat Derviş, Necip Âsım, Halit Ziya, Hüseyin Rahmi, Hüseyin Siret, Şaziye Perin, Celal Esat, Mehmet Rauf, Orhan Seyfi, Peyami Safa, Halil Nihat, Reşat Nuri, Ethem İzzet, İbrahim Necmi, Burhan Cahit, Hüseyin Rıfat, Yusuf Ziya, Selami İzzet, Salih Zeki, Faik Ali, Kâmran Şerif, Vâlâ Nureddin, F. Celalettin, Hıfzı Tevfik, Vedat Nedim, İbrahim Alaaddin, Filorineli Nazım, Halit Fahri, Ahmet Hidayet, Nizamettin Nazif, Necmettin Halil, Ali Haydar Emir, Necip Fazıl Bey.)
4	4	Halit Fahri Bey
5	2	Orhan Seyfi Bey
5	9	Hamdullah Suphi Bey
5	12	Piyer Loti [Pierre Loti]
6	3	Pol Valeri [Paul Valery]
6	8-9	Faruk Nafiz Bey
8	9	Yahya Kemal Bey
8	12	Guy dö Mopasan [Guy de Maupassant]

b. Tablolar

<u>Sayı</u>	<u>Sayfa No.</u>	<u>Tablo İceriği</u>
1	8-9	Sanayi-i Nefise Akademisi Müdürü Ressam Namık İsmail Bey'in 'İstirahat' isimli tablosu
1	10	Namık İsmail Bey'in 'Lale Devri' isimli tablosu
2	8	Namık İsmail Bey'in 'Süvariler' isimli tablosu
2	9	Namık İsmail Bey'in 'Nüfus' isimli tablosu

c. Küçük Resimler / Figürler

<u>Sayı</u>	<u>Sayfa No.</u>	<u>Sayı</u>	<u>Sayfa No.</u>
1	Ön Kapak	2	Ön Kapak
1	1	2	1
1	2	2	2
1	5	2	3
1	7	2	5
1	8	2	6
1	9	2	9
1	11	2	10
1	12	2	11
1	14	2	12
1	15	2	13
1	16	2	16

<u>Sayı</u>	<u>Sayfa No.</u>	<u>Sayı</u>	<u>Sayfa No.</u>
3	Ön Kapak	4	Ön Kapak
3	1	4	1
3	2	4	3
3	3	4	4
3	4	4	6
3	7	4	8
3	8	4	9
3	9	4	12
3	10	4	13
3	14	4	14
3	16		

<u>Sayı</u>	<u>Sayfa No.</u>	<u>Sayı</u>	<u>Sayfa No.</u>
5	Ön Kapak	6	Ön Kapak
5	1	6	1
5	2	6	3
5	7	6	4
5	8	6	5
5	10	6	6
5	11	6	7
5	12	6	11
5	14	6	12
		6	14
		6	15

<u>Sayı</u>	<u>Sayfa No.</u>	<u>Sayı</u>	<u>Sayfa No.</u>
7	Ön Kapak	8	Ön Kapak
7	1	8	1
7	2	8	2
7	6	8	3
7	7	8	4
7	9	8	6
7	10	8	8
7	12	8	11
7	13	8	12
7	Arka kapak	8	13
		8	15
		8	Arka Kapak

SONUÇ

Sürelî yayımlar, yayımlandıkları dönemlerin siyasî, sosyal, iktisadî, edebî ve daha birçok alandaki değişme ve gelişmeleri yansıtmaları bakımından önem arz eder. Daha önceki dönemlerde de gördüğümüz gibi bazı yazar ve şairler, çeşitli süreli yayımlar etrafında toplanarak dergi ve gazete yayımlamışlardır. Cumhuriyet döneminde de “Yedi Meşale” topluluğunun yayımladıkları “Meşale” dergisi, edebî hayatın durağanlaştığı bu zamanda bütün dikkatleri üstüne çekmiştir.

Meşale, 1 Temmuz 1928 ile 15 Ekim 1928 tarihleri arasında toplam sekiz sayı yayımlanmıştır. Bir edebiyat dergisi olması da edebî tür bakımından zenginliğini göstermektedir. Çalışmamızın başından itibaren yapmış olduğumuz incelemeler neticesinde öncelikle dergide yayımlanan yazıları edebî türleri bakımından sınıflandırmaya tabi tuttuk. Toplam altmış iki adetle dergide en büyük paya sahip olan türün şiir olduğunu gördük.

Dergide yayımlanmış olan şiirlere bir bütün olarak bakıldığında en büyük pay, kuşkusuz “Yedi Meşaleci” altı gence aittir. Döneme ismini duyurmuş (Necip Fazıl, Ahmet Kutsi, Faruk Nafiz gibi) imzaların şiirlerine de yer verilmesi, dergiyi zenginleştirmesi bakımından önem arz etmektedir. Servet-i Fünûn şairlerinin şiirlerinde bulunan parnasizm ve sembolizm akımlarından, dergide ismi geçen birçok şairin etkilendiği ve şiirlerinde bu akımların temel özelliklerini yansıttıkları görülmektedir. Hayata, eşyaya, olaylara, Ahmet Haşim’in de ifade ettiği gibi “bir ressam gözüyle” bakmaları ve empresyonizm akımının tesiri ile sıradan varlıklara insansı özellikler yükleyerek söz sanatlarına oldukça fazla yer vermeleri, onların çağdaşları arasından sıyrılarak ön plana çıkmalarını sağlamaktadır. Ayrıca Yunan mitolojisinden de etkilenen bu şairler, “Kleopatra, Antuan, Promete” gibi unsurları ele alarak, onlarla millî değerleri sentez hâline getirmektedirler. Zaman zaman “Beş

Hececilerin” özellikle de Faruk Nafiz’in tesiri ile yeni bir görünüm oluşturmaktadırlar. Nadir de olsa sosyal konulara temas etmeden geçmeyen bu topluluk, sokaktaki insanı ön plana çıkararak, yaşanan ıstırapları dile getirmekten çekinmez. Nazım birimi olarak genellikle üçlükler kullanılmakla birlikte dörtlüklere de yer verildiği, aynı zamanda şiirlerin neredeyse tamamının hece ölçüsü ile yazıldığı görülmektedir.

Şiirden sonra en çok yer işgal eden diğer tür, inceleme ve biyografidir. “Beş Hececiler” topluluğunun sanatçılarını –Yusuf Ziya hariç- tanıtmakla kalmayarak şiirlerinden de örnekler sunmayı ihmal etmezler. Bizce Yusuf Ziya hakkında bilgi verilmemesi, derginin sahibi olmasından kaynaklıdır. Ayrıca Batı edebiyatından kendini okura ispat etmiş simaların da (Balzac, Turgenyev, Marcel Proust, Paul Valery, Guy de Maupassant) klasik biyografi dışına çıkarak, daha çok edebî hayatlarına ağırlık vermiş ve bunları şiir örnekleri ile sunmuşlardır.

Ahmet Haşim’in başyazarlığını üstlendiği derginin her sayısında sohbet yazısı niteliğinde eserler bulunmaktadır. Büyük bir kısmının Ahmet Haşim’e ait olduğu bu yazılarda genel itibariyle sanatkârdan ve edebiyat dünyasından bahsedilmektedir. Ahmet Haşim’in Yedi Meşaleci gençlere verdiği destek ve duyduğu güven de dikkat çekicidir.

Dergide hikâye ve tefrika romana da yer verilmektedir. Roman tefrikası altı sayı devam etmiş, derginin kapanması ile yarım kalmıştır. Genel itibariyle hikâye ve romanlarda ortak olan özellik tıpkı şiirlerdeki gibi ifadelerin şairane olmasıdır. Hatta hikâyeler için şiirin düz yazıya aktarılmış hâlidir denilebilir. Ayrıca bu hikâyelerde toplumsallıktan uzak tamamen bireysel konular ele alınmıştır. Sabahattin Ali’nin *Viyolonsel* adlı hikâyesi dışında kalan tefrika roman ve hikâyeler ise, Yedi Meşale topluluğunun tek nasiri olan Kenan Hulusi’ye aittir.

Bunların yanında dergide birçok çeviri yazısı da mevcuttur. Bu çeviriler, özellikle Yedi Meşaleci şahsiyetlerin edebiyat anlayışlarına ve onların metinlerine uyumlu olan çevirilerdir. Çevirilerde Ömer Bedrettin ve Yaşar Nabi isimleri dikkati çekmektedir. Ayrıca çevirilerin büyük kısmını hikâyeler oluşturmaktadır.

Sorumlu müdür olan Yusuf Ziya'nın güncel konulara değindiği, genellikle derginin son sayfasında yer alan bazen “On Beş Günde” başlığı ile ve bazen de farklı başlıklar ile karşımıza çıkan bir kısım bulunmaktadır. Yusuf Ziya burada gündemi (Harf Devrimi, yeni yayımlanmış eserler) değerlendirmekle birlikte, dergide yaşanıp biten ve kendisini etkileyen (bazı şiirlerin dergiye alınmış hikâyeleri, derginin yankıları) olaylara da değinmekten geri kalmaz.

Türk edebiyatının “Geçiş Dönemi” olarak nitelendirildiği bu evrede inkişaf eden “Meşale” dergisi, görüldüğü gibi “canlılık, samimiyet ve daima yenilik” fikriyle yayımlanmışsa da, edebiyat âlemine yeni bir ufuk açmaktan ziyade, var olanı devam ettirmenin dışına çıkamamıştır. Nitekim, topluluğu oluşturan simaların dergi kapandıktan sonra edebiyattan uzaklaşmaları da dergide toplanış nedenlerinin “gençlik hevesi” ile oluşturulmuş bir “arkadaşlık” bağı olduğunu göstermiştir.

KAYNAKÇA

A. Kitap

- Akyüz, Kenan, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, İnkılâp Kitabevi, İst., 1995.
- Banarlı, Nihat Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi 1-2*, MEB Yay., İst., 2001.
- Çetişli, İsmail, *Batı Edebiyatında Edebî Akımlar*, Akçağ Yay., 6.Baskı, Ank., 2004.
- Duman, Hasan, *Osmanlı-Türk Süreli Yayınları ve Gazeteleri (1828-1928)*, C.I, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ank., 2000.
- Duymaz, Recep, *Üç Tarz-ı Siyaset ve Düşünce Akımları*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İst., 2004.
- Duymaz, Recep, *Türk Edebiyatı Tarihinde Millî Edebiyat Dönemi (1911-1923)*, 3F Yay., İst., 2008.
- Emiroğlu, Öztürk, *Türkiye’de Edebiyat Toplulukları*, Akçağ Yay.,Ank., 2003.
- Enginün, İnci, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yay., 6.Baskı, İst., 2005.
- Göçgün, Önder, *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., C.IIX, Ank., 2006.
- Kaplan, Mehmet, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 2*, Dergâh Yay., 7.Baskı, İst., 2006.
- Kaplan, Mehmet, *Şiir Tahlilleri 2*, Dergâh Yay., 12.Baskı, İst., 2003.
- Kudret, İhsan-Kabacalı, Alpay, *Cevdet Kudret’e Saygı*, Kültür Bakanlığı Yay., 1.Baskı, Ank., 1993.
- Mutluay, Rauf, *100 Soruda Çağdaş Türk Edebiyatı (1908-1972)*, Gerçek Yay., İst., 1973.
- Oktay, Ahmet, *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı (1923-1950)*, Kültür Bakanlığı Yay., Ank., 1993.
- Oral, Fuat Süreyya, *Türk Basın Tarihi 1919-1965 Cumhuriyet Dönemi*, Doğu Matbaacılık, Ank., 1968.

Sevgi, Ahmet-Özcan, Mustafa, Prof. Ali Canip Yöntem'in Yeni Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler, Tablet Yay., 2.Baskı, Konya, 2005.

Tanpınar, Ahmet Hamdi, 19 uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Çağlayan Kitabevi, 10.Baskı, İst., 2003.

Tanpınar, Ahmet Hamdi, Edebiyat Üzerine Makaleler, Dergâh Yay., 7.Baskı, İst., 2005.

Tuncer, Hüseyin, Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı I, Ders Kitapları A.Ş., İst., 2001.

B. Makale

Aktaş, Şerif, "Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı Hakkında", Cumhuriyet'in 1923-1998 Dönemi Değerlendirmesi, Yeni Türkiye Yay., C.IX, Ank., 1998.

Anday, Melih Cevdet, "Yedi Meşale'nin Elli Yılı", Cumhuriyet Gazetesi, 7 Nisan 1978.

Caretto, Giacomo A., "Meşale'nin İtalya'da Yankıları", Varlık Dergisi, S.847, Nisan 1978.

Çotuksöken, Yusuf, "Altmış Yıl Sonra 'Yedi Meşale'", Hürriyet Gösteri Dergisi, S.94, Eylül 1988.

Dizdaroğlu, Hikmet, "50. Yılında Yedi Meşale", Milliyet Sanat Dergisi, S.271, 3 Nisan 1978.

Dizdaroğlu, Hikmet, "Yedi Meşale Hareketi", Varlık Dergisi, S.402, 1954.

Enginün, İnci, "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri", Türk Şiiri Özel Sayısı 4, Türk Dili Dergisi, S.481-482, Ocak-Şubat 1992.

Günyol, Vedat, "Cumhuriyet Sonrası Sanat ve Edebiyat Dergileri", Türkiye'de Dergiler Ansiklopediler, Gelişim Yay., İst., 1984.

İnan, M. Akif, "Ana Hatlarıyla İlk Dönem Cumhuriyet Şiiri", Cumhuriyet'in 1923-1998 Dönemi Değerlendirmesi, Yeni Türkiye Yay., C.IX, Ank., 1998.

Karabaşoğlu, Uygur, "Cumhuriyet Dergiciliğine Genel Bir Bakış", Türkiye'de Dergiler Ansiklopediler, Gelişim Yay., İst., 1984.

Maraş, Mehmet Atilla, “Cumhuriyet Devri Türk Şiirine Genel Bir Bakış”, Cumhuriyet’in 1923-1998 Dönemi Değerlendirmesi, Yeni Türkiye Yay., C.IX, Ank., 1998.

Nayır, Yaşar Nabi, “Aramızda Bir Ermiş Yaşadı”, Varlık Dergisi, S.847, Nisan 1978.

Necatigil, Behçet, “Yedi Meşalecileri Anarken”, Varlık Dergisi, S.847, Nisan 1978.

Ozansoy, Halit Fahri, “Yedi Meşale” Servet-i Fünûn Dergisi, C.63, Nr.1654-180, 26 Nisan 1928.

Okay, M. Okan, “Cumhuriyet Devri Edebiyatı Üzerine Bazı Dikkatler”, Cumhuriyet’in 1923-1998 Dönemi Değerlendirmesi, Yeni Türkiye Yay., C.IX, Ank., 1998.

Önertoy, Olcay, “Cumhuriyet Döneminin İlk Edebî Topluluğu:Yedi Meşale”, Türkoloji Dergisi, C.XI, S.1, Ank., 1993.

Saba, Ziya Osman, “Genç Bir Şair Hakkında”, Atatürk Devri Türk Edebiyatı II, Kültür Bakanlığı Yay., Ank., Şubat 1982.

Siyavuşgil, Sabri Esat, “Kahramanlar”, Atatürk Devri Türk Edebiyatı II, Kültür Bakanlığı Yay., Ank., Şubat 1982.

Solok, Cevdet Kudret, “ ‘7 Meşale’ye’ 50 Yıl Uzaktan Merhaba”, Cumhuriyet Gazetesi, 25 Mart 1978.

Solok, Cevdet Kudret, “50. Yıldönümünde Yedi Meşale Üzerine Anılar”, Varlık Dergisi, Nisan 1978.

Toprak, Zafer, “Fikir Dergiciliğinin Yüz Yılı”, Türkiye’de Dergiler Ansiklopediler, Gelişim Yay., İst., 1984.

Yıldırım, Tahsin, “Türk Gazetecilik Tarihi Üzerine Bir Deneme I”, Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., İst, Ocak-Haziran 2009.

Yıldırım, Tahsin, “Türk Gazetecilik Tarihi Üzerine Bir Deneme II”, Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., İst, Temmuz-Aralık 2009.

Yivli, Oktay, “Yedi Meşale Ortak Kitabı ve Yedi Meşaleciler”, Türk Dili Dergisi, S.537, Eylül 1996.

C. Ansiklopedi ve Sözlük

- Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, C.1, İletişim Yay., İst., 1983.
Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, C.10, İletişim Yay., İst., 1983.
Devellioğlu, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ank., 1999.
İslam Ansiklopedisi, C.12/2, M.E.Basımevi, İst., 1988.
Sami, Şemsettin, Kâmûs-ı Türkî, İst., 2007.
Türkçe Sözlük 1-2, TDK Yay., Ank., 1988.
Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C.1-2-3-7, Dergâh Yay., İst., 1984.

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

YEDİ MEŞALECİLER

[Ahmet Haşim, S.1, 1928, s.1]

Tanılmıyorken, bir gün içinde tanılmak; edebî âlemin, her yeni varlığa karşı omuz silken lakaydisini hayır-hah bir dikkate çevirmek; münakaşa edilmek; beğenilmek, beğenilmemek ve nihayet, az çok garip bir unvan altında tekevvün etmek... Şüphe yok ki bunlar, Yedi Meşaleci gencin, birer muvaffakiyeti addedilmek lazım gelir. Genç zümrenin bu göz alıcı cazibesi acaba nereden geliyor? Son senelerde penceremizin altından, ağzında birer şarkı ile gelip geçenlerin gürültüsü, bizi, uzandığımız sedirden kimıldatmaya bile kâfi gelmemişken bu genç alayın en tembelimize bile verdiği şu garip merakın sebebi ne olsa gerek?

Her ne surette olursa olsun, etrafında tecessüs hissini uyandırabilmiş olmak, başlı başına bir muvaffakiyettir. Biliyoruz, muvaffakiyet, kıymetin ölçüsü değildir; fakat kıymetsizliğin bir müş'iri addedilmesi lazım geleceğini de hiç zannetmiyoruz. Gerçi yedi kişi tarafından çıkarılmış müşterek bir eserin –Yedi Meşale'nin-neşriyatımız âleminde teşkil ettiği garabet, bu yeni zümre üzerine nazar-ı dikkati celp etmek hususunda az amil olmamıştır. Fakat bu müessir reklâm usulünün ancak kitabın kari eline geçmesine yardımcı olabilirdi. Kari kitapla karşı karşıya kalınca, eserin talihi artık sayfalarında taşıdığı metanın kıymetine tâbidir.

Yedi gencin hututu muayyen, rengi bariz bir yeni “bedi”le ortaya çıktıklarını iddia etmek fazla mübalağalı olur. Şair kaleminden ziyade sanki ressam fırçasıyla çalışan bu gençlerde, his ve muhayyileden ziyade gözün rüyet kabiliyeti yeni bir hususiyet teşkil ediyor. Şairin tamamen ressam hassasiyetiyle kelimeleri kullanışı ne derece doğrudur bilmiyoruz. Şair ve ressamın hayat karşısında vazifeleri farklı değil ise bunların ayrı ayrı mevcut olmalarına lüzum kalır mıydı? Tabiat, hakiki sanatkar gibi, faydasız tekerrürlerden hiç hoşlanmaz. Mamafih acele etmemeli, henüz bahar manzarası içinde, taze yaprak gürültüleriyle sallanan bu fidanları, tekemmül etmiş bir ağaç tarzında tenkit etmek insafsızlık olur. Bu körpe fidanların bazen birer saldîde çınar iddiasıyla homurdanıp hışırdadıklarını işitmekten sinirlenenler de yok değil. Tafra-furuşluk, gençliğin olgun yaşı en ziyade tahriş eden kusurlarından biridir. Ümitlerin aldaticı yolundan geçerek, gururun kırıldığı sarp hayat

mıntıklarına varanlar için uzakta hayalin muğfil ziyasında durmuş, geçeceği müşkül manaları görmeden, bacaklarının çalakisinden, kollarının kuvvetinden bahsedenlerin vahi gürültüsü kadar sinirlendirici ve müz'ic ne olabilir?

Fakat gençliğin ekseriyetle birer meziyet tohumu olan kusurlarını sevmeyenler, onda sevecek pek az şey bulurlar.

Ahmet Haşim

ALBER SAMEN [ALBERT SAMAIN]

[Yaşar Nabi Nayır, S.1, 1928, s.2-5]

Fransız sembolizminin en meşhur ve en sevilen şairlerinden biri de “Alber Samen”dir. Samen, sembolizmin filizlenme devrinde değil kemal zamanında yetiştiği için birçok sembolistlerin düştükleri ifrat hatalarından korunmuş ve sembolizmin ince hayallerini parnasın muhteşem üslûbu ve romantizmin derin lirizmi ile birleştirerek çok olgun ve mükemmel bir eser vücuda getirmiştir.

His ve hayallerinde yüksek bir asalet ve ihtişama sahip olan şairin hayatı çok sakın ve macerasız geçmiştir.

Samen Fransa'nın daima râtib ve sisli şemailinde, “Lil” [Lille] şehrinde 3 Nisan 1858 senesinde dünyaya gelmiştir. Babası “Jan Batist Samen” [Jean-Baptiste Samain] şarap taciriydi. Burjuva tabakaya mensup olan ailesi çok basit bir hayat geçiriyordu ve Samen'in çocukluğu hiç de bir şair yetiştirmeye müsait olmayan bir muhitte geçti.

Küçük yaşta babasını kaybeden Samen üç kardeşin en büyüğü olmak sıfatıyla ailesine yardım etmek için daha ilk sınıflarında iken liseyi terk etti. Bir bankada vazife aldı.

Çekingen ve utangaç olan Samen tabiatına uygun arkadaşlar bulamamıştı. Daima yalnız ve düşünceliydi. Vakit bulduğu zamanlar malumatını artırmak için şehrin kütüphanesine gidiyordu. Tek başına çalışarak “Edgar Po” [Edgar Allan Poe]

ile “Homer” [Homeros] i kendi lisanlarında takip edebilecek kadar İngilizce öğrenmişti.

En büyük arzusu Paris’i görmektir. Talih kendisine yardımda gecikmedi. 1878 senesinde mensup olduğu müesseseden bir iş için Paris’e gönderildi. Ve Samen artık geri dönmedi. Bir müddet daha aynı müessesenin maiyetinde çalıştıktan sonra gazetecilik yapmak istedi, muvaffak olamayınca hükümet memuriyetine intisap etti.

İlk şiirleri intişara başlamıştı. Fakat bunlar daha başlangıçtı. Takip edeceği sanat yolu hakkında bir fikri olmadığı gibi edebiyat muhitinden de uzak yaşıyordu.

Genç şairin istidadını ilk takdir eden ve onunla meşgul olanlar Jan Rişpen [Jean Richepin], Teodor dö Banvil [Theodore de Banville] ve Oktav Föye [Octave Feuillet] oldu.

Samen’in edebî hayata bilfiil atılması 1883 senesinden başlar. Bu devirde Paris’te “Bizler” unvanıyla bir edebî teşekkül vardı. Samen de onların arasına karıştı. Teşekkülün nâşir-i efkârı “Siyah Kedi” mecmuasında çıkan bir şiiri arkadaşlarının takdirini celp etti.

Mamafih Samen henüz parnasyenlerin tesirinden kurtulamıyordu. Heredyia [Heredia] ile Lekont dö Lil [Lekont de Lille]’den müteessir olmakta devam ediyor, Kope [François Coppe]’den pastişler yapmaktan bile çekinmiyordu.

Fakat yavaş yavaş orijinalitesini bulmakta gecikmeyecekti.

Güzele, güzelliğe, ihtişam ve muhteşeme karşı ruhunda dinmeyen bir ateş vardı. Muhayyilesi de onu kâfi derecede tatmin edecek kadar zengindi.

Evini, hususi odasını gezenler onun şiirlerinde görülen derin zevk-i selimi arıyor ve bulamıyordular. Buna karşı da Samen’in hayata ve hakikate ehemmiyet vermeyecek kadar his ve hayaline meftun olduğunu ve hayalindeki ihtişamı yeryüzünde vücuda getirmek kabul olamayacağını bildiği için olanla iktifa etmekte bir beis görmediğini söylediler.

Yalnız vakit geçirmek ve can sıkıntısını gidermek için okunulan kitaplardan daima uzak yaşadı. Kütüphanesini teşkil eden eserler adeden mahdut fakat çok özlü kitaplardı. Felsefe, ilim ve tarihle meşgul olmaktan zevk alıyor ve “Spinoza” [Baruch Shpinoza] ile “Niçe” [Friedrich Wilhelm Nietzsche]’yi çok takdir ediyordu.

Almanya’da yaptığı kısa bir seyahat ondaki tabiat sevgisinin artmasına ve muhayyilesinin genişlemesine sebep oldu.

Fakat Samen İtalya’yı görmek istiyordu. İtalya’ya karşı aşk derecesinde bir cazibe ile bağlıydı.

Akademi tarafından bir eseri için verilen nakdi mükafat bu arzusunu tatmine yaradı.

Alber Samen’in edebî hayatı 1890 senesinden itibaren ehemmiyet almaya başlar.

“Merkür de Frans” [Merkur de France] mecmuasında çok güzel şiirleri birbirini müteakip intişar ediyordu.

Şair, arkadaşlarının ısrarı üzerine şiirlerini bir kitapta toplamaya karar verdi. Fakat yazılarını intihap hususunda pek titiz davranıyor ve şiirlerinden birçoğunu - içinde birçok şairlere şöhret verecek kadar güzelleri de bulunduğu halde- kitabın haricinde bırakıyordu. (Enfant’ın [İnfanta] Bahçesinde)¹⁷⁶ ismiyle intişar eden bu ilk eseri Fransız edebiyatının nadir kitaplarından biri olduğu halde önce pek meskût geçti. Fakat o zamanlar edebî şöhret ve salahiyeti pek vâsi' olan Fransuva Kope [François Coppe]’nin takdirkâr bir yazısı Samen’in birden bire şöhret olmasına sebep oldu.

Samen velûd bir muharrir değildi. Her yeni eseri onun için bir ıstırap membaı olur ve başlamadan evvel, yapılacak iş onu adeta korkuturdu. Şiirlerini ancak geceleri ve bilhassa ilhamı kendisine ram olduğu dakikalarda yazardı.

1898’de annesinin ölümü zaten mide ve göğüs hastalıklarından muzdarip olan Samen’e çok ağır bir darbe oldu.

Alber Samen, denilebilir ki, annesinin ölümünden itibaren ölmeye başladı. Verem gizli fakat kat’i tahribini günden güne derinleştiriyordu. Bu esnada yazdığı bir perdelik “Poligam” unvanlı manzum esatiri dram kendisini büsbütün harap etti.

Doğduğu şehri son bir defa görmek istedi ve “Lil” [Lille]’e giderek bir müddet orada, kız kardeşinin yanında kaldı. Birkaç ay sonra geri dönerken tanıdıkları artık onu bir daha göremeyeceklerine kanaat getirmişlerdi.

¹⁷⁶ Enfant [İnfanta]: İspanya ve Portekiz’de kralın büyük kızına verilen isim

Paris'te çok kalmadı. İstirahat için “Sene Ovaz [Seine-et-Oise]” da küçük bir köye çekildi.

Kır havasının yorgun ve harap ciğerlerini tazeleyeceğini, kendisine yeni bir hayat bahşedeceğini ümit ediyordu. Bundan o kadar emindi ki ertesi sene için uzun bir seyahat programı bile hazırlamıştı. Fakat önüne geçilmeyen hastalık vazifesini süratle görüyordu.

1900 senesinde, bir gün acele istirahatgâhına çağrılmış olan akrabası yanında ve kız kardeşinin kolları arasında son nefesini verdi.

Ve şimdi Samen, Lil [Lille] şehrinin kabristanlarından birinde kendisi gibi ismini eseriyle ebediyet levhasına işlememiş fanilerin arasında, yaşarken olduğu gibi, mütevazı yatıyor.

Alber Samen'in matbû âsârı dört ciltten ibarettir: “Enfantin [İnfanta] Bahçesinde”, “Bir Saksının Kenarlarında”, “Altın Araba” ve “Hikâyeler”.

Bu son ikisi şairin ölümünden sonra intişar etmiştir. Hikâyeler namı kitabındaki dört küçük hikâye cidden güzel ve nefis olmalarına rağmen Samen'in manzum âsârı yanında ehemmiyetsiz kalır. o, hikâyeciden ziyade şair olarak tanınmıştır.

Alber Samen zekasıyla değil daha ziyade hisleriyle yazan bir şairdir. Muhayyilesinin nâmütenahi ihtişamı kelimeleri intihap hususundaki büyük zevk-i selimi onun şiirlerini içinde bir kalp parçasını titrediğini hissettirecek bir mükemmeliyet derecesine getirmiştir.

Musiki ve âhengin şiirde ne dereceye kadar yükselebileceğini o herkesten iyi göstermiştir. Bilhassa gecelerden, çok sevdiği gecelerden bahseden şiirleri kendisine gelinceye kadar ifade edilememiş hisleri, duyguları teksif ederek edebiyat âleminde yeni bir güzellik ufku açmıştı.

Yaprakların dökümü, ağır ağır solan gün, uzaklarda ölen bir çan sadası, bir de solan çiçekler, aşk hıçkırıkları, bütün bunlar Samen'i heyecana getiren, ilhamını tahrik eden mevzulardır.

Şiirlerindeki derin melâl ve ıstırap kokusu onu “Verlen” [Verlaine]'in tilmizi addetmelerine sebep olmuştu. Halbuki Samen'le Verlen [Verlaine] aynı melâli

terennüm etmelerine rağmen başka başka yollarda yürümüş iki şairdir ve eserleri arasında müşabehet bulmak güçtür.

Samen'in en ziyade müteessir olduğu şairler, başta meşhur Amerikan edîbi "Edgar Po" [Edgar Allan Poe] olmak üzere, Stefan Malarme [Stephane Mallarme] ve Bodler [Baudelaire]'dir.

Onlardaki ıstırap aşkı, onlardaki şiirlerini teksif etmek sanatı aynen "Samen"de de görülebilir. Samen'in bazı şiirleri, Bodler [Baudelaire]'in kendisi üzerine yalnız yazılarının üslûbu itibariyle değil hisleriyle de büyük bir tesir yaptığını gösterir.

Parnastan şeklin en mükemmel derecesini öğrendiği gibi romantiklerin hislerine de yabancı değildi. Viktor Hugo [Victor Hugo]'nun, içinde muazzam bir zekanın çırpındığı şiirlerinden büyük bir zevk duymamışsa da Müse [Alfred de Musset]'yi çok sevmiştir.

Zaten Samen'in de lirik bir şair olmak itibariyle romantiklerin derin hassasiyetini takdir ve onların hislerine iştirak edeceği tabiidir.

Muzdarip bir kalbin en derin hislerini duyuran, tatlı bir hülya gibi insanı saran şiirleri çok takdir gördü. Çünkü sanat dünyasında ıstırap takdis edilir.

Samen derin bir aşk şairidir. "Enfantin [İnfanta] Bahçesinde"ki bazı soneleri ve "Şaryo Dür"deki nefis elejiler buna büyük bir delildir.

Şimdi de şairi bırakarak sanatkârı tedkik edelim.

Samen çok müşkülpesent bir sanatkârdı. Ona göre şiirde en evvel nazar-ı itibara alınacak lisan ve şekildi. Müfret bir yenilik taraftarı değildi. Fakat güzel ve yerinde olduğuna kanaat getirdiği her yeniliği eserine koymakta bir beis görmezdi.

Şiirlerinde musikiye ve âhenge çok büyük bir ehemmiyet verirdi. Kullandığı kelimeler o suretle yan yana getirilmiştir ki okunduğu zaman lisan sürçmez, tenafüre rast gelmez, berrak bir mâyi' gibi akıp gider.

Şiir idealini tatmin edemediği için daima yazdıklarından daha güzelini daha imkânsızını tahayyül etmiştir. Bir şiirinde diyor ki:

"Tatlı şiirler ve laubali cıvıltılar,
Tüyley gibi ruhu okşayan mısralar,

Üzerinde kafiyenin bir kürek gibi gürültüsüz kayacağı vezinsiz ve tertipsiz sakın mısralar tahayyül ediyorum.”

Aleksandra denilen on iki hecelik mısraların altıncı hecesindeki taktığı çok defa ihmal ederdi. Fakat buna mukabil mısraları o sûrette teşkil edilmiştir ki âhengine hiç hâlel gelmez. Bilakis üslûp daha seyyal olur.

Unutmamak için, ilhamını geldiği gibi, derhal kaydederdi. Fakat asıl müşkülât bundan sonra başlardı. Notlarını mısra haline koymak için çok çalışır ve sonra yazdıklarını beğenmez, tekrar tekrar tashih ederdi. Mecmualarda intişar eden bazı şiirlerini sonradan o kadar tashih etmiştir ki son şekilleri eskilerinden tanınmayacak derecede değişmiştir.

Sonelerinin çoğunu sona gelecek güzel bir mısraın hatırı için yazdığını kendisi itiraf etmiştir. Bununla beraber, hiçbir zaman, sonenin diğer mısraları doldurma hissini vermez, bilakis üzerinde o kadar işlenmiştir ki son mısra diğerlerinin tabii bir neticesi olur.

Şiirleri kelime adedi itibariyle zengin değildir, fakat lisanını o sûretle idare etmiştir ki bu kelime kıtlığı katiyen göze çarpmaz.

Sevdiği kelimeleri çok ve sık sık kullanır. Samen kendisinden sonra gelen nesiller üzerinde büyük tesirler bırakmış bir şairdir.

His ve hayallerinin derinliği, lirizmin ruhu okşayan tatlılığıyla temeyyüz eden bu şairin daha kendisinden çok şey beklenebilecek bir yaşta vefatı edebiyat âlemi için büyük bir zıyâ' olmuştur.

Yaşar Nabi Nayır

HALİÇ'İN MAVNALARI

[Cevdet Kudret Solok, S.1, 1928, s.2]

Dinleyin, uzaklarda bugün bir inilti var:

Uzun şarkılarını dağıtarak rüzgâra

Akşamı getiriyor sahile mavnacılar...

Bir ağaç gölgesinde çalarken çifte-nara
 Geliyor ağır ağır, akşam, Kâğıthane'den,
 Yorgun bir vücut gibi, uzanıp mavnalara...

Yelken direklerinin ucunda, güneş, neden
 Benziyor o nebinin haç üstünde etine?..
 Geliyor ağır ağır, akşam, Kâğıthane'den...

Yelkenler, varmadan günün nihayetine,
 Yırtık bir göğüs gibi asılınca yukarı,
 Direkler benziyordu nebi iskeletine...

Akşamı böyle taşır Haliç'in mavnaları...

Cevdet Kudret Solok

YÜKSELEN AY

[Ziya Osman Saba, S.1, 1928, s.3]

Bir ışıkla yanmadan uzak çamların dibi,
 Karanlık pencereme atıldı bir yarasa,
 Tepelerden hız alan kör bir haberci gibi.

Yollar geldi ufukta bir denizle temasa
 Bir kedi sırtı gibi niçin kabardı dağlar,
 Sırtlarında ışıktan bir el mi gezdi yoksa?

Şimdi boş sokaklarda uluyan köpekler var,
 Kaldırım taşlarına uzanır bir derbeder,

Kırılan bir çan gibi dinince bu sadalar...

Okşanacak başını taşlar kanatmış yer yer.

Eşini çağırırken gecelerin sisinde,

Onun da çılgılığını Allah'a götürürler,

Göğe yükselen ayın kan dolu tepsisinde!

Ziya Osman Saba

ALBER SAMEN'DEN PARÇALAR:

[Yaşar Nabi Nayır, S.1, 1928, s.5-6]

GURUR

Saçlarımla hayaller devşirdim. Geçtiğim kalabalıklar arasında, rüzgârda yaprakların gürültüsü gibi uzun ve canlı bir ürperme beni takip ediyordu.

Karşımda, uzaklarda kalpler aşktan yanıyor; hevesler ve hummalar arasından soğukkanlılıkla geçiyorum; her şey, facia veya mudhike, dudaklarımda vukû buluyor; edebî gururum yüksektedir. Ahmak ve korkak vicdan azabına lakaydım, tatsız merhametler de umurumda değil.

Gözyaşları ve kan; ben onların içinde ayaklarımı yıkıyorum. Zaafım ve tevekkülüm yoktur. Vücudum şehirlerin eski pazarlarında esir değildir ve süfli maşukaları korkutan erkek, bakıştığımız zaman, efendisinin karşısında olduğunu anlar.

Zümrüt gözlerimde derin bahçeler, bir daha avdet edilmeyen çılgın labirentler var. Beni ta yanında zannedenden ne kadar uzaktayım ve bana sahip olan hileye sahip olmuştur.

Asabım, parmağımla inkıyat ettirdiğim köpeklerdir, onları yuvasındaki avı tutmaya kaldırıyorum. Sonra onu boşdukları zaman hâkim gözlerimin dokunmaya müsaade etmesini beklerler.

Bütün kalplerin, bütün ruhların benim olmasını isterim; vahşi ihtiraslarla avcı olan ben ayaklarıma kalpleri yıkmak arzu ederim ve kızıl ganimetimi kadınlara dağıtırım.

İçinde hıçkırıkların ve ihtizar iniltilerinin gürültüsünü boğan muhteşem ve ağır bir mantoyu arkamda sürüklüyorum.

Geçerken erkeklerin gözlerinde yaktığım alevler geceyle dolu kalbimde bayram meşaleleridir.

Daha az çocukça olduğu için kin daha ziyade hoşuma gidiyor.

Anne, zevce, hayır: Hatta tamamıyla dışı bile değilim!

İsterim ki bir elmas kadar bakir ve vücudum onun gibi muhteşem ve kısır olsun.

Gururum ve hayatım benim şahane hazinemdir; üzerine soğuk etimle yayılacağı mermerde bile katı bir kefenin kıvrımlarına yapışmış vahşi ve hala hayır diyen bir ağız muhafaza etmek istiyorum.

KLEOPATRA [CLEOPATRA]

1

Sükût içinde kal'a bedenine dayanmış, mavi saçları sargılarla sıkılmış melîke, buhurdanların dumanlı füsunu altında kalbine sinen denizinin yükseldiğini duyuyor, ey büyük aşk.

Göz kapakları mor, kayan yastıkların üzerinde, hareketsiz düşünüyor ve sinesinin kaldırdığı ağır altın gerdanlıklar nâtüvanlığını ve sessiz himayelerini anlatıyor.

Abidelerin altında pembe bir elveda dalgalanıyor. Gölgeden kadifelenen akşam fevkaladeliklerle dolu ve bu esnada uzaklarda timsahlar ağlıyor.

Parmakları mütekallis melîke, itiraflarla hıçkırıklı, saçlarını kurutan rüzgârda şehvetli ve keskin ellerin temasından ürperiyor.

2

Karanlık Nil'in sahiline gece ağır ağır çöküyor, yanan yıldızların altında diz çökmüş Kleopatra, birden bire solgun bir tavırla nedimelerini geri gönderiyor, büyük ve muhtelif bir hareketle gömleğini yırtıyor ve yüksek terasada, olgun bir meyve gibi aşktan kabaran bakir vücudunu çılginca meydana çıkarıyor. Çırılçıplak, ürperiyor.

Ve semanın altında, muhteris yılan ayak üstü, ılık ve yırtıcı rüzgârda kıvranıyor.

Vahşi gözleri şimşek saçıyor ve gece havasında açılan cinsiyetin muzlim çiçeği bu akşam etinin kokusuna cihanın malik olmasını istiyor.

Ebu'l-hevl, melâl kollarında hareketsiz yatarken, sükutu garabetine bir ateşin işlediğini hissediyor ve altında vâsi' çöl hareketine geliyor.

YAZ SAATLERİ

Bakırdan ay-ağır ıtırlar... Yıldızlar, bir kubbe altında, lambalar gibi yanıyor; zaman muattar; çiçekler kadife içinde uyuyor.

Bahçelerin yorgun ruhu boğucu kokular neşrediyor. Renklerinin somaki mermerlerin suyu havuzlarda yine ağlıyor.

Hiçbir yaprağın gölgesi kımıldamıyor. Yalnız yüksekteki meşalenin ışığında senin dudağın kızılışıyor. Ve sen gece havasında, bir mezarın erişilmez membaı kadar sert ve mühlik görünüyorsun.

Sıcak zulmetler içinde açılmış büyük yaseminler ihtizaz ediyor. Baygın bahçelerin üzerinde yalnız matemli ıtırlar hüküm sürüyor.

Pervane sessizce altın aleve doğru atılıyor. Titreyen karanlık içinde açılmış yeşil gözlerin tahayyül ediyor.

Ey sevgili, yeşil gözlerin muattar gölgeler içinde gönüller için korkunç işkenceler düşünüyor ve burnun kokuların boğuculuğu arasında hakimiyetin kanlı şenliklerini teneffüs ediyor.

PEYGAMBERLER

Semanın rüzgârlarına kurtuluş ilan ederiz. Kendi ihanetiyle ölmüş ilahlarından dul kalan ruh mahbesinin demir parmaklıklarından çağırıldığı zaman, ufkun arkasından sesimiz duyulur ve biz ümit kadar büyük olarak meydana çıkarız.

Müstebitlerin intikamı bizi imha etmek için çıldırır. Biz söyleriz: Adımlarımızın bıraktığı izler üstünde kalabalıklar uğuldar, uhrevi saadetlerin altınını sel halinde akıtırız.

Ve tenhalarda, yalnız gözlerimizin yerde süründürdüğü aslanlarla beraber ölmeye gideriz.

ŞAİRLER

İtirafarla yıkanmış ve hayallerden sarhoş düşüncelerimize dünyayı gezdirerek, yürüyoruz. Ebediyet rüzgârı saçlarımızda eser. İlhamımızı terennüm ederiz ve asabi parmaklarımızın altında beşerin ruhu uyanır ve derin derin inler.

Hareketsiz hayalimiz hareketi doğurur. Muhteşem ayinlerle kelimenin sırrını eşyanın sırrına nişanlayan biziz. Ve aziz haleleri için yontulmuş alınlarımızın altında bütün bir hilkat filizlenir, titrer ve ıstırap çeker.

Bakir semanın maviliğinde laubali bir kanadı yıkamak için birikmiş yıldızların arkasına uçarız; oradan göz kapaklarımızda bir alevle içeriz; ve içine ışık saçtığımız bu kalabalık biz geçtiğimiz zaman tekrar geceye döner.

Usanmadan aşk ve ıstırapların üstüne eğilerek dünyanın hıçkırıklarını elmaslara tahvîl ederiz. İhtiraslı kalplerimiz bütün sehpalardır. Ve muazzam inhidâmlarla geçmiş asırlardan bizim hayalimizin azametinden başka bir şey kalmaz.

Yaşar Nabi Nayır

MASLUB

[Sabri Esat Siyavuşgil, S.1, 1928, s.7]

Taş evler, taş kemerler, mermer döşeli yollar..
İsli bir çıra gibi parlıyor damlarda ay.
Bacalar sıra sıra geniş meydana kadar.

Uyudu misafirler demir kapılı handa.
Mazgal deliklerinden bakar etrafa saray;
Yollardan yolcu bekler, biri geniş meydanda.

“Işıkları söndürün!” diye seslendi bekçi
Bir çatı arasında yanan bir muma doğru..
Gittikçe uzaklaştı yolların dönemeci.

Nöbetçiler nerdeyse surlardan inecekler..
Kuleden esner gibi yayılırken son boru,
Biri, geniş meydanda yollardan yolcu bekler.

Bu adam işitmiyor saatlerin sesini;
Şehrin ortaya direk çakılmış meydanında
Bekliyor yolcusunun yollardan dönmesini.

Damlara yuva kuran ayrı kanatlı kuşlar,
Bir demir halka olup dolaşıyor yanında.
Acaba, kimler onu burada unutmuşlar?

Loş duvarlarda birer kedi gözü yanıyor..
Bakın, geniş meydanda yolcu bekleyen adam,
Kırılmış bir dal gibi rüzgârla sallanıyor.

Böyle bekler aç kalmış köpekler sahibini:
 Bu, kaldırıma doğru başını eğen adam,
 Donmuş avurtlarıyla kemiriyor ipini.

Sabri Esat Siyavuşgil

SAYIKLAMA

[Necip Fazıl Kısakürek, S.1, 1928, s.7]

-Üstad Ahmet Haşim'e-

Kedim, ayak ucuma büzülmüş, uyumakta,
 İplik iplik sarıyor sükûtu bir yumakta

Hırıl hırıl, hırıl hırıl...

Bir göz gibi süzüyor beni camlardan gece,
 Dönüyor etrafımda bir sürü kambur cüce,

Fırıl fırıl, fırıl fırıl...

Söndürün lambaları, uzaklara gideyim,
 Nurdan bir şehir gibi ruhumu seyredeyim

Pırıl pırıl, pırıl pırıl...

Sussun, sussun uzakta ölümüne ağlayan,
 Gencim ölmem.. Arzular kanımda bir çağlayan

Şırıl şırıl, şırıl şırıl...

Nolur, nolur bir kadın, elleri avucumda,
 Bahsetse yaşamının tadından baş ucumda

Mırıl mırıl, mırıl mırıl...

Necip Fazıl Kısakürek

19 Haziran 1928

SANAYİ-İ NEFİSE AKADEMİSİ MÜDÜRÜ RESSAM NAMIK
İSMAİL BEYLE MÜLAKAT

[İmzasız, S.1, 1928, s.8-11]

Sanayi-i Nefisenin edebiyattan mâ-ada, resim, musiki, mimari gibi diğer şubeleriyle de meşgul olmayı gaye bilen Meşale, ilk nüshasında, karilerine, Sanayi-i Nefise Akademisi Müdürü Ressam Namık İsmail Bey'in hayatını ve sanat düşüncelerini bildiriyor. Namık İsmail Bey, lisanı da fırçası kadar kuvvetli mümtaz bir sanatkârimızdır. Sanayi-i Nefise Akademisini, ismine layık bir asalet ile idare eden kıymetli müdürün çok şayan-ı dikkat olan fikirlerini aynen naklediyoruz.

Sanayi-i Nefise Akademisi ittihat edilen Fındıklı Sarayı'nın, pencereleri Boğaz'ı çerçeveleyen bir odasındayız. Müdür ve sanatkâr Namık İsmail Bey, arkasında beyaz iş gömleğiyle bizi gülümseyerek karşıladı ve Meşale namına rica ettiğimiz mülakatı derhal kabul ederek suallerimize nezaketle cevap verdi:

- Genç ve ateşli sanatkârların tezahürüne sahne olan mecmuanızda benden bahsetmek için bir yer ayırmış olmanız beni çok müteşekkir bıraktı; çünkü geçtikçe bir istihza edasını alan "genç ressamımız" lakabına rağmen başının yorgunluğu ruhunda kalmış gençliği ezmekte olan bir kimse için gençlerle birlikte olmak büyük bir hazdır. Onun için sizinle istediğiniz sanat hasbıhalini yapmak ve arzu ettiğiniz suallere cevap vermek hatta senelerdir râkid ve hareketsiz duran sanat hayatında hiç olmazsa ressamlar arasında olsun biraz hareket ve hatta tahrik etmek velhasıl bir genç gibi olmak benim için bir zevk olacaktır. Evvela hayatım hakkında malumat istiyorsunuz. Kısaca anlatayım:

1308'de İstanbul'da doğdum. Tahsilimi Hamidiye Rüştüyesi'nde, (Senbanue) [Saint Benoit] Fransız mektebinde ve Galatasaray Lisesi'nde bitirdim. Bu mekteplerde coğrafya, kimya ve riyaziye gibi dersler hiçbir zaman çalışmadım. Resim dersi de bunlar miyanında idi. Resme ancak Galatasaray'ın son senelerinde heves ettim. Bana bu hevesi veren hocam Arslanyan Efendi ile Şevket Bey'dir. O zaman müdür olan Tevfik Fikret Bey'in müsaade ve tavsiyesiyle ben ve birkaç diğer heveskâr mektebin arka bahçesinde resim yapardık. Limanda hal-i harekette olan vapurların Şevket Bey'in fırçasıyla bir anda muşamba üzerinde sabit kaldığını

görmek bana marifetin önünde ilk heyecan ra'şelerini verdi. Bir sihirbaz değneği esrarıyla oynattığı fırça, beni, Şevket Bey'in marifet ve dehasına inandırdı. Bilahare bu kanaatim üstadın kızıl topraktaki köşkünde bir sergi sonu bize verdiği ziyafette ikiye bölündü ve marifetinin resimde, dehasının ilim tabhta olduğuna kani' oldum. Galatasaray'da bulunduğum son sene Fransa'dan yeni gelmiş olan Andres isminde bir Fransız ressamından altı ay kadar hususi resim dersi aldım. Babam gençliğinde hattatlık icazetnamesi almış olmasına rağmen resimden anlamaz ve resim yapmamı sevmezdi. Beni ziraat tahsil etmek üzere Paris'e gönderdi. Paris'te ziraat tahsil etmedim. Fakat resim de tahsil ettim desem doğru söylemiş olmam. Az resim yaptım ve çok gezdim. Orada iki sene kaldıktan sonra Harb-ı Umumî başında İstanbul'a avdet ettim. Ve zannediyorum ki ilk yağlı boya peyzajımı burada yaptım. İlk teşhir ettiğim eserim bu küçük peyzajdır. Sonra ihtiyat zabiti olarak senelerce Anadolu'da dolaşım. Erzurum cephesinde iken tifüse tutuldum. Birçok arkadaşlarımı gözümün önünde öldüren bu hastalık benim hayatımı kurtardı, altı ay tebdil-i hava ile İstanbul'a geldim. Beni Karargâh-ı Umumî'ye aldılar ve orada kaldım. Türk Ressamlar Cemiyeti o sırada İtalyan Kulübünde sergi açmak üzere idi. Bir ay zarfında dört büyük tablo ve birkaç portre ve peyzaj yaptım. Bu tabloların içinde tefekkür, tifüs, Lale Devri gibi eb'âdı bana haşyet ve cesaretsizlik veren büyük kompozisyonlar vardı. O zaman resim yapmasını bilmiyordum. Ve her bilmeyen gibi bu büyük resimleri yapmak cesaretini gösterdim. Şimdi daha iyi resim yapmasını biliyorum. Fakat bana şimdiye kadar yaptığım resimlerden hangisini beğendiğimi sorsalar bilâ-tereddüt bunları gösteririm. Zira, o zamandan beri, çok, pek çok resim yaptım, fakat hiçbir zaman (teknik) kaygısını yenerek o gençlik resimlerim kadar ser-âzâd ve yalnız hissime tâbi' olarak bir eser yapamadım. Gençlik bir sanatkârın sanatında kaybedeceği en büyük ve en gayr-ı kabil-i telafi bir kıymettir. Sadetten çıkmayayım. Harb-ı Umumî'nin son senelerinde Berlin'de (Lovis Korint'in) [Lovis Corinth] atölyesinde çalıştım. Mütarekeden sonra altı ay kadar İtalya'da ve yine Paris'te bulundum. Paris'te büyük bir tâbi'nin açtığı müsabakayı kazandım ve Piyer Loti [Pierre Loti]'nin (Dezanşante) [Les Desenchantees] romanının resimlerini yaptım. Avdetimde Sanayi-i Nefise mektebi müdür muavini oldum istifa ettim. Atölye muallimi oldum. Sanayi-i Nefise müfettişi

oldum. Maarif vekaleti Sanayi-i Nefise müdürü oldum. Şimdi Sanayi-i Nefise Akademisi müdürü bulunmaktayım.

- Nasıl çalışırsınız?

- Bundan kastınız resme nasıl çalıştığımı öğrenmek ise hemen söyleyeyim ki sizin öğrenmek istediğiniz şeyi ben unuttum. Çünkü birkaç sene var ki resme layık olduğu gibi çalışmadım. Bütün zaman ve faaliyetimi müdürü bulunduğum müessesenin inkişaf ve tekemmülüne, genç talebe arkadaşlarımın çalışabilmelerini temine hasrediyorum. Ve bunda resim yapmaktan daha büyük bir zevk buluyorum.

Bunu temeddüh veya bir özür olsun için söylemiyorum. Çünkü bu bir kusurdur, sanatkârın mesleğinde bir inhizamdır. Kim bilir kabiliyetim mi yok? Aşkım mı kâfi değil? Muhit mi lakayt? Bilmiyorum. Fakat bütün ömrümü resme vakfemek ümit ve arzusu bende daima arefesinde bulunduğum iyi bir günün heyecanını idame ettiriyorum. En çok çalıştığım zaman Berlin’de bulunduğum zamanlardır. Bir sene bilâ-istisna her gün sabah sekizden öğleye kadar atölyede ve öğleden akşama kadar müzelerde ve geceleri kroki atölyelerinde çalıştım. Bütün resim müktesebatımı medyûn olduğum bu zamanlar ekseri yemek yemeğe vakit bulamama rağmen bana saadet denilen derûni rükûdeti hissettirdi. Eğer daima o kadar çalışabilseydim, istidadım var idiyse iyi bir ressam, yok idiyse bir avanak olurum. Bu iki şeyi de olmadığımı zannediyorsam sebebi o kadar çalışmadığıma emin oluşumdur. Halbuki sanat insan cehtinin azamisini ister ve bilâ-kayd ü şart ister. Büyük sanatkârların fevkaladeliğine iptidadan evvel hayatlarını tetkik edersen ilk göreceğimiz şey azim bir sa'yıdır; talebelerimi sabahleyin atölyesine geldikleri zaman Mikelanj [Michelangelo]’ı bir mum önünde teşrihe çalışırken bulurlardı. (Tisyen) [Tischbein] seksen yaşında iken talebe gibi çalışmasına taaccüp edenlere “Üstad kalabilmek için talebe gibi çalışmalıdır.” Derdi. Fakat sizin bana sorduğunuz niçin çalışmadığım değil nasıl çalıştığım. Çalıştığım zaman gayet seri ve mütemadi çalışırım. Ekseri on saat bilâ-ârâm ayakta resim yaptığım olmuştur. Arzum hilafına bir fasıla verdiğim zaman hararetimin geçmiş olduğunu görürüm. Bitirdiğim bir resmi birkaç gün evladım gibi severdim. Bir hafta sonra görmeye tahammül edemem. Pek eski resimlerimi tekrar görmek bana büyük zevk verir. Muvaffak olduğum eserler başlamadan evvel dimağım da bitmiş olarak görebildiğim

resimlerdir. Çalışırken bütün gayretim eserimi resmini yaptığım eşya veya insana değil dimağında mevcut olan muhayyel resme benzetmeye masruftur.

- Garpta eski ve yeni resim üstadlarından en fazla takdir ettikleriniz hangileridir?

- Büyük sanatkârların hepsini takdir etmemek sanatla uğraşanlar için kabil değildir. Fakat bunların içinde tercih ettiklerim Rönesans ressamlarından (Tentoretto) [Tintoretto] ve on dokuzuncu asır ressamlarından (Duas) [Dauzats] ve yenilerden de (Alber Benar) [Albert Besnard]'dır.

- Kübizm, fütürizm gibi resim cereyanları hakkında fikriniz nedir?

- Kübizm, fütürizm cereyanları artık eskimiştir. Onlardan sonra daha bin türlü yeni cereyan ve mektep peyda olmuştur.

Son zamanlarda denilebilir ki küre-i arzda ne kadar yeni ressam varsa o kadar yeni cereyan ve mektep vardır. Bu hareket yalnız resme münhasır değildir. Musiki, edebiyat hülasa sanatın bütün şubelerinde adeta umumî bir inhidam vardır sanılır. Nasıl bir bina yıkılırken cüzleri dağılırsa, mektepler, tarzlar da yıkılıyor ve sayısız mektepler ve tarzlar şeklinde dağılıyor. Gözümüzü kapayamayacağımız bu muazzam hareket, klâsisizm, empresyonizm, kübizm gibi muayyen ve büyük usullerin ruh gibi seyyal olan sanat özünü sert kalplerde hıfz etmiş olmasının aks-ül amelidir. Fakat bütün bu yeni eski usuller, şekiller bir sanatkârı değil bir bediiyatçıyı, bir münekkidi alakadar eder. Bence şeklin ne ehemmiyeti var. Eser-i sanat bir şarap kadehi gibidir. Şekli ne olursa olsun el verir ki içi ilahi mayi ile dolu bulunsun. Resimde tarz, şiirde lisan gibidir. Nasıl şiir muhtelif lisanlarla söylenebilirse resim de muhtelif usullerle öyle ifade edilmiştir.

Fütürist resmi siz tabii anlamıyorsunuz ben de anlamıyorum. Çünkü o lisana aşına değiliz. Nasıl bilmediğimiz bir lisanda okunan bir manzumenin ancak ahengi, musikisi bize zevk verirse bu resimde de belki boyaların ahengi bize yabancı gelmiyor. Bu mekteplerle tıpkı bir lisan öğrenir gibi istinas etmek, o tarz rüyeti, o hassasiyeti anlamak lazımdır. Yarının hatta bugünün sanatı olan bu yeni cereyanlar hakkında size daha çok şeyler söylemek isterim. Fakat görüyorum ki mülakatımız çok uzadı. Sonra ressam arkadaşlarım hakkında düşündüklerimi de soruyorsunuz. Bilhassa mühim olan bu son sualinize de cevap vereceğim ve kendim de dahil

olduğum halde resmimizin ve ressamlarımızın meziyet ve kusurlarımız hakkında dūřündüklerimi mu'tad hilafına sarahat ve samimiyetle söyleyeceğim.

[Mâ-ba'dı gelecek nüshamızda]

ATEŞÇİNİN ŞARKISI

[Yaşar Nabi Nayır, S.1, 1928, s.11]

Onların Şarkıları:

Sıcak, alev, kıvılcım ve soluyan ağız,
Kıpkırmızı yükselir dili ortada yalnız:
Bir ağız ki beslenir gevrek gevrek ateşle...

Karşısına geğerim her gün batan güneşle.
Günlerim geçer burada ömrü kürekleyerek,
Ve sonra hiç doymayan ocağı bekleyerek...

İçimden geçmiş olsa en ufak bir tahassür,
Haydi, derim, sönüyor... Ocağına kömür sür;
Şimdi gamın sırası, ıstırabın yeri mi?

Yüzümü al edecek alнімdan sızan terdir,
Gam yemem bu kömürler karartırsa derimi.
Bak ellerin yüzüne, benden bin kat beterdir.

Soğuktan üőüyorsan ey elin derbederi,
Gel yanaő bu ocağa, bırak artık kederi;
Yaşamak neymiő öğren, korkuyorsan ölümünden...

Karşımda kapanmazken ocak denen bu yara,
 Karlı dağlar geçer de sıra sıra önümden
 Uzansaydım, derim, ah o bembeyaz karlara...

Yaşar Nabi Nayır

DENİZİN ALDIĞI ADAM

[Kenan Hulusi Koray, S.1, 1928, s.12-14]

Haliç'in balıkçı iskelesinde bir yaz sabahı:

Küçük, yassı ve toparlak sepetlerde, denizin verdiği şeyler acül hareketlerle dışarı alınıyordu. Karşıda, binaların süslü kutuları arasındaki Galata Kulesi, zengin kâğıtçı vitrinlerine konulmuş bir reklam kalemi...

Bazen kollarının yumuşak, bazen sinirli çekişleriyle balıkçılar kayıklarını sürüyorlar. Ve gelenler mütemadiyen boşalıyor:

Kızıl, şeffaf, adeta cam gibi birtakım tekeler... Uskumru... Lüfer... Midye...

Denizin verdiği şeylerden isteyen küçük çapkınlar, nöbet bekleyen kayıklara ara sıra yaklaşıyor... Balıkçılar, martılara atmak için kış tarafa ayırdıkları küçük balıklardan bir avuç veriyorlar... Ve onlar, derhal ceplere konuyor. Bütün bunların üstünde bir yaz sabahı... Günün rengi, yırtılan bir çarşaf sesi kadar keskin ve parlak...

Bir sandal geldi.

Baş ucunda uçuşan martılar... İçinde bir kadın...

İskeleyle atlar atlamaz etrafı kalabalıkla sarıldı. Bütün işler bir dakika için durdu.

- Haydi melek, diyorlardı. Haydi bir oyun... Bu, adetti. İşlerin en cıv cıvlı zamanında o görünür görünmez etrafını alırlar ve bir oyun isterlerdi.

Yüzünü, bir kayayı saran yosunlar gibi saçlar sarmıştı onu... Gözleri denizin renginde idi. Göğsünde bir deniz çırpınıyor, üstünde taze bir balık ve yosunlu bir deniz kokuyordu. Ve ayakları deniz gibi çıplaktı.

O, balıkçı iskelesinin kızıydı.

Kayıklar denizin verdiklerini artık boşaltmıyordular.

Deniz, her gece, her gün, her sabah mütemadiyen veriyordu. Fakat sükûn içinde veren deniz, fırtınalı zamanlarda muhakkak alır. O zaman çökük bir tavan altında bir anne muzdarip dolaşır, bir çocuk ağlar ve bir kız hıçkırır...

Deniz, sükûn içinde verdiklerini fırtınalı zamanlarda muhakkak alır. Ve balıkçı iskelesinin tahtalarında bir taban sürünür, bir göz denizin verdiklerini dalgın seyreder.

Balıkçı iskelesinin kızı oynamaya başlamıştı:

Yosunlu saçlar omuzlarında, göğsünde bir deniz. Belli sahile çarpan bir dalga haliyle mest ve gözlerinde bir deniz akşamı.

Lakin kim bilir nasıl oldu, birden bire, kalabalık arasında bir yüz gördü. O vakit bir lahza durdu. Damarları buzlaştı. Sonra gözleri gittikçe ayılarak yavaş yavaş onun yanına geldi.

- Tıpkı, o, dedi... Tıpkı o...

Hatıralar zihinde, merdivenler gibi aşağı indi. Ve en son basamakta "onu" gördü.

Bir sene evvel aynı balıkçı iskelesinde tanıştığı adam..

Bir ihtiyar:

- Zavallı kadın... Diyordu.

Böyle oynadığı zamanlar etrafını saran kalabalık arasında gördüğü bir kızı garip bir benzetişle denizin aldığı adama benzetirdi. O zaman hatıralarında bir merdiven, şuurunun en dibine kadar iner, onunla tanıştığı vakti hatırlardı. Sonra basamaklar yavaş yavaş yükselirdi. Ve nihayet bir sandalın bir deniz dalgalanmasında alt üst oluşunu hatırlar, asabi ihtilac içinde kalırdı.

Ve mütemadiyen veren deniz, fırtınalı zamanlarda muhakkak alır... O zaman çökük bir tavan altında bir göz nemlenir, bir hayal dolaşır ve bir kalp ağlar.

Etrafındaki kalabalık çoktan dağılmıştı. Tekrar, havaya atılmış beyaz güller gibi baş ucunda martılar uçuşan sandallar geliyor, sepetler boşalıyor, serseri çocuklar yere düşen balıkları ceplerine koyuyorlar ve iç tarafta balıkların okkalarını tespit eden memurların yüksek sesleri... Ve balıkçılar...

Benzettiği adamın mutlaka koluna girer, köprü altında yattığı yere götürürdü.

Onun da koluna girdi:

- Gelsene dedi... Niçin gelmiyorsun... Sen “o” değil misin? Gel bak sana ne göstereceğim. Sen unuttun mu? Yattığımız yerler vardı hani... Gel, gel de bak sana ne göstereceğim...

Hızlı hızlı yürüyerek onu köprü altına çekti, Haliç vapurlarının bilet mahallinden ötede geniş bir yere götürdü:

Karanlık bir su koridoru... Yukarıda tramvaylar, dilleri zincirle bağlanmış, ayaklarından halatlarla çekilen esirler gibi gövdeleri üstünde sürünerek boğuk seslerle geçiyor... Bazen, sanki madeni küreler çarpışıyor, bir ses patlıyor, bir mitralyöz tarrakası aksediyor ve tekrar bütün sesler denizin koyu yeşile çalan koridorunda yavaş yavaş, perde perde boğuluyorlar...

Sonra bu yeşil sular gittikçe siyahlaşıyor, yeşil ve siyah renkler gittikçe mezc oluyor ve günün firari ziyaları demirler üstünde, arkasından güneş huzmesi vurmuş beyaz, ipekli bir mendil sallıyor...

Karanlık, esrarlı, beynin üstüne bir kabus ağırlığıyla çökmüş su koridoru.

Ve sükût...

Tekrar bir vapur düdüğü, bir motor sesi, yukarıda gürültüler, patlayan, uğuldayan, madeni kürelerin çarpışmasını andıran gürültüler. Tekrar sükût. Sanki görünmez bir sünger bir mermer üstündeki ıslakları alır gibi, sesleri yavaş yavaş, için için emiyor...

En sonra karanlıkta şekil alan bir duba... Terk edilmiş bir sandal... O, tuttuğu erkeği eliyle çakıyor:

- Gel... Gel bak sana ne göstereceğim. Unuttun mu? Ne çabuk unuttun canım... Beni unuttun mu? Burada bu dubanın üstünde yattığımız geceleri unuttun mu?

Gel... Gel bak sana ne göstereceğim... Sen onu bilmiyorsun değil mi? Nasıl bileceksin görmedin ki... Gel bak... Gel... Duymuyor musun? O seni çağırıyor.

Demirlerin arasında kalın bir iple bağlanmış bir salıncak gösteriyor:

İçinde yaşlı gözleri ışıldayan bir çocuk...

- Nasıl... Çocuğunu tanımadın mı? Elbette senin... Unuttun mu bu duba üstünde yattığımız zamanları?

Çocuğun gözlerini öptü. Göğsüne bastırdı. Memesini verdi.

Sonra gözleri tekrar daldı. Beyninde bir deniz dalgalandı. Beyninde bir sandal alt üst oldu. Ve:

-Dur... Gitme... Niçin kaçıyorsun? Korkma canım... Gel buraya gel... Zaten çocuk da uyudu... Bu duba fena değil... Kimse gelmez ne korkuyorsun? Kim uğrayacak buraya? Bak altımızda deniz var, yanımızda da deniz. Belki deniz üstümüzde de var. Eğer denizin seni almasından korkuyorsan korkma... Mütemadiyen benden alacak değil ya... Deniz verir ama, verdiği gibi de alır da...

Sular sallandı.

Ve sularda bu duba sallandı.

Fakat köprü altı derilerin esrarını göstermeyecek kadar karanlıktı.

Karşı iskelede sepetler boşalıyor, sandallar geliyor, martılar uçuşuyor, küçük serseriler ceplerine koydukları balıkların verdiği neşeyle memnun, şarkı söylüyorlar. İç tarafta dik sesli bir hükümet adamı balıkların okkasını yazıyor. Bütün bunların üstünde günün rengi, yırtılan bir çarşaf sesi kadar keskin ve parlak...

Kenan Hulusi Koray

EVİM

[Yusuf Ziya Ortaç, S.1, 1928, s.14]

[Yusuf Ziya Bey'in bugün intişar eden "Yanar Dağ" isimli eserinden:]

Saçlar darmadağın, bet beniz uçuk,

Mavi gözlerinde iki damla yaş,

Derdimi dinliyor bir genç arkadaş!

O da benim gibi içli bir çocuk,
Ruhunun acısı belli sesinden,
Ben yârdan ayrırım, o annesinden!

O kadar birdi ki elemlerimiz,
Konuştuk bütün gün hiç yorulmadan,
Kalbe bir teselli olsun bulmadan...

Nihayet gün battı, karardı deniz,
Yine gözlerimiz engine daldı,
Yine gözlerimiz enginde kaldı!

Yusuf Ziya Ortaç

TAŐCI

[Vasfi Mahir Kocatürk, S.1, 1928, s.13]

Kayaları inleyen bir kuş gibi çekecek.
Taş, bağrını yardıkça, senin ferahlar için.
Sanatın çok mu ağır? Düşünme, sorma niçin,
Vur! Dizinde granit dağılsın parça parça...

Fark edemez kederi yüzünde tozla kirden:
Senin elin, ayağın, elin kalbi demirden.
Hür denen varlığın ne farkı var esirden?
Sürünüyor yaptığın yol üstünde yıllarca.

Bak: Çevirdi yüzünü ellerine her bakan,
 Merhemi gözyaşındır parmağından çıksa kan;
 Vur çekici: Madem ki ne paran var, ne arkan,
 Her çaldığın kapıdan kovarlar canavarca...

Yol yaparken sen insan denilen kardeşine,
 Anan baban hasrettir belki mezar taşına.
 Bir gün çıkar şu kalbi, hilkatın çal başına:
 Kırk yıllık emeğini şöyle bir anda harca...

Vasfi Mahir Kocatürk

ARSLAN

[Yaşar Nabi Nayır, S.1, 1928, s.14]

-Tristan Bernar'dan- [Tristan Bernard] :

Bu odada teessür ve matem hüküm sürüyordu. Zavallı kadın elleri göğsü üzerinde kavuşmuş, bembeyaz yatakta uzanmıştı. Henüz gözlerini kapamışlardı. Yatağın dibinde, kız kardeşi ellerini kaldırmış dua ediyordu:

“Allah’ım, diyordu, seni daima sevdim ve sana hizmet ettim ve buna mukabil bir şey istemedim. Dünyada perestiş ettiğim kız kardeşimden başka kimsem yok. Bir mucize göster: Ölümün hüznü verdiği bu odaya hayatı hediye et.”

O zaman Cenab-ı Hakk’ın sesini işitir gibi oldu: “Benden çok tehlikeli bir şey istiyorsun. Ölümün kat'i ve itiraz kabul etmez bir şey olduğuna karar verdim. Aksi takdirde benim idarem her an sayısız müşkülât karşısında kalacaktı. Mamafih, sen hakikaten müstesna bir imana sahip bir kızsın. Ben hassasım. Bana kaidelerimi tebdil etmeyi teklif etmek belki yanlıştı. Münakaşa etmiyorum: İstediyin olsun!”

... Bu sözleri henüz söylemişti ki ölünün göz kapakları açıldı; göğsü kabardı; dudakları aralandı: Ölümün hüznü verdiği odaya hayat avdet etmişti.

Bu odaya hayat avdet etmişti: Aynanın üzerine yapışmış ölü sinekler küçük ayacıklarını uzattılar, bin satırlı gözlerini ışıdattılar ve neşeyle tavana uçuştular.

Odaya hayat avdet etmişti: Bir şapkanın üstünde, şeritten çalılıklar ve kâğıt güller içinde bulunan saman doldurulmuş bir kuş kanatlarını çırpmaya başladı, meserretle haykırdı, o da uçtu, ve bir mobilyanın üstüne konarak orada bir zafer şarkısı terennüm etti.

Odaya hayat avdet etmişti: Karyolanın ayak ucundaki arslan derisi kocaman ağzını açtı... Ve hepsini yedi.

Yaşar Nabi Nayır

KARTALIN ÖLÜMÜ

[Cevdet Kudret Solok, S.1, 1928, s.15]

“On Ölüm Şarkısı”ndan:

Külahını yan eğmiş kırık bir değirmene,
Âlem alkışlamasa Don Kişot atılmazdı.

Haydi alkışlayınız, alkışlayınız aman!..
Eliniz bir kahkaha attı figan yerine!
Böyle alkışlarsınız, beni, öldüğüm zaman...

Kartal bu ufukları aşmak mı istemiş ne?
Gittikçe yükseliyor, akşam, bir duvar gibi;
Ufuktan, kıpkırmızı bir tuğla düştü yine...

Deniz tam ortasından yarılmış bir nar gibi,
Kan kırmızı ve diş diş görünüyor uzaktan;
Gittikçe yükseliyor, akşam, bir duvar gibi...

Kartal gerindi, işte, gökten düştüğü zaman,
 Ölen bir erkek gibi, suların kenarında...
 Haydi alkışlayınız, alkışlayınız aman...

Bu alkış da olmasa hayatın sonlarında,
 Bir kale duvarından düşerek, böyle, hangi
 Kahraman bir damla kan bırakmaz damarında?

Dimdik olan tüyleri diken dikendi, sanki
 Saplanmış vücuduna kara saplı bıçaklar!
 Bu kanadı faydasız yapan öyle bir an ki...

Halka halka ıstırap hissetti geniş ve dar;
 Koca kuş bağırmasdı olmasa gökler sağır;
 Halka halka ıstırap hissetti geniş ve dar...

Bu düştüğü göklere bağırın kahramandır!
 Kolları bir kılıçla boydan boya çizilen
 Bir cariye göründü ufukta ağır ağır:
 Akşam; üryan bir kadın gibi kalkıyor yerden...

Cevdet Kudret Solok

RESİMLER VE BİBLÖLAR

[Sabri Esat Siyavuşgil, S.1, 1928, s.15]

“Ev Eşyası”ndan:

Hepsi bir hikâyeden bahseder satır satır
 Duvarlara dizilen resim çerçeveleri;

İnce boyunlarını tevekkülle uzatır
Konsol üstünde, çölün uydurma develeri.

Kâh bir kadın resmini sarar Kuleli köyler;
Kıyafetsiz bir çoban sırtır sinsi sinsi.
Bazen büyük babama doğru bir şarkı söyler
Tahta kitarasıyla bir Japon gemicisi.

Bir köşede dururken dayım, eli martinli
İşkodra yadigârı dağ gibi gocuğuyla,
Talih bu ya! Yanında uzun saçlı bir Çinli
Uzanıp afyon çeker ipince çubuğuyla.

Gül ağacından yapılmış kuğu gibi bir gemi,
Büyük annemi taşır odanın bir rafında.
Çerkez kıyafetiyle bazen amcazademi
Bir gondol dolaştırır Venedik etrafında...

Bir bahar levhasının mutlak etrafı kıştır.
Bu odanın sırrını yok mu bana anlatan?
Benim de, her nedense, yakama yapışmıştır
Elinde yabasıyla kıpkırmızı bir şeytan!..

Sabri Esat Siyavuşgil

MEŞALE

[Yusuf Ziya Ortaç, S.1, 1928, s.16]

Uzun harp seneleri, uzun açlık seneleri, uzun sefalet ve ıstırap seneleri içinde, manevi bir haz olan edebiyat unutulmuş gibiydi.

Filhakika, yedi yüz milyon kişinin birbirine düşman kesildiğini gördükten , kırk milyon insanın yıllarca boğazlaştığını seyrettikten ve koskoca şehirlerin bir lahza hak ile yeksan olduğunu duyduktan sonra, bir kuşun ölümüne mersiye, bir kelebeğin kanatlarına methiye yazmak ve yine yıllarca top gürültüleriyle kulaklarımız sağır, mitralyöz takırtılarıyla tahammülümüz delik deşik olduktan sonra, bir bahar gecesinde bülbül dinleyip ağlamak, hayli safdillik olurdu...

İşte, o haile-engiz senelerdir ki yeni bir zevk yeni bir tat doğurdu: Caz-band o devrin musikisi, çarliston o devrin rakısı, palavra o devrin edebiyatıdır.

Fakat, çok şükür. Seneler geçtikçe, gerilen sınırlarımız yumuşamaya, bir kasırğa içinde çalkanan hislerimiz durulmaya başladı ve kaybolan bir sevgilinin acısı gibi, eski zevklerin yokluğunu duymaya başladık.

İşte, Meşale, bu ihtiyacın cevabı, bu hasretin ifadesidir.

Meşale, halis bir sanatın mecmuası olacaktır. Ve onun sayfalarında edebiyatın ukalalıklarından, musikinin dedikodularından, resmin iddialarından ziyade mahsulleri bulunacaktır.

Meşale'nin aydınlattığı sahada göreceğiniz imzalar, yılların besleyip büyüttüğü, yaprakları kurumaya, dalları sarkmaya, gövdesi bükülmeye başlamış ihtiyar ağaçlar değil, yeni bir sanat baharının henüz yeşermeye başlamış filizleridir. Fakat, o heybetli mazi kambur kametiyle toprağa bakarken, bu ter u taze istikbâl, hayat dolu gözleriyle göklere bakıyor...

Her genç neslin, biraz haksız olmak hakkıdır. Ve unutmayınız ki Meşale'nin şairleri de gençlerdir.

Mamafih, Meşale emsali arasında, en az dedikodu ve en çok eser mecmuası olacaktır.

Meşale'nin her nüshasında, Türk edebiyatının en yeni ve en güzel şiirlerini, en kıymetli hikâyelerini ve garp edebiyatının en müstesna numunelerini okuyacak,

Türk ressamlarının, Türk musikişinaslarının ve bütün cihan sanatkârlarının eserlerini göreceksiniz. Ve göreceksiniz ki, Meşale bir laf u güzaf mecmuası değildir.

Gençlerin, kendilerinden evvelki nesilden miras aldıkları kaide üzerine kuracakları heykeli bekleyelim.

Yusuf Ziya Ortaç

HAYATTA OLDUĞU GİBİ

[Ahmet Haşim, S.2, 1928, s.1-2]

Edebiyat, her faaliyet sahası gibi, umumi hayatın küçük mikyasta bir numunesidir. Tabiat ve cemiyet kanunları, iki sahada, aynı suretle hükmünü icra eder.

İnsan, umumiyet itibariyle, kunduz veya sincaptan fazla zeki ve mübdi' bir mahluk değildir. Düşünmek, yaratmak ve meçhulata doğru adım atmak kudreti, ancak birkaç nadir insana nasiptir. Büyük beşerî kütleye gelince, o, öğretilmiş bir iki basit hareketi, ufak, büyük birçok hayvanlar gibi, mihaniki bir insiyak ile tekrar edip durmaktan başka bir şey yapamaz. İnsan belâhetinin hudutsuz, siyah denizi ortasında, semavi ışıklardan masnu' bir ilahi adacık teşkil eden büyük “mübdî'ler” zümresinin hiçbir ferdi, insan eseri olduğu halde, şimdi idraki insan zekâsını bile aşan şu azîm medeniyet binasının başlı başına ne mimarı ne de bânîsi addedilemez. Buhar kuvvetinin kâşifi (Pepen) [Denis Papin]'in, koca bir transatlantiği bir ceylan süratiyle denizler üzerinde yürüten türbinli makinenin icadında hissesi ancak küçük bir zerre nispetinde olabilir. Hava yolunu ilk açan Mongulfiye Kardeşler [Montgolfier Kardeşler], çifte motorlu hidravyon “Ruherbah [Ruherbach]”ın karşısında, benim ve sizin gibi, birer kara cahildir. İlk fikrin taslağına münferit yeni fikirlerin tekemmülü inzimam ede ede, nihayet ahmak kürevî balon, bugünün şimşek süratiyle uçan çelik kartalı olmuştur. Bu mühim icadın şerefi, onu tekemmül

ettirenlerin adedine taksim edilince, adam başına düşecek gurur hissesi hiç de i'zam edilmeye değmez.

Edebiyatta da öyle:

Şiir ve edebiyatın beynelmilel hakiki tarihi, iptidai malzeme itibariyle, belki sekiz sayfalık küçük bir kitabı bile doldurmaya yetmez. Edebiyat tarihi ismi altında gördüğümüz o koca koca ciltleri dolduranlar, sadece mukallit sürüleridir. Burada taklidin tarihçesini yapacak değiliz. Yalnız son kırk elli senenin bu bahiste bize arz ettiği son misalleri gözden geçirmekle iktifa edeceğiz.

Avrupa'da “Vağner [Wagner]” modası istilai bir şekil alınca Sigfrid [Siegfried]'in kuşu olan “kuğu” artık her şairin hayal suları üstünde beyaz tüylerini aksettirmeye başladı.

Bir dâhinin eserinde, ışıktan bir timsal halinde geçen bu cidden şiire yakışan kuş, bayağı şairlerin diline düşünce, bir iki sene geçmeden, uyuz bir hindiden bile daha müstekreh bir manzara arz etmeye başladı. Fransa'da “sembolizm” hareketi hemen, baştan başa, Vağner [Wagner] facialarıyla Heredyia [Heredia]'nın mevzuları ve istiareleri tesiri altındadır. Hem Vağner [Wagner] hem de Heredyia [Heredia]'nın tilmizi ve damadı olmakla beraber, bu iki mühib şahsiyetin, azîm müselleler halinde asra akseden gölgeleri içinde kaybolmaksızın bariz bir çehre ile insanlara görünebilen yalnız şair (Renyé) [Regnier]'dir.

Bizde, Fecr-i Âti şairleri, ruha ve manaya tamamen lakayd kalarak, “sembolizm”in bütün o boyalı paçavralardan yapılmış harici dekorlarını Türkiye'ye taşıdılar. Artık akşamdan akşama bir saatin mevcut olduğunu, bütün genç şairler, uzun müddet tamamen unutmuş görünüyorlardı. Bu moda, az zaman sonra, Paris'ten gelen bir zatın telkini ile, şair (Moreas) [Jean Moreas]'tan mülhem bir (roman) mektebi taklidine inkılâb edince, kadim gazeller, çehreleri allıkla boyanmış korkunç ölümler gibi, edebî mecmuaların sayfalarında hortladılar. Taklidin bu dozu, Yeni Lisan nazariyelerinin yanlış anlaşılması yüzünden iptidai bir mani ve koşma tanzîri merakıyla da karışır. Son senelerin gerek bizde gerek başka memleketteki mahsulatına gelince, bunlar henüz meydandadır. Kari, haklarında kendiliğinden bir hüküm verebilir.

Samimiyet, elde edilmesi güç bir sanat ve bir fazilettir. Onun için, kendimizi olduğumuz gibi göstermek zahmetiyle karşılaşmadan evvel, yalancılığın bütün iğfalatını birer birer istimal etmeyi tercih ederiz. Başkalarını, halis ve menfaatsiz bir zevk almayı hatıra getirmeksizin yalnız gizli bir haset sıtmasıyla kemirilerek okudukça, ruhumuzu hakiki bir inkişafa mazhar etmenin imkanı yoktur. Okurken feragat ve samimiyet, yazarken de samimiyete varmanın en kısa yoludur.

Mukallit, ekseriyetle, hırsı büyük, fakat kabiliyeti küçük bir kıskançtır.

Ahmet Haşim

ŞAİRİN ÖLÜMÜ

[Vasfi Mahir Kocatürk, S.2, 1928, s.2]

Ne bir damla gözyaşı, ne yerde yaşlı bir mum;
 Hazin, loş odalarda ölümü sevmiyorum.
 Bir çığ sesiyle nasıl inlerse uçurum
 Benim öyle verecek kalbim son nefesini...

Titreyen dallarını açıp semaya kadar
 Hıçkırarak ney gibi sülün boylu kavaklar,
 Talihimin göğsümde hapsettiği canavar
 Derin çatırtılarla kıracak mahbesini..

Ardımda bin bir gönül ıstırabımdan derin
 Matemini tutacak bir mukaddes kederin;
 Ölümüm gösterecek dünyaya ölümlerin
 Hem en şereflişini, hem en mukaddesini...

Gözlerim çektiğimi ifşa etmese bile

Kalbimden ayrılınca ruhum gelecek dile:
Beş bin yıllık kainat hamalı bir vecd ile
Dinleyecek ilk defa ıstırabın sesini...

Her gün bir parça daha fazla yalçınlaşacak
Bir uçurum olunca bana sevdiğim kucak,
Fırtınalı gönüllerden, ölümüm andıracak,
Yıldırımın vurulmuş kartalın düşmesini...

Vasfi Mahir Kocatürk

İKİ ÇALGICI

[Yaşar Nabi Nayır, S.2, 1928, s.2]

Fransız Şiirleri

-Jan Rişpen [Jean Richepin]-'den:

Gemsiz, eğersiz ve üzengisiz siyah atların üzerinde iki çalgıcı ölümler diyarından geçiyorlar.

Tel yerine saç gerili âdî kemanlarını demirden yaylarla gıcırdatarak cehennemî bir süratle gidiyorlar.

Sert nalların gürültüsünden, kemanların kahkahasından ölümler mezarlarından çıkıyorlar! Haydi! Raks edelim! Sıçrayalım!

Ve neşeli uhreviler, gözlerinde, beyaz kafa tasları içinde kırmızı duran bir alev, soluklarını kesen sıçrayışlarla takip ediyorlar.

Birden bire gemsiz, eğersiz ve üzengisiz atlar durdu. Ve çalgıcılar ölümlere hitap ettiler.

Birincisi bir şantör gibi akseden sesiyle dedi ki:

- "İki kere yaşamak ister misiniz? Geliniz. Benim ismim hayattır."

Ve hepsi, hatta hayattan hiç zevk almamış olan en derbederleri bile, ateşin bir hamle ile bütün ölüler “Evet!” diye cevap verdiler.

O zaman öteki bir boru gibi iç çeken sesiyle onlara dedi ki:

- “İki kere yaşamak için sizin tekrar sevmeniz lazımdır. Seviniz! Kucaklayınız! Geliniz, benim ismim aşktır!”

Fakat hepsi, hatta en delileri bile, bütün ölüler “Hayır!” cevabını verdiler. Ve etsiz parmaklarıyla parçalanmış kalplerini göstererek cehennemî haykırışlarla mezarlarına girdiler.

Ve gemsiz, eğersiz, üzengisiz siyah atları üzerinde beyaz çalgıcılar ölüleri uykularında rahat bıraktılar.

Yaşar Nabi Nayır

İNTİHAL DEDİKODUSU ETRAFINDA

[İmzasız, S.2, 1928, s.3,12]

Akşam Gazetesi’nde neşrolunan bir fıkra, bütün fikir ve sanat adamlarımızı zan ve şüphe altında bıraktı. Necmettin Sadık Bey’in kaleminden çıkan bu satırların hülasası şu idi:

“Bir Macar Gazetesi, bir Türk romancısının eserini tercüme ve tefrikaya başlamış. Rakibi gazetede, bu orijinal Türk romanının Fransızca aslını bulmuş. Şimdi bu iki eser, ayrı ayrı gazetelerde çıkıyormuş...”

Akşam Gazetesi ilave ediyordu:

“Bir ay Avrupa postası gecikecek olsa, gazetelerimizde, roman, hikâye namına bir satır bulamayız.”

Birkaç gün sonra, yine Akşam sütunlarında, Reşat Nuri Bey’in bir mektubunu okuduk ve o zaman anladık ki, Macarca’ya tercüme edilen roman, Reşat Nuri Bey’in “Damga”sıdır.

Damga müellifi, cevabında, bunu bir iftira telakkî ediyor. Ve müfteriye de, müddeâsını ispata çağırıyordu. Ahmet Haşim Bey'in tabirince, gölgede konuşan müfteri, henüz aydınlığa çıkmamıştır. Ancak bu hadise etrafında kalemler heyecana geldi ve Ahmet Haşim, Aka Gündüz, Orhan Seyfi Beyler fikirlerini söylediler.

Meşale, bu sanat dedikodusu etrafında, memleketin meşhur edîplerine müracaatla fikirlerini sordu. Aldığımız cevapları sıra ile neşrediyoruz:

Peyami Safa Bey Ne Diyor?

- İntihal ithamını ne bir kişiye tevcih, ne de umûma teşmil etmek doğru değildir. Meşhur imzalar arasında buna tenezzül edenler bulunduğu muhakkaktır ve inkârlarını şüphe ile karşılamak mecburiyetindeyiz. Bence bildiğim Türkçe intihallerin iki mücrim tarafı vardır: Evvela, bir Garp eserine tesahub etmek, ikincisi de Garbın edebî kıymeti hâiz yüksek eserlerini ahaliye okutmak için –anlaşılması çetin bir zihni cehde mütevakkıf aksamı atarak- bayağılaştırmaktır. Güzel bir mantoyu hırkaya çeviren mahalle terzileri daha afiftirler, çünkü onların hiçbir yüksek zanaat iddiaları yoktur ve tozlu camekanların arkasında işlerinin üstüne iki kat eğilerek mütevazı çalışırlar; bizim intihalci muharrirlerin edebiyatta en âlî salâhiyet kürsüsünden haykirmaları tahammül-fersadır. “Anjel [Angel]”i “Nezihe” “Palas dö la Konkort [Palais de la Concorde]”u “Beyazıt Meydanı” yapmak edebiyat değildir. Bundan Fransız müellifinin de, zavallı Anjel [Angel]’in de, Paris belediyesinin de haberi olmuyor. Fakat bizim münekkitler, milli roman kahramanlarının nüfûs tezkerelerine iyi bakmalı ve mâhir-âne siliklerle kazıntılar altında gizlenen yabancı isimleri bulmalıdırlar.

Köprülüzade Fuat Bey Ne Diyor?

Ben adaptasyonun aleyhindeyim. İsimleri değiştirerek güya milli hayata uydurulan Frenk bozması eserlere adapte unvanı veriliyor. Bu nevi eserler bizde bilhassa temaşa edebiyatının hemen hemen yüzde doksanını teşkil ediyor. Bu vaziyet devam ettikçe, bizde cidden orijinal ve milli yani sanat noktasından kıymetli bir temaşa edebiyatı teessüs etmesine imkan yoktur.

Avrupa edebiyatıyla temasımızı muhafaza etmek, cihan edebiyatının yeni cereyanlarını takip etmek bir zarurettir. Buna imkan olmazsa, sanatkârlarımız, gayet tabii olarak, çok müşkül bir vaziyette kalırlar.

Ercüment Ekrem Bey Ne Diyor?

İntihal... Şüphesiz ki ayıp, mezmum bir şeydir. “Silkat-i şiir edene kat-i zeban lazımdır!” demeye kadar varmayacağım. Fakat herhalde bazı muharrirlerimizin tenezzül ettikleri bu mevzu ve hatta metin sınırlamalarına edebiyatımızın selâmet ve istikbâli namına bir nihayet vermezsek, bu şaibenin bir gün bütün nesl-i hazır edîplerini toptan töhmet altında bırakması ve kurunun yanında yaşın da yanması muhakkaktır.

Harp-i Umûmi'den çıkış, mevzu bulmak hususunda aciz kalan yorgun dimağların alıştıkları bu kolay usul o vakitler için belki mazur görülebilirdi. Şimdi kafalarımızda hayırlı aks-ül-ameller vücuda getirecek ufacık bir gayretle bu sakîm itiyattan pekala kurtulabiliriz ve kurtulmalıyız.

Mahmud Yesari Bey Ne Diyor?

Sanki Darülfünûn medreselerimizin hepsi kendi mahsulât-ı fikriye ve kalemiyelerini tedrîs ediyorlarmış. Darülfünûn kütüphanesi baştan başa milli mahsulat ile dolu imiş ve Avrupa postasına müftekir değilmiş gibi, edebiyata sürülmek istenen leke çok ağır ve insafsız olduğu kadar da haksızdır. Türk edebiyatını bu kadar ağır bir itham altında bıraktıran eserler nelerdir ve kimlerdir? Müphem iddialarla ne bir şey yıkılır, ne de yapılabilir.

Ben, münekkit değilim. Başkalarının eserleri hakkında mütalaa yürütmek vazifemin ve mesleğimin haricindedir. Edebiyatta herkesin birbirine gözcü olması lazım geleceğini de yerinde ve doğru bulmuyorum. Yalnız kendi hesabıma; münteşir dört romanın dikkatle tetkikini, münekkitlerden rica ediyorum. Fazlasına aklım ermez.

Vâ-Nû Bey Ne Diyor?

Garp medeniyetine nasıl ihtiyacımız varsa, Garp irfanına da öylece ihtiyacımız vardır. Binaenaleyh, Avrupalıların eserlerini Türkçe'mize nakledeceğiz. Bunların, lisanımıza, iki türlü nakli kâbidir: "Tercüme" yahut "Adaptasyon" suretiyle.

Fikrimce, "Aynen tercüme"ler, akademinin tetkikleri nokta-i nazarından faydalı olabilirse de gazete, mecmua, roman, hikâye külliyyatı karileri için, "Aynen tercüme"lerdeki birtakım tafsilat, bazen lüzumsuz bazen örf ve âdât tehalüfleri dolayısıyla anlaşılması güç bir mahiyette oluyor. Bu sebeple, Türk karine, Garp eserlerinden kısm-ı âzâmini "Adaptasyon" şeklinde okutturmak zarureti vardır kanaatindeyim. Ancak, bunların "nakil" değil de "telif" eseriymiş gibi gösterilmelerini münasebetsiz addediyorum.

Aka Gündüz Bey Ne Diyor?

Bizim, eski ve yeni dünya edebiyatını tanımaklığımız lazımdır. Bunun için de en güzel yol tercüme yoludur. Böyle olunca da tasrîhi icap eder. Aks-i takdirde, bu, yankesiciliktir.

Memlekette edebiyat hadiseleri içinde bu hadise fecidir. Ve bu, hakiki telif eserleri boğacak bir hale gelmiştir. Bazen, şiirlerden tutunuz da küçük hikâye ve romanlara kadar muhtelif adaptelere tesadüf ediliyor. Memleketin asıl muharriri, iyi veya kötü olsun, bunların hücumu altında eziliyor. Bunun yegane çaresi şu: Gazete sütunlarını adaptasyona kapamak! Aldatan olursa, teşhir suretiyle, o muharrire manevi bir ceza verilmelidir. Bunun en büyük polisi de okuyuculardır. Şu halde memleketinde okuyucuları ve dil bilenleri de çoğaltmak lazım. Karilerin heyecan ve dikkatini dolandırmak edebiyatın şerefini, mahiyetini ve saffetini dolandırmaktır.

[İmzasız]

İNTİHAL HAKKINDA REŞAT NURİ BEY NE DİYOR?

[Reşat Nuri Güntekin, S.2, 1928, s.4]

Başkasının eserini “benimdir” demek ayıptır, küçüklüktür. Bu nice söz götürmez bir meslek ahlakı meselesidir.

Bizde adapte olduğuna dair bir kayıt ve işaret bulunmayan yazılara maalesef tesadüf ediliyor. Ben kendi hesabıma bunu doğru bulmam. Efkâr-ı umûmiyenin bu husustaki titizliğine de tamamıyla hak veririm.

Ancak bütün hak ve hakikat meselelerinde olduğu gibi bunda da çok ehemmiyetli bir nokta vardır. Yanlış bir hüküm vermek ve bir masumun faili olmadığı bir cürümün haksız cezasını çektirmek tehlikesi! Zira, bir eserin çalınmış bir eser olduğunu ispat etmek her zaman kolay bir iş değildir.

Bazen “tevarüd” olur, ayrı insanlar birbirlerinden haberi olmadan aynı şeyi söylerler, yahut aynı yoldan yürürler. Bazen birbirlerinin tesiri altında kalırlar. Hâsılı şu netice hâsıl olur ki bazı yazılar şekil, ruh, mevzu, teferruat ilh. İtibariyle birbirine benzerler.

Bu her zaman, her memlekette olmuş ve olacak bir şeydir. Ancak medeni memleketlerde bu nevi edebî hırsızlık davalarıyla ehilleri, mütehasısları meşgul olur. Oralarda nasıl yağın, şarabın safını katışığından ayıran mütehasıs ehl-i hibreler varsa eserlerin de hâlisini mağşûşundan ayıran öyle emniyetli adamlar ve sanat münekkitleri vardır.

Bunların ekserisi oldukça âlim ve malumatlı kimselerdir. Mütakabil tesirlerin ne nevi, ne derecesi tabiidir, ne nevi ne derecesi tabii değildir. Bunu tefrik etmesini bilirler.

Sonra haysiyet sahibi, temiz adamlardır. Garazla, hasetle hareket etmezler. Ortada fol yok yumurta yokken, yahut da esas veya teferruattaki bazı zahiri benzeyişleri vesile ederek bir adama hırsız demenin hiç değilse hırsızlık derecesinde bir ahlâk cürümü olduğunu bilirler. Ahlâken yüksek olmayanları ise zekidir. Budala bir ithamın kendilerini nasıl zelîl bir mevkide bırakacağını bilirler, korkarlar ve utanırlar.

Onun için o memleketlerdeki muharrirler şeref ve haklarının muhafazasından bir dereceye kadar emîn yaşarlar.

Bizim matbuatımıza gelince, pek uzaklara değil, fakat bugünden Edebiyat-ı Cedîde'nin ilk mücadele senelerine doğru bakarken istemeye istemeye şu acı ve elîm kanaate vâsıl oluyorum: Bizde bu işi, hemen daima kendi muvaffakiyetsizliklerinden başkalarının muvaffakiyetini mesul tutmuş, ehliyetsiz ve zayıf ahlâklı edîp döküntüleri yapmıştır.

Bunların ilim ve ihtisas iddiaları gülünçtür. Tavukların çöpleniş kâbilinden şuradan buradan toplanmış kırpıntı malumatları müsaadesiz kursaklarında hazım olmamış, safrayla karışık iğrenç bir halîta şeklinde kalmıştır.

Ahlâkları, zekaları da ilim ve ihtisasları ayarındadır.

Âmilleri ya haset ya garazdır, ya ukalalıktır. Mamafih samimi olanları da vardır: Mademki uğraşp uğraşp tırmanamadıkları bu ağaçta başkaları vardır, demek ki onlar birinin sırtına binerek oraya çıkmışlardır. Şu halde bunların on parmaklarındaki on karadan birincisi “intihal” iftirasıdır.

İşin en acınacak ciheti şudur ki asıl intihalciler ellerini kollarını sallayıp gezerken memleketin en temiz ve en yüksek kalemleri bu garaz ve iftiralara hedef olmuşlardır. İşte memleketimize romanı getiren Halit Ziya...

Bu garazkârlara göre Halit Ziya “Aşk-ı Memnu”nun Nihal’ını Konkor [غونقور]’un “Şeri” sinden çalmıştır. Çünkü ikisinde de marîz bir kızdan bahis vardır.

Ahmet Hikmet’in “Hâristan Gülistan”ı Roni [روني] Biraderlerin “Vamire” sinden aşırılmıştır. Çünkü birisi “bundan beş bin sene evvel” öteki “yirmi bin sene evveldi” diye başlar ve vakalar umman ortasında bir meçhul adada geçmiş bir esatiri vaka, şahısları yarı insan yarı ilah kahramanlardır. Yine Ahmet Hikmet’in çocuğunun ölümünden sonra onun boş beşiğini sallayan bir anaya ait hikâyesi “Fransuva Kope [François Coppee]”nin “Süt nine” sinden aşırmadır. Çünkü o kadıncağız boş bir beşik sallamıştı.

Halit Ziya ile Ahmet Hikmet bu memleketin, taşa gömülmesi lazım mücrimleridir. Bu efendiler ise ince ferasetleri, ilimleri ve tettebbu’ları ile bu sefilleri meydana atmış liyakatli evlatları!

Reşat Nuri Güntekin

BALZAK [BALZAC] VE “ECNEBÎ KADIN”A MEKTUPLAR

[Ömer Bedrettin Uşaklı, S.2, 1928, s. 5-7, 12]

Balzak, hayatını sanata vakfeden büyük adamlardan biridir. Bu büyük muharririn otuzla elli yaş arasında yazdığı altmış cilt kitaba bakıldığı zaman onun keskin zekası göze çarpar.

Balzak’ın müteaddid eserleri arasında (Âşıkâne) ismi verilen mektupları vardır. Bunlar büyük romancının sevdiği kadına, Madam “Hanska”ya yazdığı mektuplardır. Balzak hayatının on yedi senesini bu iki cilde sıkıştırmıştır.

Eserden bahsetmeden evvel, Balzak’ın 1833 senesinde, 34 yaşında iken, “ecnebî kadın”a ilk mektubunu yazmak için kalemi eline aldığı zamanki hayatını tetkik edelim. Kendisinde ilahi bir mazhariyet hisseden bu adam otuz dört sene içinde acaba ne yapmıştı? Yirmi yaşında iken yazı yazmaya karar vermişti. O halde yirmi ile otuz arasında neler yazmıştı?

Evvela trajedi için yaratılmış bir adam olduğunu zannetti ve bir (kromvel) yazmayı tecrübe etti. Aynı tarihte (Hugo) [Victor Hugo] da kendi (kromvel)ini yazıyordu. Balzak, küçük odasında eserine devam ederken sefaleti, soğuğu, açlığı tanıdı. Bu odanın içinde tam iki sene çalıştı. Nihayet bir gün eserini alarak Paris civarında (Vil Parizi) [Villeparisis]’de oturan ailesine götürdü, herkes omzunu silkti ve fikrini almak istediği politeknik mektebi profesörlerinden Mösyö Andriye, gözlüklerini burnunun üzerine koyarak, genç adamın edebiyattan mâ-adâ her şey yapabileceğini söyledi!

Balzak, kendisinde birtakım garip kuvvetler bulunduğunu hissediyordu, bu sırada faciayı bıraktığını ve roman yazmayı tecrübe ettiğini görüyoruz. İlk zamanlarda tarihî roman yazmak çok hoşuna gitti. Ve (Leşovan) [Les Chouans] isimli romanıyla kendisine ilk şöhreti temine muvaffak oldu. Eserinin kopyalarını reddeden tâbi’ler şimdi kapısını çalıyorlardı.

Daha yirmi yaşında iken “Meşhur olmak ve sevilmek!” diye bir program tanzim etmişti. Yukarıda söylediğimiz tarihte Balzak ilk eserleriyle meşhur olmaya başlıyordu. 34 yaşında iken de bir kadın sevdi: Madam dö Berni [Madame Laure de Berny]. Bu kadının ismi Fransız tarih-i edebiyatının en başına geçecek kadar

mühimdir. Çünkü Balzak’a ilk defa olarak: “Bir kere de roman yazmayı tecrübe et!” diyen o olmuştur.

Madam dö Berni [Madame Laure de Berny] Balzak’tan yirmi yaş daha büyüktü. Onun için bir maşûka olmaktan ziyade bir anne vazifesi gördü. Onu daima himaye etti. Bu derin samimiyet on sene kadar sürdü. Bir gün aynada iyiden iyiye ihtiyarlayan yüzünü fark eden Madam dö Berni [Madame Laure de Berny] artık Balzak’ı görmek istemedi. Fakat gittiği yerden ona nasihatlerle dolu mektuplar göndermekte devam etti. Balzak’ın bir “ecnebî kadın”ı, Polonya’da bulunan bir kadını sevdiğini haber aldı. Onu her kadından daha çok seven Madam dö Berni [Madame Laure de Berny], Balzak’a yazdığı bir mektupta: “Kısmetin ne ise onu göreceksin. Seni teshir edecek hakiki kadın herhalde odur!” demek cesaretinde bulundu.

İkinci defa Düşes dö Kastri [Duchess de Castries] isminde bir kadın sevdi. Bu kadın ona ismini belli etmeden mektup yazan karilerden birisiydi. Balzak onu zihninde her türlü ahlâkî meziyetlerle süsledi. Ancak maalesef Düşes dö Kastri [Duchess de Castries] Paris’in belki en müşkülpesent, en koket, en mağrur kadınlarından biriydi. Fakat bu fena kadın Balzak’ın (La Düşes dö Lanjeva) [La Duchesse de Langeais] isimli çok güzel bir roman yazmasına sebep oldu.

Balzak Madam dö Kastri [Madame de Castries] ile her nevi alakayı kat ettikten sonra çalışmaya koyuldu. Kendinin de söylediği gibi, (müfrit) bir sa'y içinde adeta benliğini kayıp etti. Şimdi artık 1832 tarihindeyiz. Balzak’ın zekası çok kuvvetli, fakat kalbi perişan bir haldedir.

Bir gün postacı, üzerindeki puldan Polonya’dan geldiği anlaşılan bir kadın mektubu getiriyor. Balzak mektubu açıyor: “Ecnebî Kadın” diye bir imza, yazı ve üslûp itibariyle kibar bir kadın elinden çıkmışa benziyordu. Mektupta ilk eserlerinin çok sevildiği yazılıyor ve son intişar edenlerin bazı cihetleri tenkit ediliyordu. Muharrir, mektuptan ziyade gönderilmesinden mütehassıs oldu. Ruhen çok hassas olduğu için bu mektup onda derin bir tesir bıraktı. Ve derhal (Köy Doktoru) isimli romanının planını çizdi.

Ondan altı yüz fersah uzak bir mesafede bulunan bu ecnebî kadın ilk mektubuyla onu kendine bağlamıştı. Balzak ilk defa olarak ona tedbirli, lirik bir

mektup yazdı. Bu mektubu bir ikinci, bir üçüncü takip etti. “Ecnebî kadın” hâlâ hakiki ismini ifşa etmek istemiyordu. Fakat çok geçmeden kendini belli etti ve işte o zaman aralarında hakiki muharebe başladı.

Balzak derhal ateşleniyor, çünkü çok saf kalpli bir adamdır. Ve az sonra Polonya’daki kadına içini açıyor.

Bu aşk ve bu mektuplar on yedi sene sürmüştür. Bu on yedi sene zarfında ateşin muharrir sevdiği kadını görmek iştiağıyla yandı, tutuştu. On yedi sene içinde onunla, uzun fasılalardan sonra, ancak birkaç defa görüşebilmiştir. Bu kısa randevular Avrupa’nın mühim merkezlerinde vuku bulmuş ve hakikaten çok şairane olmuştur. Balzak onunla daima görüşmek arzu ediyordu. Fakat Paris’te mütemediyen çalışmak mecburiyetinde idi.

1833’te romanlar neşrediyor ve durmadan çalışıyordu. Öteye beriye tam 75 bin frank borcu vardı. Nasıl olmuş da bu kadar azîm bir borç altına girmişti? Bunun sebeplerini burada yazmak uzun olacak. Balzak bütün hayatında daima garip, güzel, yeni bulduğu işlere girişiyordu. Matbaacılık, harf dökümhanesi açmak istedi. Fakat muvaffak olamadı. Daha buna mümasil birçok şeyler onu bu kadar azîm bir borç altına soktu. Ruh ve vücutça ona çok bağlı olan Madam dö Berni [Madame Laure de Berny] Balzak’a kırk bin frank, annesi de bir bu kadar para vermişti. Fakat bu paraları elinden gitti.

Artık (insanî mudhike) namını verdiği eserlerine başlıyordu. Tam bu sırada Hanska ile aralarında muhabere açıldı.

Büyük muharririn, mektuplarında ona aşktan nasıl bahsettiğini görelim. Çünkü, bu aşk onun ilham membaı olacak. Daha ilk mektuplarında Madam Hanska’ya şöyle yazıyordu:

“Siz benim hayatım ve bütün iyi hareketlerimin membaisınız!”

Balzak’ın Madam Hanska’yı severken Madam dö Berni [Madame Laure de Berny]’yi unuttuğuna zahib olmayınız. Madam dö Berni [Madame Laure de Berny] Balzak’ın kalbinde daima yaşıyordu. Hatta Madam Hanska’ya ondan bahsetti. Ölümünden sonra da hatırasına sadık kaldı.

On yedi senede Balzak Madam Hanska’yı yedi defa gördü.

Onu görmeden evvel, ikinci mektubunda şöyle yazıyordu: “Ah, aziz muhibbem! Tanısaydınız her halde kitaplarımdan daha başka olduğumu görürdünüz.

Nuşatel [Neuchatel]’de görüştüklerinden sonra ona en müşfik kelimelerle hitap ediyordu. Nuşatel [Neuchatel]’deki mülakatları çok garip olmuştur. Balzak onu tanımadığı halde araba ile şehre muvasalat ediyordu. Rıhtım üzerinde elinde bir kitap tutan genç bir kadın görüyor, kitabın ismini fark ediyor: Kendi eserlerinden biri! O zaman o kendine has samimiyetiyle ona doğru koşuyor ve bağırıyor: “Hanska!..” O cevap veriyor: “Balzak!” Derhal birbirlerinin kollarına düşüyorlar. Bu sırada onlardan yirmi metre uzakta duran Hanski ihtirazla Balzak’ı selamlıyor ve karısının edebiyata ve edîplere karşı çok fazla bir muhabbet beslediğini görmeye memnun oluyor!

Mösyö Hanski Balzak’ın eserlerini okumuştur. Ve karısının bu büyük muharririn romanlarının tesiri altında kalmasına hak veriyordu.

Paris’e avdetten sonra: “Hanska, dünyanın benim için sakladığı muazzez kadın!” Ve bir sene sonra da: “Mösyö Hanski bu mektupları tabi görmüyor, değil mi?” diye yazıyor.

1834’te Madam Hanska’yı Cenevre’de bir defa daha gördü. Eskiden İsviçre’yi sevmediği halde, sevgilisini gördükten sonra Cenevre’den daha güzel bir şehir bulunmadığını söylüyor ve iki ay sonra ilave ediyordu: “Ben sizi kurun-u nufusda sevenler gibi seviyorum. (Ne garip bir tabir değil mi?) Size şimdi en müşfik kelimelerden bir liste yapacak değilim. Yalnız şunu biliniz ki size: Muazzez kadın, hemşirem, ailem, günüm, gecem, her şeyim... diye hitap ediyorum.”

Petersburg’a gitmesini çok arzu ediyordu. Fakat Mösyö Hanski ölüyor ve Madam Hanska kışı Petersburg’da geçiriyor. Balzak ona kavuşmak ve onu Madam Balzak olmaya teşvik etmek istiyor. Fakat o, bu saadetten kaçmak için sebepler buluyor. Mamafih ona: “Zevceniz olacağım!” diye vaat etmiştir. Fakat seneden seneye başka bir sebep buluyor, işlerinden, kızını evlendirmek için uğraştığından bahsediyordu. Madam Hanska işi savsaklıyor ve zavallı muharrir senden seneye ihtiyarlıyordu. Artık 1833’teki ateşin Balzak, kurûn-ı vustâdaki aşklardan biriyle yandığını söyleyen Balzak, melankolik bir adam olmuştu. Dehşetli sûrette çalışıyor ve Madam Hanska’nın hatıraları arasında gözleri yaşarıyor idi... Onun bir resmi,

elbisesinin kumaşından kesilmiş ipekli bir parça daima masasının üzerinde duruyordu.

Balzak hakiki bir sefalet içindeydi. Borçlarından kurtulmak için durup dinlenmeden çalışıyordu.

Bir gün Madam Hanska'dan soğukça bir mektup geldi. İçinde Balzak'ın bazı fena âdetleri tenkit ediliyordu. Bunun üzerine ona şu satırları yazdı: “Böyle hafifliklere düşmenizi bir türlü anlayamam.”

Madam Hanska aldatıldığını yazıyordu. Balzak şöyle cevap veriyordu: “Acaba kadınlarla düşüp kalkmak için vaktim müsait mi? (Versay) [Versailles]'da güzel bir kadını görmeye gittiğimi yazıyorsunuz. Bunlar hep iftira... Operada bir kadın tanıdığımı da ilave ediyorsunuz. Artık tiyatroya da mı gitmeyeyim? Benim için daha neler söylüyorlar? Güya kumarbazmışım... Ve bunu size söyleyen kim? Yoksa o sizin çaçaron teyzeniz mi? Bu kadını tel'in ediyorum. Bana birisi gelip de: “-Madam Hanska Aleksandr Duma [Alexandre Dumas] ile evlendi.” Dese buna inanır mıyım zannediyorsunuz? Ne için başkalarının sözlerine kulak veriyorsunuz? Âh! Gelin de benim burada ne yaptığımı bir görün! Küçücük masamın üzerine eğilmiş, daima yazıyorum... Biliyor musunuz, dün oturduğum koltuk altımda kırıldı. İkinci defadır ki başıma geliyor. Bu hafta yine günde 18 saat çalıştım...

[Mâ-ba'dı 12.sayfada]

[Beşinci sayfa “Balçak”tan mâ-ba'd]

Sevgili muhibbem, bende Napolyon'un enerjisi var. Fakat borca tereddîye düşmüş bir enerji...”

Balzak son dakikada, ölümünden beş ay evvel, Madam Hanska ile evleniyor. Evlendiği zaman dostlarına bilhassa Doktor Nâkâr isminde birisine yazdığı mektup hakikaten görülmeye şayestedir. Bu mektup şimdi doktorun vârislerinden bir zatın elindedir.

18 Ağustos 1850 tarihinde Hugo yemek masasına otururken Balzak'ın hâlet-i nez'de olduğunu haber aldı. Yanında o akşam yemeğe davet ettiği Türk sefiri vardı. Hugo, özürler dileyerek misafirini bıraktı ve yemek yemeden büyük muharririn evine koştu. Viktor Hugo [Victor Hugo] gördüklerini şöyle anlatıyor:

“Hâlet-i nez'de bulunan Balzak'ın baş ucunda ihtiyar annesinden ve bir hizmetçiden mâ-ada kimse yoktu. Zevcesi Madam Hanska, orada bulunmuyordu.”

Belki Balzak'ın baş ucunda uzun zamandan beri beklemiş olan Madam Hanska o sırada dinlenmek için dışarı çıkmıştı.

Geç vakit Hugo evine döndü. Ve gece yarısı Balzak ebediyen gözlerini yumdu.

Büyük romancının tam on yedi sene sönmez bir aşkla sevdiği Madam Hanska'nın can verirken onun yanında bulunduğunu ispat edecek hiçbir delil yoktur.

Balzak Fransa'nın yetiştirdiği en büyük romancıdır. Eserlerinde ölmez tipler yaratmıştır. Ölümünden bir gün evvel:

“- Biyanşon [Bianchon]'ı çağırın!” diye bağırması.

Biyanson [Bianchon], Balzak'ın (Deba Guriyu) [Le Pere Goriot] isimli şaheserinin içine koyduğu meşhur bir doktordur. Can çekişirken bile onu hatırlıyor. Çünkü koca muharririn yaşattığı tipler hakikaten etten, kemikten yaratılmış kadar canlıdır.

Ömer Bedrettin Uşaklı

ARABACININ ŞARKISI

[Yaşar Nabi Nayır, S.2, 1928, s.6]

-Onların Şarkıları-

Yollar önümden kaçar, yollar arkamdan gelir;

Karşımda ulu dağlar heykel gibi yükselir.

Burada kim var benimle yarışmak isteyen, kim?

Kırbacım benden azgın, bense ondan hovarda,

Önümde siper olan dağlara seslenirim:

“Varda! Çiğnenirsiniz, yolda durmayın, varda!”

Kâh bir keçi yolundan süzerim kuş bakışı
 Yanımda geniş ve sarp inen bir uçurumu,
 Kâh iki siyah hatla yere mıhlarım kışı...

Zayıf vücutlarından ter akar seller gibi,
 Kişner, aç beygirlerim: “Bir damla su!” der gibi.
 Yarabbim bu ovalar gözlerinden kurumu?

Yaz, alnımdan dizime sızarken damla damla,
 “Menzile varamadın, derim, yine akşamla”
 “Bu gece de Allah’ın kuş uçmayan çölündeyim.”

“Gam yeme arabacı! Gam yeme arabacı!
 Bırak artık elinden o can yakan kırbacı,
 Ser altına kederi yatak gibi bugün de!”

Yaşar Nabi Nayır

GÜLEN UŞAKLAR

[Sabri Esat Siyavuşgil, S.2, 1928, s.7]

Nar gibi bir ocakta çevrilen av etleri.
 Taş duvarlarda bir dev oynatan meşaleler
 Getiriyor uşaklar gül dolu sepetleri.

Altın örmeli kaplar, gümüş savatlı kaplar...
 Doldu her uzatılan kadehe birer birer
 Taze bir çocuk kanı gibi serin şaraplar.

Kadınlar çıkarırken sadepli nalınları,
 Bir şamdan sükûnetiyle bekleyen uşakların
 Yanıyor alev alev çizgisiz alınları.

Mademki hiç dinmiyor içlerindeki yara,
 Bir harabe üstüne doğarsa güneş yarın
 Ne olur uşaklara, ne olur uşaklara?

Bıkınca beklemekten elde şarap tasıyla,
 Tavan yıkılır gibi sofraya döküldüler
 Dağ başında aç kalmış bir kurt iştihasıyla.

Ancak ucu demirli bir kamçı böyle şaklar:
 Kırık mumlar önünde avulur gibi güldüler
 O gün davetlilere kan dağıtan uşaklar!..

Sabri Esat Siyavuşgil

NAMIK İSMAİL BEY İLE MÜLAKAT

[İmzasız, S.2, 1928, s.8-9]

Geçen hafta yarım kalan mülakatımızda size yeni resim cereyanlarından bahsediyordum. Bu bahiste biraz daha tevakkuf edelim. Çünkü yeni sanat, o güne tesadüf eden her mukavemeti kırarak sanat dünyasını istila eden bir cereyandır. Bu cereyana lazımgelen ehemmiyeti vermemek, onu görmemek, inkar etmek imkânsızdır. Bin bir şekilde tezahür eden bu cereyan nedir? Her şeyi bir kaideye rapt etmeyi sevmemekle beraber bu hareketle içtimai hayatın umûmi hareketlerinde müvazilik ve münasebet görüyorum. Bence yeni sanat, sanatın demokratlaşması, umûmileşmesidir. Eskiden, yani klâsik sanatı zamanında, sanatkâr olmak için

sanatkâr ruhunu haiz olmak kâfi değildi. Bu ruha, klâsisizmin esasen manasında mündemic olan teamül, kaide, mazi ve hâl ile rabitaları, tekniği, mağrifeti senelerce talim etmek lazımdı. Bu talim devri, genç ve ateşli ruhu ekseriya ihtiyarlatır, soğuturdu. Şimdi yeni sanatta tedkik yoktur, kaide yoktur, teamül yoktur. Hisseden herkes derhal ifadeye geçebilir. Bundan dolaydır ki binlerce yeni ressam vardır. Ve bu binlerce yeni ressamın hepsi ayrı ayrı muhtelif tarzlarda çalışmışlardır. Yalnız klâsik sanatı gibi umûmi ve hissî müşareket kaidelerine bağlı olmadıkları için bu yeni sanatkârların anlayıcıları ufak birer zümreden ibarettir. Bize resimde yeni sanatı ilk getirenler muhitinden geçen sene avdet eden ulu ve zeki beylerdir. Bu gençler Hofman [E.T.A. Hoffmann]'ın şakirtleridir. Bunların tabiatı görmek hususunda uzun, müdellel nazariyeleri vardır. Fakat Hofman [E.T.A. Hoffmann]'ın talebesi olmayan ne kadar yeni sanatkâr varsa hepsinin de ayrı ayrı nazariyeleri vardır. Şu halde siz ki genç şairsiniz, niçin resim yapmıyorsunuz? Usul bilmenize lüzum yoktur.

Hissediyorsanız derhal başlayınız. Boyamanın ufak müşkülâtının verdiği meleke ile kendinize bir teknik ve bir de nazariye peyda edersiniz. Ben maalesef sizdeki şeraiti haiz değilim. Çünkü resimde safiyetim kalmamıştır. Öğrendiğim birçok şeyler vardır ki unutabilmeliyim. Saf ve acemi bir resim siz tabi olarak yaparsınız, fakat ben ancak taklit ederek yapabilirim. Şimdi Fransa'da fevkalade muvaffakiyetler kazanan yeni bir ressam, (Griçenko) [Aleksis Griçenko] isminde bir Rus, muhacir olarak burada bulunuyor. Bir gün ressam arkadaşlarımızdan birisi, sanatkârın çarpık resimlerine bakarak "Peki siz doğru bir resim de yapabilir misiniz?" diye dormuştu. (Griçenko) [Aleksis Griçenko] da "Allah göstermesin... Doğru resim yapmasını unutmak için on sene çalıştım." Diye cevap vermişti. Bakınız, bizim hiç olmazsa unutmak için on sene çalışmamız lazım. Fakat resim yapmayı esasen öğrenmemiş olan sizler niçin duruyorsunuz?

Mamafih her ne pahasına olursa olsun, yeni ve orijinal olmak kaygısıyla, dâhî, sanatkâr, mecnun ve modacıdan mürekkep olan bu coşan ve hurûşân kafiye artık sükûnet gelmeye başlamıştır. Bu hareketin pîri ve alelmdârı olan (Pikasso) [Pablo Picasso] füturist, kübist, dadaist velhasıl bütün istli tarzlardan geçtikten sonra

şimdi klâsikten daha geri olan akademik tarzında “enfer [انفر]” resim yapmaktadır. Gayri her tarafta saf ve sade resme avdet başlamıştır, bu cinnet fırtınası geçmiştir.

Sanat hayatının bu büyük ihtilac ve raşesini kendi kendime izaha çalıştığım zaman şöyle bir vasıf görüyordum. Sanat tekrar hayata ve sanayiye iltisak etmektedir. Resim ve heykeli Mısırlılar, Yunanlılar hatta Rönesans sanatkârları hiçbir zaman müstakil resim ve heykel olarak yapmadılar. Bunlar mimarının, sanayinin, hayatın bir ihtiyacına tekâbül etsin için yapılırdı. Ancak on sekiz ve on dokuzuncu asırlardadır ki müstakil bir nevi tablo ve müze sanatı peyda oldu. Ve kökünü hayata, ihtiyaca istinat ettiremeyince esasen piç olan bu sanat kurudu, öldü. Yeni sanat şimdi hayata doğru yapılıyor. Evimize girerek eşyamızı değiştirerek ehli ve hayatdâr oluyor. Bu bahsi fazla uzattığımı hissediyorum. Fakat ne bais var, maksadımız zaten bir sanat hasbihali değil midir? Sanatın bir zî-hayat gibi yaşadığını ve her yaşayan gibi daima tebeddül ve inkişaf ettiğini kabul ettiğim için kendi hesabıma fikren tamamıyla yeni sanata dost olmakla beraber maalesef ifade vasıtam, sanat terbiyem eski olduğu için mukabil karargâhta bulunmaktayım. Mamafih biz de klâsik sanat vücut bulmadıkça yeni sanatın teessüs edebileceğine kâni değilim.

Şimdi size resmimizden bahsedeceğim. Bizde resmin edebiyat, musiki ve hatta tiyatroya nazaran, hususiyeti vardır: O da ananesi, mazisi olmayışıdır. Bundan dolaydır ki yarım asırdır memleketimize giren garp resmi, şimdilik tamamıyla taklit vaziyetindedir. Mamafih bu bir zarurettir. Rusya’da sanat hayatı garbı tamamıyla taklit ederek başlamıştır. Taklit edilen yabancı sanata memleket hassasiyetinin zamanla aşılmasıdır ki milli resim sanatını vücuda getirecektir. Esasen bence sanatta milliyet bir gaye değil bir neticedir. Sanatın samimi olması bir şarttır. Böyle olunca, samimi eser, sahibinin makesi olacak ve hayatımız, ne kadar milli olursa, sanatımız da o kadar milli olacaktır. Bu itibarla bugünkü sanatımıza bakarsak hayatımızı görebiliriz.

[İmzasız]

PORTRE

[Kenan Hulusi Koray, S.2, 1928, s.10-11]

Karyolanın sabun ıtrı veren beyaz örtüleri içinde, kalaylı kaplarda şıkırdayan sular gibi bir vücut yatıyor... Ve abajur sanki bir portakal.

Kırmızı bir portakal ki görünmez bir el ile içinde sıkılmada...

Göğsünden vurulmuş kanaryaların rengini andıran kabukları, ziya haline gelmiş usaresini, donuk bir şeffaflıkla damla damla sızdırıyor.

Ve o, karyolanın sabun ıtrı veren beyaz örtüleri içinde, kalaylı kaplarda şıkırdayan bir su...

Eğer onun güzelliğini yudum yudum içmek, perde perde seyretmek istiyorsanız hiç ses çıkarmadan geliniz...

Zira, uyandığı zaman tabiatının nasıl olacağını bilmiyorum.

Bazen, çakıl taşlı yataklarında sakın akan bir deredir. Bazen, bir köpüklü şelale...

Bazen, bir kuş tüyü hafifliğiyle esen rüzgâr içindedir. Bazı şimşekler ve bazı fırtınalarda...

Kaç gün ve ne kadar zaman, sık defne yaprakları arasında damla damla süzülen olgun bir ay ziyasıyla, sükûn içinde gözüken sathına, esrarlı ürpermeler nakşolan hüviyetine nüfûz etmek istedim. Bazen, gümüş birer saç iğnesini andıran cilalı parmaklarına yine bir gümüşlü zincir bağlarken, vücudunda bir mayıs gülünün serin rayahasını duydum ve bazı keskin ıtrılı bir karanfil...

O, bazen, kalbe huzur ve sükûn veren taze bir sabah rüzgârıdır. Bazı şimşek ve bazı fırtınadır.

Onun güzelliğini yudum yudum içmek, onun sesini, porselen bir vazo içinde çalınan bir keman gibi dinlemek, onun vücudunu, mermer bir oluktan şırıltıyla boşanan köpüklü bir su haliyle yakından ve ta yakından görmek ve duyamamak... Ah!.. Duyamamak.

Bazen, kokladığı bir gülü fırlattığı zaman olur. Uzun, siyah kirpiklerin, siyah, keskin, mücella bir kılıç gibi süzerken:

-Al! Diye emreder.

Bazen, fırlattığı bir gülü yerden (Al...) diye emreder. Ve bazen, ince sakını dişleriyle ısırıldığı bir goncayı dudaklarıyla verir.

Parlak ve cilalı derisi altında, hayatın bir kalp gibi attığı hüceyreler, nerede, ne zaman olursa olsun bir vals havasıyla taşar ve endamı iskarpinler ucunda yükselirken, bir şeyin bağrınızda sıcak bir temas, sıcak bir hazla eridiğini duyarsınız...

Bu kesik ve itinalarla taranmış saçların güler yüzünü, bir bahar tazeliğiyle o kadar içinizde bulur, o kadar kalbinizde hissedersiniz ki damarlarındaki kan, görünmez bir süngerle katre katre emilir ve katre katre içilir...

Onu nerede gördüm. Nasıl, niçin gördüm. Onda nasıl bir büyü, nasıl bir sihir, nasıl bir kudret var ki, sathına vakit vakit esrarlı ışıklar nakşolan ruhunu anlamak istediğim zamanlar yine esrar içinde kapandı. Ve her defasında bir parça daha hiçbir şey anlayamayarak zebun ve muzmahill döndüm.

Ve sathında vakit vakit esrarlı ışıklar ürperen ruhuna nüfuz ettiğim bazı zamanlar içinde bir yara gördüm.

İçinde bir yara gördüm ki, sıcak kanları, vurulmuş bir ilahın kanı gibi sükûn ve tevekkül ile damla damla sızıyordu. Fakat sustum.

Ve bu sükût, içinde vurulmuş kahramanın yarasına karşı duyduğum ilk ve son hürmetti.

Fakat bazen, kalbe verdiği sükûtu yine kendi kasırgalaştırır. O zaman... Çok sevdiğim kesik ve itinalı taranmış saçları uzun olsaydı eğer, onları boynuna dolar ve onu kendi saçlarıyla boğardım.

Bazen çakıl taşlı yataklarında sükûn içinde bir deredir. Bazen, bir köpüklü şelale...

Bazen, esen rüzgârdır. Bazı şimşek ve bazı fırtınadır.

Eğer onun güzelliğini yudum yudum içmek, perde perde seyretmek istiyorsanız hiç ses çıkarmadan geliniz. Zira, uyandığı zaman, tabiatının nasıl olacağını bilmiyorum.

Eğer onun güzelliğini yudum yudum içmek, perde perde seyretmek istiyorsanız, bir mabedin somaki mermerlerinde ateşli bir yaz günü dinlenen güvercinleri ürkütmemek için nasıl geliyorsanız yine öyle geliniz.

Zira, uyandığı zaman, tabiatının nasıl olcağını bilmiyorum.

Onun güzelliğini yudum yudum içmek, onun sesini porselen bir vazo içinde çalınan bir keman gibi dinlemek, onun vücudunu, mermer bir oluktan şarılıyla boşanan köpüklü bir su haliyle yakından ve ta yakından görmek ve duyamamak...

Ah!.. Duyamamak.

Kenan Hulusi Koray

O BÂD

[Cevdet Kudret Solok, S.2, 1928, s.11]

Şu uzun hiçkırıklar hapsolan sularındır!
Sanki, üryan bir kadın açıyor perdesini:
Sabah, tül perdelerde görünen bir kadındır...

Kilitli odalarda kızlar şarkı söylüyor,
Dinle şairim dinle sevdiğinin sesini:
Kilitli odalarda kızlar şarkı söylüyor...

İşittim panjurundan ufka vuran şarkını,
Bir acı iz bıraktı bu figanın içimde:
Bıçağı kaybolursa da yerinde yaşar kını...

Hapsedilen suların farkı ne böyle senden?
Dudaklarım kesildi, bak, daha bir içimde:
Sanki içtim sesini kırık bir porselenden...

Cevdet Kudret Solok

TİYATRO BAŞLAMADAN

[Sabri Esat Siyavuşgil, S.2, 1928, s.11]

Her gece, çevrilmeden kapılar ahaliyle,
İçinde hareketsiz, ölü kuşlar bulunan
Bir müzeyi andırır tiyatro, bu haliyle.

Hava, ıslak bir telin üstünden çıkan sestir.
Localar, ışıkların böyle yandığı zaman,
Bir yaz günü, balkona konmuş birer kafestir.

Duyulur hafif ayak sesleri, mırıltılar,
Kadife perdelerin kapadığı sahneden.
Piyanonun üstünde dolaşır pırıltılar...

Bu, dâhîlere mahsus cevizden bir tabuttur;
Şehadet parmağıyla Rabb'ı işaret eden
Mumlar, iki kolunu koparmış birer puttur.

Ölü çocuklar uyur keman kutularında;
Viyolonsel, bir kitap okuyan kadın gibi
Notaya kapanmıştır perdenin kenarında.

Tavanda, avizeyle kol kol uçan melekler,
Eğer gelmezse böyle saatlerce sahibi
Cilalı fülütlere doğru süzülecekler.

Duvarlarda şekil alır esnemek ihtiyacı;
Erkenci bir müşteri koltuğunda uyuklar.
Vurur bir çalar saat sekizi acı acı.

Boşluk bir havuz gibi halkalarla açılır.
 Dünkü yorgunluğunu dinlendirir koltuklar;
 Çivilenir sahnede bir dekor ağır ağır...

Sabri Esat Siyavuşgil

BENİM AKŞAMLARIM

[Ziya Osman Saba, S.2, 1928, s.14]

Bütün gün sokaklarda sürünen ıstırabım,
 Artık, yorgun bir anne olur da akşamları,
 Diz dize otururuz sürmelenince kapım.

Odamın, dışarıyı gözetleyen camları,
 Siyah bir mürekkeple boyanır yavaş yavaş,
 Üstüne bir ay çizer bir Japon sanatkârı.

Ellerim buzlu suda, elimde serin bir taş.
 Aynalarda can verir mehtaptan bir kelime:
 Sanki loş kuyulara süzülür bir damla yaş.

Vücudumu yatakta bekleyen ecelime,
 Takatsiz adımlarım yaklaşır sinsî sinsî.
 Şimdi, uzak bir başı araştıran elime.

Hırlayarak sürünür siyah bir pisi pisi!..

Ziya Osman Saba

AKŞAM

[Cevdet Kudret Solok, S.2, 1928, s.15]

Evimin kapıları baştan aşağı demir,
 Zemini kıpkırmızı bir tuğla döşelidir;
 Burada yalnız ben varım, bir de onun gölgesi...

Omzundaki pelerin topuğuna kadardı,
 Benim de üzerimde kızıl bir manto vardı,
 Ve tuğla üzerinde her iki ayak sesi...

O, bir iki portakal soydu ayak ucumda;
 Ben, eski şarabımı içtim iki yudumda
 Kalın ve kıpkırmızı toprak bir tas içinden...

Durdum eli dizimde, kafam taşaya dayalı,
 Tuğlanın üzerinde ezdim bir portakalı,
 Kıpkızıl bir turuncu sıktım avucumda ben....

Cevdet Kudret Solok

NATALYA DAVIDOVNA [NATALIA DAVYDONA]

[A.Gaffar, S.2, 1928, s.13-15]

-Rus Edebiyatından:-

-A.Kuprin [Aleksandr Ivanovich Kuprin]'den-

On altı seneden beri asilzade kızlar enstitüsünde sınıf muallimi idi. Gerek müdire, gerekse diğer bütün mâ-fevklerinin müstesna hürmet ve takdirlerine mahzar olmuştu. Pedagojideki vukûfundan, vazifedeki hulûsundan ve uzun senelerle

jazandığı tecrübesinden dolayı onu herkes sayardı. Her gün akşam çayından sonra samimi hasbihalde bulunmak üzere müdire tarafından kendisine hususi bir imtiyaz verildiğine dair bir şayia vardı. İşte bundan dolayı diğer sınıf muallimleri onu sevmezlerdi. Ondan çekinir, kaçarlardı.

Bu kuvvet karşısında enstitü titrerdi. Sınıfı, ahlâk ve muvaffakiyet itibarıyla daima diğer sınıflara numune-i imtisal olurdu. O, bütün bunları, hiç bağırıp çağırmadan, kimseye ceza vermeden, hatta çocuk velilerine, mektep idaresine şikayet etmeden yapmaya muvaffak olurdu. Soğuk ve keskin bakışlarında bir hakimiyet vardı. Sesinin sakin âhenginde emniyetbahş bir kudret hissedilmekte idi. Ele avuca sığmayan mektep talebesi bile kadın muallimlerden yalnız ona uygun bir lakap takamamışlardı.

Enstitüye altın madalya ile ikmâl etmiş, yine enstitüde sınıf muallimi olarak kalmıştı. Ne çocukluğu, ne mazisi, ne de en masum bir enstitü macerasına benzeyen bir şeyi vardı. Sanki dünyaya yalnız sınıf muallimi olmak için gelmişti.

Güzeldi. İnce hatlı kumralımsı esmer bir yüzü vardı. Biraz veremli çehresini andırdığı için erkeklerin çok hoşuna giderdi. Endamını bütün enstitü kıskanırdı. Kimse, ona kur yapmaya cesaret edemezdi. Çünkü bütün varlığını çocukların terbiyesine hasreden bu kızı, en ufak bir hafiflikle müteessir edeceklerini düşünerek ondan çekinirlerdi. Hatta enstitüsün meşhur mütevellilerinden birisi ona “hiç değişmeyen nöbetçi” namını bile vermişti. Filhakika günlerinin yirmi saatini vazifesine tahsis ederek ancak dört saatini uyku ile geçirirdi. Lakin bazı geceler yatağından kalkar, her zamanki gibi dar korsesi, bütün düğmeleri iliklenmiş resmî elbisesiyle ayaklarının ucuna basarak yatakhane dolaştığı olurdu. Bir kuş yuvasını andıran sınıfının hiçbir şeyi gözünden kaçmazdı. Sanki bütün fenalıkları daha rüşeym halinde iken okumak kudret ve kabiliyetine malikti.

On altı senelik memuriyet hayatında ancak bir defa uzun bir mezuniyetten istifade etmişti. Fart-ı meşgaleden kaybettiği sıhhatini yeniden kazanmak için doktorların tavsiyesiyle dört ay Odesa banyolarına devam etmişti. Bundan başka hiçbir gün enstitüyü terk etmemişti. Yalnız ara sıra, o da iki üç ayda bir olmak üzere, cumartesi-pazar gecelerini halasının evinde geçirirdi. Halası şehrin en ücra bir

yerinde otururdu. Senelerden beri mübtela olduğu amansız bir hastalık bu muhterem kadıncağızı yatağa düşürmüştü.

Natalya orada kaldığı geceler, uykusuzluktan muzdarip, hırçın, sinirli halasının yatağının başı ucundan ayrılmazdı ve sabahleyin erkenden sınıfıyla birlikte ayinde bulunmak üzere enstitüye dönerdi. Ayinden sonra müdür makamına çıkar, ibadetten dönen bütün sınıf muallimleri yanından geçerken onu hürmetle selamlardı. İşte bu sırada müdire başıyla işaret ederek Natalya Davidovna'yı yanına çağırırdı:

-Halanız nasıl, kızım?

Natalya içini çekerek minnet dolu bir nazarla âmirine cevap verirdi:

-Onu ancak Cenâb-ı Hakk kurtarabilir, prenses...çok ıstırap çekiyor.

-Niçin kendisini yalnız bıraktınız?

-Vazifemi ifa için geldim, prenses...

-Fakat sen de hasta gibisin!

-Halam bütün gece gözlerini kapamadı...

-Zavallı çocuk, sıhhatinizi kaybediyorsunuz. Hemen gidip istirahat edin.

Şimdi size çorba ile şarap gönderirim...

Filhakika böyle günlerde Natalya Davidovna'nın hali bir hastaninkinden farksızdı. Gözleri o kadar çukura kaçmış, etrafı morarmış, yüzü sararmış, dudakları kurumuş ve çürümüş olurdu ki, ağır bir hastalıktan kalkmış veya sarhoşluktan gözlerini henüz açmış zannedilirdi.

Fakat gariptir ki Natalya Davidovna'nın hiçbir halası yoktu. Daha garibi şu ki on altı sene zarfında, bu hususta kimsenin aklına en ufak bir şüphe bile gelmemişti.

İki veya üç ayda bir, cumartesi akşamı, ayinden sonra Natalya Davidovna müdirenin yanına çıkar ve nezaketle:

-Halama gitmeme müsaade eder misiniz? Derdi.

-Tabi yavrucuğum, tabi... Yalnız kendinizi çok yormayınız.

Natalya Davidovna, gençliğe has yorgunluklarla derin bir uykuya dalan yuvasını dolaştıktan sonra enstitünün kapısından çıkardı. Çıkarken hademelerle kapıcılar hürmetle selamlarlardı.

Mektebin çitinden epey uzaklaştıktan sonra cebinden kalın, siyah bir peçe çıkarıp yüzünü kapayınca tamamıyla değişirdi. Artık ona bir koket, bir maceraperest, iyi bir mağaza dikişçisi yahut herhangi bir meslek erbabı denilebilirdi; fakat iyi ve ciddi bir sınıf muallimi olduğu akla gelmezdi... Laubali, pervasız bir yürüyüşle, hem de yüzlerce erkeğin mali olmaya alışkın bir kadın gidişiyle sallana sallana yürürdü. Yolda tesadüf ettiği erkekleri başıyla takip eder, dokunanlara davetkâr bir surette gülerdi; fakat daima ihtiyatlı davranarak tanıdığı insanlara karşı müteyakkız bulunurdu.

Güzel endamı, erkekleri teshir ederdi. Bununla beraber en azılı zenparelerin bile elinden kurtulmasını bilirdi. Bütün tekliflere başıyla menfi cevap verirdi. Bazen pek kötü, hatta en hayasızcasına bağırarak sarhoşlardan kurtulmaya muvaffak olurdu... Arardı... Uzun tecrübesi, esrarengiz bir dişinin yanılmaz sevk-i tabiisi, arkasına takılan yüzlerce harîs çehreleri arasından işine yarayacakları seçmek melekelerini ona kazandırmıştı. Bakışları, alt çenesinin vahşi profili, beyaz ve küçük dişlerinin yırtıcı tebessümü ve yürüyüşü ile bir (مهسالين) olan o, muhteris, şehvî, azgın erkekleri yüzlerinin çizgilerinden anlar, seçerdi. Güzel, boylu poslu olanları intihab ederdi; fakat kıyafetlerine karşı tamamıyla lakayt idi. Seçtiği adam bazen bir ihtiyar, bazen kanbur, bazen henüz erkeklik çağına basmış bir Askerî İdadisi talebesi olurdu. Gözüne kestirdiği kurbanlarının elinden kurtulmasına imkân yoktu; zira kolunun güya tesadüfen çarpması, gözlerinin âni ve seri süzülüşleri, sesinin birtakım sokak tabirlerini söylerken aldığı âhengi, kim olursa olsun, nu kendisine yaklaştırmaya mecbur ederdi. Birbirleriyle anlaşmak isteyen iki adamın –ister bunlar sokakta birbirlerine tesadüf etmiş olsunlar- arasında, esrarlı, gözükmez bir bağ vardır.

Natalya Davidovna bu suretle beğendiği erkeği, şehrin en ücra bir mahalindeki fena tanınmış kirlili bir otele götürürdü. Orada, bütün gece durup dinlenmeden, ancak şeytânî muhayyilesinin icat edebileceği bir zevkle kendisini âşıkına teslim ederdi. Bu tesadüf arkadaşlarını, sabah karşı yorgunluktan bîtap halde derin bir uykuya daldığı sırada, o, silkinerek yataktan fırlar, giyinir, bütün otel masraflarını tediye eder ve bir arabaya atlayarak enstitüye yetişmek için istical

ederdi. Tekerrür eden her temastan sonra o kadar yalvardıkları halde ikinci bir randevu vermezdi.

Bir defasında gözdesi bir asker olmuştu. Yaşlı, şişman bir adamdı. Galiba Erkân-ı Harp ketebesindendi. Kânûn oldu. Sabah karşı, ortalık ağardığı ve pencerelerin gölgesi perdelerle aksettiği bir sırada, asker onun çılginca okşamalarından fevkalade heyecana gelmiş, kucaklamış, başını da göğsüne dayamıştı. Ansızın gözleri kaydı, hırıldadı ve hareketsiz kaldı. Neye uğradığını sormaya vakit olmadan vücudu soğudu. Natalya korkudan öyle bir feryat kopardı ki otelin hizmetçisi kapıyı kırarak içeri girdi.

Yarım saat sonra zabita ile müstantik de geldi. Müstantik yaşlı, akıllı bir zattı. Natalya'yı derhal tanıdı, zira her perşembe günü kızını ziyaret ederken onu, enstitüsünün kabul salonunda görürdü. Binaenaleyh meseleyi örtbas etmek istedi, fakat Natalya'nın hicapsızlığı onu son derece müteessir etti. Natalya çıplak vücuduna sarılan ölünün dehşetinden donup kalmıştı. Enstitüdeki vaziyetinin nasıl olsa mahvolduğunu bildiği için işi büsbütün çıplaklığa, hayasızlığa vurmuştu. O kadar ki müstantiğin karşısında bile sade bir damla duruyordu.

Ağzında fırketesi, çıplak kollarını arkaya atarak uzun saçlarını toplarken müstantiğe:

-On altı sene zarfında nasıl olup da kimsenin ufak bir şipheye bile düşmediğine hayret ediyorsunuz, değil mi? Dedi. Ah! Bir bilseniz, bu, bana ne büyük bir zevk veriyordu! İnanır mısınız, bazen odamda yalnız başıma kaldığım zamanlar bunları düşünerek gülmekten katılıyordum. Hemen hemen mukaddes bir insan gibi geçinmek, geceleri zevk ve sefahat sürmek... Bundan daha cazip ne olabilir! Bakın bunu size söylüyorum! Bu gibi gizli zevkleri siz erkekler bizden daha iyi bilirsiniz ya... İnanır mısınız! Odesa'ya banyo yapmak için değil de, doğrudan doğruya çocuk düşürmek için gittiğimi kimse aklına bile getirememiştir.

Müstantik dehşetle karışık bir tecessüsle onun yüzüne bakıyordu. Hayretle sordu:

-Peki, tanıdıklarınızdan birine olsun tesadüf etmediniz mi?

Natalya bir kahkaha attı.

-Hayır, dedi, bir eser-i talih olacak ki kimseye tesadüf etmedim. Mamafih bence hepsi birdir. Tesadüf etsem bile katiyen endişe etmezdim. Olsa olsa ona da, beni takip etmesini teklif ederdim. İş de bu suretle kapanıp giderdi! Şimdi siz söyleyiniz, ey muhterem aile sahibi... Billhassa siz söyleyiniz, bu kadar leziz bir teklif sizi bile arkamdan koşturmaya kâfi gelmez miydi, zannediyorsunuz? Ha, ne dersiniz? Herhalde mektepteki iffetime dair kızınızdaki kâfi malumat almışsınızdır!

Sonra tarağını saçına ilişti ve koltuğa gömülerek ilave etti:

-Enstitüdeki eşya ve evrakımı almak için lütfen bir adam gönderiniz. Sonra, karnım da aç, bunun için de ayrıca teşebbüste bulunmanızı istirham ederim.

Mütercimi: A.Gaffar

ON BEŞ GÜNDE

[Yusuf Ziya Ortaç, S.2, 1928, s.16]

Ashâb-ı Kehfin yatak odasında dönen edebiyat âlemimizde ansızın bir rüzgâr esti, bir pencere açıldı, bir kapı aralandı ve ayak sesleri, konuşmalar duyuldu.

Bir yandan, Reşat Nuri gibi haklı bir şöhretin etrafında, intihal dedikoduları devam ederken, bir yandan da alay köşkünde toplanan, adedi dokuz yüz ile kırk arasındaki üdebamız, birlik teşkiline çalışıyorlar.

İkdam'ın ilk sayfasında, her sabah, güneş vurmuş bir elmas gibi parlayan Ahmet Haşim imzasına, Milliyet, Yakup Kadri'nin "Sodom ve Gomore" isimli asıl şiiriyle mukabele ediyor. Cumhuriyet, haftalık bir edebî sayfa açtı. Vakit, münekkit Refik Ahmet Bey'in tarz-ı cedid tenkitleri ve şair Derdment Bey'in tarz-ı atik şiirleriyle yine edebiyat için çalışmakta...

Hayat mecmuası, sayfalarında, şiire ve sanata daha çok yer vermeye başladı. Resimli Ay'da Abdülhak Hâmit eserlerini nasıl yazdığını anlatmakla merakımızı söndürüyor. Abdullah Cevdet Bey'in İçtihat2'ında ise, Zeki Megamiz Bey'in

Ebu'lala-i Elmir [Ebu'l-Âlâ-i Maarri] hakkındaki derin makalelerinden mâ-âda, her mısraı Sanayi-i Edebiyye'den birkaç misal olan, kendi kıtalarını da okuyoruz.

Haydi, hüsn-i tefeül edelim: Bu hararet, Meşale'nin yedi dilimli alevinden geliyor!

İşte, masamın üstünde, Hayat'ın seksen dördüncü nüshası... Yapraklarını çeviriyorum. Celal Sahir Bey'in bir şiiri:

Rüzgârla baş başa!

Nerden geldin, rüzgâr? Bu ne

Keskin yasemin kokusu?

Doğrusunu söylesene:

Yâr evinden geçtin yine!

Söyle: Rahat mı uykusu?

Söyleme, rüzgâr söyleme!

Tahammülüm yok eleme.

Abdülhak Hâmit'in muasırı, Tevfik Fikret'in kalem arkadaşı, fecr atının reisi, Milli edebiyatçıların da hocası olan Celal Sahir Bey üstadımız, hâlâ bir teline beyaz düşmemiş uzun saçlarıyla, sinn-i buluğa henüz basmış bir genç şair gibi, yana yakıla, yârin kokusunu getiren rüzgârdan, onun gül yanaklarından, pembe kulaklarından, hepimizi hasetten çatlatacak bir hararetle bahsediyor.

Bu mucize karşısında, adeta edebiyatta voronof aşısına inanacağım geldi!

İkinci şiir, Ömer Bedrettin Bey'in... İlk manzumeleri yeni bir ümit olan bu genç, son eserlerinde, yolunu şaşırılmış bir âmâ gibi aranmaktadır.

Sabri Esat'ın Akşam isimi şiirini de birkaç güzel mısraına rağmen, bu imzanın üstüne gördüğümüz diğer yazılar kadar kuvvetli bulmadım. Bilhassa yeni bir kafiye olan "Garipleşme" ile "Çeşme"yi bir eserinde daha kullanmıştı...

Halit fahri, Fahişenin Kitabesi'nde:

Ey kadın!

Günahından boynuna bir kürdanlık takaydın,

Dünya hazineleri yetmezdi pahasına!

Diye büyük büyük sözler söylüyor... Ah! Eski meslektaşım, hâlâ farkında değil misin ki, artık bu iş bizden geçti!

Necip Fazıl Bey'in "Otel Odaları" isimli şiirine gelince, Meşale'de neşredilmek üzere bize sattığı bu yazıyı, Hayat sayfalarında görmekte mütehayyirim.

Hayretim, mütalaa beyan etmeye takat bırakmadı ki....

Yusuf Ziya Ortaç

EDEBÎ ESER BİR VESİKADIR

[Ahmet Haşim, S.3, 1928, s.1]

Edibin en çirkin tarafı (ediplik), şairin en çirkin tarafı (şairlik)tir. Sirklerde cambaz, her takla attıktan sonra halkı calı bir tebessümle selamlar. Bu, cambaz tebessümüdür. Edibin de böyle meslekî bir tebessümü var. Kalem mahsulatının büyük kısmını, saf ruhlara sevimsiz gösteren işte şair ve edibin bu çehre takallüsüdür.

Birçok yazılar, sahiplerinin ruh çehresini gösteren bir (enstantane) olacak yerde itinalı bir poz fotoğrafıdır. Belli ki eser sahibi, karının karşısına çıkmadan evvel, yüzünün fazla kıllarını cımbızla yoldurmuş, saçlarını boyatmış, bıyıklarını yontturmuş, gözlerine bir bakış, dudaklarına bir tebessüm vermiş ve kendine münasip gördüğü şu veya bu vaziyeti almak için uzviyetin tabii ve mutad hatlarını zorla diğer bir nizama ram etmiş.

İşte tahta gibi ses vermeyen bir cümle-i asabiyeden âhenkler çıkartmak isteyen ebkem bir uzviyet!

İşte muhayyilesinin kâğıttan süsleriyle bir bahar bahçesinin bin renkteki çiçeklerini tanzîre yeltenen renksiz bir fitrat!

İşte bir kötürüm ki dünyayı gezdiğine bizi inandırmak için, koltuk değneklerini, gölgesinin karanlığında gizlemeye çalışıyor.

İşte tamtakır bir baş ki, bilgili bir budala ki, bir mütefekkir, bir vurdumduymaz ki, hisli görünmek için, kendi kendisiyle ne zahmetli bir boğuşmaya girişmiş!

İşte neşeli görünmek isteyen bir çehre ki, tebessümü ve gülüşü tesbit için hiçbir hususi adalesi yok.

İşte ağlayan bir göz ki, yaşları, iğrenç bir nezle sızıntısı gibi yanakları üzerinden akıyor!

Bütün bu muvaffakiyetsiz enmuzeceğin fitrî ehliyetleriyle buluşmaları için yalnız sanatkâr iddialarından vazgeçmeleri kâfiydi. Geçen gün, (Rahip Hol)'ün 1844'te Çin ve Türkistan tarîkiyle (Tibet)'te yaptığı seyahate dair hatıratını, yeni basılan tab'da okurken meslekten olmayanın bazen en hakiki sanat güzelliğine ne kolayca eriştiğini hayretle gördüm. Çok defalar gazete muhbiri yazılarından aldığım zevki en büyük kalem sahiplerinin eserlerinde beyhude aradım.

Edip veya şair, yalnız cümle ve kelimeye tahakküm kudretinde bir sanatkârdır. Cümle hünerine mâlikiyet ruha haiz olmadığı vaziyetleri verdirmeye kâfi değildir. Ruh, burnuna halka takılan bir ayı gibi, kolayca raks ettirilemez. Üslûp, ruha vaziyet veren bir kırbaç değil, ruhun harekâtını zapteden hassas fotoğraf camı nevinden bir tesbit vasıtasıdır. Fotoğraf adesesini aldatmak ne kadar gayr-ı kabilsen, üslûbu, hile ile, olmayanı var göstermeye icbar etmek de o derece muhaldir. Bu itibarla ilaç formülü gibi herkes tarafından lüzuma göre kullanılabilecek muhtelif üslûpların mevcudiyetinden bahseden eski edebiyat kitaplarının saffeti şayan-ı handedir. Üslûp hayat makinelerinin bir kuvvet muhassılasıdır. Yazanın derûnî âlemi hakkında bir vesika teşkil eder ve her vesika gibi kıymeti sıhhatindedir.

Ahmet Haşim

ENİS BEHİÇ

[Cevdet Kudret Solok-Yaşar Nabi Nayır, S.3, 1928, s.2-3]

[Osmanlıca'nın Türkçe'ye, aruzun heceye terk-i mevki etmesinde büyük âmil olan ve iki devir arasında bir geçit vazifesini gören beş kişi –Enis Behiç, Halit Fahri, Yusuf Ziya, Orhan Seyfi, Faruk Nafiz- bugüne kadar ciddi bir sûrette tetkik edilmemişti. İşte biz, edebiyatımızın bu mühim grubu hakkında yaptığımız etütleri sırasıyla neşrediyoruz.]

Balkan inhizamı sıralarında Şehbal Macmuası'nda intişar eden ve mağlup Türk milletinin o zamanki muzdarip hislerine tercüman olan heyecanlı bir şiir, edebiyat dünyasına yeni bir imza getiriyordu: Enis Behiç.

Bu şiirde: İlahi yoruldum bu diz çökmeden;

.....
Bu sesler ki haksız, neden böyle tiz?

Eminim ki haktır, bu pesti nedir?

Gibi erkekçe mısralarla muhitinin elemi haykıran genç şair derhal nazar-ı dikkati celbetmişti.

İlk şiirinde olduğu gibi, Enis Behiç, eserlerinde hamasi şiire büyük mevki vermiş bir şairdir. “Miras”ında “Sevgili Yurdum İçin” ismi altında ayırdığı, yüz otuz altı sayfalık eserinin kırk iki sayfasını işgal eden bu kısımdaki hamasî şiirlerin ekserisinde lisan eski, düşünüş ve tahassüs tarzı eskidir. Üslûbu heyecanlı ve dürüst olan bu şiirler iyi teksîf edilmemiş. Arada güzel bazı mısralar da bulunmasına rağmen orijinal değil.

Mamafih şunu da ilave edelim ki bu neviden şiirlerde “Miras” şairini arkadaşları arasında en muvaffak olarak görüyoruz.

Bu şiirler arasında garip vezinlerle yazılmış parçalar da var. Aruz ve hece vezinleri sanki şairin derin heyecanını ifadeye kâfi gelmemiş gibi “musiki usullerinin aruza tatbiki” gibi garip ve lüzumsuz bir yenilik taharrisine de lüzum görmüş.

Bu kısmı takip eden “Akdeniz Rüzgârları” Enis Behiç Bey’in şöhretinde en büyük âmil olan meşhur korsan hikâyelerini ihtiva ediyor. Bu şiirlerde vezin hece ve bazen de serbesttir. Lisan yeni ve temizse de şiirsizdir.

Hamasî vakaları anlatan bu şiirler, Fransuva Kope [François Coppee]’nin manzum hikâyeleri gibi intişar ettiği zaman edebiyat âlemine yeni bir hava getirdiği için beğenilmiş ve sevilmiş ise de yaşayacak eserler değildir. Böyle alalade bir ifade ile yazılan hikâyelerin mensur olmasında bir mahzur yoktur kanaatindeyiz.

Enis Behiç yükseldiği şöhret burcuna bilhassa bu korsan hikâyelerinin dayadığı merdivenle çıktı. Fakat bunlara artık eski kıymetini kaybetmiş nazarıyla bakılabileceği için o yüksek şöhretin daha başka esaslara istinad ettirilmesi icap etmez mi?

Maymunlar, altı kısmından mürekkebe uzun, fakat muvaffak bir şiirdir. Yalnız, şair, aruzda yaptığı gibi hece ile yazılmış bu şiirin bazı kısımlarında (4+4+3) ve (3+3+4) gibi lisana uymayan ve nazmın tabii âhengini bozan vezinler kullanmış. Bu garabete düşmekte ne mânâ vardı bilmiyoruz.

Lisanımıza tevafuk eden vezinler malum ve müspettir. Bunların haricinde yeni bir vezin icat etmek hem lüzumsuzdur, hem de herkesin elinden gelebileceği için büyük bir marifet de sayılamaz.

Enis Behiç Bey, kitabında faztazilere de mühim bir yer ayırmış: “Bir Çift İskarpın, Anahtar” gibi şen, şuh şiirlerle “Üç Kurbağa Hikâyesi, (مسبرد) Yamanın Karşısında” gibi manzum hikâyeler bu kısımdaki parçaların en iyileridir. Bunlar nevinde muvaffak eserlerse de nihayet fantezi olmaktan ileri gidemezler.

Şiirlerini bilaistisna, çok sevdiği söylenirken şair, kitabına, bu hissini sevkiyle olacak, Ben ve Hodbin gibi zayıf ve mütereddid şiirleri, Kırmızı Şezlong gibi mizah gazetesi hikâyelerini almakla kendi şöhretine yine kendisi vurmuştur. Yalnız en kıymetli şiirlerini toplamış olsaydı şimdiki “Miras”ından yükte daha hafif, fakat pahada daha ağır bir eser vücuda getirmiş olacaktı.

Enis Behiç Bey’in lirizmi daha kuvvetli esaslara istinad etmektedir.

Son yazıları olan Miras, Boğulan Çocuklar, Bir Katil, İstiğna şairin en lirik ve en güzel şiirleridir.

Aynadaki hayaline hitaben: Gel şu geçen yılları beraber düşünelim:

Alnımda senin elin, alnında benim elim...

Diye Enis Behiç bu son şiirlerinde daha derin ve daha olgundur.

Herkesin taptığı put sana mabud olamaz.

Diye gururla şahlanırken: Ben talihin elinde kırık bir oyuncağım,

Bir gün ben de kırılıp atılmış olacağım.

Gibi mısralarla marazî bir bedbinliği terennüm ediyor.

Ölüm korkusu, eserinin yaşamayacağı endişesi şairde müzmin bir ıstırap haline gelmiştir. Fakat biz bu ıstırabı, Enis Behiç'in son şiirlerini yükselten bir kanat olduğu için takdis etmeliyiz.

Bu son şiirlerde, aynı zamanda, lisan daha düzgün, kafiyeler daha zengin, vezin daha âhenklidir.

Ne yazık ki bu şiirler 136 sayfalık kitabın içinde birkaç parçaya inhisar etmektedir. Ve ne yazık ki Enis Behiç en kuvvetli eserlerini vermeye başladığı zaman sustu.

Cevdet Kudret Solok-Yaşar Nabi Nayır

SESİMİ DUYMAYANA

[Vasfi Mahir Kocatürk, S.3, 1928, s.3]

Ufkunda gün doğmayan bir gecedir varlığın,

İster yerin dibine, ister semaya sığın.

Ayağının derisi eskimeyen çarığın,

İşittiğin acı söz ücret çalıştığına...

Bir parça ekmek için bağırını yar da

Kazandığın parayı harcasın el kumarda.

Gözyaşından beyaz gül açılan tarlalarda

Can verişin kimseyi yandırmaz açlığına...

İçinde aşka dair emelin varsa yık, ez:
 Emeğini çalanlar senden daha muazzez,
 Böyle çullar giyeni köy kızları beğenmez,
 Bakışları bir leke yamar her yırtığına...

Ağarsa da saçların zahmetin gelmez ardı:
 Beyaz ipekten eller seni toprağa sardı.
 Efendinin yüzünde belki çıban çıkardı
 Bir gün gelip başını koysaydı yastığına...

Sevdiğine bayramlık bir kanlı gonca yeter:
 Bu yıl paran olmazsa çıkar kalbini göster!
 Karayağız alnından damla damla düşen ter
 İnci gerdanlık olsun ellerin kancığına...

Vasfi Mahir Kocatürk

KÖPRÜDE SABAH

[Sabahattin Ali, S.3, 1928, s.4]

Gece yavaşça siyah mantosunu sürükler.
 Vapurlar, şimdi suya bırakılmış kütükler,
 Ufuk, banyo edilen bir fotoğraf camıdır.

Dağlar dudaklarını boyar pembe bir tüyle.
 Köprüde fersiz gözler açılır üzüntüyle:
 Sabah, ıstırap çeken kalplerin akşamıdır.

Kollarını gererken iş bekleyen bir sandal;

İlk ışıklar açılır esmer sılarda dal dal;
Ruya görür kıyıları bir uyanık uykuda...

Gecenin bir mehtabı andırırken sonları,
Kimi fenerlerinin ziyadan bastonları
Kaybolur perde perde rengi açılan suda...

Paslı mızraklar gibi uyuklayan direkler,
Bir gün yapacakları muhayyel cengi bekler.
Uçuşur beyaz deniz kuşları alay alay...

Buruşuk bir deriyi andırır titreyen su,
İner merdivenlerden ilk vapurun yolcusu,
Uyandırır ihtiyar köprüyü bir tramvay...

Sabahattin Ali

SESLERİMİZ

[Sabri Esat Siyavuşgil, S.3, 1928, s.5]

Ay, dağda bir firavun mumyası gibi sarı...
İlık geceye karşı açalım panjurları,
Dostlarım, bir ağızdan başlayalım şarkıya.

Sesimiz, göğsümüzü sarsan deli bir kandır;
Çelik mahfazalarda hapsolmuş bir yılandır.
Dostlarım, bir ağızdan başlayalım şarkıya.

Burulur, böyle avulur yağma akşamlarında;

Böyle ağlar leylekler köylerin damlarında
Rüzgâr, ölen yavruyu sokaklara atarken.

Bir kadın böyle güler tokatlandığı zaman;
Böyle solur yerlerde can veren bir kahraman
Bir gemi böyle çalar düdüğünü batarken.

Kanımız, ses halinde akacak temiz, temiz;
Bir demirci körüğü gibi göğüslerimiz...
Dostlarım, bir ağızdan başlayalım şarkıya.

Böyle duyulur sesi tunca inen çekicin...
Bir köpek çenesinden aksini duymak için
Dostlarım, bir ağızdan başlayalım şarkıya!

Sabri Esat Siyavuşgil

KURBAĞALAR

[Ziya Osman Saba, S.3, 1928, s.6]

Ufukta çizilince görünmeyen bir yara,
Yavaşça sıyrılarak gecenin kollarından,
Kanlı bir ayna gibi mehtap düştü sularda.

Şimdi binlerce kurbağa aşkı söylediği an,
Dallarda kısılacak bülbüllerin nağmesi:
Bir ilahi geliyor derenin yollarından.

Her ayağın ezdiği vücutların nefesi,

Bu sessiz gecelerde çıkar Allah'a kadar.
Bir mabetteymiş gibi dinleyiniz bu sesi!

Onların da içinde kırçınlaşan bir ruh var;
Gittikçe genişleyen yeşil göğüsleriyle,
Dinleyiniz, sularda sevişiyor kurbağalar!

Eşlerinin sevinci ufka taşarken böyle,
Mahbus bir kurbağa gibi kalbim onları dinler:
Kemikten kafesinde hasretle gelir dile...

Halka halka uçarken dışarıda çılgın sesler,
Görünmeyen parmaklar yine göğsümü bağlar.
Yine kıskanç bir nefis içimde sönerek der:

Bu gece de sularda sevişiyor kurbağalar!...

Ziya Osman Saba

BİR ÜSTADIN DOĞUŞU

[Yaşar Nabi Nayır, S.3, 1928, s.4-6]

-Yeni Fransız Hikâyeleri-

-Andre Moreva [Andre Morova]'dan-

Ressam Piyer Duş [Pierre Dutch] eczahane vazosunda çiçekler ve tabakta patlıcanları gösteren bir “natür-mort”u bitirmek üzereydi ki romancı Pol Emil Galez [غليز] atelyeye girdi. Galez, birkaç dakika, çalışan arkadaşını seyretti, sonra kuvvetli bir sesle:

- Hayır! Dedi.

Öteki, hayret içinde, bir patlıcanı cilalarken durdu ve başını kaldırdı. Galez:

- Hayır! Diye daha kuvvetli devam etti, hayır, hiçbir zaman muvaffak olamayacaksın! Sanatını biliyorsun, istidadın var, namuslusun, fakat resmin sade, azizim parlamıyor, haykırmıyor. Beş bin levhalık bir salonda uyuklayan zâiri seninkilerin önünde durduracak bir şey yok... Hayır, Piyer Duş [Pierre Dutch] hiçbir zaman muvaffak olamayacaksın ve böyle olması çok yazık.

Namuslu Duş [Pierre Dutch]:

-Niçin? Diye içini çekti. Ben gördüğümü yapıyorum, daha fazlasını istemiyorum.

-Nelerden bahsediyoruz? Senin bir karın var, azizim bir karın ve üç çocuğun! Sütün litresi on sekiz kuruş, yumurtanın tanesi bir frank ediyor. Alıcılardan ziyade tablo ve anlayandan ziyade ahmaklar var. Binaenaleyh, meçhuller arasından çıkmak için çare nedir, Piyer Duş [Pierre Dutch]?

-Çalışmak mı?

-Ciddi ol. Ahmakları uyandırmak için yegâne çare muazzam şeyler yapmaktır. Kutb-ı şimâlîde resim yapacağını ilan et. Mısırlı kral kıyafetinde giyinerek gezin. Bir mektebin bânîsi ol. Sözlerine “maşeri şe'niyetler, inşai-i ufuleler” gibi âlimâne kelimeler karıştır, beyannameler yaz. Hareketi veya istirahatı, siyah veya beyazı, daire veya mürebbi inkar et. Yalnız sarı ile kırmızıyı ihtiva edecek olan yeni Homer [Winslow Homer] resmini, üstüvani resmi, sekiz köşeli resmi, dört bu'dlu resmi icat et...

Bu esnada, garip ve tatlı bir koku Madam Koznevskaja [قوزنهوسقا]nın dühulünü haber verdi. Bu Piyer Duş [Pierre Dutch]'un zerafetini takdir ettiği Polonyalı güzel bir kadındı. Üç yaşındaki çocukların şaheserlerini büyük masraflarla sayfalarına geçiren pahalı mecmualara abone olduğu halde orada Duş [Pierre Dutch]'un ismini bulamıyor ve onun resmini istihkar ediyordu. Bir kanape üzerine uzanarak, başlanmış tuvale baktı, kumral saçlarını silkti ve biraz tikslenme ile tebessüm etti!

Şen ve şakrak sesiyle:

-Dün, diyordu, zenci sanatını gösteren bir sergiyi görmeye gitmişim ah! O ne hassasiyet, ne tevazun, ne kuvvet!

Ressam beğendiği tablolarından birini ona doğru çevirdi. Kadın dudaklarının ucuyla “hoş!” dedi, ve şen şakrak, muattar, uzaklaştı.

Piyer Duş [Pierre Dutch] paletini bir köşeye fırlattı ve kendini minderin üzerine bıraktı: “Ben, dedi, sigorta müfettişi, banka müstahdemi, polis memuru olacağım. Resim, sanatların en fenası. Ahmaklar tarafından tevcih edilen şöhret ancak hilekârlara gidiyor. Münekkitler, üstahlara hürmet edecek yerde, vahşileri müdafaa ediyorlar. Artık tahammül edemeyeceğim, vazgeçiyorum.”

Pol Emil [], dinlendikten sonra, bir sigara yaktı ve uzun müddet düşündü. Nihayet:

-Riyakârlara ve yalancı sanatkârlara layık oldukları acı dersi vermek ister misin? Dedi. Kuznevska [قوزنهوسقا] ve diğer birkaç bediiyatçıya, büyük bir sır tevdi eder gibi, ciddiyetle, on seneden beri usulünde bir inkılap hazırladığını söylemeye kendini muktedir hissediyor musun?

Duş [Pierre Dutch] hayretle:

-Ben mi? Diye sordu.

-Dinle... İki güzel makale ile ben halka senin “fıkrî-tahlili” mektebini tesis ettiğini ilan ederim. Sana gelinceye kadar portreciler, cehaletleri içinde, insan yüzünü tedkik ettiler. Aptallık!

Hayır, insanı hakikaten teşkil eden şey, bizde uyandırdığı fikirlerdir. Mesela bir miralayın portresi, dört büyük şeridin çerçevelediği mavi ve yaldızlı bir zemindir, bir köşede bir at, diğerinde haçlar. Fabrikatörün portresi bir imalathane bacası, masa üzerinde bir yumruk resmidir. Nasıl, dünyaya ne yenilik getireceğini anlıyor musun, Piyer Duş [Pierre Dutch]? Ve bana bir ayda yirmi fıkrî-tahlili portre resmedebilir misin? Ressam hüzünle tebessüm etti.

-Bir saatte, dedi... Ve en hazini, Galez, bunun muvaffak olabilmesi ihtimalidir.

-Tecrübe edelim.

-Yalan söylemesini beceremem.

-Öyleyse, azizim, her izahat talebine karşı, bir zaman duracaksın, soranın burnuna doğru piponun dumanından savuracaksın ve bu sade kelimeleri söyleyeceksin: “Hiç siz nehir gördünüz mü?”

-Peki, ne demek bu?

-Tabi bir şey demek değil, saçma... Fakat onlar bunu fevkalade bulacaklar ve seni iyice keşfedip, âleme izah ve meth ettikleri zaman meseleyi anlatacağız ve şaşkınlıklarıyla alay edeceğiz.

İki ay sonra, Duş [Pierre Dutch] sergisinin istihzaratı muvaffakiyetle ikmal ediliyordu. Şen, şakrak, muattar, güzel Madam Kuznevskaya [قوزنهوسقا] yeni üstadından artık ayrılmıyordu, “Ah!” diye tekrarlıyordu. Bundaki hassasiyet, tevazun, kuvvet! Nasıl azizim, bu hayret verici tahlillere nasıl muvaffak oldunuz?

Ressam bir müddet durdu, piposunun dumanını savurdu, ve :”Azizim Madam, dedi, siz hiç nehir gördünüz mü?”

Güzel Polonyalı'nın dudakları şen ve şakrak saadetler vaat etti.

Tavşan boynu pardüseli, genç ve parlak lehdi, kör bir grup içinde münakaşa ediyordu: “Çok kuvvetli, diyordu, çok kuvvetli! Uzun zamandan beri tekrar ediyorum ki bir modele bakarak resim etmekten daha büyük korkaklık olmaz. Fakat söyleyiniz, Duş [Pierre Dutch], bu harkulade fikir size nerden geldi? Benim makalelerimden mi?”

Piyer Duş [Pierre Dutch] uzun bir müddet durdu, yüzüne muzafferane bir duman yığını savurdu ve: “Siz, dedi, hiç nehir gördünüz mü?”

Öteki bu manalı söz karşısında tasdik etti:

-Fevkalâde! Fevkalâde!

Bu esnada meşhur bir tablo tüccarı, atelyenin her tarafını gazdikten sonra, ressamı kolundan tuttu ve bir köşeye çekti.

-Duş, dostum, dedi. Siz bir kurnazsınız. Bunlarla büyük bir sürüm yapılabilir. Mahsulünüzü bana saklayınız. Size söylemeden evvel tarzınızı değiştirmeyiniz ve ben sizden senede elli tablo satın alırım... İşinize geliyor mu?

Duş, cevap vermeden sigarasını içmekte devam etti.

Yavaş yavaş, atelye boşandı. Pol Emil Galez son ziyaretçinin arkasından kapıyı kapamaya gitti. Merdivende uzaklaşan takdirkârane bir fısıltı işitildi. Sonra, ressamla yalnız kalınca, romancı sevinçle ellerini cebine soktu ve muazzam bir kahkaha savurdu. Duş ona hayretle baktı.

Galez:

-Nasıl, azizim, dedi. Onları faka bastırduğımızı gördün mü? Tavşan boyunlu küçüğü işittin mi? Ya güzel Polonyalı'yı? Ya "Ne yeni! Ne yeni!" diye tekrarlayan üç genç kıızı? Ah, Piyer Duş [Pierre Dutch], ben insan ahmaklığını nihayetsiz zannediyorum. Fakat bu, ümitlerimi de geçti!

Tekrar mukavemeti imkansız bir gülmek nöbetine tutuldu. Ressam kaşlarını çattı ve ötekini ihtilaçlı kahkahalar kıvrandırırken, birden bire...

-Ahmak! Dedi.

Kızan rımancı:

-Ahmak? Dedi. Ben böyle muazzam bir işe muvaffak olmuşken ha...

Ressam gururla yirmi tahlili tabloyu gözden geçirdi ve emniyetin verdiği kuvvetle:

-Evet, Galez, dedi, ahmaksın. Bu resimde herhalde bir şeyler var...

Romancı arkadaşını sonsuz bir hayretle süzdü. Artık bu fazla! Diye haykırdı. Duş [Pierre Dutch] sana bu yeni usulü kimin tavsiye ettiğini hatırlıyor musun?

O zaman Piyer Duş [Pierre Dutch] bir müddet durdu ve piposundan kocaman bir duman halkasını salıvererek:

-Sen, dedi, hiç nehir gördün mü?

Yaşar Nabi Nayır

TURGENYEV

[Kâmran Şerif, S.3, 1928, s.7]

Rus edîpleri içinde hayat ve âsârı Avrupaca en malum olanlardan biri de "Ivan Sergeyeviç Turgenyev"dir. Bazen Fransızca yazan ve eserleri kısmen kendi kalemiyle Fransızca'ya tercüme edilen "Turgenyev" 1883 senesinde vefat etmiştir. Ölümüyle Avrupa edebiyat âleminde bıraktığı boşluk elan dolmuş addedilmemektedir. "Turgenyev"e muasır edebiyatta ilk safı vermek hususunda bütün Avrupa müttefiktir.

“Ivan Sergeyeviç”1818 senesi teşrinevvelinin 28 inci günü (Orel) [Oryol] şehrinde dünyaya gelmiştir. Asil bir aileye mensup olduğu için Fransız ve Alman mürebbileri tarafından yetiştirilerek Moskova ve Petersburg dârülfünûnlarında tahsilini ikmal etmiştir. 1841’den itibaren mecmualarda şiirler, edebî tetkikler neşrine başladı. İlk hamleleri zamanın en büyük münekkidi olan “Biyelinski [Bielinski]”nin nazar-ı dikkatini celp etti ve genç şaire bu kuvvetli şahsiyetin dostluğunu kazandırdı. Aynı zamanda “Turgenyev” komedi ve küçük hikâye nevilerinde de kalemini tecrübe ediyordu.

1847’de şiiri ve tiyatroyu katiyen terk edip nesir ve roman yolunu tuttu ve “Bir Avcının Hatıraları” ismindeki eserinin kazandığı muvaffakiyetle mesleği taayyün etti. “Turgenyev” manzum eserlerini o derece gözden çıkarmıştı ki bütün manzumelerini tab' ettirdiği külliyyatına ithal bile etmedi ve manzumeleri ancak vefatından sonra neşredildi.

Dostlarından birine yazdığı bir mektupta diyor ki: “Şiirlerime karşı adeta maddi (fizik) bir nefret hissediyorum; şiir mecmualarımın bir nüshasını bile evimde bulundurmadığım gibi onlardan hiçbir yerde kalmaması için de birçok fedakarlıklarda bulunmaya hazırım.” Şiirleri şöhretine fazla bir şey ilave etmemekle beraber kıymetsiz addolunamaz. Onlarda büyük romancının bazı evsafını ruşeym halinde bulmak kâbildir. “Turgenyev” nazmı terk etmekle şiire veda etmemiştir. Nesre füsün ve şaşaasını veren, fikrî ibdaları zengin ve canlı bir halde getiren şiir, eserlerinde ser-â-pâ mevcuttur. Hiç şüphe yok ki, nâsir, âhenkli üslûbunda temin ettiği yüksek fâikiyyeti kendi eliyle nisyana gömdüğü nazımlarına medyundur.

1889 senesinde “Turgenyev”in basılan “Son Eserleri”nde müellif hakkında “Dö Verüküe [دوووکوهه]”nin kıymettâr bir tetkiki vardır. Son zamanlarda Amerika’da “Turgenyev”in vesaika müstened bir tercüme-i hali neşredilmiştir.

Turgenyev’den bir parça: Pedia

Soğuk bir gece, yorgun ufak beygir üzerinde bir delikanlı sessiz sedasız köye dönüyordu. Gül rengi bulutlar tehditkârane toplanıyorlardı. Ne büyük, ne küçük, bir yıldızın gölgesi bile yoktu.

Çitin yanında ihtiyar bir kadın tesadüf etti:

-Bonjur, anne!

-Vay “Pediya”, nereden çıktın? Nereye kaybolmuştun? Ne sesin vardı, ne sedan!

-Bulduğum yeri...Buradan göremezdin! Kardeşlerim iyi mi? Annem hâlâ bu âlemde mi? İzbamız hâlâ ayakta duruyor mu? Yoksa yandı mı? Moskova’da dostlarımdan duydum: Güzel “Paraşa”nın büyük perhizden beri dul olduğu doğru mu?

-Eviniz eskiden nasılsa yine öyle: Arı kovanı gibi. Kardeşlerin hayatta, annen afiyette. Komşunuz öldü, güzel “Paraşa” dul kaldı, fakat bir ay sonra bir başkasına vardı.

Rüzgâr esiyordu... Delikanlı hafiften bir ıslık tutturdu, sonra semaya baktı, şapkasını başına bastırdı. Ses çıkarmadan eliyle bir işaret yaptı ve sükûnetle dizgini kırdı, güya arkasını döndü, yine geldiği yolda kayboldu.

Kâmran Şerif

SALOME

[Cevdet Kudret Solok, S.3, 1928, s.8]

-On Ölüm Şarkısı’ndan-

Bembeyaz etekleri açıldı perde perde:

Raks ediyor Salome gümüşten tepsilerde!

Bu yerin kapısı tunç, ilerisi taş kemerdir!

Mermerin üzerinde bir kadın güldü... Güldü...

Aynalar, denizlere bakan pencerelerdir.

O kadın birden bire yere doğru büküldü:

Etekler ve etekler ve bembeyaz etekler,

Ve bembeyaz etekler, aman ya Rabbi, tüldü...

Her kahkaha ucuna bu kadın bir gam ekler,

Bu kadın uzun uzun alkışlandığı zaman
Sanki çakıl üstünde dönüyor tekerlekler...

Üryan bir bakirenin memesinde şeklalan
Bir tasa değdiriyor kızıl dudaklarını,
Mermer divanhanede rakediyor bu sultan...

Sular boğdu havuzun mermer canavarını,
Sanki şehrin kapısı kırılıyor ilerde:
Hapsedilen bir adam dövüyor duvarını.

Bir heykele benzedi gölgeler taş kemerde;
Vurulan kuşlar gibi düşünce salona gam,
Raks ediyor Salome gümüşten tepsilerde...

Demin nefes nefese duvarı döven adam
Kahraman gibi düştü yere düştüğü zaman,
Bir bıçağın altında can veriyor, bu akşam.

Mermerin üzerine dökülüyor işte kan,
Bembeyaz etekleri açıldı perde perde,
Örtüler ağır ağır düştü omuzlarından:

Raks ediyor Salome gümüşten tepsilerde...

Cevdet Kudret Solok

VAR

[A.R., S.3, 1928, s.9]

-Andre Sepir'den-

Fakirler, size ne söyleyeyim? Ben sizi seviyordum. Kitaplarım Allah'ım, bana sizden bahsetmişlerdi. Size kuvvetimi götürmek için koştum. Fakat sizin kambur sırtınızı, bükülmüş dizlerinizi gördüm, elemi gözetleyen ve dayak yemiş köpek gözlerine benzeyen gözlerinizi gördüm.

Size söyleyecek nem kaldı?

Aramızda çukur avucunuz var.

Zenginler, size ne söyleyeyim? Ben sizi seviyordum. Şairlerim, ressamırlarım, bana sizden bahsetmişlerdi. Size neşidelerimi götürmek için koştum. Dimdik boyunlarınızın üstünde, dönmüş yakalarınızı ve benim elemi, itaat etmesini pek bilmeyen elemi gözetleyen gözlerimi göremediniz.

Size söyleyecek nem kaldı?

Aramızda sizin boş gözleriniz var.

Kadınlar, size ne söyleyeyim? Ben sizi seviyordum. Size elemi götürmek için koştum. Siz korsecinizle konuşuyordunuz. Dudaklarınızın üzerinde kırmızı bir çubuk gezdirdiniz ve gözleriniz benim elemimi, benim titrek elemimi görmedi.

Kadınlar, size söyleyecek nem kaldı?

Aramızda kıpkızıl dudaklarınız var.

Çocuklar, size ne söyleyeyim? Ben size doğru koşmadım. Hiçbiriniz ne kollarımı, ne de dizlerimi yormadı. Hiçbiriniz yazı yazan elimi çekmedi ve kâğıdımın üstüne mürekkep atmadı.

Çocuklar, küçük çocuklar, ben size ne söyleyeyim? Aramızda, verilmemiş pek çok buseler var...

A.R.

AÇLAR

[Yaşar Nabi Nayır, S.3, 1928, s.8-9]

Yer ateş, gökler ateş, kuruyan seller ateş;
Ortasında bemneyaz yükselen bir duvarın
Cehenneme açılan bir pencereydi güneş.

Dün yeşil başaklarla süslenen tarlaların
Farkı yok bugün artık kızıl bir beyabandan.
Yerler baştan başa çöl, gökler baştan başa kan.

Toprak emdi suyunu kaybolan menbaların;
Susuzluktan üstünde ot kalmadı dağların.
Ölüm, siyah bir perde çekti halesine...

Son gezenler yanarak topraklara düştüler.
“Açız! Açız!..” diyerek ölenlerin sesine
çığlıklı sürülerle kargalar üşüştüler...

Çatlayan topraklarda kenetlendi dişleri,
Tırnakları kırıldı kazmak isterken yeri;
Yaşayan iskeletler böyle can verdi işte.

Aç kalmak gözlerine bir çılgınlık vermiş de
Bu vahşi manzaradan kargalar sevindiler;
Kargalar haykırarak ziyafete indiler...

8 Mayıs 1928

Yaşar Nabi Nayır

CEYLAN SESİ

MUKADDİME

[Kenan Hulusi Koray, S.3, 1928, s.10-13]

Meşale'nin Tefrikası: 1

Muharriri : Kenan Hulusi

Ve soyundu.

Odanın yarı zülmetinde bu çıplak, bembeyaz vücut, içine ay ziyası doldurulmuş fağfur bir sebûdi sanki...

Çıt yok.

Çıt yok ve nefes yok.

Bu her gece böyle olur. Bir el, her gece, seyyal karanlıklarda vehim ettiği gözlere onun vücudunu göstermemek için perdeleri indirir, kristal bir şamdanda bir mum yakar.

Ve bir vücut soyunur.

Dekorlar üstünde gezen raşeli renk, bir odaya kazara giren kuşların kanat çırpınmalarını andırır. Duvar bu çıplak vücudun hareketlerini geniş ve yayvan hatlarla tespit eder.

Büyük denizlerin dibinde yanan tek bir meşalenin, boğuşan dalgalara verdiği esrarengiz parıltıdan bir parça taşıyan oda içinde, bir vücut her gece soyunur. Ve dudaklarını deli bir iştahla ayaklarına uzatır.

Her gece küçük ayakların, bir mısra üstüne dizilmiş kelimelere benzeyen küçük, zarif parmakları, vücudun dudaklarda toplanmış kan rengindeki ihtirasıyla saniyeler ve dakikalarla öpülür.

Her gece gölgeler eflatun duvarlarda muhayyel Japon çiçekleri gibi açılıp kapanırken, bembeyaz vücudun damarlarında bir hırs uyanır: Ve kendi ensesini öpmek ister.

Omuz başlarının iki arasında ince, mühtezz tüylerle zambaklaşan bu harkulâde güzel yeri öpmek mümkün olsaydı eğer...

Eğer bu harkulâde yeri öpmek mümkün olsaydı, o zaman bu oda içinde, nameri bir saat tok bir çan sesiyle çalacak ve bu çalış onun vücudu haricinde değil,

vücudu dahilinde bir tahavvül başlangıcı olacaktı. Bunun imkânı olmadığını her saniye anladığı vakit, asâbı içinde kasırğa tarzında kıvrılan bir hırs yürür; kendisine hiçbir zaman yâr olmayacak bu kutsi yeri, seyyal karanlıklarda vehmettiği gözlere karşı vücudunu kıskanan adamın dudaklarına uzatır ve bu her gece böyle olurdu.

Her gece üryan bir vücut, bir mumun eflatunî karanlığa mezc eden dekoru ortasında, içine ay ziyası doldurulmuş fağfur bir sebu haliyle şekil alır, vücudunu kocası olan erkeğin kollarına doğru arkaya verir, ensesini uzatır.

Ve erkeğin damarlarında her saniye nabızlarıyla beraber vuran bir ihtiras yaşıyordu: Ensacı altında aç bir arzunun yürüdüğü adeta hissedilen bu kadını, perdeleri kapanmış bu oda içinde, daima bir portakal soyar gibi soymak...

O portakalın kabukları, sırtı ince bir bıçakla dilim dilim yarıldıktan sonra nasıl soyulursa, onu da böyle soymak ve kabukların altında usaresi taze olan bu meyveyi, vücudun yekpare beyazlığıyla dakikalar ve saatlerle seyretmek...

Onun, bir kısmını ortasından ayırdığı, bir kısmını alnında bir yay şekline getirdiği kesik saçları omuzlarına kadar uzundu. Bu kesik saçlar, iki ucunda da ince ve sivri bir âhenkle nihayetlenmedi. Gözleri, derin bir kuyuya vurmuş güneş huzmelerinden daha parıltılı ve daha berraktılar.

Ve o her gece bir ceylan postu üstüne yatar: Bu vücudun hüceyrelerinde içinin ihtirasını hiçbir zaman teskin edememiş aç bir iştah vardı. Kazandığı zaferi en son aldığı yüksek bir tepeden cilalı bir boru ile dört tarafa haykıran bir asker gibi mağrur göğsü, ceylan postuna sıkı bir temasla yapışır. Yine ceylan postu üstüne yan koyduğu başı, teskin edemediği ihtirasını içine doğru çektiği sık nefeslerle anlatır ve gözleri keskin ıtırlı bir karanfil koklanırken duyulan zevkin verdiği halecanla süzüktür.

Baş ucunda, küçük, cilalı ellerini avuçları içine almış erkek, gölgeler eflatun duvarlarda muhayyel Japon çiçekleri gibi açılıp kapanırken, onun sesini dinlediği zamanlar olur.

Onun sesi ki, kayalar içinde mahbus bir suyun sesidir. Ve tabi ki kayalar içinde mahbus bir su gibi derin akislerle uzar nitelikte vücudu da kayalar içinde mahbus bir sudur.

Bazen, odanın yarı karanlığında bîhûş kalan bu kadın vücudu bir hayal düşünür. O vakit gözleri önünde bir sahne açılır ve tahayyül eder:

Mısır'ın Nil sahillerinde büyük bir saray taraçası... Ay, uzun ve geçmiş asırların dehlizine içinden girilen bir isfenksin kenarından ağır ve batî hatvelerle doğuyor.

Bu ayın bakırdan ziyasına karşı bir kervan, muhayyel memleketlere giden bir kafiye halinde yavaş yavaş yol almada...

Bir badiye çocuğunun yaralı bir hüznle içlenmiş sesi, ara sıra, uzak ve derin akislerle uzar.

Ve sonra sarayın taraçasında yine bir kadın tahayyül eder: Giranbaha ve nadide Hint kumaşlarıyla örtülü bir sedire uzanmıştır. Vücudu, daima öldüren ihtirasının kımıldayışlarıyla yarı çıplak. Gözleri dalgın... Bu, “Kleopatra [Cleopatra]”dır.

Sedirin arkasında, büyük Çin vazoları içinde Mısır'ın palmyeleri ağır bir dekor haşmetiyle durur.

Ve yaprakları sarkan palmyelerle bir havuz gelgelenir. Bir havuz ki mermer kaidesiyle, nâmünahi renklerin mezc olduğu semaya, cilalı bir iğne tutar. Bir havuz ki, fiskiyelerinden aheste fırlayan sular, küçücük inciler şeklinde damla damla dökülür.

Sedirin iki tarafındaki yine mermer döşemelerde üryan esireler yatar. Boğucu bir ıtır veren saçları zenci omuzlarına dökülmüştür.

Kamçıyla dövülmüş gibi bîtap bir hal alan vücutları serin mermerlerde nemlenir. Ve güneşte yanmış beyaz bir vücudun kızılığını andıran çıplak bir Tunus kızı, sağ eliyle kaldırdığı gümüş bir buhurdan içinde keskin bir ıtır gezdirir.

Mısır'ın melikesi, dizlerine yatmış bir erkek vücudunun kahraman başını, küçük, yavru elleriyle okşar. Bu “Antuan”dır.

Sonra zihninde tuhaf bir tedahül olur. Kleopatra [Cleopatra]'nın benliğine yavaş yavaş kendisi girer, vücudunu onun vücudu içinde tahayyül eder. Ve sonra tahayyül eder ki elleriyle saçları okşanan erkek “o”dur.

Bazen bu hayal dekoru ikisinin de zihnine aynı saniye ve aynı dakikada girer. O zaman kalyonların çalıştığı bir deniz görülür:

Erkek, bir gemi ucunda, üstü altın işlemeli bir çardak içindedir. Nârâlar ve çelmeler ufkun genişliğine akseder. Bir kalyon tutuşur, bir kahraman kalbinin hızıyla bir mekik gibi gidip gelen ok sesleri birbirine çarpar ve altın işlemeli çardak altındaki kumandan, kahramanlığı, kalbinin vuruşlarıyla hem heyecan olarak bir melike arar.

Ve birden bire bir kuğu sürüsü şeklinde, beyaz yelkenlerini açmış, güneşin ışıklarıyla bembeyaz, denizde yer yer bir kalyon kafilesi görür: Artık ne hırs vardır, ne haysiyet, ne istikbâl... Artık yalnız bir kalp vardır. Bir kalp ki, beyaz yelkenli bir kalyona doğru uçmak ister.

O zaman bir an için kendisinden çok uzakta olduğunu vehmettiği sevgiliyi, odanın yarı karanlığında dalgın gözlerle arar, başını onun göğsüne eğer, kalbinin atışlarını dudaklarıyla sayar ve bu, her gece böyle olur.

Fakat saatler mütemadiyen döner, yelkovanlar mütemadiyen çevrilir. Şu halde hayatımız için mevud olan macera noktaları yelkovanın ince ibresini muhakkak bekleyecektir.

O ince ibre bu macera noktasına geldiği zaman tok bir çan sesi ilan edecektir ki, bizim için yeni bir hayat başlıyor.

Gerçi, saat yelkovanlarının dönmesi kadar yeknesak bir şey olamaz. Fakat saati kuran nâmeri el dönen yelkovanı, saatin çalması lazım gelen öyle noktalara getirir ki tok bir ses, odanın fil dişi donukluğunda esrarengiz bir ihtizaz yayar.

Yelkovanlar hayatımızın dönüm ve macera noktalarını tok bir çan sesiyle ilan için mütemadiyen dönerler, dönerler ve çevrilirler...

Mademki hayatımıza evvelce mevud olan bir macera vardır. Öyle ise makine işlesin, yelkovan dönsün ve saat mevud dakikanın mevud saniyesinde tok bir çan sesiyle esrarengiz bir ihtizaz yaysın...

BİRİNCİ KISIM

I

ERKEKTEN KADINA MEKTUPLAR

15 Temmuz

Siyah, muşamba perdeleri kızgın güneş altında indirilmiş iki tekerlekli bir köy arabası içindeyim. Hayvan lagardır. Arabacı belki de aç... Ve ben düşünüyorum.

Sinirlerimin kaynak bir suya batmış gibi uyuşuk olmasına rağmen neler düşünüyorum ve kimi düşünüyorum.

Yüzüm gerçi sakindir. Belki de çok kayıtsız... Lakin bu, sathı sükûn içinde gözükten denizlerin dibindeki fırtınalı hale benziyor. İçim, mütemadiyen boğuşan his dalgalarıyla dopdolu...

Bir aralık nereden koptuğu meçhul bir şey, siyah, muşamba perdeleri yırtık zenci avurtları gibi şişirdi. O zaman damarlarıma hücum eden serinlemiş bir kan tazyikiyle sordum: Daha çok mu gideceğiz?

Bir kamçı şakladı. Yürüdüğü halde duruyor hissini veren araba birdenbire tekerleklendi. Ve bir ses çıktı. Aha... Şurada...

Bir dağın sırtını bükülüyorduk. O zaman Anadolu'ya ait bir tasvir hatırladım: “Kabil değil tahmin edemezsiniz ki bu çorak, yanık ve taşlı yol sizi bir cennete götürsün. Fakat bir dönüm kenarında hayretle birden haykırırsınız:

-Ah... Ne güzel.

Filhakika gözleriniz önüne serilen manzara emsalsizdir. Snaki yarım saat yürümek sûretiyle bir kıta değiştirmiş, bir hat-ı istiva geçmiş, bir başka dünyaya varmışınızdır...” Fakat önümüze çıkan süzgârın bu tek kafiye verdiği canlanmış belki bir dakika sürmüştü belki de bir saniye... Tekrar aynı vaziyet: Hayvan lagar. Arabacı uyuşuk. Düşüncemi esen rüzgâra verdim. Hatırlıyordum: Son akşam...

Yalnız vücutlarının verdiği arzuyla yaşayan sen ve ben bu son akşam Boğaz'da bir sandal gezintisi yapıyorduk. Hatırlıyordum: Karşı sahillerdeki beyaz yahılar sanki billurlaşmış bir toz kafiyesiydiler. Ve gökyüzü tamamıyla açıktı.

Az evvel öteye beriye asılmış kızılı bulut hevenkleri üflenmiş sabun köpükleri gibi çoktan dağılmıştılar. Şimdi, deposunda az su kalmış bir havuzun ince delikli fiskiyesinden bîtap fırlayan bir su haliyle nâmeri bir fiskiyeden damla damla dökülen bir gece geliyordu. Ve yine ötede beride tek tük gözükten yıldızlar, bu siyah havuzlu gecenin mermer kurnalarından yudum yudum su içmeye gelen muhayyel kuşların altın gagalarıydı sanki...

Bu an, çiftliklerimi idare eden adamın öldüğünü haber veren telgraftan tam bir hafta sonra idi. Ertesi gün, işlerimi emniyetli birisine tevdi için gitmekten başka hiçbir çare yoktu. Ve bu muhakkak olacaktı.

Ertesi gün muhakkak, yalnız vücutlarının verdiği arzuyla yaşayan ve aşkı yalnız bir vücut iştihası telakki eden bizler muhakkak ayrılacak ve ben seni bir müddet için muhakkak yalnız bırakacaktım.

Hiç konuşmuyorduk ve rüzgâr yoktu. Artık ne düşündüğümüzün biz de farkında değildik. Beyinlerimiz durmuştu. Öyle zannediyorum ki o dakikalarda işleyen yalnız kalplerimizdi. Ve denilebilirdi ki, biz bu ayrılış gecesinde yalnız kalbimizle yaşıyoruz.

Ve rüzgâr yoktu. Ara sıra belikçi kayıklarından uzun fakat kesik mevceler yapan sesler iştiliyordu:

-Haaaayt...

Bu ses yavaş yavaş, Rum ili tarafındaki bir sıra sahil fenerlerinin aksine karışıyor, uzuyor, uzuyor ve birden bire kesiliyordu. Sonra yaz gecesinin bu bîtabisine karşı kayıklardan aynı ahenkle cevaplar geliyordu. Ve onlar da aynı eda ile fenerlerin ışıklarına sarılarak yavaş yavaş, damla damla boğazın dibine çöküyordular.

Şimdi bu halin içinde değil, fakat dışında olan bir gözle görüyorum:

Bir aralık Boğaz'a giren vapurun Tarabya taraflarından tutulan projektörü Anadolu kıyılarının ziyasız yol şeritlerine çevrilmişti. Bu keskin ziya huzmesi, Boğaz'ın yıldız renkleriyle mezc olmuş sularında bir levha gösteriyordu:

Kürekleri terk edilmiş bir sandal... Ve ensesinden öpülen bir kadın vücudu...

İçimde çok tuhaf ve çok garip bir ezinti var. Senelerden beri memleketinden uzak düşmüş, senelerden beri, bir sevgili yaşayan memleketinden uzak düşmüş bir adamın ezik ve garip hüznü.

Bazen sarp, bazen cennet gözüken bu Anadolu yollarının, siyah muşamba perdeleri inik bir arabası içindeyim. Damarlarında gerilen bir arzu var. Bir arzu ki yalnız seni sıkmak iştiyakıyla kıvranıyor. Aynı zamanda vücudum ayrılışın verdiği hüznle dopdolu... Öyle sanıyorum ki bu sarp ve yalçın dağların ötesinden bir

çoban sürülerini indirirken eğer bir kaval çalacak olursa, bu hüzünlü ses ince bir cam haline gelmiş hüviyetimi birden bire parça parça edecek...

Seninle o kadar meşgul olmuşum ki bir aralık ta yanımda gördüm. Harkulade güzel başını göğsüme çekmek için ellerim gayr-i ihtiyari uzandı, o zaman her şeyi yeniden, tekrar bir kere daha anladım. Ve bu hayali bir saniye daha kaybetmemek için göz kapaklarımı indirdim. Sen, içine akşamlar dolan bir hal ile inmiş bu göz kapaklarından damla damla süzüldün. Gittiğin yer şüphesiz damarlarımdı. Sordum:

-Daha çok var mı şehre?

Tekrar bir kamçı şakladı. Araba tekrar tekerleklendi. Ve bir ses çıktı:

-Aha...

...

İKİNCİ MEKTUP

17 Temmuz

Dün sabah, olgun bir hale gelmiş üzümlerin yeşil çardağı altında oturuyorum. Yanımda kuyruğunu kesik kesik sallayan bir köpek dolaşıyordu. Vakit çok erkendi. Buraların sabahı tasavvur edemediğin derecede sakindir. Rüzgâr ses vermez, ağaçlar sallanmaz, tabiat sükûn içinde gülen masum bir yüzü andırır...

Ara sıra, yolların garip bir hüzne dalmış, başıboş kenarlarından bir gıcırta duyarsın... Derûnî ve melûl o gözlerin çektiği bir araba gözükür. Çardağın önünden, gözlerinde suya batırılmış, sonra güneşe tutulmuş siyah birer üzüm taneleri saklayan kızlar geçer. Gülümserler, kaybolurlar.

Her sabahın çok tabii sükûnetine rağmen, dün sabah fevkalade bir hal vardı: Benim için yabanî domuz ve karaca avına hazırlanıyorlardı. Bu, şimdiye kadar çıktığım bir av değildi. İstanbul'da yabanî ördek avına gerçi giderdim. Fakat böyle on beş, yirmi kişinin iştirak ettiği bir av henüz yeni görüyorum.

Çiftlikten ayrılalı tahminen bir buçuk saat olmuştu ki birden bire şaşırdım: Tam bir buçuk saatten beri etrafımızda genişleyen tarla geçitlerini bırakmış tabii bir bulvara girmiştik. Yol, iki sıra ağaçların karışık gelgesinde girintili, çıkıntılı hatlarla uzuyordu.

Atla yürüdüğümüz halde bir buçuk sattten beri tepemizde gittikçe hararetlenen güneş altından bu ağaçlıklara girdiğimiz vakit damarlarımda tuhaf bir sevinç duymuştum. Kim bilir, belki de bir çocuk gibi bağırışım:

-Bu yol böyle çok mu uzar?

-Yarım saat! Dediler.

Ağaçlar arasında birbirine girift olmuş yabanî çiçeklerle böğürtlenler dopdoluydu. Güneş sık yapraklar arasından bir şurup akıtıyordu. Ve akan bu tatlı şurubun verdiği gölgeler yer yerd. Bazen karışık ot kökleri içinden bir hışırtı duyuyorduk. Bir yılan kıvrılarak geçiyordu. Bazen hemen atlarımızın ayağı dibinden küçük tarla farelerinin hızla süründükleri oluyordu.

[Mâ-ba'dı var]

Kenan Hulusi Koray

HÂKİMLER

[Ömer Bedrettin Uşaklı, S.3, 1928, s.14-15]

-Piyer Mak Orlan [Pierre Mac Orlan]'dan-

Kulübelerin kapalı duran kapılarının arkasından ürkek gözler armanyakların geçişini seyretti: Firar eden askerler, beraberlerinde hamamlardan ve ekseriya mezarlıkların kapılarından topladıkları küçük kızları sürükleyerek, ufak kafiler halinde, karın üzerinden çabuk çabuk geçiyorlardı. Endişe ile arkalarına bakıyorlar ve kızlar, eteklerini diz kapaklarının üzerine doğru kaldırarak, onların ardı sıra gitmek için koşuyorlardı. Sonra ormanların içinde kayboldular. Kar, ardı arkası kesilmeden düşüyordu. Harbin sebebiyet verdiği perişanlık sahipsiz kalan tarlaların üzerinden göz alabildiğine yayılıyordu. Hareketsiz duran kargalar, burun buruna garip bir surette birbirlerine bakışıyorlardı. Askerlerin gitmesiyle beraber ümit ateşi köylülerin kalplerini canlandırdı. Soğuğa rağmen herkes kapısını açtı. Ve uzun uzun nefes aldılar. Çocuklar birbirlerine kar topu atarak kovalıyorlardı. Köpekler, tüyleri dimdik, ormanların istikametine doğru havlayarak koşuyorlardı. Köy, büyük bir sefalet içindeydi...

Ansızın uzakta, yolun üzerinde, çarpışan iki kemiğin çıkardığı sese benzeyen hafif bir gürültü işitildi. Gürültü fazlalaşıp da yolun dönemecinde garip bir kabile görüldüğü zaman kadınlar öteye beriye dağılmış olan çocuklarını tekrar çağırıyorlardı. Bunlar dört erkek ve bir kadındılar. Hepsi de geniş adımlarla yürüyorlardı. Başı beyaz bir külahla örtülü, şişman bir adam, elinde tuttuğu tuhaf bir aleti iki tarafa sallıyordu.

Bu garip alayın geçişi esnasında korkudan yerinde donup kalan bir küçük çocuk olanca kuvvetiyle bağırdı: “Cüzzamlılar!”

Beş kişi olan cüzzamlılar bir köylünün yanına geldiler. Beyaz külahlı adam serpuşunu arkaya attı ve herkes yüzünün kömür gibi parlak, kaşlarının seyrek olduğunu gördü. Kırmızı kapaklı gözleri kedilerinki gibi parlıyordu. Gülmeye çalışarak boğuk bir sesle söze başladı:

“Köylüler, iyi dinleyin! Biz buraya sizi msikinlikten kurtaracak bir devlet kurmaya geldik. Bugünden itibaren burada yaşayacağız. Bize yiyecek getirin ve bana buralı bir kız verin! Kendisini kraliçe yapacağım!” ve sonra gülmeye başladı.

Henüz genç olan hayasız kızın güzel yüzünde taze bir tebessüm görüldü. Kız, genç bir adama âşikâne işaretler yapmak için kolunu kaldırdığı zaman yumruğunun derisinde bir ceviz cesametinde beyaz lekeler görüldü.

Ve ona refakat eden adamlar içmek arzu ettiler. İçinde bulunanların deli gibi kaçıp kurtuldukları bir eve girdiler. Bir kadın kollarında yavrusunu tutarak uzaklaştı. Cüzzamlılar masa başına oturdular. Huget, toprak kaseleri sıralayarak sofrayı kurdu. Ziyafette yalnız şarap eksikti. O da bu evde yoktu. İçlerinden en genci, bir nevi tuhaf bıçak taşıyan asker kıyafetli adam, aramak için çıktı.

Kapının kapalı olmasına, ocakta yanan ateşin çıtırtısına, kavakların bunca esen rüzgârın hışıltısına rağmen dışarıda nal sesleri işitildi. Kapılar açılıp kapandı. Asker, bir kü dolusu şarapla geldi. Gece oluyordu. “Beşler” içtiler ve yediler, sonra yattılar. Zira, vücutları yorgunluktan bitkin bir halde idi. Kız, kolları arasına büzülmüş, ağzı açık, uyuyordu. Beyaz külahlı adam uykusunda boğuk bir sesle Allah’ı inkâr ediyordu.

Ertesi gün cüzzamlılar malikânelerini fethetmek için dışarı çıktılar. Hotem, bir domuz ahırının duvarına dayanan kırmızı yüzlü bir gencin yanından geçerken

zavallıyı ansızın dudaklarından öptü. Bîçare, üzerine sürünürüm korkusuyla sırtını duvara vermişti... Köylü çocuk korkusundan afallamış bir halde ağzını sildi, kız bu sırada, ona elinin ucuyla bir buse daha gönderiyordu.

Evler bomboştu. Sokak sokak bir kız çocuğunu kovaladılar. Zavallıcağ kokusundan bayıldı ve dizleri üzerine karın içine düştü. Asker onu kaldırdı, çenesini okşadı ve yavaşça kulağını ısırıldı. Sonra çocuğu bir ağaca dayadı. Çünkü ayakları üzerinde durabiliyordu. Mamafih yine kaydı ve kendini kaybederek karın içine göçtü. Asker, arkadaşlarına ve beyaz külahlı adama yetişebilmek için onu terk etti. Külahlı adam:

“Evler bomboş... Diyordu, Huget, sağdıçım, seni evlendiremeyeceğiz! Halkımız kaçıyor... Bilmem nereye?”

O zaman askerin ısırıldığı genç kıızı gördü: Kiliseye doğru koşuyordu. Kapıya bütün kuvvetiyle vurduğunu gördüler. Fakat açılmadı. Nihayet ormanlara doğru kaçıp kurtuldu.

Beyaz külahlı: “Halk Allah’ın evinde, dedi, haydin oraya doğru gidelim.”

Cüzamlılar zil zurna sarhoş bir halde, kiliseye doğru yürüdüler. Köylülerin tahkim ettikleri kapılara nafiye yere vurup durdular... O zaman Huget, büyük kapının demir kilidine dudaklarını yapıştırdı ve içeriye fena küfürler savurdu.

Cüzamlılar bütün gün köyün erzağından yiyip içtiler. Köylüler kiliseden onların gülüşüp oynadıklarını işitiyorlardı. Bazen içlerinden biri demir kapılara taşlar savurarak onları korkutuyordu. Ve bütün gece cüzamlılar kurtlar gibi, kilisenin etrafında dolaştılar...

Köyün şarabını ve bütün erzağını bitirdikten sonra, şişman adam önde, üç arkadaşı arkada köyü terk ettiler.

O zaman köylüler, pis evlerine girmeye cesaret edemeyerek birer birer kiliseden çıktılar. Bir kulübenin içinde hala bir ateş yanıyordu. Gittiler, alevinden bir meşale yaktılar. Rüzgâr ziyayı söndürdü. Gece bastırmıştı. Ve hepsi de, erkek, kadın, çoluk çocuk, korkudan titreye titreye, vücutlarında bu amansız felaketin ilk beyaz izlerini keşfetmek için ıstırapla sabahı bekleyerek çatılarının altına girdiler.

Tercüme Eden: Ömer Bedrettin Uşaklı

BAĞDAT CADDESİ'NDE ÖĞLE

[Sabri Esat Siyavuşgil, S.3, 1928, s.14]

Bağlara boşaltırken suyunu, kutu kutu,
Bir bostan dolabının esneyen hayvanına
Hüzzamdan şarkı çalar uzak bir köşkün udu.

Kuşlar ceset halinde kaldırımında uyurlar,
Sıra sıra dizilir yolun iki yanına
Eski çadırlar gibi tozlanmış ihlamurlar.

Bembeyaz bulutlardan kaldırımlar su bekler.
Çeşmeler zannederken yola konacağını
Bir tüy bırakıp geçer sürü sürü leylekler.

Güneş, asılı kalır telgraf direğinde,
Yaz peykerin boynunda salları çingırağını;
Öğle, bir talikanın döner tekerleğinde!..

19.05.1928

Kadıköy

Sabri Esat Siyavuşgil

BALIKÇININ ŞARKISI

[Yaşar Nabi Nayır, S.3, 1928, s.15]

Azgın dalgalarıyla sizi korkutan deniz
Muhis bir kaplan gibi sürünür ayağımda,

Ne baygın süzer bana gözlerini bilseniz...

O gözlere vurgunum ben de ezelden beri;
Seyrederim her lahze onlara bakarım da,
Çılgın fırtınaları, kuduran şimşekleri...

Bazen vahşiliğini hatırlar da sevgilim
Gemileri fırlatır sahile dilim dilim,
Yırtıcı dişleriyle sırtır canavarca...

Nasırlı ellerimde çarpınan küreklerim
Toprakta sessiz durur günlerce, haftalarca;
Bıkmadan hiddetinin dinmesini beklerim.

Yaptığından utanır bir zaman sonra kendi,
Bin nazla yalvarırken beni çeker engine
Köpüren saçlarının o bembeyaz kemendi...

Bana cennet bağıdır senin mezar gördüğün...
Ömrünün en bahtiyar günü olacak yine
Onun yeşil koynuna cansız uzandığım gün...

Yaşar Nabi Nayır

MEŞALE ON BEŞ GÜNDE

[Yusuf Ziya Ortaç, S.3, 1928, s.16]

1 Ağustos 1928

Gazinin nutku, büyük bir cilt olarak çıktı. Bu tarihi yazan el, tarihi yapan eldir. İnkılâbın destanını, hiçbir kalem, muzaffer bir kılıçla yontulan bu kalem kadar kuvvet ve muvaffakiyetle yazamazdı.

Dâhî reisin muazzam eseri karşısında, bizim söyleyecek ne sözümüz olabilir ki? Bu nutkun huzurunda belagatin bile nutku tutulur.

Edebiyat âlemini, senelerdir kaplayan ağır sükût, meğer durgun yaz akşamları gibi, şimşekler, fırtınalar biriktiriyormuş.

İkdam sütunlarında, küçük fıkralarla başlayan edebiyat, diğer gazetelerde sayfaları kaplamaya başladı. Ve musahabeler, derhal münakaşaya, münakaşalar derhal müşâtemeye muncerr oldu.

Mamafih, şükredelim ki, bu yazıların nevi “edebî”dir. Ya maazallah edebî olmasaydı?

Alay Köşkü’nde açılan üdeba birliğinin dedikodusu hâlâ devam ediyor. Falih Rıfkı Bey, İstanbul’da Milliyet, Ankara’da Hakimiyet-i Milliye Gazetelerinde neşrolunan fıkrasında Ahmet Haşim’in on altı rey aldığı bu yerde Peyami Safa Bey’in otuz sekiz rey alışına hayret ediyor ve: Acaba bu üdeba-yı kiram okumak bilmiyorlar mı? Diyor.

Biz, bu mütâlâyı doğru bulmuyoruz. Zira, bu heyetin adı heyet-i edebiye değil, heyet-i idaredir. Binaenaleyh, rey verilirken, hiçbir zaman edebî kıymetler düşünülmedi.

Bir misal: Matbuat cemiyetinin heyet-i idare azası, gazeteci arkadaşlarımızdan Ethem İzzet, Selim Ragıp, Fuat Beylerdir. Yunus Nadi, Siirt Mebusu Mahmut Beyler değil.

Bir zamanlar, Tevfik Fikretlerin, Halit Ziyaların, Cenap Şehabettinlerin imzalarını taşıyan, mazisi şerefli bir mecmua vardır ki, son günlerde mektep

talebelerinin kitabet vazifeleriyle doldurulmuş sayfalarında şahsımız ve eserimiz mevzubahis oluyor.

Medrese malumatıyla manzume yazan bu nev-zuhur münekkide haber verelim:

Bizi beğenmek ve beğenmemek, henüz mukallidimiz bile olamayan âcizenin hakkı değildir.

Gerçi, Meşaleci gençlerin lüzumsuz bir safra gibi aralarından attıkları bu mübtedi ne istiyor, biliyoruz. Fakat, beyhude yorulmasın, aç bir böcek gibi sayfalarda can çekişen o imzayı, kelimelerimizle beslemeyeceğiz.

Hem, mevlit okumak, Allah'ı yazmak dururken, edebiyat onun nesine?

Dün, idarehanemize yeni bir eser geldi: “Âşık Dertli”. Bu 165 sayfalık kitapta, halk şairi Dertli'nin hayatı ve eserleri mündericdir.

Eserin nâşiri Ahmet Talat Bey, Dertli'nin hayatı ve eseri hakkında yazdığı makaleyi üç safhaya ayırmış: Menkıbevî hayatı, hakiki hayatı, meslek-i edebîsi.

Dertli, başlı başına tetkike layık bir simadır. Ondan, bu mahdut satırlarda bahse imkân yok. Ancak kıymetli bir tetkik ve fedakarlık eseri olan “Âşık Dertli”yi edebiyat karilerine ehemmiyetle tavsiye ederim.

Yusuf Ziya Ortaç

TEVFİK FİKRET VE EDEBİYATIMIZDAKİ YERİ

[Vasfi Mahir Kocatürk, S.4, 1928, s.1-3]

Şimdiye kadar Fikret hakkında yazı yazanlar ya talebesi ve arkadaşları, yahut da muarızları idi. Onun için bir kısmı göklere çıkardığı halde diğeri şairliğini bile inkâr etti.

Fikret, zamanının zevkine ve sanatına o kadar hâkimdi ki değil talebesi ve arkadaşları –bana kalırsa- muasırları bile onu tetkik ederken bîtaraf kalamaz. Bu hususta en doğru hükmü verecek onu yalnız eseri ve tesiri ile tanıyan yeni nesildir.

Her meyve nasıl ağacının yetiştirdiği toprakla alakadârsa her edebî eser de şairini yetiştiren muhitin tesirinden kurtulamaz. Fikret'i, eğer bugünün zevkini mikyasa tutarak, tetkik edersek onda fazla bir meziyet bulmamıza imkân yoktur.

Ona hücum edenler şekilci, sathî dediler. Hayalinin dar ve mahdûd olduğundan şikayet ettiler. Filhakika Fikret hayali vâsi' ve derin bir şair değildi. Fakat kendine mahsus düşünceleri, hayalleri, tarz-ı ifadesi vardı. Edebiyat-ı Cedîde'nin bir vâsi' mümeyyizi, daha doğrusu, sâri bir hastalığı olan mavi, beyaz, eflatun güllerden; muhayyel, yeşil ormanlardan; sükûn ve inzivadan bahsetmek, diğerlerinde tesir ve taklit olduğu halde, Fikret'in orijinalitesini teşkil eder: Baştan başa –levs-i riya- dalgaları arasında yüzen bir cemiyete karşı yalnız fazilet ve hakk-ı mütehasiri olan ruhunda böyle bir arzunun doğması gayet tabii idi. Bütün hayatı müddetince bu arzularına mutabık kalışı da bu hususta ne kadar samimi olduğunu gösterir.

“Servet-i Fünûn” edebiyatından zamanımıza kadar tekrar edilerek bize gayet basit, hatta mübtezel görünen hayaller, Fikret'te pekâlâ mümtazdı. Ondaki daha yüksek, daha orijinal, daha yeni şeyler istersek tadrîcî tekamülü inkâr etmiş oluruz. Klâsik ve âdî iki üç hayali yüzlerce seneden beri tekrar edip duran eski edebiyatı henüz yıkanlardan elbette bugünkü zevke uygun bir edebiyat beklenemez.

Okuduğu şiirde nadide bir hayal, yepyeni bir buluş arayanlar, ne “Rübâb-ı Şikeste”yi severler, ne de “Haluk'un Defteri”ni. Çünkü onlarda bilhassa fikir ve his hâkimdir. Fikret'in şiirlerine yalnız sanat adesesıyla bakarsak hem anlamamış hem de haksızlık etmiş oluruz: O, ekseriyetle sanatını aşkına feda eden bir mefkureci idi. Hemen bütün yazılarını bir şey duyurmak, bir şey anlatmak için yazdı; tıpkı Namık Kemal gibi... Ve işte Fikret'in asıl kıymeti de buradadır. O, Türk edebiyatında yol gösteren bir şair, bir mürşit, bir peygamberdi.

Sesini gür ve pürüzsüz duyurabilmek için mısralarını sanatın en ince haddelerinden geçirdiği halde, ihtimal nadide, fakat suni bir hayal aramaya tahammül edemezdi bile... Hem bunu şairden istemeye ne hakkımız var? O, şiiri berrak ve temiz bir ifade ile adeta yudum yudum içiren bir sanatkârdı. Mademki şiirin binbir cephesi vardır, onu da görüldüğü cepheden tetkik etmek mecburiyetinde değil miyiz? Büyük şiar hayal itibariyle pek de fakir olmamakla

beraber, şiiirlerini şiddet ve samimiyetten uzaklaştıran birtakım garabetlere boğmak istemedi. Kullandığı bütün hayaller zevk-i selîme muvafık, tabii ve mûnistir. Onun istediği de zaten bu idi. Fikret, yükselmeyi bilir, fakat düşmekten korkardı...

O, her şeyden evvel bir sanatkârı: Hakiki bir sanatkâr, şairliğini gölgede bırakacak kadar sanatkâr. Denebilir ki sanatı bütün arkadaşlarından iyi anlamış ve duymuştu. İthaf ettiği muhtelif mevzularla, ilhamın yalnız gönül bahçesinde yetişen bir çiçek olmadığını, her yerden toplanabileceğini gösterdi. Aştan, melalden bahseden şiiirleri çıkarırsanız öteki arkadaşları nerdeyse iflas eder. Fakat o, şiiirlerinin pek azını aşka tahsis etti: “Balıkçılar, hasta çocuk, yağmur, fener, bisiklet, kılıç bu da...” Türk edebiyatına ilk defa Tevfik Fikret’in kalemiyle girmiş mevzulardır.

Üstad geçinen birçok şairlerin meyhane köşelerinde müşterek gazel söylediği bir devirde dört kişinin muhaveresinden ibaret olan “Hasta Çocuk” şiiirini yazmak çok büyük işti.

“Kamîs Yusuf”u yazan şair Yakup’u ağlata ağlata gözden eden hasret ve hicranı duyuramadı ise de Yusuf’un gömleğinin bir şiiir mevzu olabileceğini duymuştu.

Fikret’in bütün yazıları –çok derin ve yüksek olmasa bile- bir milletin edebiyatında her zaman yer bulan ve okunan, yazılmazsa yeri boş kalan şiiirlerdir. Eğer onun lisanı ile şimdiki lisanımız arasında bir fark olmasaydı, bugün hatta yarın, mektep kitaplarımızda en çok yeri Fikret’in şiiirlerine verecektik.

Milli mevzularda lisanı pek coşkun ve müessirdir. O, Hâmit gibi, şiiirden bir cihan yaratamadı. Fakat sanattan bir mabed inşa etti ki mislini ne Hâmit, ne Cenap ne de en çok ümit ettiğimiz Milli Edebiyatçılar vücuda getiremedi. Zamanında derin bir boşluk dolduran Fikret’in bugün yeri bomboş! (متيكلريمزده) toplarılarımızda okunacak vatanî şiiir ararsak derhal Rübâb-ı Şikeste ve Haluk’un Defteri’ne müracaat ederiz: İşte Ferda, işte Sabah Olursa, işte Haluk’un Vedaı...

Hâmit, belki vatan hislerini şiiirle mecz etmeyi Fikret’ten daha iyi bilirdi. Fakat bu hissi Fikret kadar ne duydu, ne duyurabildi. Onun ekseriyetle ağır hatta hareketsiz olan vatanî eserlerini kaç kişi okumuş, kaç kişi anlamıştır? Halbuki Fikret, Türk hissini Türk zevkiyle terennüm etmiş, gençlik üzerinde fiilen müessir

olmuş bir inkılâpçıdır. Onun tahayyül ettiği sabah, işte bugündü ve bugünün inkılâpçıları ondan fazilet dersi alan gençlerdir. Bunun içindir ki Fikret'i yalnız edebiyat gençliği değil, bütün bir vatan gençliği takdis ediyor.

Çok gariptir: Fikret'i büyük şair tanıyanlar Abdülhak Hâmit'le mukayese ederler. Hatta Hâmit'ten büyük şair olduğunu iddia edenler bugün bile vardır. Evvela şunu itiraf etmek lazım ki Fikret bize –zevkiyle, ruhuyla, lisanıyla- Hâmit'ten çok daha yakındı. Onun için Haluk'un Defteri'ni "Liberte"den Rübâb-ı Şikeste'yi "Makber"den çok sevmekte haklıyız. Fakat bu yakınlık Hâmit'in daha büyük şair olduğunu takdir etmemize mânî de değildir...

Görüşlerinde ekseriyetle bedbin olan Fikret, hemen bütün küçük şiirlerine umumî ve felsefî bir tahlil ile girer, ve siz şiirin merkez sikletini anlamadan, onun hissi ve heyecanı –yani şiiri- teksif eden yerlerini ararken sınında yine felsefî bir mısrayla karşılaşsınız. Birbiri arkasına şaşılacak bir intizamla dizilen bu sanatkâr mısraları dikkatli bir incizapla takip ettiğiniz halde bitirdikten sonra zihninizde bir şey kalmaz. Eğer sizin şiir arayan kalbiniz bir kemansa, Fikret'in sanat kuşu onun telleri üzerinde gayet ince ve hesaplı bir kanat temasıyla yürür: Zannedersiniz ki bu mûnis kanat, kalbinizin hassas tellerine, şimdiye kadar aradığı, fakat bulamadığı yeni heyecanlar, ihtizazlar getirecek: Onu tatlı bir zevk ile sonuna kadar takip edersiniz. İşte sehhar kanat teması son telden ayrıldı: Ve kemanın tellerinde hiç ihtizaz yoktur.

Şimdi bu mızrap Hâmit'in olsaydı siz, kemanın üzerinde bazen hafif, bazen derin, gayr-ı muntazam kanat darbeleriyle çırpınarak telden tele atlayan bir kuş görecektiniz. Fakat uçtuktan sonra kalbinizin tellerinden derin, uzun bir ihtizaz bakiyesi dinleyecek ve fısıldayacaktınız: İşte şiir...

Fikret'in şiiri. Yalancı elmaslarla işlenmiş bir kadın tacına benzer: Yakından tetkik ettiğiniz zaman her küçük parçasının –kalemtraş sanat ile- nasıl yontulmuş ve yerine oturtulmuş olduğuna hayret edersiniz. Bu cazibe ile bütün küçük noktaları birer birer tetkik eder, seve seve başladığınız yere gelirsiniz. Bırakıp tekrar karşıdan baktığınız zaman gördüğünüz basit bir başlıktır.

Hâmit'in mühmel bir kainatı andıran dehası karşısında, onun şiiri, tam bir zevk-i selim ile işlenmiş. Temiz ve muntazam tarhlarla, mutena çiçeklerle süslü bir

bahçedir. Kainatta zarif çiçeklerle beraber yabanî otlar da bulunur. Fakat Fikret'in bahçesinde bir tek yanaî ot, soluk bir fîdan, suya kanmamış bir çiçek göremezsiniz. O, bahçesinin her tarafını aynı dikkat ve ihtimamla işleyen bir bahçivandır: İnce, beyaz, narin yaseminler arasında yüksek ve hâkim tavırlı bir manolya yetiştirmekten hazzetmez bile...

Rübâb-ı Şikeste sayfalarına dağılan tek tük aşkî yazılar “Ayrılmam, sen olmasan...” Fikret'in vefakâr aşkını gösteren samimi ve güzel şiirlerdir. Fuzûlî, Nefî, Nedim manzumeleri her vadideki kudretini gösteren bedialardır. Fakat onu yükselten bilhassa “Sis, Bir Lahza-i Teahhur, Sabah Olursa, Millet Şarkısı, Ferda, Haluk'un Vedai” gibi vatan ve mefkûre şiirleri idi. Bunlar, şiirin en yüksek şahikaları olmasa da, bizim edebiyatımızda nevinin emsali henüz yazılmamış şaheserleridir. Yalnız şunu da unutmayalım ki devrin siyasi vaziyeti Fikret'e ve bu eserlerine layık olduğundan fazla kıymet ve şöhret verilmesine sebep oldu.

“Balıkçılar” ve “Hasta Çocuk” gibi zamanına göre çok muvaffak olmuş yeni mevzularını da bu miyanda sayarsak geriye kalan Fikret'i arkadaşları bile geçmiştir: İşte Cenap, işte Siret... -Edebiyat-ı Cedîde-nin iki hususi cephesini teşkil eden bu iki sima, Fikret kadar sanatkâr olmasa da ondan çok şair.

Netice şu: Fikret; şiiri, şahsiyeti, düşüncüsü, kendine mahsus kuvvetli bir sanatkâr, büyük bir şairdir. Şairliğinin, edebiyatımızda hiç kimseye benzemeyen, hususi cephesiyle edebiyatımıza ve memleketimize ettiği hizmetler onu ilelebed kalbimizde yaşatacak. Fakat binbir itina ile işlenen mısralarının birçoğu –her ne kadar çelikten olsa da- aranılan mücevherleri ihtiva etmediği için bir müddet sonra tozlanmaya mahkum...

Vasfi Mahir Kocatürk

DAĞ ÜSTÜNDEKİ MANASTIR

[Ziya Osman Saba, S.4, 1928, s.2]

Yellerin boğazına zincir vurduğu günde
Birden boşanan gönlüm rüzgârlar gibi inler,
Yeryüzünden ayrılan yalçın bir dağ üstünde.

Burada, onun sesini yalnız bir kişi dinler:
Vücudunun gölgesi daima gölgeyle bir;
Bir su gibi elleri avucumda serinler...

Kayaların dibinde kartallar birer zincir;
Bu dağın uçurumla çevrilmiştir her yanı,
Üstünde, penceresiz taş bir bina yükselir.

Manzarası titretir kapısını açanı:
Derdim, bir manastır ki içinde cenazeler...
Her sabah, deli gibi çaldığım kırık çanı,

Kefensiz ölümlere ümidi ilan eder!..

Ziya Osman Saba

HUNLAR

[Sabri Esat Siyavuşgil, S.4, 1928, s.3]

Portakal bahçeleri, portakal bahçeleri...
Bir haberci giriyor tunç kapıdan içeri
Köpüklü beygiriyle, çılgın bakışlarıyla

Islık gibi dolaştı surun yedi katını;
 Kanlı bir bohça gibi yere serdi atını
 Kamçı yaralarıyla, ökçe nakışlarıyla...

Portakal bahçeleri, portakal bahçeleri...
 Yelpazeli kadınlar girsin artık içeri;
 Arslan heykellerinin gizlensin arkasına.

Enli bir kılıç yiyen bağı yanmasın diye,
 Bir yudum şarap verin bu ölen haberciye;
 Neredeyse boşalacak kalbi şarap tasına...

Portakal bahçeleri, portakal bahçeleri...
 Tavuslarıyla artık kaçışıyor içeri;
 Kum döşeli yollarda kayboluyor sülünler!

Kar, nasıl savrulursa dağdan esen rüzgârla,
 Şehrin kapılarından giriyor nârâlarla
 Çırılçıplak atlarında külle taşıyan Hunlar!

Sabri Esat Siyavuşgil

HALİT FAHRİ

[Yaşar Nabi Nayır-Cevdet Kudret Solok, S.4, 1928, s.4-6]

Halit Fahri Bey 1891'de İstanbul'da doğmuş ve Tevfik Fikret'in müdürlüğü zamanında Galatasaray'da tahsil etmiştir.

Mektebi bitirmeden terk ederek evvela Anadolu'da sonra İstanbul'da edebiyat muallimliği etti. Şimdi Kadıköy orta mektebi edebiyat muallimliği, aynı

zamanda Servet-i Fünûn tahrir müdürüdür. İlk yazılarını Rübâb mecmuasında neşretmiştir.

Matbu eserleri: Rüya (1913), Baykuş (1917), Cenk Duyguları (1918), Efsaneler (1919), Bulutlara Yakın (1921), Gülistanlar Harabeler (1922), İlk Şair (1923), Sönen Kandiller (1926)'dir.

Halit Fahri kendi neslinin şairleri arasında en mariz, en bedbin olanıdır.

Bir taraftan Edebiyat-ı Cedîde'nin, diğer taraftan iyi tanıdığı Fransız şairlerinin tesiri altında yazdığı ilk şiirler lisan itibariyle eski ise de edebiyata yeni bir duyuş ve görüş tarzı getiriyordu. İlk neşrettiği şiirlerden "Rüya", bize, müstakbel Halit Fahri'nin yürüyeceği yolu gösteren bir eserdir.

Daha o zaman, uzun bir yola düşen seyyahlar gibi:

Ve kubbelerde asâmin sadası inerken,
Akikli taşlara mıhlardı nevhalar bir el..

Diyebilmek mühim bir işti...

Türk şiirine egzotizmi ilk defa o getirmiştir. "Efsaneler"inde muhayyilesini Hint'te, Çin'de, Kabil'de, Babil'de gezdirdi.

"Bin devenin kumaş yüklü serâzâde hecinler" ile şaşkın gülistanlarını dolaşıyor, budadan, zerdüşten, brahmadan bahsediyordu.

Kâh kurun-ı vusta inerek Bizans'ın cariyelerinden, kâh binbir gecenin şehrazâdından aldığı ilhamla girift, muzlim, mevhum hisleri terennüm etti. "Efsaneler", nevinde yegâne ve bu itibarla dikkate şayan bir eserdir...

Harb-ı Umumî esnasında bütün arkadaşları gibi hamasî şiirler yazmaya özenen ve sonra bunları "Cenk Duyguları" isimli bir kitapta toplayan Halit Fahri bu vadide büyük bir varlık gösterememiştir. Yazılması çok kolay zannedilen hamasî şiirlerde muvaffakiyet zor, ibtizale düşmemek güçtür.

Ağlamayın, ey nineler, en nişanlılar,
Bizi vatan çağırıyor silah başına.

Yahud:

Türklük ölmez, edebîdir dünya durdukça;
Ondan büyük bir Allah var, bir de Peygamber.

Gibi halk destanlarına yaraşacak mısralar milli heyecanları ifade etmekten ne kadar uzak...

Halit Fahri, aşkını terennüm eden şiirleriyle, bazı istisnalarla daima hayideliğe düşmekten kendini kurtaramamıştır.

Demek en sonra ayrı düştük biz,

Ötüşürken baharda hep kuşlar.

.....

Ey güzel sevgilim, ey son sevgilim,

Bilmem sözlerine inanayım mı?

Diyeceğine muvaffak olamadığı bu tarzda hiç yazmasaydı ne kaybederdi?

Halit Fahri'de iki ayrı şahıs yaşar. Biri, Efsaneler'inde olduğu gibi, gülistanlara, ihtişam ve debdebeye âşık Halit Fahri; diğeri, harabeler, baykuşlar, kâbuslar şairi Halit fahri.

Samen [A. Samain], Meterlink [Maurice Maeterlinck]'i, Verharen [Emile Verhaeren]'i, okuyup seven bu şair her şeyden evvel sembolisttir.

Dünün Halit Fahri'si gözlerini ve kulaklarını dünyaya kapamış, hakikatin şiirini hayalinin adesesinde eğip bükerek garip mahuf gelgeler halinde eserine aksettirmiştir. O, her şeyden evvel, romantik melankoliyi, tasavvufî vecdi terennüm etti:

Titriyor neyzenlerin destinde ney:

Ruha bir ses, musiki sun, câ...nâ!

Ey, bu dergâhın büyük bânîsi, ey

Pirimiz, yâ Hazret-i Mevlana!

Vehmi ve korkuyu ifadede büyük bir maharet göstermiştir. Kâbusu anlatan şu iki parça bu fikri teyide kâfidir:

Gök gürlüyor, uzaktan bir dev hırsıyla:

İmdat, imdat Allah'ım, sarsılıyor yer...

Paslı anahtarların gıcirtısıyla

Beni kilitlediler, kilitlediler!..

.....

Serviler başlıyor uğuldamaya,

Son dakikam demek ki yaklaşıyor!

İşte bir yer yıkıldı... Ah, odaya

Her taraftan sular, sular taşıyor...

Mevleviler, vedalar, ölüm perileri, muzlim sahrınçlar, uzakta ağır ağır kapanan kapılar genç Halit Fahri'nin daima ilhamlarıydı.

Ve tunç iniltisi zulmette gizli bir kapının

Boğuldu aksini temdid edip derinlerde...

.....

Ulu sahrınca sesler alçalıyor:

Sularda çırpınıyor parça parça bir yaprak

.....

Tehlil dindi son bir iniltiyle ... Elveda!

Çöktüm, felaketimle yanan nasiyem çatık.

Gözler semada, eller açık, yüzde iltima;

Top kandilin ziyaları altında ağladık...

Ölüm perileri zulmette üflüyorlar ney.

Halit Fahri'nin sanatkârlığı şairliğinden zayıftır. En büyük kusuru, kendi şiirleri için iyi bir münekkit olamayışdır. Şiirlerini teksif edemeyişini buna hamletmeliyiz. Bazen en güzel bir şiirinde bir mübdînin bile elinden çıkmayacak hayide ve kusurlu mısraları bırakmaktan çekinmez.

Mesela “Ekanim” gibi bir nefisenin içinde:

-İsmin nedir, melek mi?

-Kadın

-Çok tuhaf bir ad!

-Yoktur fakat şeker de mememden sızan bu tat.

Gibi en bayağı mısralara göz yummak sanatkâr için bir gûnahtır.

Halit Fahri Bey çok nefis bir şiirle “aruza veda” ettikten sonra bile eski dostundan tamamıyla ayrılmaya razı olamadı. Hece ile yazdığı ilk şiirler de fazla aksamıştı; fakat, bilahare, bu vezne de hâkim olan şair aruzundaki irtifaa binememiştir.

Bu vezinle yazdığı parçalarda hakikate daha büyük bir mevki ayırdığını görüyoruz. Bu şiirlerin çoğu alalâde bir lisanla alalâde bir mevzu ifade etmesine rağmen içinde cidden güzel parçalar da yok değil.

Her akşam son vapurla yorgun dönen yolcular
Sanki zincir altında kürek mahkûmlarıdır.
Bazen mehtap içinde gümüşlenince sular,
Gördükleri ışıklar bir zindan mumlarıdır.

Diye başlayan ve:

Son vapur yolcuları... Son vapur yolcuları!
Ziyafetin sonunda yetişen zavallılar!
Daha kaç yıl kaç gece Paris'e de bu suları,
Bu yolun hiç sonu yok, ömrümüzün sonu var...

Kıtasıyla biten “Son Vapur Yolcuları” bilhassa güzeldir. “Paravan” Halit Fahri Bey’in son muvaffak şiiridir.

Şairin bu son şiirlerinde artık ne o eski mistisizm, ne de o koyu bedbini var...

Aynalarda sarmaşan bir çiftin akisleri...

Mumlar ışık verince bir paravan ardına
Bir günah akşamının kızıllaşan sisleri
Kan akıttı dişi bir güvercin kanadına.

Mısralarıyla başlayan Paravan, bir günah akşamını ince ve zarif bir sembolle hülâsa ediyor:

“Boş sofrada kırılmış porselen akisleri...”

Halit Fahri, Celal Sahir gibi, her yeniliğe karşı bir temayül hissettiği için serbest nazmı da bittabi ihmal edemezdi.

Ekserisi Servet-i Fünûn’da çıkan bu vezinsiz şiirleri, içinde bazı güzel parçalar bulunmasına rağmen, Nazım Hikmet’in bize daha evvel verdiği numunelere yetişememiştir.

Şairin müteferrik şiirlerinden ma-ada ikisi aruz olmak üzere üç manzumesi vardır: Baykuş, İlk Şair, Sönen Kandiller.

Baykuş'la Sönen Kandiller Darü'lbeda-i'de temsil edilmiş, ayrı ayrı tenkit ve takrir edilmiş, nevilerinde muvaffak eserlerdir.

Bunlardan birincisi, Halit Fahri'nin bütün ilk şiirleri gibi; asab üzerine kâbus tesiri yapan bir ölüm hailesidir. Burada, ölüm, Meterlink [Maurice Maeterlinck]'in bazı eserlerinde olduğu gibi, baykuşları, mezarlıkları, servileriyle tecessüm ediyor...

İlk şair, tekniği zayıf, sahneye elverişli olmayan, uzun fakat kuvvetsiz bir efsanedir.

Sönen Kandiller, mevzuunu hayattan almış, hecenin tabi âhengine bürünmüş, ince ve hazin bir vakanın hikâyesidir. Burada, evlatlık olarak girdiği evin kızına âşık olan ve bunu bir günah gibi içinde saklayarak iş işten geçtikten sonra itiraf eden mariz bir gencin bütün ıstırabını adım adım takip ediyoruz...

Cenap Şehabettin bey'in de söylediği gibi, nazım, böyle basit bir vaka içinde yaşayan alalâde kahramanların ağzına yakışmıyor. İnsan, böyle bir vakanın manzum yazılmasından ne fayda geleceğini tahmin edemiyor. Mamafih, bu eser, teknik itibariyle, diğerlerine faiktir...

Halit Fahri Bey'in şiirlerinde kafiye zenginliği bariz bir surette göze çarpar:

Kapkaranlıktı geçtiğim tarla,
Yine açtın tunç anahtarla
Üstü mermer kapaklı sahrıncı,
Kara taşlıkta bekleyen hancı!

Mısralarındaki gibi yeni ve kuvvetli kafiyeler, şiirine hususi bir güzellik vermektedir.

Pek velûd olan şair, arkadaşları arasında en fazla eser vermiş olanıdır. Fakat, Halit Fahri Bey, yazılarını hakiki bir tasnife tâbi tutmuş ve en güzel şiirlerini müteakip çok zayıf ve kuvvetsiz parçalarda neşretmemiş olsaydı şüphesiz ki daha fazla rağbet görür ve şimdiki şöhretini layık olduğu mertebeye yükseltirdi...

Yaşar Nabi Nayır-Cevdet Kudret Solok

KADIN KALBI

[A. Gaffar, S.4, 1928, s.6-8]

-Panteleymon Romanof [Panteleymon Romanov]' dan-

Hiç beklenilmeyen bir hadise bütün “talebe birliği”ni heyecana getirdi. Nikolay Malahof [Nikolai Malakhov] namında bir Darü'l-Fünûn talebesi intihar etmişti. Onu “mahallî komite”nin küçük odasında şakağından vurulmuş, ölü yatıyor bulmuşlardı. Zabıta tahkikat yapıyor, hadiseden ilk defa kimlerin haberdâr olduklarını, cesedi ne halde bulduklarını soruyordu. Müntehirin ahlâkına dair sorulan suale bütün talebe müttefiken şu cevabı verdiler: Malahof insanda muazenesiz bir adam tesirini bırakıyordu. Geçimsizdi, kavga ve gürültüden hoşlanırdı. Ekseriya kendini iyi kullanmazdı. Çok içer, geceleri geç vakit avdet eder, arkadaşlarına kaba muamelelerde bulunurdu.

Bazen çalışkanlığı tutardı. Hiçbir yere gitmez, sabahtan akşama kadar kitap okurdu. Yahut uzun zaman boş koridorlarda dolaşıp dururdu. Böyle zamanlarda, insanlardan kaçmak istemesine rağmen, halim ve selim bir adam olurdu.

Kadınlara karşı alakasının derecesi sorulduğu zaman, gençler, hayli düşündükten sonra, zikre şayan bir şey olmadığını söylediler. Kadınlara ve kız arkadaşlarına eğlenerek bir şey nazarıyla bakardı. Birkaç tane ehemmiyetsiz macerasını biliyorlardı. Fakat bunlar o kadar umarsız, tesadüfi ve gülüp geçici şeylerdi ki macera bile denemezdi. “Birlik”te hicabı mucib fakat bir kasta matuf olmayan bazı arsızlıkları da görülmüyor değildi.

Umumî bir kanaate göre Malahof sınıf arkadaşlarından “Sonya Gulubeva”yı seviyordu. Fakat izzet-i nefsine fazla düşkünlüğü, bu husustaki fikrini izhara mânî olmuştu. Binaenaleyh Sonya’ya da başkalarına yaptığı muamelenin aynını yapardı. Mamafih felaketine sebep Sonya olduğunu da herkes biliyordu.

Sonya, arkadaşına karşı tamamıyla lakayttı. Ahlâkının fenalığından dolayı onu hiç sevmezdi. Malahof da ona karşı lakayt davranırdı. Randevu verirken hakiki hissiyatını gizlerdi. Sonya bu davetleri kabul ediyor görünürdü. Fakat Malahof onu buluşma yerinde beklediği halde Sonya yalnız gitmez, beraberine bir iki küçük çocuk alarak geçer ve ca’li bir hayretle niçin beklediğini sorardı.

Sonya Şen, oynak, biraz hoppa, biraz da katı kalpli bir kızdı. İnsanlara, ne büyük bir dostluk, ne de derin bir aşkla merbut olacak yaradılıŐta değildi. Bilhassa aşkın insanlar arasındaki itiyadi tesirini tamamıyla inkâr ediyordu.

İntihardan haberdar değildi. Modaya göre kesilmiş saçları, uzun Őakaklarıyla, elleri örme yeleğinin cebinde olduğu halde cesedin bulunduğu “mahalli komite” odasına girdiğini, sonradan herkes hatırlıyordu. Müstantik polislerin ve sessiz sedasız onu süzen arkadaşlarının yüzüne bakıyordu. Müthiş bir heyecan içinde idi. Nazarlarını indirip de Şakağından vurulmuş, ölü yatan Malahof’u görünce dehşetten titredi, bir çığlık kopardı. Biraz geriye çekildi. Elini ağzına götürdü, sonra yüzünde dolaŐtırdı ve cesedin önünde diz çöktü. Şehadet parmağını ısırarak donakaldı. Müntehirin Őakaęındaki küçük siyah delikten gözlerini ayırmaya muktedir olamıyormuş gibi uzun zaman ölünün yüzüne baktı. İsticvab ettikleri halde ne sorduklarını anlayamıyordu. Heyecandan dudakları titriyordu. Fazla titrememesi için elini dudağından ayırmıyordu. Öyle hazin, öyle ürkek bakışlarla bakıyordu ki etrafındakiler tesirlerinden ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Kendisi için hazırlanan bir mezarın önünde duran ve artık hiçbir halas çaresi bulunmayan bir mahkumun nazarlarından nasıl kaçılırsa, Sonya’nın yüzüne baktığı her adam öylece gayr-i ihtiyari başını çevirmek mecburiyetinde kalıyordu. Fakat biraz kendine gelmişti. Malahof’a karşı hoppalıklarda bulunduğunu, ona sert muamele ettiğini ve bundan dolayı onu intihara sevk ettiğini itiraf etti.

2

Nikolay Malahof’un intiharından sonra Sonya’nın ahlâkında ale-l-umum bütün maneviyatında büyük bir tahavvül vukua gelmişti. Durgun, düşünceli bir hali vardı. Ekseriya üst koridorda yalnız dolaŐırdı. Yanına gidip bir Şey sordukları zaman nazarlarını yavaş yavaş kaldırır, dalmış olduğu düşüncesinden kurtulmak için büyük bir zamana ihtiyaç varmış gibi soranın yüzüne uzun müddet bakardı. Malahof’un bütün metrukâtını kendine almıŐti. Defterlerini mektuplarını iyice muhafaza ediyordu. Zaman geçtikçe hatıratının dar çerçevesine daha ziyade kapanıp kalıyordu. İçtimai hayattan tamamıyla tecerrüt etmişti. Sanki bütün müfekkiresi muannid bir başın, hemen hemen bir Şehvetin tesiri altındaydı. Ve bütün düşüncesi Malahof’un intiharına sebep olmasında temerküz ediyordu. Artık hayatının yegâne

mevzuu kendi suçunu, kendi cürmünü itiraftan ibaret olmuştu. Ve bu itiraftan dolayı önce herkes ona husumet bağlamıştı. Halbuki şimdi ona hepsi acıyor, hayatından endişe ediyorlardı.

Sonya sık sık mezarlığa gider, etrafı çeviren huş ağaçlarına ve mezarların üzerinde uçuşan kelebeklerin arasında saatlerce otururdu. Taze bir mezar başında mahzun oturan bu genç kıza herkes durur, bakardı. Ve hepsi de, mezarın bile öldüremediği bu müşahhas kadın aşkını gördükleri için büyük bir teheyyüc ve teessürle uzaklaşırlardı. İşte yegane karşılıksız aşk! Zira ölen bir adamı sevmekten daha karşılıksız ne olabilir ki?

Birgün Sonya'ya, evvelce muarifede bulunduğu bir refikası sordu:

-Bu hadise sana neden bu kadar derin bir tesir yaptı?

Sonya mendilinin ucunu çekerek ve kuru, yanan gözlerini karşısındaki duvara dikerek:

-Neden tesir yaptığını ben de bilmiyorum, dedi.

-Fakat o, ahlâksız, münasebetsizin, boş adamın biri idi. Sağken zor bela kahrına katlanıyordun.

-Olsun, sağken ona karşı hissetmediğim şeyleri, o öldükten sonra bütün şiddetiyle duymaya başladım. Fena bir adam olmasına gelince, iyilik ve fedakârlığına mukabil fenalığı hiç mesabesinde kalır... Ah, keşke şimdi sağ olsaydı!

Sonya'nın bu hali, rûhî muazenesi için bedîhî bir tehlike şeklini alacağında şüphe bırakmıyordu. Belli ki, kusurunu itiraf etmek, onu için için kemirip bitiriyordu.

Lakin Malahof'un intiharından bir ay sonra kimsenin ümit etmediği, bilhassa Sonya'nın hiç ummadığı bir şey zuhur etti.

3

Müntehirin arkadaşlarından biri bir dostundan mektup almıştı. Bu mektubun içinde Malahof'un intihar etmeden evvel yazdığı mektup vardı. Orada; artık katiyen intihara karar verdiğini, kendisine bir şeyler olduğunu, onu hayata bağlayacak kutlu bir mihverin bulunmadığını, enerjisini neye sarf edeceğini bilemediğini yazıyordu. Safiyetinden, sinirlerinin bozukluğundan, fakir köy hayatından sonra dimağını perişan eden pay-i taht hayatının vesveseleriyle uğraşacak kuvveti kendisinde

bulamadığından bahsediyordu. Uğrunda birçok fedakârlıklara, mahrumiyetlere katlandığı şeyi hiçbir vakit bulamayacaktı. Binaenaleyh ümitsizliğin, ye'sin ve fenalığın mütemadi salvetlerine karşı koymak için münasebetsiz derecede içiyor, hovardalık yapıyor, kuvvetini beyhude yere israf ediyordu. Ve mektubunun sonunda bütün bu şeylere bir nihayet vermeye karar verdiğini yazıyordu.

Mektubun böyle bir metin ihtiva etmesi herkesin tamamıyla zannı hilafına çıkmıştı. Darü'l-Fünûn talebesinden biri:

-Anlaşıyor ki bu hususta Sonya'nın hiçbir kabahati yok! Dedi. Bakınız mektupta ona dair bir kelime yazılı değil.

Filhakika mektupta Sonya'ya dair bir kelime bile yazılmamıştı; Malahof'un intihara karar vermesinde Sonya'nın dahl u tesiri olmadığına artık şüphe kalmıyordu.

-Haydi, koşun Sonya'yı çabuk buraya çağırın.

Sonya koridorda görünür görünmez hepsi bir ağızdan bağırıyorlar:

-Gel, çabuk gel! Artık vebalden kurtuluyorsun! Nikolay'ın mektubunu okuyoruz.

Sonya'nın gözleri haddinden fazla açıldı ve yanaklarında vâzih bir pembelik hâsıl oldu.

-Hani nerede? Nerede? Ne yazıyor?

Elleri titriyor, marazi bir ataş içinde nazarlarıyla mektubu araştırıyordu.

-İşte!.. Heyet-i Umumî'yesi saçma... Hem de alalâde... Bunun o kadar ehemmiyeti yok... Yalnız senin için değil de büsbütün başka sebeplerden dolayı intihar etmişmiş...

Sonya'nın yüzü kıpkırmızı iken birden bire bir ölününki gibi sapsarı kesildi.

-....Nasıl benim için... değilmiş?

-Bayağı! Sana dair bir kelime bile yok.

Sonya mektubu onların ellerinden çekip aldı. Dizlerinin üstüne koyarak açtı. Okumuyor, adeta marazi bir ceht ile satırların arasında bir şeyler arıyordu.

Mektubu katladı geri verdi ve bir kelime söylemeden çıkıp gitti.

Hazırın hep birbirinin yüzüne bakarak:

-Ne oldu acaba? Diye yanındakine soruyorlardı. Fakat kimse, bu suale ne cevap verileceğini bilemiyordu.

Sonya oradan ayrıldıktan sonra doğru yukarıya, kızlar dairesine çıktı. Minderin altından bir şeyi çıkardı. Bu, bir tomardı ki Nikolay'ın metruk evrakını teşkil ediyordu. Sonya'nın refikalarından biri onun garip hâlet-i rûhiyesinden endişe etmişti. Tam o sırada içeri girdi. Sonya, arkadaşına göstermemek için kağıtları yeleğinin altına sakladı. Refikası onun fazla tesirini göremiyormuş gibi bir tavır takınarak ve merhumun üzerinde temerküz eden fikrinden onu vaz geçirmek için dedi ki:

-Ah kardeşim, senin için ne kadar sevindim bilsen! Masumiyetinin tebeyyün etmesi beni o kadar memnun etti ki!

Sonya'nın yüzü sanki taş kesilmişti. Durgun ve manasız bir nazarla pencereye bakarak arkadaşını dinliyordu. Arkadaşı, birkaç dakika daha yanında kaldıktan sonra, yalnızken daha ziyade sükûnet bulur diye ayrıldı.

Sonya kâğıtları yeleğinin altından çıkardı. Dudakları haşin bir takallüsle bozulmuştu. Kâğıtların hepsini ağır ağır yırttı. Be bir daha anılmak istenilmeyen şeylermiş gibi, onları pencereden dışarıya fırlatıp attı. Sonra dönüp kendini yatağına yüzü koyun bırakarak ümitsiz ümitsiz, omuzları sarsıla sarsıla hıçkırmaya başladı...

Mütercimi: A. Gaffar

SERSERİNİN ŞARKISI

[Yaşar Nabi Nayır, S.4, 1928, s.8]

-Onların Şarkıları-

Bir kaldırım taşında açsam da gözlerimi
Eser kalmaz içimde dünün kederlerinden.
Bilmem, niçin geçenler beğenmezler yerimi...

Yollar uzanır gider önümde kıvranarak...
 Pervasızım gelecek günün kederlerinden
 Yolcular geçseler de ihtirasla yanarak...

Hayatım dert oluyor âleme, bilmem neden?
 Ben dünyaya onlardan başka gözle bakarım,
 Onlar bana bakarlar iç yüzümü görmeden...

Bahtıma yâr olmadı ne çocuğum, ne karım;
 Benden omuz silkerek bütün boş emeklere,
 Verdim artık kalbimi sahipsiz köpeklere...

Serseriye var mıdır daha yakın arakadaş
 Işıksız sokakların uysal bekçilerinden?
 Beni kimse duymadı onlar kadar derinden...

Şimdi vuran bu kalbim, eminim, birgün dursa
 Vücudum soğuyarak artık kesilince taş,
 Yine onlar olacak, acıyanım olursa...

Yaşar Nabi Nayır

BİR YUDUM SU!

[Kenan Hulusi Koray, S.4, 1928, s.9-13]

-Hikâye-

1

Eğer testisinin dibinde bir yudum su yoksa, olgun ve taze bir nar saklayan ağzının yine olgun ve taze bir nar çatlağına benzeyen dudaklarını uzatsın.

Eğer testisinin dibinde bir yudum su yoksa, dudaklarını uzatsın. Fakat “Kays”ı çadırının kapısından zelil ve muhakkar def etmesin...

-Bir yudum su istiyorum testinin dibinde kalmış bir yudum su yok mu?

Güneş, bir büyücünün eliyle çevrilmiş, içinde cıva kaynayan bir pota...

O, bir çadır kapısında yalvarıyor:

-Bir yudum, testinin dibinde kalmış bir yudum suyun da mı yok?

Çadırın karşılıklı direklerine gerdiği salıncakta yarı çıplak bir vücut uyuyordu.

Gerçi bir ses duymuştu. Fakat bu ses mümkün müydü ki açık bıraktığı çadırının kapısında bir erkek tarafından söylenmiş olsun... Mümkün müydü ki bir erkek, çadırında yarı çıplak yatan bir kıza seslensin, çadırının karşılıklı direklerine kurduğu salıncakta yarı çıplak uyuyan bir kıza hitap etsin, ondan su istesin.

Eğer o erkeğin damarlarında, çöl ufuklarının akşam kızılığ gibi akan bir Arap kanı varsa; bağrında ister bir cehennem tutuşsun, ister bir öğle güneşi yansın, isterse kuraklıktan çatlayan kumlar gibi yarıklar olsun, çadırının içinde yarı çıplak yatan bir kızdan yine su isteyemezdi.

Ey çöl kızı... Testinin dibinde yanan bağrına kevser gibi damlayacak bir suyun yok mu?

Birden bire fırladı: Çadırın kapısında, sakalları uzamış bir yolcu...

Bir yolcu, çadırın içinde yarı çıplak uyuyan bir kızdan su istiyordu. Ne cesaret.

Zihninde kim bilir nasıl yaptığı çok tuhaf bir mantık hareketiyle, onu bir orospu zennetmiş, şimdi ondan su istiyordu. Bu girizgâhtan sonra, kim bilir... Belki namusunu da isteyecekti.

Bulduğu bir atkıyı acele ile başına sardı. O atkı ki, uyurken girift olmuş saçlarının kıvrılığını kısmen örtmesine mukabil, açık kalan göğsünü daha olgun, daha diri gösteriyordu.

Fakat o, bunun hiç farkında değildi. Yalnız içinde, yarı çıplak uyuyan bir kızdan su isteyen bu yolcunun kurumuş ağzını ufacık elleriyle yırtmak hırsı vardı.

-Utanmıyor musun sen... Çadırı içinde yarı çıplak uyuyan bir kızdan su istemeye utanmıyor musun... Bilmiyor musun ki burada gördüğün "Beni Huza" çadırlarının bütün halkı Müslümandırlar. Bilmiyor musun ki Müslüman kızlarının vücudu mahremdir. Yoksa bir zındık mısın sen... Yoksa, çadırın içinde yarı çıplak

gördüğün bir kızı orospu mu sandın? Eğer biraz daha duracak olursan ağzını yırtar, seni parça parça eder, köpeklerime fırlatırım.

Yolcu çadırın kapısında belini hafifçe eğdi. Gayet sakin görünüyordu.

-Biliyorum dedi. Biliyorum ki “Beni Huza” kabilesi Müslümandırlar. Biliyorum ki sen de bir Müslüman kızsın... Allah’ın celal olan ismi üstüne yemin ederim ki, bağrım kuraklıktan çatlayan topraklar gibi parça parçadır ve ben ilk rast geleceğim çadırın ilkinden içeride kim olursa olsun bir yudum su istemek için nezr etmişimdir. Allah’ın celal olan ismi üstüne yemin ederim ki ben de bir Müslümanım. Ve ismim “Kays bin Zerih”dir. Ey kahramanlığına kurban olduğum çöl kızı... Testinin dibinde, yanan bağrıma kevser gibi damlayacak bir yudum suyun yok mu?

Atkıyı başına saran vücudun damarlarında bir düşünce hız aldı:

-Kays Bin Zerih...

Sordu:

-Nasıl dedin... İsmim “Kays bin Zerih” mi senin?

-Evet... İsmim “Kays bin Zerih”dir.

“Kays”... Çöl ufuklarında şarkılarının yanık bir edale aksi olan Kays... Zamanın en büyük şairi Kays...

Tuhaf... Zamanın en büyük şairi kays, demek ki çadırın kapısında duran bu adamdı. Demek ki zamanın en büyük şairi olan Kays, onun testisinde kalmış bir yudum su istiyordu. Eğer rüyasında görmüş olsaydı buna katiyen inanamaz ve rüyasına gelen adamın “Kays bin Zerih” olduğuna katiyen itimat etmezdi.

Tuhaf...

Ve çok sevindi.

Üstüne bir feraca geçirdikten sonra onu içeriye aldı. Çadırın en gölgeli yerinde duran suyu, kalaylı bir tas içinde uzattı.

Ve Kays; damarlarına bir Kevser gibi sükûn veren suyu, çadırı içinde yarı çıplak uyuyan kızın güzelliğiyle beraber yudum yudum içti.

O, hâlâ inanamıyordu:

-Demek ki isminiz “Kays bin Zerih”...

-Niçin inanamıyorsunuz... Fakat siz isminizi söylediğiniz dakikada ben derhal ve katiyen inanacağım.

-Lübna

Şair:

-Lübna, dedi. Güzel bir isim... Namusun kadar cazip... Vücudun kadar güzel...

Lübna başını eğdi.

Bembeyaz feracesinin bir ay ziyası gibi ince ve iltimalı kıvrımları arasından göğsü gözüksü. Ve şair, içinden, yine Allah'ın celal olan ismi üstüne yemin etti ki, Lübna çok güzeldir. Ve tekrarladı:

-Lübna, güzel bir isim... Namusun kadar cazip... Vücudun kadar güzel...

Bundan sonra çöl ufuklarında yol alan kabilelerin şarkıları arasında Lübna'nın ismi duyuldu. Ve çöl ufuklarının yanık sesli muganniyyeleri, "Kays bin Zerih"ın atan bir kalp gibi içinde aşkı vuran mısralarının "Lübna" ismini terennüm ettiler.

2

Çöl yıldızları, çadırların hududu haricinde, iki vücut görüldü. İki vücut ki, bir vücudun atan kalbiyle vuran nabzına benziyordu.

Fakat aradan iki sene geçmesine rağmen, "Kays"ın niçin bir çocuğu olmuyordu. Bunun sebebi neydi?

"Kays" hiçbir zaman çok sevdiği "Lübna"nın kadınlığı aleyhine bir hüküm vermek istemezdi. Lakin aradan iki sene geçmesine rağmen bu çocuk olmayışı niçin ve nedendi?

Bu hali, gerçi düşünmese de olurdu. Olurdu... Ama, annesinin "Lübna"ya karşı aldığı vaziyeti görüyordu. O anne ki, "Kays"ın bütün meşguliyetini yalnız kendi üstünde toplayan bu kadına karşı garip bir hisle nefret duyar, hiçbir zaman oğlunun, yalnız "Lübna"nın vücuduyla oynaşmasını istemez ve der ki:

-Bütün düşüncelerini yalnız vücudunda toplayan bu kadın zaman gelecek ki seni şehvetiyle öldürecektir.

Sonra babasının da iştirak ettiği bir düşünceyle ilave ederdi:

-Görüyorsun... Aradan iki sene geçmesine rağmen bir çocuğun bile olmadı... Ya ölürsen... O vakit ne yapacaksın? O vakit bütün develerin yalnız ona kalacak... Layık mı ki sen öldükten sonra emlağın yalnız bir fahişeye kurban olsun...

Sonra yalnız babası söyledi:

-Bu halin mutlaka önüne geçmek lazım. Ya “Lübna”yı boşamalısın; yahut “Lübna”nın üstüne evlenmelisin.

Dünyada her şey olurdu. Şarktan doğan güneş, bir sabah belki de garptan doğardı.

Belki güneş garptan doğar, belki hiçbir zaman sabah rüzgârı esmez, belki geniş çöllerin ötesine berisine atılmış vahalar kurur, develer yürümez, her şey olurdu.

Fakat o, ne “Lübna”yı boşardı, ne de çok sevdiği “Lübna” üstüne evlenirdi. Belinde taşıdığı hançerle kendisini kalbinden vurur da, güzelliğini mısralarlar çöl ufuklarına ilan ettiği bir vücudu katiyen ve hiçbir zaman bırakmazdı.

Öyle zannediyordu ki, “Lübna” damarları içinde devreden kandır. “Lübna” göğsünde atan kalptir.

Birgün çadırına çağırın babası, kudretinin yettiği kadar, bu mesele üzerinde ısrar etti:

-Ya “Lübna”yı boşayacaksın; yahut üstüne evleneceksin, yahut da başka bir şeyin olması lazım gelir; benden vazgeçmek.

O gece, son yıldız, son bir bakışla çöl ufuklarına gözlerini kapadı. Fakat şair; yıldızların, nâ-meri cihetlerden vuran ışıkları sinesinde toplayan avize parıltıları altında gözlerini kapamadı ve Kays o gece uyumadı.

-Allah’ın gazabı üstüme olsun, diye yemin ediyordu. Allah’ın gazabı üstüme olsun ki Lübna’dan katiyen vazgeçecek değilim.

Babası ertesi günden itibaren, oğlunun Lübna yerine kendisini terk etmek gibi bir nankörlüğüne vücuduyla mukabele için çölün açık ve geniş gökyüzü altında itikafa çekildi.

Bu, Arapların damarlarında kanıyla beraber devreden bir âdettir.

Kendisine herhangi bir meseleden dolayı işkence etmek isteyenler, vücutlarını ya kumlara diri diri gömerler yahut da kızgın güneşte bırakırlar.

Kays'ın babası, ona kızdığı, Lübna'yı ondan ayırmak istediği için böyle yaptı. Kızgın güneş altında itikafa çekildi.

Güneş, içinde civa kaynayan delinmiş bir potanın dibinde akan mayi gibi ağır ve lüzucetli bir hal ile beynin üstüne düşer. Damarların içinde bir sabah rüzgârı hafifliğiyle devreden kan, ağır, lüzucetli bir hal alır, damarlar deriye yapışır ve güneş esnacın üstünde, tekerlekleri ateşten bir ray gibi dolaşır. Mutekif günde ancak bir hurma yer ve bir tas su içer. Kays'ın babası ona Lübna'dan ayrılmasını kabul ettiremediği zaman böyle yaptı. Güneş beyni üstüne düştü. Karnında ateşli zincirlerle sarılmış bir tekerlek yürüdü. Damarları derisine yapıştı.

Lakin Kays "Lübna"yı bırakmamakla beraber babasının bu halinden çok müteessir oluyordu. Şu halde bir çare...

Ve ertesi gün, babasının durduğu yere kamışlarla bir çardak yaptı.

Güneş, artık eskisi gibi ağır, lüzucetli bir mayi halinde ziyasını beyni üstüne akıtmıyordu. Artık başı üstündeki çardakta, hangi ufuktan koştugu meçhul kuşlar yuva kurmuşlardı... Güneş, göğsünden vurulmuş bir hançerle ufku arkasına devrildikten sonra, gagalarında birer yudum yiyeceklerle beraber geliyorlar. Sabahları son yıldızın son bir bakışla gözlerini kırptığı zaman ufka doğru ince kanatlarıyla yine ince bir hız alıyorlardı. Bazen çardağın içine de girdikleri olurdu. Onu bir hurma ağacı zannetmiştiler. Ve mutekifin suyundan içerlerken düşünürlerdi ki burası bir vahadır. Taaccüb ederlerdi:

Engin bir çöl ortasında bir vaha!

Bir vaha ki içinde yalnız bir adam oturuyor. Ve hiç hareket etmiyor.

Ne iyi şey...

Kays, babasının başı üstüne gerçi bir çardak yapmıştı. Fakat açlık, onu neredeyse ensesinden bir kılıçla vurur gibi vuracak ve olduğu yere bîtap çöktürecekti.

Şair yine bir gece, nâ-meri cihetlerden gelen ziyaları göğüslerinde toplayan büyük avizelerin parıltısıyla yanan yıldızlar altında uyumadı. Ve ertesi gün "Lübna"yı boşadı.

Ertesi gün “Lübna”yı boşadı, fakat seviyordu.

3

-Sen “Lübna”yı boşamış değil misin?

Bunu “Lübna”nın amcası söylüyordu:

-Söylesene... Sen “Lübna”yı boşamış değil misin? Öyleyse onun çadırı civarında ne arıyorsun? “Lübna”dan ne istiyorsun ve “Lübna”yı ne için arıyorsun? Mademki seviyordun niçin boşadın ve şimdi meramın ne? “Beni Huza” kabilesinin ne kadar müteassıp olduğunu bilmiyor musun... Bilmiyorsun ki kabilemizin içinde genç kızlar vardır... Boşadığın bir kadının çadırı dibinde ettiğin ah u figanı işitiyorlar... Söylediğin âşikâre gazelleri duyuyorlar... Ve geceleri onlar da, gizli gizli tekrar ediyorlar. Sen, kabilemizin ahlâkını bozuyorsun... Eğer “Lübna”nın çadırı dibinde bir kere daha görünecek olursan kılıcım namına yemin ederim ki seni buradan sağ, hiçbir zaman çıkarmam!

Kays, bir şey söyleyecek vaziyette değildi. O yalnız düşünüyordu ki, içerde “Lübna” vardır. Ve içeride “Lübna” çadırının karşılıklı direkleri arasına kurduğu bir salıncakta yarı çıplak uyumuştur.

Fakat günden güne zayıflıyordu, “Lübna”yı unutabilmesi için bir seyahate çıkmasını söylediler. Öyle yaptı.

Çöl ufuklarında bir tavus ağırlığıyla yavaş yavaş yol alan yıldızlar böyle bir macera hiçbir vakit kaydetmiş değildiler.

Yıldızlar hiçbir vakit, bir deve üstünde yol alırken, kalbinin ihtirasını ateş haline gelmiş mısralar çeklinde ufuklara hak eden bir yolcu görmediler.

Çöl yıldızlarının, derin bakışlarla nâ-meri ziyaları içine toplayan avizeler gibi billur ışıkları altında hiçbir kervanın yolcuları bu kadar hararetli, aynı zamanda bu kadar munis bir aşkın neşidesini işitmediler, ve hiçbir kervan kafilesi, geride bıraktığı bir aşkın ihtirasını hiçbir adamdan bu kadar kuvvetle duymadılar.

Deve ağır hareketlerle yavaş yavaş ayrılırken, yanık bağında bir damla suyun teskin edebileceği harareti söyleyen bir gazel, göğün altın avizelerinde yaşlı bir lema yapardı. Göğün altın avizelerinde bu sesin ince bir figan ile işlenmiş hüznü karşılıklı akislerle uzar, derinleşir ve bazen, çok uzaktan geçen bir kafilenin bu sese verdiği cevap derinden derine duyulurdu.

Şair, “Lübna”dan çok uzaklarda idi. Bazen, hiç ismini işitmediği kabileler arasından geçirdi ki, kızlar çadırlarının eşiklerinde, dudaklarının gülümseyen hatlarıyla selam verirdiler.

Vahalardan geçirdi ki, küçük çocuklar hurma ikram ederler.

Nehir kenarlarından yürürdü ki, çıplak yıkanan kadın vücutları, dalgalı bir denizin kıvrımlarındaki beyaz köpüklere benzerdi.

Öyle yerlerden geçmişti ki, eteklerinde çadır kuran yiğitlerin elleri, kılıçlarının kabzasında idi. Ve öyle yerlerden geçmişti ki, rüzgâr kabilesinden bir nefes getirmiş ve rüzgâr kabilesine ondan bir nefes götürmüştü.

“Lübna”yı zaman geçtikçe unutuyordu. O, siyah bir feraceye sarılı olduğu halde, iki tarafına hurma ağaçları dikilmiş yeşil bir hıyabanın içinde uzaklaşıyor, yavaş yavaş kayboluyordu.

Birgün, çadırları güneş altında pırıl pırıl yanan bir kabileye girdi. Güneş, her düşünen beyne bir kesel vermiş, her damarı uyuşturmuştu. Çadırlar sükûn içindeydiler. Ve şairin tulumunda bir yudum su kalmamıştı. Bir çadır önüne geldi:

-Bir yudum su istiyorum... Şu çadır sahibinin testisinde kalmış bir yudum su yok mu?

Bir kız gözüksü:

-Su mu istiyorsun... Eğer yoksa...

-Eğer yoksa, çadırının kapısından beni kovulmuş bir hal ile döndüremezsin ya... Eğer testinde suyun yoksa, olgun ve taze bir narın kendi kendine açılmış çatlağına benzeyen dudaklarını uzatırsın... Ben bir yolcuym ki develerimin yanında sallanan tulumlar içinde bir damla su kalmadı. Böyle bir yolcuğu çadırının kapısından zelil ve muhakkar çevirecek değilsin ya!..

Kız içeri girdi ve elini testiye uzattı. Garip... İçinde bir damla bile yoktu. Ne çok garip...

Demekki, susuzluktan çatlayan kumlar gibi bağrında şerhalar açılmış olan bir yolcuğa vermek için testisinde bir yudum su yoktu. Fakat ne olursa olsun onu hiçbir zaman susuz çeviremezdi... Şu halde... Testiyi eline aldı. Ve baş aşağı etti.

-Görüyorsun ya... Bir damla bile kalmamış. Gerçi, biraz ilerideki şu çadırdan getirebilirim. Lakin bu suyun benim olmasını ne kadar isterdim.

Kays cevap verdi:

-Testinde gerçi su kalmamış... Fakat ey çöl çiçeği dudaklarında mı yok?

Kız, ayakları ucunda yükseldi. Kays devesinden eğildi ve onun bir nar çatlağına benzeyen dudaklarından içinde olgun bir nar saklayan ağzının usaresini emdi. Sonra sordu:

-Yanan bağıma dudaklarının usaresi, ey bir kevser gibi damlayan güzel... Benim ismim "Kays"tır. Seninki?

Kızın vücudu yarı çıplaktı. Kabilede bir erkeğin görmek ihtimali çoktu. Şu halde yalnız ismini söyleyip hiç eğlenmeden içeri kaçmalıydı. Siyah ve derin ışıklarla parıltılı gözlerini Kays'a çevirdi:

-Lübna...

Ve "Kays" o esnada, meçhul bir okla kalbinden vurulmuş gibi devesinden yıkıldı. Ve "Kays"ın macerası, bir çöl çadırının eşiklerinde nasıl başladıysa yine öyle bitti.

Kim bilir, belki de Allah böyle istedi ve Allah böyle yaptı.

Kenan Hulusi Koray

YEDİKULE'DE AKŞAM

[Cevdet Kudret Solok, S.4, 1928, s.10]

Güneş vurdu başını bir kale kemerine!

Kuşlar yine bu akşam surlara otursunlar,

Baksınlar şu kocaman mahalle üzerine.

Kızıl bir aydınlıkta şaşırıp kaldı bunlar:

Ufak saksılar gibi görünüyor uzaktan,

Pencere camlarında kurutulan sabunlar...

Mademki aynı yükü sürüyecek her zaman;

Ne çıkar, çevirdiği dolabın kenarında
Şu bostan beygirinin gözünü bağlamaktan?

Akşam, Yedikule'nin gezer sokaklarında;
Kızıl bir şerit gibi yolların ucu yandı,
Güneş, yarı başını bir kale duvarında...

Bostan korkulukları sanki bir kahramandı,
Kuşlara bahsederken büyük tasavvurundan!
Sular, olduğu yerde bir defa halkalandı:

Akşam, attı kendini Yedikule surundan...

Cevdet Kudret Solok

AKSARAY'DA AKŞAM

[Sabri Esat Siyavuşgil, S.4, 1928, s.11]

Yolun dönemecinde kaybolur son tramvay.
Cumbalara bir damar aksettiren iki ray,
Kanlı bir bıçak gibi saplanır sokaklara.

Telgraf tellerinden gelen sesleri dinler
Kör dilenci kafesler, kötürüm şehnişin
Akşam, misafir gibi iner boş konaklara.

İçinde, su yerine konmuş iki parça taş
Paslı buhurdan gibi sallanır yavaş yavaş
Sebilin bir zincire bağlanmış bakır tası.

Ne kazanırsın yolcu böyle garipleşmeyle:
 Bak, çatlamış bağından gül bitiren çeşmeyle
 Geçti alay ederek bir gazoz arabası!

Sabri Esat Siyavuşgil

NÖBETÇİ

[Vasfi Mahir Kocatürk, S.4, 1928,s.12]

Dağlarda bir ateşten heykel midir şu beden:
 Yabancı mı gönlüne ayrılık, neşe, keder?
 Kızıl bir yangın gibi yanan muharebeden
 Bir kıvılcım sıçradı: Sen misin söyle nefer!

Gözlerinde tanrının ışıldar sanki nuru,
 Alnının bir alevden çelenk olur gururu,
 Tuttuğun yol götürür milleti Hakk'a doğru,
 Adın zulüm düşmanı, ünvanın er oğlu er...

Nasıl gökten bir damla su beklerse ekinler
 Bu toprak da süngünden sızan kanla serinler.
 Sen yolunu şaşırma, ne derlerse desinler.
 Kalbin acırsa düşün: Düşmanın kalbi mermer...

Şafak söktü: Dağların sırtı kızıl bir yılan.
 Al tüfeği, sallanan serin ağaca yaslan!
 Vulat deminde yâri andırmasın ufuktan
 Siyah bir çarşaf gibi sıyrılırken geceler...
 Coşkun bir âbit gibi sana bakarken demin

Gözlerim deldi geçti perdesini âdemin
 Sevabı yüz kat olur sana tapsam secdemin,
 Ey döktüğü kanıyla ili yaşatan asker!

Vasfi Mahir Kocatürk

CEYLAN SESİ

[Kenan Hulusi Koray, S.4, 1928, s.14-16]

Muharriri: Kenan Hulusi

Meşale'nin Tefrikası: 2

Nihayet geldiğimiz yerin bir tarafı ormandı. Diğer tarafı, inişli, yokuşlu hatlarla uzayan dağ yamaçları...

Avlanacağımız yeri hayali bir daireyle çizdik. Arkadaşlardan çoğu, civarın hayvanlarını sürmek için uzaklaştılar. Ben, orman içine girdim.

Burada ne hatıralar zihnime hücum etmedi bilsen... Yeşil, karanlık gölgeler ne hatıralar uyandırmadı, ben, neler düşünmedim.

Gözlerimin önüne bir oda geliyordu. Perdeleri sımsıkı indirilmiş bir oda ki, içinde sen vardın. Ve çıt yoktu. Kim bilir, belki burada da, ta yanı başımda peri kızları, ağaçlar arasında kolan vuruyorlar. Onların da vücudu çıplaktı. Ve çıt yoktu.

Sonra birden bire uğultulu bir ses duyduk: Sayhalar çifte sesleriyle ufukları yırtıyordu. Atlarımız kişnedi. Atladık.

İçimdeki yara, bu satırları yazarken hâlâ ince ve derin sızlıyor.

İlerleyen arkadaşım, atını heyecanla yanıma sürmüştü.

-Hiç ümit etmiyordum, diyordu. Bir ceylan yavrusu... Şu dere kenarında su içiyor. Fakat vuracak değiliz... Atlar, yoruluncaya kadar sürülecek. Herhalde iyi bir talihimiz var.

O zaman, orta asırların şato beylerini hatırladım. Onlar malikanelerinde, bu çok güzel mahlukları vurmaz, lakin bindikleri at üstünde güzel şikârı kovalarlar, ince bacakların bu anûdane yarıştan dermanı kesilmesi için beklerdiler.

Hiç istemediğim halde atımı sürdürdüm ve takibe başlamıştı.

Bu dakikadan itibaren bir anne kadar, kendimin, yalnız kendi hislerimle baş başa kaldığımı biliyorum, arkadaşımı belki duyduğum heyecandan, belki de başka bir sebepten utanmıştım. Yalnız atım vardı, yalnız ben ve yalnız heyecan... Nereleri dolaştım, nasıl korkunç yarlardan atladım, dağ uçurumlarından nasıl geçtim, bilmediğim bu yerlerde nasıl bir heyecanla sürekli bir takip yaptım, kaybolacağımı zennetmedim mi? Bunların farkında değilim sadece önümde, ince ve çâlâk bacakları harikulade bir hızla yol alan bir vücut vardı. Ve atımda hırs...

Bir gölge gibi hatırlıyorum: Akşamın dağ yamaçlarında vadilere damla damla aktığı bir zamandı. Kovaladığım şikârın ince bacaklarının bu yarıştan kesildiğine şüphe yoktu. Tek bir ümidin bile kalmadığını yavaş yavaş anlıyordu. Ve bunu anladığı her dakikada bacaklarına biraz daha keşel geliyor, vücuduna biraz daha yorgunluk... Ve kim bilir, içinde belki de çok fazla bir hüznü...

Benden ileride bir dağ sırtında birden bire yıkıldı. Bu dakika, hiç unutamayacağım bir dakikadır.

Yanına geldim. Yorgun vücudunu yavaş yavaş kaldırdı. İnce bacakların natüvan hareketiyle geri geri çekildi. Sâmit, sessiz durdu. Sonra harikulade bir şey gördüm: Ağlıyordu. Hadakaları henüz açılmaya başlamış parlak gözleri, siyah bir inciden sızan yaşlarla ağlıyordu. Ve akşamdı.

Yavru, yakalandığını artık tamamıyla anlamıştı, artık her şeyi feda ederek şimdi bir ahunun önünde yalvarıyor, şimdi bir ahunun önünde yaralanmış gururunun verdiği ıstırapla katre katre ağlıyordu. Ve akşamdı.

Vadiler, kumral bir kadın saçının sık bir tarakla taranmış saçları gibi esmer bir renkle tel tel... Dağların tepelerinde kızılı ışıklar yanıyor: Akşam.

Akşamdı ve ben seni hatırladım. Seni bir ceylan postu üstünde hatırladım. Gözlerin, engin çöl ufuklarında Kleopatra [Cleopatra] rüyasıyla süzüldü.

Sen, damarlarımın içindeydin. Sen damarlarımın içinde kanım gibi devrediyor, göğsümde kalbim gibi atıyordun. Ve kollarımda sıkıtiğim ceylan ne kadar güzeldi bilsen. Adio yavrucuğum.

Erkeğın Hatıra Defterinden

1

Bu sabah uyandığım vakit penceyeni açık buldum. Asma çardağının üstüne bakan küçük pencerem, belki yavru bir kuş gagasının ince vuruşlarıyla açılmıştı, belki de ben unutmuştum. İçeriye; uzak memleketlerden aşan serin bir nefha giriyordu. Ve damarlarım yine bu serin nefhanın verdiğı tatlı bir galeyan içindeydiler.

Aklıma birden bire akşam geldi. Dün akşam, kollarım arasında, peşinde koştüğüm yavru bir ceylan, zihnimde eflatun bir odanın gölgeli dekoru, bu dağ yamacında kim bilir ne kadar ve ne çok kalmışım.

Geç vakit, omuzlarıma dokunan bir elin temasıyla kendime geldiğim zaman, gözlerimde ince ince sızan yaşlar görmüştüm. Burada, ondan uzak atılmış gibi geçirdiğim saatler, öksüz bir çocuğun yaralı hüznünü vermişti bana...

Ve zavallı yavru, kollarım arasında öyle titriyordu ki... Gairp bir sevk-i tabiinin yol açtığı düşüncelerle gözleri önünde, belki de bir ocak görüyordu. Bir ocak ki kızıl ve alevliydi.

Onu çiftliğe getirdiğim vakit, eskiden çoban kulübeliğı yapan küçük bir odaya bağlamıştım. Bu sabah, taflanların kapladığı pencere aralığında baktığım zaman, ürkek gözlerinin duyduğu ayak seslerini ta yanında vehmeden bir hal ile halecan içinde olduğunu gördüm. Kapıyı açarken akşam kollarım arasında sıkıtiğim zamanki titreme içindeydi. Ve gözleri yalvarıyordu.

Bu gözler derin bir kuyuya bilinmez bir köşeden vurmuş güneş ziyalarıyla pırıltılıydılar. Bu gözlerin içinde sanki siyah renkli bir su vardı ve bu siyah renkli suya ince bir kâğıtla örtülü sık delikli bir kalburdan güneş huzmeleri aksetmişti. Bu gözler, o kadar parlak, o kadar berraktı.

Ve bu vücudun derisinde bir atlas hali vardı. Tüyleri esmer bir renkle meze olmuş karnından sırt taraflara doğru yavaş yavaş açılan ve beyazlaşan vücudu, arka

bacaklarında, ince, siyah birtakım çizgi şeritleriyle dağılıyor ve ruhu bacaklarının bu acûn çalakisiyle, ürkek bir vehim içinde kımıldanıyordu.

Suyunu tazeledim.cebimde getirdiğim kuru, siyah üzümleri avucumla uzattım. Gözlerinin çekingen haliyle bir müddet baktı. Sonra yavaş yavaş alıştı. İnce çenesini yavaş yavaş avuçlarıma uzattı. Ve üzümleri çıtırdatarak yedi.

Dışlerine baktım bembeyazdılar...

Burada zannedersen öğleye kadar kalmışım. Işıkların açık pencereden daha keskin vurduğu bir zaman dışarı çıktım. Pencere kenarındaki taflan dallarını yukarı kaldırdım, sıklaştırdım. İçerisi gölgelerle doldu.

2

Geçen bu iki gün zarfında bana tamamıyla alıştı artık... Bu sabah gezmeye çıkardığım vakit, gözlerinde, hürriyete kavuşan adamların memnun bakışlarını gördüm. Başını dizlerime sürdü. Lebaleb doldurulmuş bir bardaktan taşan sular gibi, neşenin taşıdığı gözlerini kaldırdı. Eğildim ve öptüm.

Fakat o dakikada ne oldu bilmiyorum, bağrımda bir şeyin sıcak bir su damlası halinde katre katre yuvarlandığını, aktığını duydum.

Şimdi hatırlıyorum: Ben aynı zevki –ne tuhaf bir tedai- bir oda içinde de bulmuştum. O odanın perdeleri sımsıkı inikti. Kristal bir şamdanda bir mum yanıyor, odanın eflatun renginde raşeli gölgeler geziyor, bir vücut sönüyor, içine ay ziyası doldurulmuş fağfur bir sebû haliyle çırpıplak kalıyordu. Ve çıt yoktu.

Sonra; ya bir dudak öpülüyor, yahutta bir göğsün üstünde bir kalbin atışları dudakların hareketiyle sayılıyordu; o zaman bir zevkin damarlarıma adeta işlenmiş gibi nüfuz ettiğini, bir zevkin sinirlerimi uyuşturduğunu, vücudumu tatlı bir rehavetin içine bıraktığını hatırlıyorum.

Şimdi bağrımda katre katre yuvarlandığını duyduğum his, bana, çok garip gelen bir hal ile o zamanları tedai ettirdi.

Fakat bu, nasıl bir düşüncenin tesiri ile oldu. Şuurumdan tahteşuuruma nasıl bir yer bulup da geçmişti? Ve şimdi tekrar birden bire nasıl çıktı?

Aradan o kadar saatlerin geçmesine rağmen halledemediğim şey...

3

Günlerimin her saniyesi ve her dakikası ceylanla geçiyor. Çiftliğin metruk çoban kulübesini tamir ettirdim. Şimdi orada, iki oda var. Birinde ben yatıyorum, birinde ceylan...

Onu geceleyin, asma çardaklarının pencerelerini ördüğü odamdan uzak bırakmaya hiçbir zaman dayanamadım.

Bazı geceler kulübeden öyle sesler vehmetti ki, içinde, annesi vurulmuş ve öksüz kalmış yavru bir ceylanın hıçkırıkları vardı. Bu ses dakikalarca yaz gecelerinin yıldızlı sükûnuna karışır, karanlıklarla mezc olur ve sonra ufuklardan aldığı olanca hazin aksiyle kalbimde toplanırdı. Buna, hiçbir zaman dayanamadım. Üç gün evvel çoban kulübesini tamir ettirdim ve dün gece orada yattım.

Gündüz ceylanla, çiftliğin orta yerindeki büyük çınarın gölgesine çekiliyoruz. Bu çınar altında buzlu ve berrak sulu bir kuyu var. Karşımızda gün hefes veriyor, topraklar kaynıyor, rüzgâr susuyor, ufuklar erimiş bir sükûnla genişliyor, gökler erimiş bir sükûn içinde pullu bir balık sırtı gibi inhina peyda ediyor, köylüler derin bir kesel ile çalışıyorlar.

O, başını dizlerime koyuyor, ellerim hafif temasıyla derisi üstünde gezerken gözlerini kapıyor. Sonra göğsünde bir ateş görüyorum: Kalbi çarpıyor ve uyuyor.

4

Dün gece, birden iki köy aşırı bir çiftlikte, yerli bir beyin evine davetliydik. Ötede beride gizli fuhuş hayatı yaşayan kadınlardan birçoğları da çağrılmıştı. Ve beklide en güzeli, sadece benimdi.

Uzun bal rengi saçları; levent vücudunun, ters açılmış yassı ve yuvarlak bir fil dişi kutuya benzeyen omuz arkalarına dökülmüşütlüer... Gözlerinin altında çürümüş manolya yaprakları vardı. İçlerinde, firari bir ziyanın esrarengiz parıltısı...

Saçlarının selleri arasında, al al açılmış yanakları, eski bir Türk sanatkârının nakışladığı porselen tabaklara benziyordu. Ve dudakları sımsıcaktılar.

Gerdanında gümüş bir zincire geçirilmiş bir sıra altın... Ve ince beli üstünde yine altından bir kemer... Eteklerinde gümüşlü sırmalar, kollarında gümüş bilezikler pırıldıyordu.

Oynarken vücudunda bir ihtiras gördüm ki, damarları içinde kasırga halinde dolaşan arzularını göğsünden dipdiri bir müdevveriyetle fırlatıyordu. Ve kalçaları, bir çanakta sallanan sular gibi mahbus bir iştiha içinde idi.

Bir an gelmişti ki rakıyla meşbû hava, meclisin üstüne ağır bir çekiç tazikiyle iniyordu. Konuşmak için ne bir takat kalmıştı, ne bir mecal...

Artık bu oda içinde ateşli bir yaz gecesi, göğsünden vurulmuş bir bîtabıyla yatıyordu. Ve damarlar uyuşmuşlardı. Beyinler, pusulasını şaşırılmış bir hal ile öteye beriye baş vuruyor; et zevki gözlerde yanan bir iştihla parıltılı, damarların duyduğu arzu ellerin mengenesinde sıkılmış, kadınlar her şey amade...

Fakat o hiçbir zaman kendini kaybetmiş değildi. Vücudu ilk gördüğüm andan daha diri, hüceyrelere daha canş ve daha şehviydi. Denilebilirdi ki kainatın ağır sükûtu içinde yaşayan yalnız odur. Bir müddet sonra herkes çekilmişti. Onunla ben yapayalnızdım.

-Ma-ba'dı var-

Kenan Hulusi Koray

DENİZ KIZI

[Ömer Bedrettin Uşaklı, S.5, 1928, s.1]

Pek yakından geçip gitti o kız bir defa!
Ölüm gibi, doğum gibi yalnız bir defa
Sandalın dalgaları evime değdi...

Gerinişi hatırlatan kürek çekmesi,
İnce akşam rüzgârına karışan sesi
Anlattı ki henüz daha on beşindeydi.

Ah, ne olur, sandalının kalaydı izi!

Çok mu artık düşman bilsem kıskanç denizi
Beni yaktı o sevimli yıldız bir defa!

Bir defacık ışık gibi geçti o peri;
Bir defacık dana baktı ahu gözleri,
Ölüm gibi, doğum gibi yalnız bir defa?

Ömer Bedrettin Uşaklı

ŞAİR AHLÂKI

[Ahmet Haşim, S.5, 1928, s.1]

En son neslin bazı genç şairlerini yakından tanıyanlar, şiirde olduğu kadar şair ahlâkında da hayırlı bir inkılâp yapıldığını memnuniyetle müşahede etmişlerdir. Bir deli cezbesine tutulmaksızın, bağırmadan, çağırmadan, ve yüz göze doğru tükürük saçmadan size şiirini tatlı bir tebessüm ve güzel bir edayla okuyan bu beyaz dişli, temiz yüzlü, dürüst giyinişli genç nefesi, hiçbir taaffünle burnunuzu bîzar ederek size gerilemek, uzaklaşmak ve kaçmak ihtiyacını zerre kadar vermiyor. Mütevazin genç uzviyette muhayyile, ekşimiş bir mayi gibi, eser de menfez bulamamaktan kızıp köpürerek ve kayaları fırlatıp atarak her taraftan taşmıyor. Şair artık muhayyilesinin zelil bir oyuncağı değil, bilakis, muhayyile onun mutî bir hizmetkâridir. Şiirinin bahçelerinde çiçekleri sulamak, dalları budamak, yaprakları yıkamak ve havuzun fiskiyelerini açmak vazifesinden başka muhayyilesine hayatla hiç hak ve salâhiyet tanımıyor.

Halbuki daha düne kadar keyfiyet ne kadar ber-akisti! Birçokları eserlerinin ciddiyeti ve hayatlarının vakalarıyla halka içtimaî istikametlerini gösterecek yerde, ahlâk ve hususiyetlerini tuhaflştırarak, kendilerine yaklaşmak gafletinde bulunanları her ne pahasına olursa olsun hayrete düşürmek veya tiksindirmek suretiyle şan ve şerefın yollarını bulmayı daha kolay addetmişlerdi.

Halktan herhangi bir ferdi durdurup sorunuz: “Şair nedir?” Şu cevabı alacağınızdan Şüphe etmeyiniz: “Şair mi? Elbisesi ter ve rakı kokan, çamaşırını nadiren değiştiren, hiçbir işe yaramaz, istismarı kolay bir dalgın!” Filhakika Şair, bir manzumenin kafiyelerini bulunca içtimaî bütün vazifelerini yapmış olduğuna kânî olurdu. Az çok güzel bir Şiirle hayatının bütün çirkinliklerini affettirebileceği bu derbederi bazen bir serseri meyhanesinde sızmış bazen de köprü altlarında aç uzanmış bulurdunuz.

Fakat, en son neslin genç Şairleri bu mütefessih enmuzeci fikrin ve hissini mukaddes sahasından tardedtiler. Zira onlar, Şairin ezelden beri insanlar arasındaki ulvi vazifesinin ne olduğunu ve emniyetle sıkılamayacak olan elin Şiiri tespit edemeyeceğini bildiler.

Ahmet Haşim

ORHAN SEYFİ

[Yaşar Nabi Nayır-Cevdet Kudret Solok, S.5, 1928, s.2-7]

Edebî Simalar:

Orhan Seyfi Bey, 10 Teşrin-i Evvel 1890’da İstanbul’da doğmuştur. Pederi, mütekaid Miralay Emin Bey’dir. Mercan İdadisi’nden sonra hukuka girmiş, 1913’te diploma almıştır. İlk manzumelerini Darü'l-Fünûn’a devam ederken neşre başlamıştı. Bir müddet Meclis-i Mebusan kavanin kaleminde çalışmış; sonra, Hıyaban, Papağan, Kalem ve Güneş Mecmualarını neşretmiştir. Şimdi Harp Akademisi edebiyat muallimidir.

Matbu Eserleri: Fırtına ve Kar (1919), Günülde Sesler (1922- İkinci Tab’ı 1927)dir.

Orhan Seyfi Bey, aruzla yazdığı ilk manzumelerinde bütün muasırları gibi Servet-i Fünûn lehçesini kullanmıştı. Fakat bir müddet sonra, Selanik’te açılan “Terkipsiz Lisan” davasına uymuş ve ilk defa “Ah, sen!” manzumelerini, daha sonra

“Fırtına ve Kar”ı yazmıştı. Günün birinde Ziya Gökalp’i tanıyan şair onun telkinatıyla onun ruhundan da vazgeçip hecede yeni bir ahenk aramaya başlamıştı. Fakat bu hece, ne Rıza Tevfik’in tekke edebiyatı, ne de Mehmet Emin’in teli topuk sazı olacaktı. Ortada model namına bunlardan başka bir şey yoktu. İşte bu kadar yokluk içinde, o hecenin bugünkü âhengini ilk defa bulup meydana çıkarmıştı. Ve ne gariptir ki bugün, buna muakibleri daha fazla bir şey ilave etmiş de değildir. bu itibarla, Orhan Seyfi, edebiyatımızda hususi bir mevkiye sahiptir.

Aruzla yazdığı ilk şiirlerinde henüz yürüyeceği yolu tayin edemeyen şair, bu yazılarda her mevzuya başvurmuş; hatta, çok muvaffak olmasına rağmen hiç de kendi mizacının ifadesi olmayan “Fırtına ve Kar”ı yazmıştı.

Orhan Seyfi Bey’in ilk kitabına ismini veren bu şiir, aruzla yazılan en muvaffak bir serbest nazım sayılabilir. İrili ufaklı, tamam on altı vezni bu kadar maharetle kullanabilmek için, insanda büyük bir vukuf ve kabiliyet olmak gerektir. Bu şiir, odasında sükûn arayan şairin fırtınaya karşı bir hitabıyla başlar.

Şiirin bu parçası, gittikçe sükûn bulan fırtınayla beraber evvela yükselir, yükselir; sonra, zayıf hışırtılarla alçalır ve söner.

Kudurmuşsan denizden intikam al,
Ufuklardan zalâm al!
Ağaçlar yık, bulutlar çâk çâk et!
Bütün dünyayı istersen helak et!

Gibi evvela coşar, sonra:

Fakat yalnız
Benim sessiz ve ıssız
Şu hücremden çekil, hülyamı bozma!
Benim rüyamı bozma!

Diye hazin bir tazallümle sakinleşir.

“Ağaçlar yık, bulutlar çâk çâk et!” mısrası, yıkılan ağaçların ve bilhassa çakan şimşeklerin sanatkârane çizilmiş bir tablosudur.

Ey serseri çekil!
Ruhumda münfail.
Bir şey var... Ah, sükûn isterim, sükûn!

.....
 Büyük kuşlar, uzak dağlarda kalsın aşiyansız,
 Semalar Kehkeşansız!
 Göklerde yanan nücüm sönsün!
 Göster yeni bir hücum sönsün
 Mehtap köpüklü dalgalarda.

Mısraları, şairin kalbinde fırtınayla beraber alçalıp yükselen his dalgalarını ne güzel ifade ediyor. Aynı manzumenin “Kar” ismiyle ayrılan parçası, kâbusu andıran bir fırtınadan sonra görülmüş hazin bir rüyanın hikâyesidir.

Dışarıda yorgun adımlar... Çalındı sonra kapım;
 “Acep gelen bu zaman kim?” dedim, gidip açtım.
 Görünce kalbimi oynattı bir küçük lerziş:
 Garip çehreli, a'sârdîde bir derviş!
 Elinde buzdan asa, koltuğunda bir ney var;
 Omuzlarında uzun, bembeyaz uzun saçlar...

Diye, odasına gelen ihtiyarı birkaç kalem darbesiyle çiziveriyor.

Bahara âşık olan bu a'sârdîde derviş, kışı temsil eder. Hicranın ne demek olduğunu onun kendi ağzından dinleyelim:

Gezdim, aradım her yeri, bir fırtına oldum,
 Beyhude yorulдум,
 Yalnız şunu gördüm, şunu bulдум,
 Yalnız şunu duymaktayım elan:
 Hicran... Yine hicran. Yine hicran!
 Eser, nihayet, şu nefis parça ile bitiyor:
 Yoktu hiç kimseden eser şimdi,
 Ben uyurken yatakta asude,
 Dumanlı camları örtmüş birer beyaz perde...
 Aradım: İhtiyar acep nerede?
 Yoktu hiçbir eser... kafeslerde
 Sade buzdan asa kırıkları var,
 Açık kalan kapımın

Kenarlarında beyaz, muhterem beyaz saçlar!..

Bu inha cidden güzeldir.

Zaten, Orhan Seyfi Bey'in en büyük meziyeti, başladığı şiiri ta sonuna kadar aynı kuvvetle götürebilmesidir. Bu kitaptaki şiirler, "Fırtına ve Kar"ı istisna edecek olursak bize şairin hakiki hüviyetini göstermekten çok uzaktır. "Mahalle Evleri, Sadâbâd, Tereddüd" bunların arasında en muvaffak olanlarından sayılabilir. Aruzda "Fırtına ve Kar"ından başka büyük bir varlık gösteremeyen şair, hecede, edebiyatımıza yepyeni bir ufuk açtı. Bu vezinle yazdığı şiirler, lisan itibariyle kâbil olduğu kadar temiz ve selistir.

Onun şiiri, kayalar üstünden değil de içi sedef döşeli, temiz bir yataktan akan su gibidir.

Bunun içindir ki, o, sesini uzaklara duyuramaz; eğer onu duymak ve dinlemek isterseniz âsude bir zamanda yakından tetkik etmelisiniz. Çünkü bu şiirlerin musikisi incedir ve duyabilmek için daima sükûn ister. Onlar, boyasız ve süssüz içli bir kıza benzer ki, kendini sevdirmek için gösterişe ihtiyacı yoktur. Orhan Seyfi arkadaşları arasında en ince bir lirizme sahip olan şairdir.

"Gönülden Sesler" o sadık aynadır ki, şairi, bize olduğu gibi gösterir. Daha en başta:

Fikri hür, gönlü şenim,
Asrımın işte benim
Yegâne serserisi!

Düştüm yeni bir aşka;
Cihanın bundan başka
Bir pul etmez gerisi!

Diyen şair, dünyayı gözü görmeyecek kadar âşık olduğunu söylerken samimidir. Fakat bu aşk acaba Fuzuli'nin aşkı derecesinde uzun bir ibtila mıdır? Orasını yine kendi izah etmiştir.

Hissettim aşkımın heyecanı
En fazla tuluğdan guruba kadar.

Orhan Seyfi, gerçi bir âşıktır. Fakat onun aşkı, bir yaz yağmuru gibi gelir ve geçer. En ciddi şiirlerinden bile hakiki bir fantezi kokusu alınan şair tab'an şuttur. Eğer o dâhî olsaydı, bir kutb-ı fecri gibi berrak ve pürüzsüz lisanıyla, hecenin Nedim'i olurdu.

Şiirlerindeki samimiyet şairin en büyük meziyetidir... Orhan Seyfi Bey, ilhamını olduğu gibi tespit etmiştir. Ne yeni bir teşbih, ne orijinal bir buluş... Fakat buna rağmen o kadar samimi ki insan bu kusuru –eğer bir kusursa- göremiyor bile...

Uzun bir şiire mevzu olabilecek bir his, şu küçücük parçada ne güzel teksif edilmiş:

....Mademki vardı hicran:

Beni senden ayıran

Bari ölüm olaydı!

Gelmeyecekse ölüm;

Taştan olsaydı gönlüm,

Tahammülüm olaydı!

“Gönülden Sesleri” baştan aşağı okuyun; bütün kitabı, buzlu bir şarap içer gibi, hiç yorulmadan, fakat daima artan bir ataşla bitirdiğinizi göreceksiniz... Yukarıda, şairin fanteziye meclup olduğunu söylemiştik; “Gönülden Sesler”in bir kısmını bu neviden şiirler işgal eder. fanteziler, basit ve yalnız güldüren şeyler değildir onlar; hisle nüktenin imtizacından hasıl olmuş; tarzında çok muvaffak, lirik şiirlerdir.

“Fanteziler” namıyla ayırdığı kısımdaki “Gönlümle Kesem” parçası belki nevinin en muvaffak parçasıdır:

Gönlüm diyor: Tramvaya

Binme, otomobil varken!

Kesem diyor: Yürü yaya,

Yolun böyle düz yollarken!

.....

Gönlüm diyor: Şampanya iç,

Daha süreklidir keyfi!

Kesem diyor: Müskirat hiç.

Sana yaramıyor, Seyfi!

Bundan sonra “Bir Çiftlik Manzarası”nı zikredebiliriz. Bu şiir, iki mahir kalem fırçasıyla çizilen bir resim gibi gözlerimizin önünde bütün bir çiftlik manzarasının en karakteristik noktalarını canlandırıyor:

Bir leylek tarlanın orta yerinde,
Bükülmüş başıyla canlı bir sual.

.....
Irmakta yıkanan kazlar sofudur.

Hilkatin sırrını düşünen eşek,
Çiftliğin yegane feylesofudur.

.....
Hindiler, nadide yelpazesini
İlk hicretlerinde getirmiş Çin'den.

.....
Horozlar, bu çapkın derebeyleri,
Çiftliğe tasarruf iddiasında!

Şair, “Fantezi” namıyla ayırdığı kısma diğer şiirlerinin birkaçını daha ithal edebilirdi. Mesela: “Küçük Bir Talep, Gözlerde Seyehat, İlk Çarşaf, Bir Zifaf İçin” şiirlerini bunlar arasında sayabiliriz.

O güzel dudaklar açıldı niçin?
Nedir bu manalı gülüşleriniz?
Bu gizli nükteyi anlamak için
Bir lahza onları bana veriniz!

.....
Bir gizli hezimetten
Ayrıldı size bu pay
Kâm alın bu devletten;
Hakkınız var miralay!

Gibi parçaları ihtiva eden bu şiirler ciddiyetle fantezi arasında, Orhan Seyfi'nin kendine mahsus bir tarzıdır.

“Memleket Duyguları” namı altında topladığı parçalar kitabın en zayıf tarafıdır. Hisleri ve ilhamları lüzumundan fazla ince olan şairin bu tarzda muvaffak olamamasını tabii görmeliyiz.

Hamasi şiirler, fazla heyecan ve fazla ateş ister onlar, Tevfik Fikret’le Faruk Nafiz’in mevzularıdır. Mamafih, bu şiirlerin arasında:

Serhaddi andıran ufukta güneş
Alevden bir sancak gibi batıyor.

Gibi muvaffak mısralar da yok değil...

Orhan Seyfi’nin seyyal ve temiz lisanı manzum hikâye ve piyes yazmaya çok müsaittir. Yazdığı birkaç manzum hikâye ile bir perdelik fanteziler bunu ispat eden kuvvetli birer delildir. Eğer Orhan Seyfi manzum bir tiyatro yazsaydı, Türk sahnesi en muvaffak eseri kazanacaktı kanaatindeyiz. Bunu yazmamasını kâfi derecede velûd olmayışına atfediyoruz. Filhakika, şair, arkadaşları arasında en az eser vermiş olanıdır. Fakat şu var ki, yazdığı parçaların hepsi bila-istisna güzeldir. Bundan, Orhan Seyfi Bey’in kendi eserlerine karşı insafsız bir münekkid olduğu anlaşılıyor. Bu da, şair için büyük bir meziyettir...

Manzum hikâyeler içinde “Abdülhak Hâmid’e Mektup”u, diğerlerine nispetle zayıf buluyoruz. Burada, vaka, şairin kendi başından geçmiş ve kendi lisanıyla anlatılmıştır. Halbuki Orhan Seyfi bey, epik tahkiyede daha ziyade muvaffak oluyor. Bunu, diğer manzum hikâyelerinden anlıyoruz.

“Bir Kış Masalı”, sonradan birçok hikâyelere model ittihaz edilen, tahkiyesi kuvvetli, üslûbu canlı bir hikâyedir. İçinde:

Onların hepsine karşı ben tektim.
Neden korkacaktım, çekinecektim,
Yoktu ya ölümün daha ötesi?
Gürledi uzaktan birinin sesi.
Dedi ki: “-Öldürün artık şu piçi!”
Ansızın tutuştu beynimin içi.
Yüz üstü dönerken kırmızıydı kar...
Anladım: Vuruldum! İşte o kadar...

Gibi nefis parçalar olan bu şiir:

Şimdi her ne zaman büyük kış olsa;
 Kar yağsa, fırtına başlamış olsa
 Bu acı hatıra bende canlanır,
 Yüreğim yeniden heyecanlanır.
 Duyarım, dikkatle bakınca kara:
 Derinden derine sızlar bu yara...

Mısralarıyla bitiyor.

Orhan Seyfi Bey “yedi” ve “sekiz” gibi kısa vezinlerde daha çok muvaffak olmuştur. İşte “Köye Dönüş”, işte “Peri Kızıyla Çoban Hikâyesi”, bunların ikisi de nevinde bir eşi daha bulunmayan eserlerdir.

“Köye Dönüş”, bize, onun üslûbunun sahneye ne kadar elverişli olduğunu gösteren çok güzel fakat çok kısa bir temsildir.

Bunların arasında, bilhassa “Peri Kızıyla Çoban Hikâyesi” Orhan Seyfi’ye yalnız başına bir şöhret temin edecek kadar kuvvetli ve orijinal bir manzumedir.

Bu kız öyle güzel ki:
 Çıldırır aşkı belki!
 O kadar muhayyel ki:
 Akıllara zarar olmuş!
 .....
 Sevmeyen bu afeti
 Sevenden bahtiyar olmuş.
 .....
 Âşıkları tahminen
 Gür saçları kadarmış

Bu şiir, zamanın bütün tahribatına mukavemet edecek kadar sağlam bir temel üzerine kurulmuştur. Kıymeti dün ne idiye bu gün de odur ve yarın da o olacaktır.

Mâni şekli, Anadolu’nun candan sevdiği tarzıdır. Halk şairinin lisanında leziz fakat bulanık bir su halinde akan mânileri, Orhan Seyfi, sanatın ince süzgecinden berrak bir hale getirmiştir...

Halk mânilerinde ilk iki mısra sırf kafiye hatıra için gelir ve ikinci beyitle hiçbir alâkası yoktur. Fakat asıl buluş da bu son iki mısradadır.

Halbuki, Orhan Seyfi'nin mânilerinde her iki beyit birbirini itmam eder. bu itibarla, kıtadan farkı, yalnız kafiye tarzındadır.

Sen gül dalında gonca,
Ben dağ yolunda yonca,
Sen açılır gülersin,
Ben sararıp solunca!

...

Yattı uykuya daldı,
Göğsü açılı kaldı,
Bir busesini çaldım,
Uyandı geri aldı!

...

Sevdi, aldattı beni;
Güldü, ağlattı beni!
Gittim kölesi oldum;
Götürdü sattı beni!

“Saz Şairi” ve “Usaç” isimli şiirleri, bir araya toplanmış güzel mânilerden başka bir şey değildir.

Aşkınız neler etti,
Ömrümü heder etti;
Ağlamaktan yüzümde,
Gözyaşları yer etti.

.....

Yastığım taşım oldu,
Sızlayan başım oldu,
Bana teselli veren
Kendi gözyaşım oldu!

.....

Sevda yüceldi gitti;

Bir oktu, geldi gitti!
 Gelişi güzel ama,
 Kalbimi deldi gitti!

Orhan Seyfi, mütevekkil bir âşıktı. Vefasız sevgilisine gönderdiği mektupta:

Doğrusu gücenmedim,
 “Unutmuş beni!” dedim.
 Olur ya, olamaz mı?
 Unutulanlar az mı? Diyor.

Esasen, “Sevgiliye Mektup” şiiri, şairin en içli, en derin şiiridir.

“İzdivaçtan Sonra, Düşünce, Gönül, Gemi, Küçük Sultan, Kış Geceleri” başlı başına güzel parçalardır.

“Annemle Hasbihal” şiiri anne sevgisinin müşahhas bir timsalidir. Bu şiir, o nesil üzerine en büyük tesiri yapmış bir eserdir. Orhan Seyfi, bir kere “anne” dedi, bütün muasırları, vecde gelmiş dervişler gibi, “Anne! Anne!” diye sayıklamaya başladılar.

Şairin bu vadide yazdığı “Annemin Duası” sernameli şiirde hemen birincisi kadar kuvvetli olduğu halde neden “Gönülden Seslere” alınmadığına hayret ediyoruz. Kelimeler, Orhan Seyfi Bey’in elinde ısıtılmış bal mumu gibi istenilen şekli alır.

Aşağıdaki parçalarda mısraların bükülüğü hayrete şayan bir derecede güzeldir:

Büsbütün silinip gitti mi adım,
 Gönlünün vefası bu kadar mı ki?

.....
 Vaadini tutmuş mu, unutmuş mudur,
 Şimdi başkasına meyli var mı ki?

.....
 Acaba kederli mi, yas mı bağlıyor,
 Yoksa eskisinden bahtiyar mı ki?

Şairin lisani, üstünde hiç uğraşılmamış hissini verecek kadar sade ise de bu sadeliği elde etmek çok güçtür ve birçok alnteri pahasına elde edilir.

Kendi nesli üzerinde derin izler bırakan şair, birçokları tarafından taklit edildi. Fakat buna yeltenenler ibtizale düşmekten baka hiçbir şey yapamamış ve hepsi âdî bir mukallid derecesinden yukarı çıkmamışlardır.

Orhan Seyfi Bey'in bize asıl mühim eserlerini verecek bir yaşta iken şiiri terk etmesi edebiyatımız için büyük bir ziyadır.

Bir ziyadır, çünkü hâlâ yeri boş duruyor ve eskimiş olan tarzında artık kimsenin yazmasına imkân olmadığı için belki de daima boş kalacaktır.

Yaşar Nabi Nayır-Cevdet Kudret Solok

HARÇ

[Faruk Nafiz Çamlıbel, S.5, 1928, s.4]

Bugün damım çökerken biraz daha başıma
Üstüne bir kat daha çıktı apartmanlar,
Bir karışlık toprağı bir milyona satanlar
İçi boş testi gibi sıralandı karşıma.

Çaylak tavanlarına eller açmış elini,
Güneşten nur umarken, yıldırımdan alevler,
Harcına gözyaşları karışan kat kat evler
Nerdeyse yeryüzünün çökertecek belini.

Yazık, her yıl uzaktan seyredeceksek eğer
Her kurulan binanın gökleri deldiğini,
Bir beyaz kartal gibi aya yükseldiğini...
Yazık, bu kalelerde bizler için yoksa yer!

Ağalar, bari son lütuf olsun emeklerine:

Ađır dűřüncelerle kurřunlařan bařımı,
 Ne lazımsa, temel mi, yoksa duvar taşı mı,
 Kullanın kurduğunuz binada harç yerine!..

Faruk Nafiz Çamlıbel

KAHRAMANLARIMA

[Sabri Esat Siyavuşgil, S.5, 1928, s.5]

-Dâhî Şaire-

Kâğıt bir kule gibi yerlere serildiniz;
 Başınızla ellerin ayağını sildiniz
 Ben, güneşi akmışken tunç alınlarınıza.

Eminim, halinize mezarlarından gűler
 Bacak kemikleriyle flűt çalan lűler.
 Neden susuyorsunuz? Haydi bağırsanıza.

Vaktiyle, yıldızları yakarken ateşiniz,
 Şimdi solucanlara kismet oldu leşiniz;
 Köpekler bir mersiye oluyor başınızda.

Haydi, şu çilekleri bir parça kımıldatın;
 Gğsünüzűn űstűnde tepinenleri atın.
 Paralayın setleri sel gibi taşınızda...

Mademki bastırılmıyor sesiniz, köpekleri;
 Bari dişlerinizle didikleyin bu yeri.
 Gműlűn, halinizi görmesin dűřmanlarım.

Böyle sığınmazsanız ölümler vatanına,
Sizi göndereceğim kuklaların yanına.
Ey benim mukavvadan zırlı kahramanlarım.

Sabri Esat Siyavuşgil

SERENAD

[Vasfi Mahir Kocatürk, S.5, 1928, s.6]

Suya düştü gölgesi öpüşen bu dudağın.
Her yalının lambası söndü karşıki dağın
Kenarından ay yavaş yavaş yuvarlanıyor.

İçerde daldan dala konan bir keman sesi,
Dışarıda bir aşınmış göğsün ağlayan sesi,
Bir ziya huzmesiyle birbirini tanıyor...

Göklere yalvarışı ne kadar ruha yakın,
İşte dertli bir âşık, bırak inlesin aşkın
Kuduz bir köpek gibi kovulduğu diyarda.

Kalbini keman yaptı, göğsünü derde mezar,
Bir pencere dibinde inledi böyle hezar;
Böyle yandı Fuzûlî soğuk taş odalarda...

Kollarım eşiğinde kök salan bir sarmaşık,
Pencerenden dışarı süzülen ince ışık
Keskin bir kılıç gibi göğsüme saplanıyor.

Birgün de derdini sor, sensen şunun sahibi:

Başı ayak altında ezilen yılan gibi
Zehirlenmiş bir köpek kapında kıvranıyor...

Vasfi Mahir Kocatürk

YOLUM

[Yaşar Nabi Nayır, S.5, 1928, s.7]

Ucu semaya çıkan yolumun boşluğundan
İçim usanmayacak, gözlerim yılmayacak.
Ayılmak istemiyor kalbim sarhoşluğundan;
Kalbim sarhoşluğundan artık ayılmayacak...

Bu yol öyle bir yol ki ne başı var, ne ucu:
Ancak böyle dökülür dik yarlardan bir dere.
Geceler burada ağır bir yük gibi yorucu,
Gündüzler ayaklara sarılan bir cendere...

Bu yol öyle bir yol ki üstüne düşenleri
Kurumuş bir dal gibi enginlere sürükler.
Bir canavar halinde takip eder şenleri,
Kesilmiş soluklarla dinmeyen öksürükler...

Bu yol öyle bir saç ki uzadıkça karışır;
Yağlı bir kement olur, daralır her boyunda...
Yolcular ayrılmayan gölgelerle yarışır;
Kazanan belli olmaz nedense bu oyunda...

Bu yol öyle bir kız ki âşığı varsa eğer
Ellerinde can verir kalbini gösterdin mi.

Derdini saklayanın ömrü uzarsa eğer,
Ölüme koşacağım dökmek için derdimi.

Ucu semaya çıkan yolumun boşluğundan
İçim usanmayacak, gözlerim yılmayacak.
Ayılmak istemiyor kalbim sarhoşluğundan;
Kalbim sarhoşluğundan artık ayılmayacak...

14 Ağustos 1928

Yaşar Nabi Nayır

DAĞ YOLU

[Cevdet Kudret Solok, S.5, 1928, s.8-9]

Muharriri: Hamdullah Suphi

Ben, ne denize nutuk söyleyen “Demosten”den, ne de büyük “Çiçero [Marcus Tullius Cicero]”ndan bahsedeceğim. Türk hatibinin yüzünde Yunan çizgileri aramak ne kadar gülünç ise, Roma hatları araştırmak da o kadar faydasızdır. Bu, öyle bir dağa çıkmış ki İtalya’da o kadar irtifa yok; öyle bir denize hitap ediyor ki Yunan sahillerinde naziri yok.

Türk’ün bu ilk hatibi gerçi bir dağa çıkmış; fakat bir uçuruma da inseydi şerefinden ne kaybedecekti? Bunlar öyle ki budur ki, birisine çıkmak ne kadar zorsa, ötekine inmek o kadar zorludur...

Bir hatip için en büyük meziyet nedir?

Başboş bir cemaati başına toplayabilmek mi? Bir şeyler vaat edip hile ile kandırmak mı? Yoksa, birçok şey söyleyip de hiç yorulmamak mı?

Bunların hiçbiri de değil... Bir hatip için en büyük meziyet, koca bir cemaatin kanaatini, hiçbir şey vaat etmeden, iki saat içinde değiştirevermektir.

İşte bunun içindir ki Hamdullah Suphi büyük hatiptir.

Mecliste, bir gün evvel Erzurum mebusu Ziya Efendi bir nutuk irat ediyor ve meclisin ötesinden berisinden tasvip sadaları bile işitiliyor. Fakat bu nutuğun ima ettiği şey muzırdır. Şu halde bu kitlenin fikrini değiştirmek lazım. Bu neticeye varmak için zikrettiği bir tek misal kâfi gelmiştir.

Burada tecdid mefhumu münakaşa ediliyordu. Ziya Efendi, teceddüd namına hariçten dansı getirdiğimizi söylüyormuş ve dans ederken birini gördün mü, soruyormuş: “Teceddüd bu mudur?” Yerde bir sarhoş görse yine soruyormuş: “Teceddüd bu mudur?”

Hamdullah Suphi şu cevabı veriyor:

“Karşımızdakiler zannediyorlar ki, medeniyet, bir kıtadan
Diğer bir kıtaya geçerken, gümrüklere uğrar; Ziya Efendi
Hazretleriyle beraber bir komisyon teşkil ederiz; önlerine
Kâğıtlarını alırlar ve dışarıdan içeriye ne gelirse madde madde
Görürler o gelen ne? Lokomotif! Buyursun içeri...
Bu gelen ne? Dans! Kabul etmiyoruz, kapı dışarı!
Arkadaşlar, pek iyi bilirsiniz medeniyetler bir memlekete
Girerken gümrüklere uğramaz, şunun bunun mütalaasını
Almaz, tasvibini beklemez gelenler; eğer birtakım ihtiyaçların,
Birtakım zaruretlerin netice-i tabiyesi ise, mutlak içeri
Girer, mani olamayız.

.....
Garptan bazı şeyleri alacağız, bazılarını alamayacağız.

Bir misal: Bu çok kuvvetlidir. Zihinlerinizde iz bırakacak
Kadar kuvvetlidir.

Erzurum mebusu Ziya Efendi, sınai hayatın,

Fabrika hayatının Türk topraklarına girmesine taraftardır.

Nutkunda okuyoruz: Fabrikamız yoktur, diyor.

O halde fabrikanın memlekete girmesine müsaade ediyorlar.

Fabrika geldi, fabrikalar geldi. Elli, yüz ve daha

Fazla, şehirlerinizin üstünde mavi gökleri kapatan

Dumanlardan müteşekkil ikinci bir gök, siyah bir gök peyda oldu.

Fabrikanın içinde alinteriyle çalışan, göz nuru döken
 Amele vardır, onun karşısında sermayedâr.
 Sermaye ile amele arasında, yani para ile iş arasında
 Kavga başlayacak mı, başlamayacak mı? Başlayacak.
 Sosyalist akideleri memleketimize girmiş demektir.
 Efendim biz bunu istemeyiz.
 Hocam böyle olmaz! Fabrika girdi mi, sosyalist
 Akideleri de içeri girer.
 O akideler makinenin bünyesine dahildir.”

Zafer demek, biraz daha ileri gitmek demektir. İlerisi belki bir dağdır. Ve belki, bu dağa çıkmak zordur. Fakat ne ziyanı var? Zafer demek, biraz daha ileri gitmek demektir.

“Biz öyle bir sahaya çıktık ki, bir daha geri dönmeye imkân yoktur.”

“Bu sahillere çıkanlar, arkada bıraktıkları gemileri yakmışlardır.”

Sevilmek için sevmeyi, acınmak için acımayı öğrenmelisin. İlerideki şeref gerideki istirahat müreccaktır; sevmek için yükseleceksin; oraya çıkmak belki zordur; fakat nebiler bile dağ başında nübüvvete erdiler.

“Aştığın yol, seni ıstırap menbalarına götürüyor.

İzbelerinde acısını söylemeye tenezzül etmeyen bedbaht, fakat
 Mağrur kardeşine şefkat ve teselliyi, iman ve şifayı aşkın
 Nur haline koyduğu parmaklarıyla sen uzatacaksın.”

Biz, kendi çarmihını kendi omuzlarında taşıyan kimselerdik. Daha dün, yolumuz bir uzun beyabandı.

“Gafletimizin perdesi arkasında herkes kendi oyununu hazırlıyordu.”

Dişlerini kendi etine saplamış garip bir hayvan gibi acıyı hissediyorduk ama bu acının nereden geldiğini bilmiyorduk.

“Milliyet duygularını duymakta çok geciktik, milliyet esaslarını anlamakta çok geri kaldık. Yollarımızı gördük. Fakat memleket yangınlar yanan ışığında.”

Her zafer bir kahraman ister. Pireneleri geçmek için Kartaca ordusu Anibal [Hannibal]’ı bekledi; Alpleri aşmak için Fransa ordusu Bonapart [Napolyon Bonapart]’a intizar etti. Bunların hepsi bir dağ aştı ve bir dağ tepesinde, nübüvvete

ermiş gibi, mahuf bir kuvvete sahip oldular. Biz ki, dağlar memleketi Anadolu’da oturuyoruz; “Kocatepe”ye çıkmak niçin kartal bakışlı kumandanı bekledik ve biri birinden daha yüksek tepelere yepyeni bir Resul rüya ve imanıyla çıktı. İçimizde bir his vardı ki deniz kadar engindi, damarlarımızda bir su akıyordu ki uzun bir çağlayandı.

Hidayete ermek için her gün bir başka tepeye çıktık. Ağzımızda engin bir denizin tozu vardı; kulağımızda büyük bir kafilenin uğultusu kalıyordu. Biz, uzun bir hailenin kızıl mantolu aktörleriyiz. Aramızda, kurşunlarla delik deşik gazâ bayrakları gibi duran zabıtalara var, ardımızda zafer ganimetleri...

Mesafeler içinde at koşturduk, zaman içinde zemin fethettik.

“Burada, hadise sözden çok kuvvetli bir mevkidedir. Ben size ne söyleyebilirim ki bu ovaların üstünde geçen vakalar kadar derin, belîğ ve şümüllü olsun. Söz burada fiil kaşısında âcizdir.

Büyük heyecanlar dilsizdir, derler fakat kim o heyecanı bu kadar belîğ ifade edebilmiş?

Kripel [Krippel], tunca şekil vermişti. O, kelimeye ruh verdi:

“Anadolu yaylasının şu yüksek şehnişini üstünde, bembeyaz Mermerlerin yukarı kaldırdığı şu yağız ata binmiş tunçtan Adamı tanıyorsunuz!”

Hangi şair, onu bu hatip kadar anlatabildi? Ona, eğer isteseydi, çıktığı tepede risalet alırdı, fakat kumandan kalmayı tercih etti.

Demek ki tevazuda bir nevi büyüklük sezmişti. Zaten, yükselmek demek bir şeye inanmak demektir. “Bir imanın yukarı kaldırmadığı kılıç keser mi?. Hamdullah Suphi eskiden şairdi, şimdi hatip oldu. İşte bunun içindir ki söze biraz da şiir karıştırmanın serine vâkîf. Bilir ki, şiir söylemek, biraz da hüsün iddia etmektir ve yine bilir ki: “Beşer, hüsün iddia ettiği yerde yüksektir, ilahîdir.” O, fiilin büyüklüğünü natıkanın acziyle inkâr etmek isteyenlere cevap verirken şöyle başlar: “Her fikir bir cümle içerisinde kendisini tebliğ eder. Muarız fikirleri taşıyan bu cümlelerden birisini ayırıp mütalaa edelim!”

İyi fikirler bu kadar iyi mukaddimeye muhtaçtır.

Şurup, istediği kadar güzel olsun; içinde bulunduğu kap fena olduktan sonra neye yarar? İşte bunun içindir ki, Hamdullah Suphi, fikirlerini ihtiva eden cümlelerin daima güzel olmasına dikkat eder. Bu da, onun ayrı bir muvaffakiyettir.

Dağ yolunda, biz, bütün bir milletin maşeri heyecanına şahit olduk. Gerçi o günler geçti, fakat o heyecanlar bu kitabın sayfalarında hâlâ aynı lezzetle devam ediyor.

Cevdet Kudret Solok

MARSEL PRUST [MARCEL PROUST]

[Ömer Bedrettin Uşaklı, S.5, 1928, s.10]

-Garbın İstidatları:-

(Sodom ve Gomore) [Sodome et Gomorrhe]*[Proust'un meşhur romanı] Melfet [Melkfett]'in dostu ve takdirkârı Mösyö "Leon Pierkin [پيركن]", Marcel Proust hakkında yaptığı kıymetli bir etütte, onun üslûbundan heyecanlı bir lisanla bahseder. Fakat Marsel Proust'un kıymeti daha az his ve idrak edilebilseydi bu heyecan bizi daha ziyade mütehassis edecekti.

Mösyö Pierkin, Prust [Marcel Proust]'un lisanı için: "O kadar orijinal, o kadar orijinal ki, onu bir ecnebi lisanı gibi öğrenmek daha iyi olur!" diyor.

Bu söz çok doğrudur. Onun bitmek bilmeyen cümleleri lisana bir labirent hissini verir; evvela emniyetle içine girilir. Fakat iç içe geçmiş olan cümlelerin ilhamlarıyla mana kararır. Ve kari, gittikçe kesafet peyda eden karanlıklar içinde kalır. nereden başladığını, nerede karar edeceğini keşfedemeden zulmetler içinde dolaşır durur. Bu labirentin içinden çıkmasını bilmeyenlerin vay haline!

Prust [Marcel Proust]'un cümleleri renkli muhayyilesinin bir makesidir. Bütün incelikler, nükteler birbirini kovalar...

Marsel Prust [Marcel Proust], yazı yazmaya vakti olan bir muharrirdi. Zengindi ve harcın gürültüsünü duymamak için duvarları mantardan yapılmış odasının içinde münzevi bir hayat yaşardı. Geceleri yalnız başına, sabaha kadar

çalışırdı. Seri yazısıyla dolan sayfalar, etrafına yağardı. Güneş doğarken kâğıtları toplar ve romanının müsveteleri vücuda gelirdi. Eserinin tashihleri tab'dan geldiği zaman sayfalara birçok ilaveler yapardı. Ve üç tashihten sonra tab', Prust[Marcel Proust]'un elinden ilk müsvettenin üç misli daha uzun bir eşini almaya mecburdu.

Prust [Marcel Proust] hakikaten, çok büyük bir muharrirdir. Ondaki hayal kuvveti herkese nasip olmamıştır. Aklına gelen ufak bir fikir üzerine sayfalarca yazı yazardı. Bu sayfaların boş olduğuna zahip olmayınız!

Her büyük adam gibi, onun da muarızları oldu. Ona:

“-Hayatının çirkin taraflarını uzun uzun hikâye ederek herkesin merhametini celp ediyor.” Diyenler bulundu. Fakat bu sözler onun şöhretine bir toz bile konduramadı.

Fransa'nın ince kadın romancısı Kulet [Sidonie-Gabrielle Colette], Marsel Prust [Marcel Proust] hakkında fikrini soran bir muharrire:

-Ben şu kanaatteyim ki, Marsel Prust [Marcel Proust] dokuzuncu asrın büyük ressamı gibi aradan uzun bir zaman geçtikten sonra keşfedilmiştir. Prust [Marcel Proust]'un yazdıklarına karşı içimde derin bir okumak hırsı duyuyorum... Demiştir.

-Cümlelerin uzunluğu sizi sıkıyor mu? Diye sualine de:

-Neden sıkısın? Diye cevap vermiştir. Ben Prust [Marcel Proust]'u bir denize benzetirim. Bu denizin içinde yalnız iyi yüzmesini bilmeli... Prust [Marcel Proust] karilerine gideceği yerde onlar ona gitsinler değil mi? Hem yavaş yavaş herkes ona doğru gidecek.”

1913 senesinden beri neşrettiği “Geçmiş Zamanın Tahrisine Doğru” seri romanları en orijinal eserleridir.

Her şeyden evvel yüksek bir psikolog olan Prust [Marcel Proust] bilhassa gayr-ı şuurun tahrisinde büyük bir maharet göstermiştir.

Uyku ile uyanıklık arasında, bir kibrit alevi süratiyle, muhayyilede yanıp sönen düşünceler, onun sihirkâr kaleminde yüzlerce sayfa doldurmaya kâfi gelecek bir mevzudur.

Prust [Marcel Proust]daha gençliğinde şifa bulmayacak bir hastalıkla malûldü; ölümünün yakın olduğunu biliyor, ve bu korkuyla, kâbil olduğu kadar

fazla eser vermek için, gece gündüz çalışıyordu. Günlerce, haftalarca yazıhanesine kapanarak dışarı çıkmadığı ve mütemadiyen bitmek tükenmek bilmeyen eseriyle meşgul olduğu vâkîydi.

Bundan altı sene evvel, yüksek roman dehasını daha gömmüştü. On sene sonra Marsel Prust [Marcel Proust], bugünkünden çok daha fazla sevilecek ve takdir edilecektir.

Ömer Bedrettin Uşaklı

KALYON

[Cevdet Kudret Solok, S.5, 1928, s.11]

-On Ölüm Şarkısı'ndan:-

Ayaklar birbirine bağlıysa böyle ne gam;
Kalyon küreklerini sıkarak avucunda,
Upuzun bir şarkıyı söylüyordu kırk adam...

Bir kadın oturuyor bu geminin ucunda;
Kırk adam Venedikli bir kadın getiriyor,
Kalyon küreklerini sıkarak avucunda...

Keskin bir kılıç gibi ufuklar beliriyor;
Bu gemi burdasını bir gemiye vurmuştu:
Açılan bir gedikten sular, sular giriyor...

Dalgalar, ağır ağır yükselen bir yokuştur;
Uzun kürekleriyle, denizin ortasında,
Seksen kanatlı kalyon sanki batî bir kuştur...

Gedik işte büyüdü geminin burdasında;
Ey kürek çekiyorken ayağı bağlı duran,
Koca kalyon batıyor denizin ortasında...

Lombar deliklerine perde olduğu zaman,
Bu deniz, ipi koymuş bir yelken gibi hürdü;
Zincir içindekiler can veriyor işte, can ...

Burada zor zoruna sürüklenen ömürdü;
O kadın, kucağında çocuğu olmasaydı,
Şu kürek çekenlerden belki çabuk ölürdü...

Su, belinde çözülen bir kuşak gibi kaydı,
Sonra, çıktı belinden az daha yukarıya!
Kuşlar, yaprak ipinde yine alay alaydı...

Bu kadın, su içinde kaldı yarı yarıya;
Bir taş gibi giderken ağır ağır derine,
Kaldırdı çocuğunu az daha yukarıya...

Bir avuç su yutunca artık nefes yerine,
Dudağından fırladı upuzun bir kahkaha;
O zaman çocuğunun basarak üzerine,

Çıktı bir karış daha sudan, bir karış daha...

20 Ağustos 1928

Cevdet Kudret Solok

BEN

[İlhami Bekir Tez, S.5, 1928, s.11]

İlk doğan yıldızım ben, son batan yıldızım ben,
Sormayın kimlerim var; yalnızım, yalnızım ben.

Deniz yok, katre olsam; ne yârim ne yerim var;
Sormayın kimlerim var; yalnızım, yalnızım ben.

Sevincim gözlerimde bir gece aydınlığı,
Bir gece aydınlığı; sormayın kimlerim var.

Gece aydınlığında akseden kederim var;
Yalnızım, yalnızım ben; kimim var, kimlerim var.

Fırlatın beni çarpsın karanlık karanlığa;
Ne uzağım ışığa, ne nurdan haberim var.

İlhami Bekir Tez

TAYFA

[Ömer Bedrettin Uşaklı, S.5, 1928, s.12-13]

-Piyer Loti [Pierre Loti]'nin Romanından Bir Parça-

[“Son” ismindeki gemi, uzun müddet uzak denizlerde dolaştıktan sonra (Brest)e avdet eder. Gemide tayfa olan Jan, yolda malyaya yakalanmış ve ölmüştür. Açık denizlerin derin suları zavallı Jan'ın cesedine mezar olmuştur. Vapurun o gün limana gireceğini haber alan annesi erkenden hazırlanmış ve diğer anneler gibi, oğlunu karşılamak için bir sandal tutmuş, içi sevinçle dolu, uzaktan dumanı görünen vapuru beklemeye başlamıştır. Biçare kadın, oğlunun akibetinden haberdâr değildir...]

... Bir ay sonra vapur, ilkbaharda, Britanya nisanlarının o kararsız ve henüz soğuk ikindilerinden birinde, annenin oğlunu beklemekte olduğu (Brest)e nihayet vâsıl olmuştu.

Artık gemide hasta kalmamıştı. Jan'dan sonra uzakta, ta uzakta, albatrosların uçtuğları nısf küre-i cenûbide üç kişiyi daha nihayetsiz sulara atmışlardı. Diğerleri artık iyi olmuşlardı.

Bu avdet, bütün tayfalar arasında büyük bir sevinç uyandırıyor. Hatta ne annesi ne nişanlısı olmayanlar bile sevinç içinde yüzüyorlardı. Demir atmak ameliyesinden sonra gemide bir karışıklıktır gidiyordu; zabıtlar dalgın, başları başka taraflarda, uzun ve yorucu vazifelerinin bittiğini anlıyorlardı. Limana girer girmez geminin mürettebatı adeta dağılmıştı; uzak denizlerde iki seneden fazla müşterek bir vücut, bir ruh teşkil eden bu adamların yakında ayrılacakları hissediliyordu.

Rutubeti havada, titreşen ve endişeli havada kesif bulutlar şeklinde asılan yağmur ve rüzgâr tehdidine rağmen, ilkbaharda tekrar görülen bu Fransız limanında güzel bir hava vardı. Bu yeniden kavuşulan Fransa ile ihtilat edebilmek için sıhhiye memurlarına intizar ediyorlardı. Ve “Son”un itirafına Brest limanının ağır, fena havalara karşı mukavim kayıkları gelmeye başlıyordu.

“Son”un iki tarafına sıralanan ve sıhhiye memurlarının vurduna kadar uzakta duran kayıkların içinde kadınlar, satıcılar, işçiler vardı; ve şurada burada, ismiyle bir tayfayı soran bir anne, bir hemşire, yahut uzak bir tanıdık çok geçmeden onu küpeştede görüyor ve der-âguş zamanını bekleyerek ona neşeli bir selam gönderiyordu.

Bu Brestli kadınlar arasında kimseyi tanıyamayanlar , uzun bir fasıladan sonra yeniden Fransız kadınlarının yüzünü görmekten memnun, giydikleri elbiseler üzerinde münakaşalar yaparak etrafı seyrediyorlardı.

Jevaller, Mirekler, Gerpolhisler, biraz sonra ayrılacak olan samimi grup, güle konuşa etraflarına bakıyorlardı. Fakat birden Piyer Jeval, yüzü bir hayalet görmüş gibi sapsarı bir halde, arkadaşlarını kollarından çekerek vapurun içine atıldı:

-Jan'ın annesi!

Ve beşi de, korkudan afallamış çocuklar gibi evvela başları görünmesin diye eğildiler, sonra vapurun içine onları kimsenin göremeyeceği bir yere kaçtılar.

Jan'ın annesi! Evet. Yarı endişe, yarı sevinçle gözlerini açarak yakınlarında duruyordu. “Son”un parmaklıklarının üzerinden etrafı seyreden kişilerin arasında oğlunu arıyor fakat bulamıyor, henüz bulamıyordu.

.....

Oh! Bu avdeti, o, günlerce rüyalarında görmüş ve neler hazırlamış ne tedbirler kurmuştu... Küçük evlerini, bilhassa onun odasını güzelleştirmişti... Bütün bunları yemeyip, içmeyip biriktirdiği paralarla yapmıştı. Ve bu sabah, günlerdir bu işe memur olan ihtiyar bir gözcü, “Son”un uzaktan görüldüğünü ve iki saat içinde demir atacağını ona haber vermeye geldiği zaman telaşlı telaşlı her şeyi yerli yerine koymuş, vazolar için çiçekler satın almak ve akşam yemeğinde onlara hizmet etmek için bir kadın tutmuştu... Tuvaleti de onu epeyce meşgul etmişti; kibar bir hanım hal ve tavrını almasını çok arzu ettiği için yeni şapkasına gül rengi bir tüy koydurmuştu; fakat onu karşılamak için hazırlanmaya başladığı sırada bir açıp bir kapayan havanın sebebiyle, yazın pazar gezintilerinde taşıdığı bu şapkayı giymek için tereddütlere düşmüştü; fakat taifelerin ve zabıtların önünde onun üstü başı temiz olmasını isteyen oğluna şeref vermek için nihayet şapkayı başına koymuştu.

Onu götüren kayıkçı, limandan çıktıktan sonra, daha demir atan vapuru göstererek:

-İşte sizin “Son!”

Dediği zaman hafif bir baş dönmesiyle beraber vücuduna ani bir titreme gelmişti...

Acaba nasıldı? Sevgili “Jan”ı oradan nasıl bir çehre getiriyordu? Ona iyice bakmadan içindeki endişe gitmeyecekti... Hafifçe yakalandığını itiraf ettiği (قوشندشيناك) dizanteri ve sıtmaları ona büyük bir korku veriyordu; şimdi sapsarı bir halde dönenleri annelerinin ihtimamlarına rağmen günden güne eriyip giden taifeleri düşünüyordu. Ve “Son” salıntılı sular üzerinde yakınlaştıkça, büyüdükçe onu tekrar görmek neşe ve ıstırapı gittikçe şiddetlenerek, birbiri ardı sıra, bütün vücudunu sarsıyordu; fakat gâlip his, yine sevinç idi. Ve sabırsızlıkla onu tutmak, kucaklamak zamanını bekliyordu.

İkinci defa olarak önden arkaya kadar her tarafta görünen başları gözden geçiriyordu. Oğlu ne için ötekiler gibi güvertede durmuyordu? Onu görmediği için

orada, ansızın kalbini yırtan bir keder hissediyordu. Onun güvertede olmamasını kendi kendine izah etmeye uğraşıyordu. Belki aşağıda geminin içinde nöbeti vardı. Başı bir parça ağırlaşmış bir halde kayıkçıya yanaşmasını emrediyordu. Kısa boylu (بروتون) nöbetçi, bir eliyle sıkı sıkı silahını tutuyor ve diğeriyle:

-Açılın, yanaşmayın, henüz müsaade yok! Diye işaret ediyordu.

Jan'ın arkadaşları güvertede, beşi de bir direğin dibine çömelmiş, alçak sesle konuşuyorlardı. Ne yapmalı idi? Mirek, mülazımı haberdar edelim diyordu. Bu adam tatlı bir sesle ona meseleyi anlatırdı... Piyer Jeval:

-Ona söylenecek şeyi yavaş da söylesek bir, hızlı da söylesek bir, diye cevap verdi.

Allah'ım! Sıhhiye memurları gemiye yanaşmak üzereydiler. O zaman onun, bu annenin diğeri gibi gemiye çıkmasına müsaade edilecekti; hem o, en yakındaydı. Mümanaata rağmen daha şimdiden sesi duyuluyordu. Nöbetçiye Jan Berni'nin nerede olduğunu soruyordu. Sözlerinden ölenin annesi olduğunu derhal anlayan nöbetçi, alnına kadar kıpkırmızı oldu, vazife icabı yerinde dimdik duruyor ve ona sorulan şeyi anlamaz görünerek başını çeviriyor, yardıma çağıracaktı gibi gözleriyle yukarıda Jan'ın arkadaşlarını arıyordu, heyecandan kısılan ince sesi şimdi:

-Jan Berni, bilmiyor musunuz? Jan Berni... Bahriye onbaşı... Diye soruyordu.

O zaman onu güverteye çıkmış görmek korkusuyla Piyer, ani bir karar verdi. Kurşun kalemle, kalın ve titrek bir yazı ile defteri üzerine: "Jan Berni bir ay var, denizde öldü" diye yazdı. Sayfayı yırttı, ikiye katladı ve nöbetçiye vermek için koştu:

-Bunu ona ver küçük, bunu çabuk ona ver!

Ve sonra, onu sanki boğazlamış gibi, geminin içine kaçtı. Annenin feryatlarını işitmek istemeyen diğeri dört arkadaşı onu takip ettiler...

.....

Birkaç dakika sonra güverteye çıktıkları zaman soğuk bir yağmur düşüyor ve rüzgâr ılık çalıyordu. Bütün kayıklar, bilâ-istisna, gidiyorlar yahut gitmek üzere bulunuyorlardı. Jan Berni'nin annesini getiren kayığı görebilmek için parmaklıklara

yaklaştılar. On metre uzakta duruyordu. Kayıkçı yelkeni çekmek üzereydi; kayığın içinde, sıraların altında bir insan şekli sürünüyordu. Kayıkçılardan biri, dışarı atılmak ister gibi hareketler yapan vücudu zapt ediyordu; üzerine kalın bir çuval örtmüşlerdi. Fakat ıslak bir kadın şapkası dışarı çıkıyor ve şapkanın tüyü döşemenin çamurlarını süpürüyordu. Yarı eldivenli bir elin parmakları kan içindeydi. Şimdi sapsarı olan küçük bir ....., yanakları ıslak, onlara anlattı:

-Demin gemiye çıkmak istediği sırada tırnaklarını kopardı. Piyer Jual, yavaş ve derin sesiyle:

-Allah'ım, Allah'ım! Dedi, ne acıklı şeyler görüyorum!

Artık başka bir şey görmedi. Zira kendi annesinin hatırasıyla gözleri bulandı, kalbi yarılır gibi oldu. Bir hıçkırık içinde boğuldu ve gözyaşları, her şeyi istila eden şiddetli yağmura karışarak aktı...

Tercüme Eden: Ömer Bedrettin Uşaklı

CEYLAN SESİ

[Kenan Hulusi Koray, S.5, 1928, s.14-15]

Muharriri: Kenan Hulusi

Müş'irinin Tefrikası: 3

Bir oda hatırlıyorum:

Perdeleri inik, kristal şamdan içindeki mum, gölgeleri muhayyel Japon çiçekleri gibi açıp kapıyor. Ve çıt yok.

Damarlarımda bir hırsın yürüdüğünü, bir hırsın yılan gibi bükümlü hareketlerle kımıldandığını gördüm. Gözlerim dumanlandı.

O, sadece bir kadındı.

Yanına yaklaştım ve birer buz parçası haline gelmiş memeleri, bir sandal altında kayan mehtaplı dalgalar gibi göğsümde kaydı. Fakat bir ses, olanca arzumu altüst edivermişti. Bu bir ceylan sesiydi. Bir ceylanın öksüz ve yavru sesi...

Damarlarımda buzlu, gergin iştihası birden bire gevşedi. Kollarım düştü.

Onun aldığı vaziyeti katiyen göremedim. Lakin tahayyül ediyorum: İlk anlarda kafasına balyozla vurulmuş bir boğa gibi sersemledi. Bön bön baktı. Ne yapacağını bilemedi. Kalbim mi tutmuştu acaba? Şaşırdı.

Duyduğum ses uzaklarda değil, ta kapının yanında hıçkırıyordu. Ve ses kalbimde hıçkırıyordu. İçimde yavru bir ceylanın yaralanmış sesinin akislerini duyuyor, kalbimde onun kalbinin attığını hissediyor ve hissediyordum ki damarlarımda devreden kan onun kanıdır.

Kapıya doğru hızlandım. Fakat bacaklarımda çıplak bir kadının çıplak kollarının muhteris arzusu vardı. Ve dizlerime sımsıkı sarılmıştı.

Ben gitmek istiyordum. Zira dışarıda yavru bir ceylan vehmediyordu ve o hıçkırıyordu.

Lakin bacaklarıma çıplak bir kadının çıplak kolları bir ağaca sarılan sarmaşıklar gibi kuvvetle ve hayatla yapışmıştı. Bırakmıyordu.

O zaman uzun saçlarını ellerime doladım. Ellerime doladığım saçlarını yukarı doğru çektim. O:

-Öldür, diyordu. Fakat bırakma... Ve önümde çıplak bir kadın yatıyordu. Vücudunu her erkeğe veren, derisini her erkeğin derisine muteris yapıştıran bir kadın yatıyordu. Ve diyorlardı ki bu, şehrin en güzel kadınıdır.

Şehrin en güzel kadını derilerin temasından ekşimiş bir hamur haliyle, odanın döşemelerinde lüzucî bir kitle gibi uzanıp kısalıyor ve:

-Öldür, diyordu. Fakat bırakma...

Ellerime doladığım saçlarını acul bir asabiyetle tekrar yukarı çektim. Başı yukarı çekildi. Yüzünü kalçalarıma koymuştu. Gözlerine baktım: Ağlıyordu.

Bir kadın şehvet için ağlıyordu. Vücudunun duyduğu et hırsını tatmin edemediği için ağlıyordu. Ve yalnız onun için ağlıyordu.

Şehvetin garip bir tarzda birden bire yosunlaştırdığı vücuduna baktım ve tiksindim.

Son bir hamle ile saçlarını yukarıya doğru bir kere daha çektim. Kollarını son bir hamleyle bir kere daha bacaklarımla savurdum. Ve sedirin önüne yığıldı:

-Öldür, diyordu, fakat gitme...

Dışarı çıktığım zaman serin bir rüzgâr ciğerlerimi şişirdi. Atıma atladım. Nal sesleri, gecenin ağır ve tazyikli sükûnuna yıldızları birer birer mıhlıyordu.

5

Yazın sıcak günlerinde orman ne kadar dilsiz oluyor. Dilsiz ve samit... Kuşların kanat çırpınışları bile duyulmuyor ve onlar ağaçların gölgelerinde daldan dala bir alev gibi konuyorlar, bir ateş gibi atlıyorlar, küçük başları kanatları içine kesilmiş gibi düşüyor.

Bazen bir avcının eli tetikte, kalbi heyecan içinde yavaş adımlarla dolaştığını görüyorum. Ve kuşlar daldan dala bir alev gibi atlıyorlar, bir ateş gibi konuyorlar. Bazen bir çifte sesi, serin ormanın bâkir sessizliğine yaralı bir hüznle aksediyor, dallar kıvrılıyor, yapraklar düşüyor, bir kuş, göğsünde bir damla kanla beraber doğduğu yerde can veriyor.

Ve biz yarlardan ve tepelerden atlıyoruz. İnce bacakları dağ geçitlerinin arasında çalak bir süratle kayarken, atım; dağ zirvelerinin uçlarına tırmanan yavruya malup bir şehsuvarın hırsı ile bakıyor.

Bugün ormanın serinliğinde ceylanla ne kadar gezindik bilmiyorum. Duyduğum yalnız bir şey var! Yüzümde tatlı bir hararetle gezen nefesleri... Ve sınımsıcak dudaklarını öptüğüm zaman bağrımında damla damla eriyen his... Bu his damarlarımı, içlerinden sıcak bir rüzgâr geçmiş gibi birden bire uyuşturmuştu.

Onun vücudu ise, bütün hücreleriyle beraber ağlayan yaşlı bir sükûn içindedirler. Kendini her şeye sabur teslim ettiği görülüyordu. Ve sonra başımı göğsü üstüne koyduğum zaman yüzümde bir ateş duydum. Gözlerimde yaş vardı.

Bugün, içinde vurulanların muzdarip hıçkırıklarıyla ceylanın vücudu üstünde ağladım. Ve o dakika gözlerim önünde her şey yeni bir tarzın yepyeni hatlarıyla çizildi. Odama girdiğim vakit, saat tok bir çan sesiyle çalıyordu.

III

Saatler tok bir çan sesiyle mutlaka çalar. Hava zerrelere, bir kutuptan diğer kutba kadar geniş akislerle mutlaka mevceletir. Ve mutlaka gökyüzünün muhayyirül-ukul fağfurunda nâmeri bir çan esrarengiz bir ihtizaz yapar. Ve yelkovanlar çevrilir.

Yelkovanlar hayatımızın dönüm ve mecra noktalarını tespit için mutlaka çevrilir ve mutlaka dönerler.

İnce, yumuşak tüylü bir fırçayı ceylanın derisinde hafif temaslarla gezdirirken, onun gözlerinde saadete ermiş ruhların tatlı parıltısını görüyordu. Ve görüyordu ki saf, bembeyaz, lekesiz bir ruh taşıyan ceylanın, sırtından bacaklarına doğru tıraşide bir âhenkle süzülen kalçaları, diri, canlı ve davetkâr bir arzu içindeydiler. Bacakları harikulâde bir kadının bile şiddetle kıskanacağı, ince, zarif bir çalakiyle oynuyordu.

Bu sabah, fırçanın yumuşak temaslarını, ceylanın esmer bir renkle mezc olmuş karnında gezdirirken dişlerinin ihtirasla kilitlendiğinin farkına vardı.

Ve sonra düşündü ki, gençliğinin fazla bir surette kalbiyle de merbut olduğu ilk kadını soyarken de, dilerinde aynı hırs, dudaklarında aynı lerze, kalbinde aynı heyecan, damarlarında aynı iştiha vardı.

Gözlerine baktığı zaman, içerlerinde baş döndüren bir derinlik gördü. Ve dudakları ceylanın dudaklarına sınıksıkı bir temasla yapıştı. Bu sıkı temas her şeyi kati ve yalçın söyleyen bir edayı taşıyordu şüphesiz. Dudaklarının kızıl bir alevle yanan ihtirasını oradan çektiği vakit elleri gayr-i ihtiyari ceylanın gövdesi altına gitti. Ve gözleri, soyunmuş bir kadın karşısında duyulan zevkin verdiği süzük parıltıyla yandılar.

Sonra dişlerini fırçalamaya başladı. Ellerini, küçük ve harikulâde güzel dişler üstünde dolaştırırken başı gözlerinin az evvel verdiği esrar içinde hâlâ şaşkın ve bîtap duruyordu.

Ceylanın bu dişi vücudunda, ruhunun lekesiz safiyetine mukabil şiddetli bir arzu olduğu muhakkaktı. Bacaklarının acul çalakisi üstünde mütemadiyen kımıldayan vücudunda, hüceyrelere iştihasını görüyor ve kendi derisinin hüceyreleri altında da aynı arzu mütemadiyen aynı ihtiras içinde kımıldanıyordu. Gözlerinde öyle bir arzu yanıyordu ki; görseydiniz, uzak şark memleketlerinin şehvetle muattar çiçeklerinden birinin tutuştuğunu vehm ederdiniz.

Sonra daha çılgın bir düşünceyle damarları baştan başa gerilirken ceylanla beraber yatacağı bir yatak tasavvur ediyordu.

Onun gözleri, yine uzak şark memleketlerinin alev almış çiçeklerindeki keskin rayiha ile süzülürken asabının deli hırsını yatıştırarak ve bundan geniş bir iftihar da duyacaktı. O iftihar: Lekesiz, saf, bembeyaz bir ceylanın vücuduna ve ruhuna malikiyettir.

Fakat kolları birdenbire yanına düşüyor, başı eğiliyor, başı kolları üstüne düşüyor, vücudunun olanca hüceyrelere derin sarsıntılarla hıçkırığa hıçkırığa ağlıyordu.

Bir ceylanı yalnız ruhuyla sevebilirdi şüphesiz... Lakin mümkün müydü ki bu sevginin içinde, damarlarında arzusu olsun...

Bununla beraber bir kadın sevmekten daha tehlikesiz bir şeydi bu... O kadın, kim temin ediyordu ki günün birinde ufacık bir bahaneyle aşkını terk u firar etmeyecektir.

-Mâ-ba'dı var-

TÜRK HARFLERİ

[Yusuf Ziya Ortaç, S.5, 1928, s.16]

30 Ağustos 1922 zaferini, 30 Ağustos 1928'de yeni bir zaferle karşılaştık: Bu tarih, Türk harflerinin kabul edildiği tarihtir.

Bundan sonra gelecek 30 Ağustoslarda, iki zaferi 1922, 1928 Ağustos zaferlerini bir arada tesid edeceğiz!

Altı yıl evvel bugün, kılıcıyla Yunan ordularını, Türk hudutlarının haricine sürüp atan Gazi, altı sene sonra bu gün, kılıcı kadar kuvvetli kalemiyle garp hareketlerini Türk hudutlarının haricine sürüp attı!

Asırlardan beri, fikirlerinin etrafına, paslı bir zincirden hudut çizen bu harflerden kurtulduğumuz gün, milli bayramlarımızın en başında gelmeye layıktır.

İbrahim Müteferrika, bu gün kabrinden çıkıp bir Türk matbaasına girse, iki yüz sene evvel yaptığı ilk matbaayı geziyorum sanır!

Bir asırdan beri, şişman karınlı "C" nin, leylek bacaklı "L" nin, büyük boyunlu (V) nin, her satırdan sıksa kuyruğunu sarkıtan (M) nin esiri olan dilimizde,

nihayet, yine onun, yine o büyük halaskârın sayesinde bir adımda, yerinde saydığı uçurumdan, nihayetsiz ufuklara bakan bir tepeye yükseldi.

Artık, aziz İsmet Paşa'mızın söylediği gibi:

“Büyük Gazi, milleti cehaletten kurtarmak, ona söz söylemeyi öğretmek, okuyup yazmayı göstermek için harf vermiştir.”

Ne mutlu bize ki, memleketi Yunan esaretinden, milleti sultan esaretinden, kalemi lisan esaretinden kurtaran Gazi'nin asrında yaşıyoruz.

Gelecek nesiller, bizi kıskansa yeridir!

Yusuf Ziya Ortaç

PROMETE

[Ziya Osman Saba, S.5, 1928, s.16]

Altımda bir uçurum, üstümde bir uçurum.
Burada, diz bükmeden ömrün işkencesine,
Simsiyah bir boşluğa derdimi inliyorum.

Neden sesim vurmuyor bu dağın gecesine?
Cılız olan sesim mi, yoksa âlem mi sağır?
... Tekrar göğüs gererim bir kartal pençesine.

Tırnakları etime batarken ağır ağır,
Acıyla gerilir de ayağымda bir zincir,
Haydi derim, kalbime, haydi kuvvetle bağır!

Kanıımı seven kartal birgün son defa gelir,
Son defa, katılaştan vücudumu gagalar...
Şimdi, bir alkış gibi yeryüzünden yükselir,

Kargalar, sevincinden haykırışan kargalar!..

Ziya Osman Saba

EDEBİYAT MI?

[Mehmet Rauf, S.6, 1928, s.1-2]

Geçenlerde “Cumhuriyet” Gazetesinde Yunus Nadi Beyefendi “Ahmet Haşim-Peyami Safa” münakaşasından serpilme dedikodulara cevap verirken bi'l-münasebe temas ettiği edebiyata büyük bir kıymet bahşederek:

“Edebiyat millet demektir.” Hükümünü veriyordu. Bu, edebiyatla iştilal edenlerin mağfiret ve memnuniyetini mucip olacak bir şey olmakla beraber nihayette ilave ettiği: “Fakat bizde bu edebiyat yoktur.” Sözü zavallıları derin bir inkisara sevk etti.

Biz ki bir şey yapıyoruz diye edebiyat âlemi dediğimiz bu akur ve akim çölde hayatımızı boş yere avuç avuç sarf ediyoruz. Böyle mutlak hükümler karşısında senelerden beri, ruhumuzda birikmiş acıların sevgiyle: “Bir dokun bir ah dinlen kâse-i fağfurdan!” fehvasınca elbette bu yolda söylenecek sözlerimiz, bast edilecek şikayetlerimiz vardır.

Mesela ben ki, kırk seneye yakın bu işin içinde yuvarlanıyorum, Yunus Nadi Bey ehemmiyet ve mevkiinde bir recül kelamın edebiyat hakkında bir alaka ızhar ettiğini, bir söz söylediğini ilk defa işitiyorum. Bu bedbaht memlekette edebiyat öksüz, mahrum sürdüğü akamet hayatında binbir çaresizlik içinde didinmekten harap ve helak oldu. Yine “Cumhuriyet” Gazetesindeydi ki, dört beş sene evvel “Burada Türk edebiyatı medfundur!” ünvanlı bir makalem neşrolunmuş, takip ve takdim eden makalelerde edebiyatımızın son senelerde geçirdiği buhranlar esbab ve ârâzıyla izah edilerek ihtizar içinde kıvrandığı yazılmıştı.

Seneler tahminlerimi teyit ederek geçti. Bugün edebiyat hakikaten defnedilmiş bulunuyor. Yunus Nadi Beyefendi gibi biz de memleketimizde başka milletlerin feyizli edebiyatlarına benzer bir edebiyatımız olduğunu vaktiyle elem ve hasretle görerek bu uğurda çalışmış, bir şeyler yapmak, bir şeyler yapıldığını görmek için bütün bir fedakârlıkla sarf-ı hayat etmiştik. Fakat senelerce umumun lakaydısi arasında böyle didindikten sonra meyus ve münkesir kaldık. Çalıştık, aldırmadılar, yazdık, bakmadılar.

Hayır, demedik ve demeyiz ki henüz milletimize layık olduğu inkişafı bir edebiyat yaptık. Fakat insaf ile düşünelim ve mürüvvetle söyleyelim: Bu yaptığımız kadarı da gördüğümüz rağbet ve alakaya nazaran çoktur dersek ne cevap verebilirsiniz?

Memlekette edebiyat denilen bir şey var mı yok mu dediniz mi? Bununla uğraşanlara bir kerecik olsun alaka ve teveccühle baktınız mı?

Hayır! Şimdi, edebiyatın millet demek olduğunu söylüyorsunuz. Fakat bunu anlayan, söyleyen ve lazım gelen ehemmiyeti veren sizden başka kaç kişi var? Kariler... Lakayd! Hükümet... Lakayd! Başka bir şey var mı? Lakaydı arasında edebiyat olur mu? Olsa bile bugünkü gibi kopuk, kütük bir şey olur ki ona da elbette sizin kastettiğiniz mana ile millet denilemez.

Bunun dahası var mı? Eserleri herhangi milletin edebiyatına yüksek bir zinet teşkil edecek, ve her memlekette büyük kıymetlerle telakki edilecek büyük bir şairimiz var. Bahtı geçtikçe kendisine dâhî-i izam diyoruz. Bu dâhî-i izam daha dün meşhur Viyana mektubuyla eserlerine perestîş edenleri derin elemelerle dağdar etmedi mi?

Bunun kadar değilse de kıymeti yine inkar olunamayacak başka bir edibimiz, Süleyman Nazif bir iki sene evvel kara kışta evinde sobasını yakamadığı için hasta yatağında yorganına sarılı olduğu halde ölmedi mi?

Yalnız bu iki misal memleket edebiyatçılarının sürdüğü feci hayata belîğ birer ispat değil midir?

Ediplerimiz, binbir mahrumiyet, binbir müşkülât içinde çalışırlar, didinirlerken tek bir nazar etmeyip de nihayet “Bizde edebiyat yoktur.” Demek insaf mıdır?

Kendilerinde edebiyata karşı heves ve istidat hisseden gençler gözlerinin önünde böyle büyük istidatların sürdükleri ömürleri, gösterdikleri elim vaziyetleri görürler de bu istidat ve hevese kapılırlar mı? Böyle yaşayan ve böyle ölen edebiyat mensuplarını görünce şevk ve heveslerini idameye cesaret bulabilirler mi? Sefalet içinde çırpınan bir üstad-ı edep olacağına, rahat ve huzur içinde yaşayan bir atar, bir bakkal olmayı tercih etmezler mi?

Edebiyata karşı gençlerde böyle istiğna peyda eden mühim sebepler varken bugün mevcut olan edebiyat bile çok değil midir?

Gençlerimiz bugün evvelki batanlar gibi beyhude ve hülyaperver değiller. Emsalini düzinelerle gördükleri mahrum ve mütekebbir ediplere bedel sayan-ı şükreder ki refah içinde yaşayan iş sahiplerini taklit ediyorlar. Fakat netice: Edebiyat olmuyor ve böyle giderse olmak değil, hatta edebiyat sözü bile unutulacak.

Düşününüz ki edebiyatçılara hiç lutfedilmeyen bir himaye eseri olmak üzere hükümet bugün sporculara senevi otuz bin lira ve tekrar olimpiyat için elli bin lira tahsis etmiştir. Bu paranın yarısının yarısı her sene edebiyata verilse böyle mi olur? Bu en iyi eserler için mükafat olarak tahsis edilir, kitap tab'ları tahsilata mahzar olur. İlah, İlah..

Hiç olmazsa o zaman bir genç için ara sıra: “Belki edebiyat mükafatını alırım.” Teşviki müesser olarak edebiyat hevesi sönmez.

Hem sporcular o kadar muavenete muhtaç mı? Her gün yaptıkları maçlarda dünya kadar para kazanıyorlar. Yunus Nadi Beyefendi'den rica ederim. Şimdiye kadar gitmedilerse bir maç günü stadyuma kadar zahmet etsinler. Yüksek duhuliyelerle bir azim bir halk kitlesinin o üşüşüğünü görsünler ve oradan çıktuktan sonra bir de zavallı Bab-ı Âlî Caddesi'ne uğrasınlar. Bir iki kitapçıya girerek konuşsunlar, basılan en kıymetli kitabın neşrini müteakip izamı kaç tane satıldığını öğrensünler. Kitapçılığın ne halde olduğunu ve bu adamların bazen nasıl akşama kadar hiç satış yapmayarak dükkanlarını ye'sle kapadıklarını anlasınlar.

Edebiyat ha... Bu, bilhassa son senelerde bütün bir sefalet olmuştur.

Mehmet Rauf

ÇINGIRAK

[Ahmet Kutsi Tecer, S.6, 1928, s.2]

-Reşat'a-

Bir gün parmaklığa elin varmadan,
 Bir titreyiş gibi çalar çingirak.
 Mevsimler geçtikten sonra aradan,
 Bu ses, beni bir gün çağırsın, bırak...

Kumluktan serperken dallar başına
 Geç hızla, merdiven gelir karşına.
 Eşikten atlarken ayak taşına,
 Bu sesler içimde yer etsin, bırak...

İt, işte önünde kapım aralık...
 Oda bıraktığın gün kadar ılık,
 Bir ince su sesi gibi -lık, lık, lık,
 Gönlünden nedamet boşansın, bırak...

Ahmet Kutsi Tecer

POL VALERİ [PAUL VALERY]

[Ömer Bedrettin Uşaklı, S.6, 1928, s.3-4]

Garbın İstidatları:

Pol Valeri [Paul Valery]... Bizde ismi daha yeni işitilmeye başlayan bu şair-i muasır Fransız şiirinin en büyük ustası addedilmektedir. Nitekim 1921 senesinde "Lakarnasans" mecmuasının muasır en büyük Fransız şairinin tayini için açtığı bir

ankette bu sıfat, ekseriyet ârâ ile, “Valeri [Valery]”ye tevcih edilmişti. O zaman şair elli yaşındaydı.

Daha genç yaşta yazdığı şiirlerle ismini tanıtan ve kendisinden bahsettiren Pol Valeri [Paul Valery] 1902 senesinden itibaren tam on beş senelik bir müddet zarfında sükût etti. Kuvvetli bir istidadın söndüğüne zahib olanlar aldanmışlardır. 1918 senesinde uzun sükûtunu bozarak bir mecmua-i eşar neşreden Valeri [Valery] edebiyat âleminde büyük bir hadise yaptı.

On beş senelik derin ve uzun tetebbuların üslûbuna ve fikirlerine verdiği olgunlukla çok mütekamil bir eser vücuda getiren şair, kitabını “Tecrübe” diye takdim etmek tevazuunda bulunuyordu.

1917’den beri onun şöhreti birden bire ve seri bir hamleyle her yere yayıldı. Eserleri tekrar tekrar tab' edildi, okundu ve sevildi.

Bir müddet evvel akademiye kabulü münasebetiyle “Pol dö Po”:

-Akademi, bu ihtiyar kadın, çok tecrübeli... diyor. O, intihap etmesini gayet iyi biliyor.

Filhakika akademinin Valeri [Valery]’yi sinesine alması çok yerinde bir hareketti. Ve belki bu hareketinde gecikmişti bile...

Valeri [Valery], sanat itibariyle doğrudan doğruya “Stefan Malarme [Stephane Mallarme]”nin tilmizi addedilmektedir. Malarme [Mallarme] gibi, beyaz kuğularla şiir dünyasına giren Valeri [Valery] sonraları onun tesirinden kurtularak şahsi bir üslûba sahip oldu.

Sembolizmi kuvvetli kalemiyle yaşatan Valeri [Valery], onun bir istihalesi olan “sürrealizm”i şiire ithal etmiştir.

Üstadı Malarme [Mallarme] gibi şiirde fikirden ziyade his ve musikinin hâkim olmasını isteyen Valeri [Valery]’nin üslûbu muğlak ve giriftir. O, her şeyden evvel bir sanatkârdır. Öyle bir sanatkâr ki elinden çıkan eserde en küçük bir kusurun bulunmasına bile tahammül edemez.

Muasır şairler ve bilhassa gençler üzerinde yaptığı tesir-i azimdir.

Aynı zamanda büyük bir şair, kuvvetli bir nâsir ve derin bir filozof olan Valeri [Valery] eserini anlaşılmazlıkla itham eden yüzlerce münekkide karşı tek

başına durmaz, ciddi ve tettebbu mahsulü makaleleriyle onların fikirlerini çürütmüştür.

Müdafî' olduğu “saf şiir” cereyanı Fransa’da çok revaç olmuştur. Herhalde bu cereyan kübizm ve dadaizm cereyanlarından çok daha kuvvetli esaslara müstenittir ve Valeri [Valery] gibi bir müdafî' olmak hasbıyla daha mukavim ve devamlı görünmektedir.

Pol Valeri [Paul Valery]’nin akademiye kabulü epeyce gürültülü oldu. Vuzuh taraftarı edipler arasına, onun gibi sihir-kâr kalemiyle esrarlı ve girift mısralar yazan bir şairin kabul edilmesi edebiyat âleminde dedikodulara sebebiyet verdi.

Anatol Frans [Anatole France] gibi bir üslûpçunun yerine Jan Pol Valeri [Paul Valery]’nin ondan bir satır bile okumadığı haberi şayi olduğu zaman herkes derin bir hayrete düştü. Valeri [Valery]’nin sıfatını methedecek olan nutkunda eserlerini okumadığını söylediği bu adamdan nasıl bahsedeceği hayli merakı mucip oldu...

Muasır Fransız sembolizmi kuvvetli şahsiyetinde temsil eden bu büyük adam, bugün altmış dört yaşında olan “Renyé [Henri de Reqnier]” ile beraber sembolizme hücum edenlere karşı kuvvetli bir cephe teşkil ediyor.

Şiirleri pek az zamanda müteaddid defalar tab' edilmiştir. Velud olmayan, dolayısıyla özlü eserler meydana koyan üstad aynı zamanda çok mütevazidir de. O, şöhret aşkı muharrirlerden değildir; eserlerini tab'a vermekten adeta ihtiraz eder. Bu, onun karakterini vazıh bir surette gösterir.

Pol Valeri [Paul Valery] evinden dışarı nadiren çıkar. Onu şahsen tanıyanlar pek azdır. Yüksek sanat âşıkları Pol Valeri [Paul Valery]’ye adeta taparlar...

Şöhretli bir Fransız romancısı Pol Valeri [Paul Valery] hakkında:

-Şiirleri fevkalâde... Diyor. Hulusi bir renk, bir şekil... Hiç kimse bunun ne ifade ettiğini ve neden yapıldığını pek iyi anlayamıyor... Filhakika Pol Valeri [Paul Valery]’nin mısraları esrarlıdır. Bununla beraber bu mısraların uzun müddet payidar kalacağı muhakkaktır.

Mose [Alfred de Musset]’nin, Hugo’nun, Malarme [Mallarme]’nin memleketinde şimdi bu kadar deli adamın ismi ağızlarda dolaşmaktadır.

Ömer Bedrettin Uşaklı

ÖPTÜKTEN SONRA

[Kenan Hulusi Koray, S.6, 1928, s.4]

Ne oldu yavrucuğum... Ne oldu sana?

Başın neden göğsün üstüne, uyumak için başlarını göğüslerine eğen güvercinler gibi düştü. Gözlerin niçin kapandı? Ve yüzün neden soldu?

Ne oldu yavrucuğum... Ne oldu sana?

Başın ki muhteşemdi, Başın ki pürgurur... Ve yüzün laleler gibiydi. Beyaz laleler gibiydi yüzün.

Ne oldu yavrucuğum... Ne oldu sana?

Ufkun kolunda, toz haline gelmiş portakalların revnakıyla dağılan fecre karşı, bülbüllerin niyazını dinleyen gonca, sakında böyle kıvrılır. Bir ayçiçeği, gelen akşama gözlerini böyle kapar. Ve koklanan lotus böyle hüzünleşir.

Ne oldu yavrucuğum... Ne oldu sana?

Başın neden göğsün üstüne, uyumak için başlarını göğüslerine eğen güvercinler gibi düştü. Gözlerin niçin kapandı? Ve yüzün neden soldu?

Ne oldu yavrucuğum... Ne oldu sana?

Kenan Hulusi Koray

GÜLEN ADAM

[Yaşar Nabi Nayır, S.6, 1928, s.4]

-Reşat Nuri'ye-

Elinde bir kesik baş sığacak kadar tası,

Bir yılan ıslığını andıran kahkahası,

Duyanı odasından dışarı fırlatıyor.

Bu sesi dinlemeyin, dinlemeyin geçenler!

Toprak bile duydukça çatlıyor sanki yer yer,
Bilmem ki bu çığlıklar neyi hatırlatıyor.

İster çılgın desinler, ona, ister delidir,
Bu uzun kahkahalar artık kesilmelidir.
Mademki oyun bitti, şimdi toplansın parsa:

Böyle yakışır diye çılgın kahkahasına,
Başı düşün elinden ayrılmayan tasına
Nasıl yalçın kaleden bir parça taş koparsa...

Seyretmeye değmez mi hiç böyle bir can veriş!
Düşünün ne şereftir, bu baş ki eğilmemiş;
Ezilsin topuğunuz altında solucan gibi...

Ah, ne zevkli olacak: Bir çırpınış, bir daha;
Ağızdaki köpükle sönüyor son kahkaha
Ve topraklar kırmızı, alev gibi, kan gibi...

Değmez efendilerim, beyhudedir gücünüz.
Kalbiyle temasını çoktan kaybeden bu yüz
Âlem, ona delidir, derken bile gülecek...

Başında taş izleri, gözü yumruklardan mor,
Ellerini karnına bastırarak gülüyor;
Gülecek, son tekmeyle yerken bile gülecek.

6 Eylül 1928

Yaşar Nabi Nayır

AKASYALI EV

[Cevdet Kudret Solok, S.6, 1928, s.5]

Sokağa bakan camlar bir su berraklığında,
Beş altı akasyadır bu evin bekleyini,
Açar hanımelleri bahçe parmaklığında...

Bir adam, şarkı söyler gibi geldi ıraktan,
Çıktı iki adımda on ayak merdiveni;
Bir çocuk kahkahası döküldü çingiraktan.

Baştan başa inikti bu evin perdeleri,
O adam, girer girmez ne buldu ki içeride,
Ağaç gibi sallandı bir ileri, bir geri.

Yere düşen bu adam daha dün bir yiğitti;
Kapandı, ağır ağır, siyah kadife perde:
Haydi alkışlayınız, haydi, komedyada bitti...

29 Ağustos 1928

Cevdet Kudret Solok

YENİ SANATKÂR

[Ahmet Haşim, S.6, 1928, s.5-6]

Ahmet Haşim Bey'in yeni intişar eden "Gurabahane-i Laklakan" isimli eserinden.

Bütün yeni fikirlerin doğduğu memleket Fransa olduğu halde, ne gariptir ki, yenilikten en fazla çekinen, en ananepere ve en az kımıldamayı seven memleket yine Fransa'dır. Asalet ocaklarını, insan kanının seylabelleriyle söndürmüş olan

Fransa’da bugün, faraza, on dördüncü Lui’nin oturağı mezardan çıkarılsa onu elde edebilmek için, Fransız milleti birbirine geçebilir.

İşte bu kaplumbağalar memleketinde bile sanatkârı tanılmayacak kadar, değişmiş buldum. “Kartiyelatin [Quartier Latin]” ve “Monparnas [Montparnesse]” in bütün eski kahvelerini dolaştım; o kirli, mağrur, terbiyesiz, cahil ve tufeyli insana hiçbir yerde tesadüf etmek kabil olmadı. Havası tamamen değişmiş olan bu kahvelerde “Sanatkâr”, vahşi saçlı, zinde ve sıhhatli bir genç halinde, kırmızı dudaklı, nim üryan kadına sarılmış mecnûnane bir raks içinde dönüyor.

Evet, Fransa’da bile sanatkâr, artık âdî bir münşi, kokmuş bir mütefekkir, bir mısracı veya nakkaş değildir. Maziye hürmetkâr, kaideye muti, dünyaya dâhî bir “Hugo” nun gelmiş olduğunu asla inkar etmeyen uslu, akıllı, şair ve şairelerin, her salı günü toplanıp, şiirlerini bir kürsüden okudukları Garanpala [Grantpalais] deki şairler salonuna gittim. Saat üçte kıraat başlayacağı ilan edilmiş iken, müşterisizlikten, tam saat dörde kadar beklendi. Nihayet saat dörtte benim gibi merak sevkiyle gelmiş birkaç yabancı ile, şair ve şairelerinin davet ve ısrarıyla sürüklendikleri belli olan beş altı ahbabın teşkil ettiği seyrek bir kalabalık karşısında, ihtiyar kambur bir kontes, uzun saçlı bir efendi, ressam kılıklı yaşlıca bir zat ve bunlara benzer, birkaç tatsız tuzsuz insan, sahneye çıkıp, sırayla, kâh aslanlar gibi kükrediler, kâh kuşlar gibi cıvıladılar. Sahnede kafiyeler zengin, lisan dürüst, istiareler mükemmel, teşbihler nefis idi. Fakat samiler tarafında, herkes, çeneleri sökülecek kadar esniyordu.

“Resim” âleminde de aynı hadise: Levha tüccarlarının muharebeleri, şimdi, “Pikasso [Pablo Picasso]” nun eserleri etrafında dönüyor. “Desen” ustaları, renk üstadları, idadi mekteplerinde bir ufak resim hocalığı bulunca saadetlerine hadd ü payan olmuyor. Birkaç çizgiden ibaret ufak bir levhacığı, on bin, yirmi bin franga satılan ve bir portresi için atölyesinin kapısında aylarca sıra beklenen otomobilleri, metresleri bütün Paris’te meşhur –günün zevk sultanlarından biri, titrek çizgilerle uzun- nispetsiz kadınlar, çocukça kedi ve köpek resimleri yapan genç Japonyalı “Fujita” dır. Dört sene evvel İstanbul’dan geçerken, anlaşılmaz resimlerine bakıp deliliğine hepimizin hükmettiği, Ukraynalı “Grişniko [Gritchenko]” eserlerinin

getirdiği servetle, şimdi, Senjermen [Saint Germainie] mahallesinden genç bir kontesle evlenmiş, Paris'in en müreffeh ve en neşeli insanlarından biri bulunuyor.

Doğacak güneşin ziyalarıyla, dünyanın bütün taş ve ağaçlarından daha evvel aydınlanan şark ufukları gibi, şimdi sanatkâr ruhunun bütün çıkıntı ve girintileri, karanlıklardan hayata doğru yükselmekte olan yeni bir güneşin ziyalarıyla pırıl pırıl yanıyor. Bu ziya ile sarhoş olan şair, zincirlerini kırıp dağlara kavuşan, hürriyeti bulmuş bir esir gibi, ruhuna layık insanı henüz bulamadığı için çiğnenmiş, usaresi tükenmiş eski nağmelerle söylenmektense hayvanlar ve çocuklar gibi bağırmayı ve gülmeyi tercih ediyor. Şaheserleri, hakaretle havaya fırlatan şair, sarfsız, nahivsiz, manasız bir lisanla konuşmakla mesuttur. “Löver [Louvre'u]” e ateşe vermek isteyen ressam, müzeler sanatının zillet ve meskenetine düşmektense, karmakarışık çizgiler, daireler, murabbalar çizmeye ve delice renkler karıştırmayı daha hoş ve daha eğlenceli buluyor. Musikişinas, âhenksiz seslerle şarkısını söylüyor; heykeltıraş “Fidyas [Phidias]” gibi tunca ve mermere o ezeli inhinaları vermektense şimdi, tıpkı Afrika zencileri ve Amerika vahşileri tarzında, acemi, iptidai korkunç çehreler yontuyor.

Buna karşı halkın vaziyeti nedir?

Halk, yeni âlemin doğacağı tarafa yüz ve beti dönmüş, dikkatle ve hayretle bakıyor.

Ahmet Haşim

KÜÇÜK GEMİ

[Sabri Esat Siyavuşgil, S.6, 1928, s.6]

Bir küçük gemim vardı rengi beyaz, bembeyaz.

Yeşil suyun üstünde bir güvercin gibiydi.

Kenarı sedef dolu bir koyun sahibiydi.

Bir küçük gemim vardı beyaz, çapkın, yaramaz;
 Yelken çıkardı ona bir yaprağın önünde.
 Gümüşlü baloncuklar uçardı dümeninden

Bir küçük gemim vardı, şen, alaycı, derbeder;
 Mağrur bir kuğu gibi göğsünü gere gere
 Bazen alıp başını giderdi enginlere.

Yine bir sabah onu enginlerde gördüler:
 Üstünde, mor ceketli kurşundan bir kaptanı;
 Sularda yanıp söndü yelkenin kaptanı.

Dalgalar ıslatınca kâğıt güvertesini,
 Göremeden haftanın pazar, pazartesini
 Ansızın gölgesini denizden sildi gemim.

Annesinden habersiz uçan bir yavru kuşun
 Nasıl kanatlarını parçalarsa bir kuşun
 İşte böyle kumsala bir gün serildi gemim!

Sabri Esat Siyavuşgil

KARGAM

[Ziya Osman Saba, S.6, 1928, s.7]

Oluklarda vururken çılgın yağmurun kalbi,
 Gece, bomboş odamın ıslak ıslak camına iner,
 Üstünde katran sızan siyah bir örtü gibi.

Ümidim, kollarıma bir karga gibi siner:

Kalbimi galararken kısıar feryatlarını,
Onun sonsuz açılığı, benim kederim diner.

O, daha kurutmadan ıslak kanatlarını,
Ben, zevkime doymadan bir gecelik sevincin,
Tekrar aynı azapla düşünürüz yarını.

İkimizin sesi de kaybolur için için:
Göğsüm, sanki, başımı döndüren bir uçurum!
Şimdi, bu uçurumu doldurabilmek için,
Ta uzakta haykıran denizi istiyorum!

Ziya Osman Saba

FARUK NAFİZ

[Cevdet Kudret Solok, S.6, 1928, s.7-10]

-Edebî Sımlar-

Faruk Nafiz Bey, 1867’de İstanbul’da doğmuştur. Hadika-i Meşveret’te tâli tahsilini bitirmiş, bilahare Darü’l-Fünûn tıp fakültesine devam etmişse de bitirmeden terk etmiştir.

Daha on dört yaşındayken ilk manzumelerini neşretmeye başlayan şair, bir çok edebî mecmualara yazı yazdı.

Şimdi, Ankara Kız ve Erkek Liseleri edebiyat muallimidir.

Matbu eserleri: Şarkın Sultanları (1918), Dinle Neyden (1918), Gönülden Gönüle (1919), Canavar (1926), Çoban Çeşmesi (1927), yakında neşredeceği “Suda Halkalar” ı da bunlar miyanında sayabiliriz...

Henüz yeni yeni fişkırmaya başlayan bir menba, ilk hamlede mutlaka büyük bir nehrin sularına karışır. Ve uzun bir yolu onun sayesinde kat eder.

Fakat bu küçük su, doğduğu tepe ne kadar yükseğe o kadar çabuk kalınlaşır ve büyük bir nehir olur. Artık, ona, evvelce aktığı suyun yatağı dar gelmeye başlamıştır ve o, yeni bir hız almak için aktığı yolu gebişletmek mecburiyetindedir.

İşte tıpkı bu sular gibi, Faruk Nafiz de şüphesiz yüksek bir tepe üstünde doğdu ve öteye beriye başvurduktan sonra neticede Yahya Kemal'in yolunu beğendi ve o yolda akmaya başladı. "Şarkın Sultanları" bize o devrin yadigarıdır. Fakat bu su, gittikçe büyüyordu, çünkü doğduğu tepe yüksekti. Zaman geçtikçe yol hem daha büyüdü, hem daha genişledi; Yahya Kemal'den eğer bir aldıysa beş verdi. Zaten bunu kendisi de söylüyor:

Yeni bir zevk ile yükseldiği an sanatın
Nurumun yoktu hemen farkı sönen bir mumdan
Bir çoban yıldızı halinde doğan sanatın
Yedi renk oldu geçen huzmesi menşurumdan...

Faruk'un en büyük hassası buradadır. Öyle zannediyorum ki o, fikir ve tarz itibarıyla fazla bir yenilik getirmede, fakat eski şeyleri bize öyle bir adese arkasından gösterdi ki, aman ne güzel diye hayret ettik. Dışarıdan her gelen şey, Faruk'un muhayyilesinde daha büyük, daha hususi, daha güzel bir şekil alır.

Faruk Nafiz, dışarıdan her aldığı şeyi o kadar değiştirmiş, o kadar kendine mal etmiştir ki onlar artık tamamiyle kendinin olmuştur. Mesela Nedim'in:

Dil ü pür nale-i âşıkta hayal-i ruyun
Nakş-i gülşen gibidir kase-i fağfur üzre

Parçası, onun adesesinde incilir, bükülür ve daha hususi bir şekil alır: Benzer sana resmin diye Çin kaselerinde bir sapsarı göl nergisinin resmini çizsek.

Fuzûlî, derdinin eksilmemesi için dua ederdi:

Az eyleme inayet ki ehl-i dertten
Yani ki çok belalara kıl müptela beni

Faruk'da âşıktır, o da:

Dünyada son niyazı budur kalbimin ki Hakk
Derdiyle döktüğüm yaşı hiç eksik etmesin.

Diye yaş döker.

Yahya Kemal, aruza en mükemmel şekli vermişti. Faruk da onu adım adım takip etti. Hatta kafiyelerine, hatta mısralarının bükülüşlerine kadar onun gibi yazdı. Fakat ne kadar başka, ne kadar hususi bir tarzdadır... Mısralarının bir çoğunda hemen hemen aynı büklümler vardır. Yahya Kemal :

Sizi dün bekledim o yollarda
Ki gezindikdi bir zaman karda;
Kararan gözlerimle rüzgârda
Sizi dün bekledim o yollarda.

Parçasına Faruk'un:

Şimdi her gün gözümüz yollarda,
Gece rüzgârda ve gündüz karda.

Yahut:

Malikânende bir çocuk sesi var
Ki bugün dinledik karanlıkta

Parçaları ne kadar benziyor ve yine, bazı noktalarda ne kadar hususileşir...

Yahya Kemal "Mehlika Sultan" ı yazmıştı, Faruk Nafiz de "Giden Sultan" ı yazdı. Ötekinde gençler yola çıkıyordu, bunda sultan gidiyor; sonra, o daha büyük, bu ise daha kısa... Adeta, dübünün tersi tarafından bakılmış gibi...

"Şarkın Sultanları" genç şairin ilk mühim eseridir. Burada şehir-i yâr ve sultanlar, mermer saraylar, munis ve uzun zenciler vardır. Burada sallardan, sahillerden uzun ve beyaz sandallardan bahsedilir...

Zaten, genç Faruk Nafiz'in başlıca ilhamı onlardı:

O beyaz tenli şark âlihesine,
O derin gözlü şehir-i yâre veda!

.....

İçimiz yandı giden sultandan.

.....

Gözlerim daldı uzaklardaki mermer saraya.

.....

Geri döndümdü düşerken yere omzumdaki şal,

Kayalıklarda yanaşmıştı uzun bir sandal...

.....
İndi şarkın sarışın kızlarının en genci;

Arkadan bir köle, munis ve uzun bir zenci...

Şarkın Sultanları, böyle, baştan aşağı lüks mevzulara sahne olmuştur ve her sahne birbirinden zariftir:

İşte “Bir dağ içindeki”, işte “Sara” işte “Selva” ve işte “Sakiler”...

Her şairin bir gençlik ve bir artistlik devri vardır. Biz, onları bu çerçevede içinde seyretmeye mecburuz.

Faruk, gençlik şiirlerini “Şarkın Sultanları” diye neşretmişti, son yazılarını “Suda Halkalar” da topluyor.

Şiir ki, biraz kelime ve pek çok musiki demektir, öyle ise, en muvaffak şiir, musikiye en fazla yaklaşan şiirdir.

Suda Halkalar, pürüzsüz bir cam gibi ne düz ne berrak. Bu manzumeler, aruzun çıkabildiği en yüksek tepedir. Ve aruz, bir defada Yahya Kemal’in elinde o irtifaya çıkabildi...

Bazı mısralar bir okuyuşta hatırdaki kalır. O mısranın edalı bir akışı, daha doğrusu bir çalımı vardır. İşte, Faruk’un şiirleri hemen baştan başa böyledir:

Engin mi denizler gibi, çılgın yaramaz mı?

Kumral mı ela gözleri? Esmer mi? Beyaz mı?

.....
Biz, nazlı bir gazele şikâr-ı âşinlarız.

.....
Fazla pey sürümeye gelmez senin avrat dediğin

Satıver kahpelerin bir pula geçmişlerini!

Darb-ı mesel haline gelmiş mısralar hep bu tarzda söylenmiş sözlerdir...

Her şeyin bir sonu vardır. Suda Halkalar’da Şarkın Sultanları’na son oldu. Fakat ne yüksek yahut ne derin bir son.

Sen başladığından daha çılgın biteceksin.

Diyen şair, şüphesiz, başladığı noktayı çok geride bırakacaktı...

Ben, Faruk'u ekseriya fırtınaya benzetirim. İşte bunun içindir ki estikçe uğuldar ve estikçe bağırmaya başlar, kızıl bir haileden dönen kahramanlar gibi göğsünde sanki bir yara fakat içinde zalim bir gurur vardır. Yarası var diye mazlum, gururu var diye zalimdir. Ve gururun zulmü ekseriya hastalığın tevekkülüne galiptir. İşte bunun içindir ki, o, sevdikçe uğuldar ve sevdikçe bağırmaya başlar. Kadına daima bir adese arkasından bakıyor; gördüğü şey aslanın birkaç mislidir. İşte bu sebeple, tevekkülü olduğundan fazla derin, fakat zulmü ekseriya olduğundan fazla haşindir. Bunun içindir ki yazarken de her zaman mübalağaya kaçmıştır. Kim bilir, belki de Faruk'un muvaffakiyeti bu mübalağadır.

Bir yerde:

Şimdi ben, fırtınalar geçmeyen orman gibiyim.

Diyor. Fakat başka bir şiirinde:

Kış geldi, yalnızım! Diye incinme böyle pek.

Boş gözleriyle işte kışın bekliyor seni

Her gün kapıda, her gece bahçende bir köpek.

Diye tazallüm ediyor. O, ne haşin gururdu; bu, ne büyük feragat!

Kadın ki, biraz ihanet, biraz da rüya hamuruyla yoğrulmuştur.

Fakat onun gözlerinde ve onun muhayyilesinde, bu, ne kadar şeytani bir kisveye bürünüyor. Belki aslında öyle değildir de şiirin süzgecinden geçerken o şekle girmiştir. Fakat ne zararı var? Şiir, biraz da mübalağa demektir. Bence; güzel söz, doğru lafa müreccehtir. Keşke herkes onu bu kadar mübalağalı fakat bu kadar güzel söyleyebilseydi:

Bir sinir sarasıdır bil ki bugün tat dediğin,

Aşka sal pençeni, hicrana geçir dişlerini...

Fazla pey sürümeye gelmez senin avrat dediğin,

Satıver kahvelerin bir pula geçmişlerini!

.....

Dedim: İçlenme, ki hüznün bu kadındansa eğer

Daha ruhunda onun var nice âşıklara yer.

Sanmasın –bir yüzü kâfi görerek maksadına-

İki sevdalı gönül fazla gelir bir kadına!

.....
 Onlar ki önce şiirim için güfte oldular,
 En sonra gittiler, birer âlüfte oldular...

Bir his ifade etmeyen resmin ne kıymeti vardır? Bence, tasvirler, bir hissin tercümanı oldukça kıymetlidirler. Faruk'un imajları daima mutedil fakat daima bu çerçeve içine dahildir.

Durgun sulara akşamı gömdük, çiçekledik.

Gibi.

Onun en büyük tasviri, sevdiği bir şeyi müteaddid şiirlerinde tekrar edişidir. Bu, aynı plağı bir iki defa çalmaya benziyor.

Mesela, Suda Halkalar'da şöyle bir beyit var:

Ömrün geçecek böyle, her avare yaşında,
 Maziye tahassürle akan bir su başında!

Aynı biten biraz değışmiş şeklini Dumandan Halkalar'da yine buluyoruz:

Her yıl geçiyor böyle en avare yaşında
 Leyla ki düşünmekle bu engin su başında...

Diğer muhtelif iki şiirde şunları gördüm:

Yarıyor göğsünü el, kalbini göstermek için.

.....
 Kalbini göstermese göğsünün yırtığıdan,
 Yolunu bulurdu âşık gördüğünüz yığından.

Ve Şarkın Sultanları'ndan Suda Halkalar'a gelinceye kadar şunları tekrarladı:

Tanımadım onu, esmer mi veyahut sarı mı?

.....
 Kumral mı? Ela gözlü mü? Esmer mi? Beyaz mı?

.....
 Canlandı hayalimde o mazideki yazlar,
 Kumral ve ela gözlüler, esmer ve beyazlar.

.....
 Beş yıl benim de açtı bu yaz maceraları

Ruhumda deste deste gül: Esmer, beyaz, sarı.

Bu biraz da kendi kendini taklit etmek gibi bir şey... Her yayda bir ok gizlidir ve her ayrılığın bir ıstırabı vardır. Bu ezeli derdi ebede intikal ettiren kimdir?

Şair ki biraz halka ve daha çok nebilere yakındır. Elinde, çektiği ıstırabın elbette bir kitabı olacaktır. Bu kitap, belki yalnız bir mısra ihtiva eder, fakat o mısra ebedidir.

Gurbet... Kim bunu bağrına saplanmış bir ok gibi hissetmedi. Fakat hangimiz onu bu şair gibi ifade edebildik?

Sen mermerin gül gibi durgun bir ucunda,
Ben böyle atılmış gibi yurdun bir ucunda,
Sen benden uzak, ben sana hasret!
Sarmış beni gurbet,
Sarmış beni mecnun diye zincir gibi dağlar
Bir türbeki ruhum, gelen ağlar, geçen ağlar...

Geçen sene genç bir kadın intihar etmişti. Çantasında işte bu son beyiti buldular:

Sarmış beni mecnun diye zincir gibi dağlar
Bir türbeki ruhum, gelen ağlar, geçen ağlar...

Faruk'un en muvaffak şiiri belki, bu "Gurbet" manzumesidir. Yalnızlık, ölümün kız kardeşidir. Vah o zavallıya ki bu kadının göğsüne başını dayamıştır.

Yalnız yaşayanlar daha bedbaht ölümlerden.

Afyon'dan Akdenize kadar at koşturduk. O ne büyük yarıştı; o ne cehennemî sürattti. Bir tepeden öbür tepeye çıkmak için zaman arkamızda kalıyordu. Bu sürat, Faruk'a "At" manzumesini yazdırdı...

Zaman bir ok hızıyla geçti. Uzun kanat darbeleriyle ta Akdeniz'e kadar süzülen büyük bir kartal, Çankaya'da yuva kurmuştu. Bu kartal yuvası, Faruk'a "Çankaya" şiirini yazdırdı:

O kızıl saçlı zafer kartalının
Bu hıyabanda kurulmuş yuvası.

Fırtına dindi, sular duruldu. Gazi, o günden sonra ilk defa İstanbul'a geliyordu. Faruk, o zaman, "Büyük Misafir" i yazdı:

Bir bahar yağmuru halinde derinden derine
Çağlıyor her yanı alkışla yeşil Marmara'nın

.....
Gelin ey bahr-ı muhit köpüren dalgaları,
Kırk mısralık yolu bir hızda alan Türk'ü görün...

O günler geçmişti; fakat o hatıralar, fkat o heyecanlar tarihe karıştı. Biz, onları, büyük kumandanın ağzından dinlemiştik.

Ertesi gün Faruk, “Gazi Söylüyor” dedi...

Bizde, milli mevzuların garip bir tecellisi vardır: Böyle bir iki büyük sanatkâr istisna edilecek olursa, ona, daima acemiler özendi. Ve “Milli Edebiyat” namı altında neler yazılmadı, ya Rabbi, neler yazılmadı?

Biz ki asırlarca susmuştuk. Artık bağıracaktık. Bunun için de, en müsait vezin, şüphesiz ki aruzdu ve Faruk'un “At” ı ilk defa bu sahada şaha kalkmıştı. Gebç şairin aruzları burada bitiyor.

-Sonu gelecek nüshada-

Cevdet Kudret Solok

SONBAHAR VE PEYGAMBER OLMAK

[Sabri Esat Siyavuşgil, S.6, 1928, s.11]

Batan bir yelken gibi ufkun öbür ucunda
Bir garip leylek beyaz gövdesini sürükler;
Fırlattığım taşları yıkar beyaz köpükler.

Önümde limonatam; içimde birkaç satır.
Denizde bir bardağa konmuş limonatadır;
İri bir sinek gibi güneş yürür ucunda.

Ne rüzgâr beni vurur, ne ben vururum ona;
Ne sesler bana gelir, ne ben söylerim şarkı.
Rabbin çaldığı orktan yoktur içimin farkı.

Anlıyorum içimde sular gibi geniştir:
Bu, bir peygamberliktir; bu, bir genişleyiştir.
Zaten burada ne var ki değsin yorulduğuna.

Kuşlar yakınlaşalı, kuşlar uzaklaşalı,
Görüyorum elimden bir tüyün düştüğünü;
Çürümüş yapraklarla yerde öpüştüğünü.

Ben, kuşları sayarken hasırdan koltuğumda,
İstiyorum içeyim sükûtu üç yudumda;
Gözlerim yarı açık, dirseklerim dayalı.

Sükût, beyaz örtülü bir masanın üstünde
Yarı açılmış tatlı bir şurup rengindedir.
Sonbahar, buğulanmış bir muz hevingindedir.

O, sorduğum şeylere Rabbimden cevap gibi,
Yapraklar dökülürken sarı bir kitap gibi,
Ben peygamber olmayı tadıyorum bugün de!

Sabri Esat Siyavuşgil

ALEVDEN MISRALAR

[Vasfi Mahir Kocatürk, S.6, 1928, s.11]

Köye inen kurtların bile ölümün sonu
Anlamadı yiğitler ne seni, ne soyunu:
Kapılar sürmelendi, devrilesi boynu
Her gece sokaklara uzattıkça fenerler.

Pencere camlarında buz tutarken nefesin
Hançer gibi kıvrır tül perdelerde aksin.
Kayalarda canavar, dallarda kuş gibisin:
Yollarına düşenler yorgun argın dönerler...

Arkanda kanlı bir iz bırakırken kanadın
Dillerde düşman gibi sessiz dolaşır adın.
Kalbini parça parça etmek ister her kadın
Göğsüne, gül yerine, gönül katarken erler...

Vurgunların boşuna harcanır emekleri,
Uğruna candır ancak verebilecekleri.
Onlar, karşında boynu bükük ayçiçekleri:
Sen gelirken açılır, sen gidince sönerler...

Vasfi Mahir Kocatürk

SOKAKTAN GEÇENLER

[Cevdet Kudret Solok, S.6, 1928, s.11]

Ben, karanlık odamda yine oturuyorum;
Düşen bir yaprak gibi, akşam, iniyor yere,

Damla damla eriyor ufukta bir iki mum...

Gözlere bu gurubun yası düştükten beri,
Harice kapadığım patiska perdelere
Aksetti gelip giden kuşların gölgeleri.

Doydum bu memleketin ben kışına, yazına;
Hem, ne farkı var, dedim, geçen günün bu günden?
Hem kafamı dayadım pencere pervazına...

Kuşları batan güneşi ağır ağır selamlar!
Ben, içeride yalnızım; penceremin önünden
Adamlar geçiyordu, sürü sürü adamlar...

Cevdet Kudret Solok

DELİ

[Vasfî Mahir Kocatürk, S.6, 1928, s.12-14]

“Guy dö Mopasan [Guy de Maupassant]”dan:

Yüksek bir mahkemenin reisi olarak vefat etmişti. O kadar doğru bir hâkimdi ki şaibesiz hayatı Fransa'nın bütün meclislerinde zikredilirdi. İki derin ve parlak gözün aydınlattığı beyaz, zayıf çehresini, bütün avukatlar, hâkimler, müşavirler, yerlere kadar eğilerek hürmetle selamlarlardı.

Hayatını, canileri takip ve zayıfları müdafaa etmekle geçirmişti. Hilekârların, katillerin ondan daha müthiş düşmanı yoktu. Çünkü bir bakışta ta ruhlarının içindeki fikirleri okur ve teşebbüslerinin bütün esrarını meydana çıkarırdı.

Seksen yaşında, ihtiram içinde öldüğü zaman arkasında bütün bir halkı müteessir bıraktı. Kırmızı elbiseli akisler onu mezarına kadar teşyi etmiş, beyaz kıravatlı adamlar, tabutu üzerinde kederli sözlerle hakiki gözyaşları dökmüşüleri.

Öldükten sonra, ekseriya büyük canilerin dosyalarını sıkıştırdığı bir çekmecede, garip bir kâğıt bulundu. Üzerindeki serlevha şu idi:

[Ne İçin?]

15 Haziran 1851. – İctimadan çıkıyorum. “Belvendel”i ölüme mahkum ettim! Bu adam beş çocuğunu birden niçin öldürmüştü? Niçin? Böyle adamlara ekseriya tesadüf edilir; onların nazarında hayatı tahrip etmek bir zevktir. Evet, evet, bu bir zevk olmalı, belki de zevklerin en büyüğü; çünkü öldürmek yaratmaya en çok benzeyen bir şey. Yapmak ve bozmak! Bütün kainatın, bütün mevcudatın tarihini bu iki kelime ihtiva ediyor. Öldürmek neden bu kadar tatlı?

20 Haziran. –Bir mahluk düşün ki yaşıyor, yürüyor, koşuyor... Bir mahluk! Nedir bu mahluk? Bu canlı şey ki kendisinde bir hareket prensibi ile bu hareketi tanzim eden bir irade taşıyor! Hiçbir şeye bağlı değil. Ayaklarının toprakla irtibatı yok. Bu, öyle bir hayat başağı ki yerin üstünde hareket ediyor; ve nereden geldiği bilinmeyen bu hayat başağı istenildiği gibi tahrip edilebilir. O halde bunda hiçbir şey yok demektir. Oldu, bitti.

26 Haziran. –Öldürmek neden bir cürm olsun? Evet, neden? Bilakis, bu, tabiatın kanunudur. Her zihayat muhakkak öldürürüm: Yaşamak için öldürürüm, öldürmek için öldürürüm. Öldürmek bizim tabiatımızdadır; öldürmek lazım! Hayvan, mütemadiyen, her gün, hayatının her anında öldürür. İnsan gıda almak için mütemadiyen öldürür, fakat zevki için de öldürmeye ihtiyacı olduğundan avcılığı icat etmiştir. Çocuk, bulduğu bu canları, eline düşen küçük kuşları, küçük hayvanları hep öldürür. Fakat bu bizdeki mukavemetsiz katil ihtiyacını teskin etmez. Hayvan öldürmek kâfi değildir; bizim insan öldürmeye de ihtiyacımız var. Eskiden bu ihtiyacı insan kurbanlarıyla tatmin ediyorlardı. Bugün, cemiyet halinde yaşamak zarureti katili bir cürm yapmış. Katili mahkum ediyor ve cezalandırıyorlar. Fakat kendimizi bu hâkim sevk-i tabiiye kaptırmadan yaşayamadığımız için zaman zaman harplerle hafifliyoruz: Bu sefer bütün bir millet diğer bir milleti boğazlıyor. Şu halde

bu bir kan sefaheti, bir kan işretidir ki orduları çıldırtır, kırıgının müteheyyiç hikâyesini lamba altında okuyan ahaliyi, kadınları ve çocukları sarhoş eder.

Zannedilir ki bu insan kasaplıklarını icraya tahsis edilenleri hakir görürler! Hayır. Onları şan ve şerefe gark ederler. Parlak kumaşlar ve altınlarla giydirir; başlarına tüy; göğüslerine süs koyarlar. Onlara her neviden mükafat, hediyeler verirler.

Onlar, mahza insan kanı döktükleri için mağrur, muhterem, kadınlar tarafından sevilmiş, halk tarafından alkışlanmışlardır. Sokaklarda sürüdükleri ölüm altlarına siyah elbiseli yolcu gıpta ile bakar. Zira öldürmek tabiatın insan kalbine verdiği büyük bir kanundur! Öldürmekten daha güzel ve daha şerefli hiçbir şey yok.

30 Haziran. –İnsan. Nedir insan? Her şey ve hiç. Düşünce itibariyle her şeyin makesi, hafıza ve ilim itibariyle tarihini temsil ettiği dünyanın muhtasarıdır. Bütün eşyanın bütün kainatın aynası olan her insan kainat içinde küçük bir kainattır.

Fakat seyahat ediniz; karınca gibi kaynayan nesillere bakınız, göreceksiniz ki insan hiçbir şey değildir. hiçbir şey, hiç! Vapura bininiz, bu kayalığın oturduğu sahilden uzaklaşınız, çok geçmeden sahilden başka bir şey göremezsiniz. Fark edilemeyen mahluk artık kaybolur, o kadar küçük ve manasızdır. Seri bir trenle Avrupa'yı geçiniz ve vagon penceresinden bakınız. İnsanlar, insanlar, daima insanlar... Tarlalarda, sokaklarda karınca gibi kaynaşan sayısız, meçhul insanlar; yalnız toprağı sürmesini bilen şaşkın köylüler; yalnız kocasına çorba yapmasını ve doğurmasını bilen Çerkes kadınlar. Hindistan'a gidiniz; Çin'e gidiniz; yol üzerinde ezilen bir karınca kadar bile iz bırakmadan doğup yaşayan ve ölen insanların hareket ettiğini göreceksiniz. Çamurdan kulübelere sığınmış zenci memleketlerine rüzgâra karşı dalgalanan esmer bir çadır altına iltica etmiş beyaz Arap memleketlerine gidiniz, anlayacaksınız ki main ve mücerred insan hiçbir şey değildir, hiç. Her şey nesildir. İnsan, çöldeki serseri bir kabilenin herhangi bir insanı nedir? Ve akıllı olan kimseler ölümden korkmazlar. Onların indinde insanın hiç hükmü yoktur. İnsan, düşmanını öldürür; işte bu muharebedir. Bu eskiden de vilayetten vilayete, araziden araziye böyle yapılıyordu.

Evet dünyayı dolaşınız ve sayısız meçhul insanların karınca gibi kaynadığını görünüz! Meçhul? Ah...! İşte asıl halledilecek kelime! Öldürmek bir cürmdür.

Çünkü biz insanları numaralamışız. Doğar doğmaz onları kaydeder, isim verir, vaftiz yaparız. Kanun onları hududu dahiline alır. İşte! Hiç kaydedilmemiş olan insanlar sayılmaz: Onu çölde, kırdan öldürünüz; ovada veya dağda öldürünüz, ne ehemmiyeti var! Tabiat ölümü sever; o, kendisi, cezalandırmaz.

Mukaddes olan, mesela, hal-i medenidir. Hal-i medeni sahibi insan mukaddes. Onun karşısında diz çökünüz!

Hükümet öldürebilir, çünkü o hal medeniye ıslah etmek hakkına mâliktir. Bir harpte iki yüz bin insan öldürtse onları hal-i medenisi üzerinden çizer, zabıt katipleri vasıtasıyla hıfzeder. İşte o kadar. Fakat biz belediye kayıtlarını değiştirmeye muktedir olamadığımız için hayata hürmet etmek mecburiyetindeyiz. Ey hâl-i medenî, belediye dairelerinde hüküm süren şerefli uluhiyet, seni selamlıyorum, sen tabiattan daha kuvvetlisin. Ah! Ah!

3 Temmuz. –Şu öldürmek garipve tatlı bir zevk olmalı: İnsanın önünde canlı ve düşünen bir adam, bir tarafına küçük bir delik, yalnızca bir delik açmak, oradan hayatı teşkil eden, kan denilen kırmızı şeyin aktığını görmek ve sonra gevşek, soğuk, hareketsiz, düşüncesiz bir yığın et...

5 Ağustos. –Ben ki hayatımı hükmederek, mahkum ederek, başkasını bıçakla öldürenleri giyotinle öldürerek geçirdim; ben! Ben! Yakaladığım bütün katillerin yaptığını ben yapsaydım, bunu kim bilecekti?

10 Ağustos. –Bunu ilelebet, kim bilecekti? Bilhassa vücudunu ortadan kaldırmakta hiçbir menfaatim olmayan birisini ithaf etsem benden şüphelenecekler miydi?

15 Ağustos. –Teşebbüs! Teşebbüs, kemiren bir kurt gibi içime girdi. Kemiriyor ve ilerliyor; kana bakmaya, ölüm görmeye ihtiyacı olan gözlerimde; bir insanın son feryadı gibi yırtıcı, korkunç, meçhul sesler duyan kulaklarımda; bir şeyin icra edileceği yere gitmek arzusuyla titreyen bacaklarımda; öldürmek ihtiyacıyla kısılan ellerimde geziyor. Bu kim bilir ne kadar hoş, nadir; hür bir adama, başkalarının fevkinde, ince ihtisaslar arayan bir kalbe layıktır.

22 Ağustos. –Artık mukavemet edemiyordum. Tecrübeye başlamak için küçük bir hayvan öldürdüm.

Uşağım Jan, kilerin penceresine asılı bir kafeste bir saka kuşu besliyordu. Onu bir iş yapmaya göndererek küçük kuşu elime aldım, elimde kalbinin çarptığını hissediyordum, sıcaktı. Derhal odama çıktım. Ara sıra daha kuvvetli sıkıyordum, kalbi daha şiddetli atıyordu; bu, vahşiyane ve zevkliydi. Az kaldı boğacak ve kanını görmemiş olacaktım.

O zaman bir makas, kısa bir tırnak makası aldım ve yavaş yavaş, üç darbede, boğazını kestim. Bağıyor, elimden kaçmaya çabalıyordu, fakat ben sıkı tutuyordum; kudurmuş bir köpekti tuttuğum! Nihayet kanın aktığını gördüm. Ne güzel bu kan! Kırmızı, parlak, berrak! Onu içmek istiyordum. Dilimin ucunu batırdım: Hoş bir şey. Fakat zavallı kuşcağızın kanı pek azdı; bu manzaradan arzu ettiğim gibi zevk almama kâfi gelmedi. Bir öküz kanının aktığını görmek kim bilir ne kadar güzel olacak.

Bundan sonra hakiki katiller gibi yaptım. Makası yıkadım, ellerimi yıkadım ve cesedi gömmek için bahçeye götürdüm. Bir çilek ağacının altına defnettim. Onu orada asla bulamayacaklar. Ben her gün bu ağaçtan bir çilek yiyeceğim. Hakikaten, bilinirse, hayattan zevk alınabiliyor.

Uşağım kuşunu uçmuş zannederek ağladı. Benden nasıl şüphe edebilirdi! Ah! Ah!

25 Ağustos. –Bir adam öldürmem lazım! Evet lazım!

30 Ağustos. –İstediğimi yaptım. Ne kadar ehemmiyetsiz bir şey!

Vern ormanında dolaşmaya çıkmıştım. Zihnimde hiçbir şey yoktu. Birden bire karşıma yağlı bir ekmek yiyen bir çocuk çıktı. Benim geçtiğimi görmek için durarak: “Bonjur Reis Beyefendi” dedi.

Kafama kurt girmişti: “Şunu öldürsem?”

Cevap verdim: -Yalnız mısın oğlum?

-Evet efendim.

-Ormanda yapayalnız?

-Evet efendim.

Onu öldürmek arzusu beni alkol gibi sarhoş ediyordu. Kaçacağını düşündüğüm için yavaş yavaş yaklaştım ve işte boğazından yakaladım. Sıktım, bütün kuvvetimle sıktım! Korkunç gözlerle bana baktı! Ne güzel! Yusuvarlak,

derin, berrak, müthiş! Böyle hayvani bir heyecan hiçbir zaman hissetmedim... Fakat çok kısa oldu. Küçük elleriyle bileklerimi tutuyor, vücudu, ateş üzerinde bir tüy gibi bükülüyordu. Sonra hiç kıılmıdamadı artık.

Kalbim çarptı. Ah! Kuşun kalbi! Cesedi çukura attım ve üzerine otlar...

Eve dönerek güzelce yemek yedim. Bu gayet ehemmiyetsiz bir şey! Akşam çok şen, çok ferah, çok gençleşmişim. Geceyi şehir-i emininin evinde geçirdim. Beni çok zarif buldular. Fakat kan görmedim. Müsterih değilim.

31 Ağustos. –Cesedi buldular. Katil aranıyor. Ah! Ah!

1 Eylül. –İki serseri tevkif olundu. Delil yok.

2 Eylül. –Çocuğun anası babası beni görmeye geldi. Ağladılar. Ah! Ah!

12 Teşrin-i Evvel. –Hiçbir şey keşfedilemedi. Bunu dolaşan bir serseri yapmış olacak. Ah! Ah! Ah! Kanın aktığını göreydim. Şimdi müsterih olacaktım zannediyorum.

18 Teşrin-i Evvel. –Öldürmek arzusu iliklerime işledi: Bu, insanı yirmi yaşındayken kıvrandıran aşk çılgınlıklarına benziyor.

20 Teşrin-i Evvel. –Bir tane daha. Yemekten sonra nehir boyunca gidiyordum. Bir söğüt altında uyumuş bir balıkçı gördüm. Vakit öğleydi. Patates tarlasında, sanki buna mahsus bir kürek dikili idi.

Küreği alıp geri geldim; tokmak gibi kaldırarak keskin tarafıyla, bir vuruşta balıkçının kafasını yardım. Oh! Bu kanadı. Beyin ile karışık kızıl kan yavaşça suya akıyordu. Seri bir adımla uzaklaştım. Eğer beni görmüşlerse! Ah! Ah! Mükemmel bir katil yapmış olacağım.

25 Teşrin-i Evvel. –Balıkçının katli büyük bir gürültü kopardı. Kendisiyle beraber balık avlayan yeğenini katil ile itham ediyorlar.

26 Teşrin-i Evvel. –Tahkikat hâkimi yeğenin mücrim olduğunu ispat ediyor ve şehirde herkes buna inanıyor. Ah! Ah!

27 Teşrin-i Evvel. –Yeğen kendisini çok fena müdafaa etti. Peynir, ekmek almak için köye gittiğini iddia ve amcasının kendisi yokken öldürüldüğüne yemin etti. Fakat kim inanır?

28 Teşrin-i Evvel. –Yeğen az kaldı itiraf edecekti. O kadar kendisini kaybettirdiler. Ah! Ah! Adalet!

15 Teşrin-i Sani. –Amcasının mirasına konacak olan yeğene karşı muskit deliller bulundu. Cinayet mahkemesine ben riyaset edeceğim.

25 Kanun-i Sani. –Ölüme! Ölüme! Ölüme! Onu ölüme mahkum ettirdim. Ah! Ah! Müdde-i umumi melek gibi söyledi. Ah! Ah! İşte bir tane daha. İdam edildiğini görmeye gideceğim.

18 Mart. –Oldu bitti. Bu sabah onu giyotine vurdular. Tamamıyla öldü. Bu, benim hoşma gitti. Bir adamın kafasının kesildiğini görmek ne güzel! Kan bir fıskiye gibi fişkırdı. Üç! Eğer elimden gelse içinde yüzecektim. Bunun içinde yatmak, bunu saçlarımın arasında, yüzümde görmek, sonra kıpkırmızı ayağa kalkmak. Ne sarhoşluk benim için! Ah! Bilseler!

Şimdi bekleyeceğim ve bekleyebilirim. Beni burada bastırsalarda ne lazım gelir?

.....
El yazısı, yeni bir cürme ait olmaksızın, daha birçok sayfaları ihtiva ediyordu. Kendisini muayene eden deli doktorları temin ettiler ki: Dünyada, bu koca bunak gibi mahir ve o kadar müthiş daha birçok meçhul cümleler vardır.

Tercüme Eden : Vasfi Mahir Kocatürk

CEYLAN SESİ

[Kenan Hulusi Koray, S.6, 1928, s.15]

Müş'irin Tefrikası: 4

Ve hangi muhayyel kadın ruhunda bir ceylan ruhunun saffeti, samimiyeti, sadegisi ve temizliği vardı. Hangi kadın yalnız dudaklarının verdiği ihtirasla yaşamıyordu ki:

Bir kadını sevmektense bir ceylanı sevmek daha ziyade makul bir şeydi. Zira, hiç olmasa içinde yalan ve şüphe yoktu bunun...

Sonra katıla katıla gülüyordu: Bütün bu şeyler bir çocuk düşüncesinden başka ne olabilirdi ki...

Ve hiç kimseyi görmek istemiyordu. Sanıyordu ki, herkes onun gözlerinde ceylanı isteyen iştihakından bir parça görecekti ve gözleri içinde saklanan bu şey haykıracaktı ki:

-Konuştuğun adam, her gün beraber gezerlerken gördüğün ceylanı yalnız ruhuyla değil damarlarında verdiği ihtirasla seviyor.

Ne tuhaf... Kendisine, yalnızca şehvet vermek için ayakları dibinde kıvranan bir kadını kollarının asabiyetiyle savurmuş ve şehvetin garip bir tarzda birden bire yosunlaştırdığı vücuduna bakmış, tiksinimişti de, şimdi bir ceylanı yalnız ruhuyla değil, fakat damarların o tiksinti veren ihtirasıyla da sevmeye kalkıyordu.

Fakat bunu, kimseinin anlamasını hiçbir zaman istemiyordu. Bu onun vücudu dahilinde ve beyni içinde kalmış bir arzuydu. Bir zaman gelecekti ki, beyninin dar çerçevesine sığamayacak, o beynin hududunu yırtacak, parçalayacak ve semanın fağfuruna asılmış nâmeri bir can derin bir ihtizaz yapacaktı. Bir gün, içinde saatlerce gölgelendikleri ormandan yarım saat ötede, iki dağ yamacı arasında bir nehir buldular. Tepelerden kopup gelen menbaı sellerle, şiddetli bir taşkınlık içinde yukarıdan devrilen su, iki dağ yamacının körfezleşen noktasında, derin olmakla beraber nispeten sakin bir akışla yürüyordu. O zaman birden bire şuurunun en gizli yerinde keskin bir hattın kımıldandığı gördü: Adanın limanında beş sene evvel bir kadınlayıkanmıştı. Sakin denizden, kayaların parıltılı güneşine uzandığı vakit vücudunun duyduğu tatlı rehaveti hâlâ unutmuş değildi. O gün bütün çehreleri sıcak bir zevk içinde kalmış, vücudu uyuşmuş, beyni ve gözleri süzülmişti. Yanında çıplak kadın, saçlarını onun göğsü üstüne dağıtmış, yüzünün derisi üstüne koymuş ve o da aynı zevkin verdiği tatlı rehavetin kollarında kalmıştı.

Şuurunun en gizli noktasında birden bire meydana çıkan bu hatıranın gördü ki hâlâ unutulmamış bir zevki vardır. O gün çiftliğe dönmekle beraber, geceleyin buraya tekrar geldiler.

Ceylan, bu genç, dişi, çalak mahluk, suyu görür görmez derhal vücudunda bir zevkin ürpertilerini duydu, erkeğin ayaklarına süttü, nehre doğru atılan yalçın bir kaya üstüne çıktı.

Başı, karşıda dağların mazlum ve muazzam dekoru arkasında yükselen mehtaba doğru uzanmış, gözlerinde tatlı, saf, derin bir parıltı, yüzünde bir jokonda tebessümü...

Bulur ve fil dişi bir iltima ile tutuşmuş vücudu yine fil dişinden bir donukluk içinde ayaklarına doğru perde perde gölgeleniyor, ayakları gölgelerle perde perde mezc oluyordu.

Nehrin yukarı taraflarında ayın ziyaları, Japonkâri bir bahçe üstünde gezen ateş böcekleri gibi açılıp kapanırken, ayın önüne gelen dağların muazzam dekoru mazlum bir heyula şekliyle birden bire iniyor ve nehrin karşı sahili yalçın bir gölgeyle esrarlı bir renk içinde çırpınıyordu.

Eski devirlerin muhayyel kahramanlarından birinin canlandığını vehmeden erkek sandı ki, damarlarından çekilen muhtıras kan yerine, engin ve tertemiz bir ruh denizinin hafif su mevceleri dolmuştur.

Ve kayanın mehtaba kaldırdığı bu muhayyel, esatiri vücudu ışıklı sulara yıkamaya başladı. Damarlarındaki kan meçhul bir yere doğru akıp boşalıyor, içi çekiliyor ve bomboş kalıyordu.

-Mâ-ba'dı var-

GURABAHANE-İ LAKLAKAN

[Yusuf Ziya Ortaç, S.6, 1928, s.16]

Ankara'ya gidiyorum. Ne harikulade bir yol arkadaşım var. Herkes, sevdiğinden ayrılmanın hüznüyle bunalırken ben, emsalsiz bir dost ile baş başa kalmanın hazzı içindeyim.

Kızıl toprağın, Göztepe'nin, Erenköy'ün, yemyeşil bahçeleri arasından geçerken, pencerenin önünde benimle karşı karşıya oturdu... Vagonun yemek salonunda benimle beraberdi. Gece, yatağımın başı ucundan ayrılmadı. Ne güzel konuşuyordu. Sesi, bizim sesimize benzemiyor, sözü, bizim sözümüze

benzemiyordu. Kelimeler, güneşte yaşayan esatiri bir mahlukun dudaklarından dökülmüş gibi ateşten ve ışıktandı. Ve bu, renkten, ziyadan, damla damla dizilmiş satırlar karşısında, Griçenko [Gritchenko]'nun atelyesine girmiş gibi gözlerim kamaştı.

Yolda bana nelerden bahsetmedi ki Bursa'da, müselman saatinden, yeni sanatkârdan, aşktan, renkten, heykelden, mimariden, her şeyden...

Bir kış günü, çiçekçi dükkanında gördüğü hurma ağacını şöyle anlattı: [Dar saksıya gömülen kısa kütükten çelik süngüler gibi fişkırان yapraklar, korkunç bir ıstırap ile gerilmiş azim bir elin bana doğru uzanan sert parmakları gibi görüldü ve demir kafes arkasında yaşayan hasta arslanın sıtmalı, büyük, sarı gözlerini andıran nebatî gözlerle, mahbus ağacın bana bakmakta olduğunu tüylerim ürpererek düşündüm.]

Dostu, büyük sanatkâr Yakup Kadri'yi böyle tasvir etti:

[Yakup Kadri'nin nahif bir vücut üstünde taşıdığı büyük başı, ince bir sak üzerinde iri, siyah bir haşhaşı andırır. Baş, vücudu yiyip azaltmış gibidir...]

Yakup Kadri'de yağ erimiş, kemik incelmış ve vücut, giranbaha ruhun etrafında ince altından örülmüş bir mahfaza haline gelmiştir. Yakup Kadri'nin büyük başına dünyanın güzellikleri, kadife siyahlığında derin, halim ve aynı zamanda haşın iki büyük gözden geçer. Sesi sıtmadan yanan sesler gibi geniş, sıcak, munis ve şehvanidir.]

Aşk ve kıyafet hakkındaki fikirlerini şöyle söyledi:

[Bugünkü kadın çıplaklığının cinsi cazibeyi azaltmakta ve hassasiyeti uyuşturmakta olduğunda hiç şüphe yoktur. Namütenahi çıplak bacaklar ve sayısız açık göğüsleri göre göre erkek gözü, kadın etinin yalnız görünüşüyle doyuyor. Bu soğuk lakayt göze hırs parıltısını verebilmek için şimdi kadın ne müthiş kudretler sarfetmeye mecburdur!]

Giyinmekte ve soyunmakta kadının yegane muharriği aşk olduğuna nazaran, aşk oyunlarına bu derece zaruri dokunan bir kıyafetin fazla devam etmesine imkan olduğunu haber vermek için kâhin olmaya lüzum yoktur. Gariptir ki kıyafet bahsinde aşk ile iffetin dileği birleşiyor. Onun için er geç kadın, yine yıldırımlarla mahmul bir sema gibi, tedricen dumanlanıp kapanacak, sırma ve ipinden biçilmiş

müheyyiç bulutlar arkasına çekilecek ve esrarengiz ışıklarını yine oradan neşretmeye başlayacaktır. Spor vuzuhu istiyorsa, spordan daha kuvvetli olan aşk, mübhemiyeti istiyor.]

Merhum Süleyman Nazif’in üslûbunu ne güzel anlattı:

[Bu üslûbu, bir adam şeklinde tasavvur ettiğim zaman gözümün önüne muhteşem bir kabile reisi geliyor. Her tarafından sırmalı püsküller sarkan mutantan bir meşlaha sarılmış olan bu adamın çehresi esmer ve sakallıdır. Gümüş ve altın zincirlerle takılı mercan ve yakut kakmalı bir mukaddes kılıç yanından sarkıyor. Beyaz dişlerinde hayat şimşekleri çıkıyor ve gözleri çöllerin ateşiyle yanıyor. Arkasında sabırsızlıkla yeri eşeleyeyen, üç siyah kölenin zahmetle zaptetmeye çalıştığı yağız bir at, köpükler içinde mütemadiyen ufuklara doğru koşuyor.]

Haydarpaşa’dan Ankara’ya kadar bana refakat eden bu emsalsiz dost, büyük Türk nâsiri Ahmet Haşim’in “Gurabahane-i Laklakan” isimli son eseridir.

Yusuf Ziya Ortaç

KÂRÎ GÖZÜYLE

[Yusuf Ziya Ortaç, S.7, 1928, s.1]

Senelerce, edebiyat denilen şu dilsiz denizin içinde bocaladıktan sonra, nihayet sahili selamete çıkmış bir adam gözüyle ve bir kari sıfatıyla temaşa ediyorum:

Kulaklarımda, hep o eski uğultular...Gözlerimde hep o eski renkler...

“Tevfik Fikret-Halit Ziya” neslinden alıp ayıkladığımız lisan, Mehmet Emin Bey’den alıp yeni seslerle yoğurduğumuz vezin, yeni neslin elinde, biraz daha kekemeleşmiş, biraz daha âhenksizleşmiş...

Bense, kendi kendime huylalar kuruyor, biz, müstakbel âbidenin malzemesini hazırlamış rençberleriz, bizden sonra gelenler heykellerini yapacaklar, diyordum...

Ne gezer... Onlar ellerindeki hazır malzeme ile yeni şaheserler yaratacaklarına, bu tertemiz harcı da berbat ettiler, bir yığın moloz haline koydular... Düne nispetle bugün lisan daha çakıllı, vezin daha bozuk ve topaldır.

Karının lakaydisinden şikayete ne hakkımız var? Ne veriyoruz ki ne isteyelim?

Yeni nesil, adeta edebiyat goygoyculuğuna çıkmış gibi, hep bir ağızdan, hep aynı ilahiyi okuyor...

Sanat karisi, müşkülpesent karidir. Güç memnun olur. Şiir namına, her gün aynı havayı çalan bu bozuk latarnayı dinlemiyorsa kabahat onda mı?

Genç imzalar içinde, bizim birkaç Meşaleciden başka nazar-ı dikkati celbeden kim var? Diğer sesler, on beş seneden beri çevrile çevrile aşınmış plaklar gibi tahammülfersa bir harhara ile sadece hırıldıyor...

Mamafih, bu biraz da asrın ve hayatın icabı... O kadar iş devrindeyiz ki, galiba, bu gidişle, bir gün güzel söz bile güzel addedilmeyecek.

Kim bilir?

Yusuf Ziya Ortaç

MEZAR

[Yaşar Nabi Nayır, S.7, 1928, s.1]

Yolumda azar azar
Yağmaya başladı kar.
Yolumda azar azar
Kapanıyor bir mezar.

Her kazmanın ucundan
Semaya fişkırdı kan.
Bir ses dedi: "Gel, uzan!
"Burada çıkar günahlar.

“Azabın çok mu derin?
 “Gel sen de bu kabre in!
 “Gider bu derinliğin
 “Ucu semaya kadar.”

Yaşar Nabi Nayır

FARUK NAFİZ

2

[Yaşar Nabi Nayır, S.7, 1928, s.2-6]

-Edebî Simalar-

Geçen nüshamızda arkadaşım Cevdet Kudret, Faruk Nafiz’in aruz vezniyle yazılmış şiirlerini uzun uzadıya tedkik etti. Ben, bu nüshada şairin yalnız hece şiirlerinden bahsedeceğim.

Faruk Nafiz, Orhan Seyfi gibi hece vezniyle şiir yazmaya başladığı zaman aruzu terk etmemişti. Son zamanlara kadar her iki vezni de aynı maharet ve muvaffakiyetle kullanan şairi, pek yakın bir zamandan beri hecede karar etmiş görüyoruz.

Yahya Kemal’in tatlı ve sade lisanlı şiirleriyle aruza bağlanmış ve onu sevmiş olan Faruk Nafiz hece vadisinde, Orhan Seyfi’nin verdiği güzel numunelerin tesiri altında aynı zamanda bu vezinle de yazmaya başlamıştı.

“Şarkın Sultanları”nı yazarken, şairin aruzu şüphesiz ki hecesinden kuvvetliydi. Fakat bazen bu ikinci vezinle yazdığı güzel şiirler hecede onun ne dereceye kadar muvaffak olacağı hakkında ilk delillerdi.

1918’de neşrettiği “Dinle Neyden” isimli mecmua-i eşar yalnız hece vezniyle yazılmış şiirlerden mürekkebirdir. Bu şiirlerin lisanı tamamıyla pürüzsüz değil. Ara sıra orijinal buluşlar, güzel mısralar var:

Duyulur bir ayak sesi gizlice

Hâlî bahçelerinden rüzgâr esince:
Geçen bir yolcu mu, yahut her gece
Yollarda beklenen bir kadın mı var?

.....
Yaklaşan bir ölüm gibidir gece,
Sahilde öksürür dalgalar sık sık.

Şairin en zayıf yazılarını teşkil etmesine rağmen bunlar bile fevkalade okunuyor. Bu kitaptaki şiirlerin hepsi aşkı ve kadını terennüm ediyor.

Zaten Faruk Nafiz'in ruhunda genişleyen hassasiyet onu ezeli bir âşık yapmıştır. Yıllar geçer, yârlar değişir, fakat Faruk Nafiz daima ve daima âşiktir.

İnsan, kalbine sığmayan heyecanı boşaltmak için sever. En heyecanlı ruhlardır ki en çabuk âşık olurlar.

Onun aşkı bir kasırgaya benzer, çılgın bir hamleyle başlar, kasıp kavurur, fakat çok geçmeden sükûnet bulur.

Faruk Nafiz'in aşkı ona heyecan, ona ihtirastır:

Dilerim Tanrıdan ki sana açık kucaklar
Bir daha kapanmadan kara toprakla dolsun,
Kan tükürsün adını, candan alan dudaklar,
Sana benim gözümle bakan gözler kör olsun.

Kıskançlığı yukarıdaki mısralardan daha iyi ifade eden bir şiiri Türkçe'de okumadım. Son yazdığı şiirlerde Faruk, kendi ruhu, kendi dili ile konuşuyor.

“Çoban Çeşmesi”ne aldığı bazı eski şiirleri şimdiki tarzından ve şimdiki lisanından ne kadar uzak...

Bu şiirlerde biraz Orhan Seyfi kokusu var...

Zaten bundan on on beş sene evvelki şiirler tetkik edilirse görülür ki hepsinde hemen hemen aynı ruh ve aynı zevk yaşar. Sanat sahasına yeni atılan ve önünde numune olarak yalnız bu tazallüm ve hicran şiirlerini bulan Faruk Nafiz'in de bu akıntıya kapılacağı tabiiydi.

Ne bir kardeş, ne bir dost, ne bir sevgili yüzü,
Yalnız yeşil dağların, ormanların öksüzü
Eşsiz kalan bir bülbül ağlasın mezarımda.

.....
 O zaman söylenen bu sözle dün de
 Beni gezdiğimiz yola çektiniz,
 Vaadiniz yok muydu, böyle bir günde
 Hani siz bu yoldan geçecektiniz?

Düşünüyorum, Faruk Nafiz gibi heyecanı kabına sığmayan bir ruh bu inilti mısraları nasıl yazdı?

O zaman en pes perdeden inleyen sesini şimdi en tiz perdeden haykırmasını öğrendi.

Bir gün aşkı anlatırken:

Yalnız senin önünde herkese asi başım
 Yere geçercesine yere eğildi kadın...

Diyor. Kadına karşı ezeli zaafını itiraf eden bu mısralar bile ne kadar kuvvetle haykırıyor.

Şimdi giden sevgilisinin arkasından tazallüm etmiyor, ıstırabını, böyle erkekçe mısralarda yaşıyor:

Gergin kanatlarını batıya açtı kuşlar,
 Benden sana haberdar bu çılgınlık uçuşlar,
 Dereler ardın sıra akmaya koyulmuşlar,
 Arıyor batan güneş seni dağlar ardında.

.....
 Elimi beş yerinden dağladı beş parmağın,
 Bağrım da yanmadık bir yer bırakmadan git.
 Bir yarın çöktüğünü, göçtüğünü bir dağın
 Görmemek istiyorsan ardına bakmadan git.

Zaten şairin en büyük hususiyeti lisanıdır. Bu lisan ne kadar pürüzsüz ve ne kadar sert. Faruk realisttir ve üslûbu da realizmine yakışacak surette imajı ve rengi az fakat taşkın ve seyyaldir. Onun şiiri sembolistlerinki gibi yavaş yavaş nüfuz eder, tesirini yıldırım gibi seri yapar ve heyecanını hafızaya nakş eder.

Faruk Nafiz'i anlamak için derin bir sanat terbiyesine, kuvvetli bir kültüre ihtiyaç yoktur. Bunun için o, halka nüfuz eden nadir şairlerdendir. Bazı kimseler

bunu bir kusur olarak göstermektedirler. Fakat halka inmenin bir kusur olacağını zannetmiyorum, yeter ki eser bir sanat eseri olsun. Viktor Hugo [Victor Hugo]'nun, bir iptidai talebesi tarafından bile kolaylıkla anlaşılacak şiirleri onun kıymetini azaltır mı?

Faruk Nafiz mağrurdur. O gurur ki biraz hodbinlik demektir:

Bende binbir macera bir muhabbet yarattı:
Bu kadar yorulduktan sonra bugünde, dün
Kendimden başkasını sevmedim yeryüzünde...

O, bilhassa sanatından duyduğu gururu saklamamıştır:

Şair oldum, öyle ki içli şiirlerime
Kendim bile uzaktan bakar bakar ağlarım.
Dokuz yıl dudaklarda gezdi benim yerime
Haddeden altın gibi çekilmiş mısralarım...
İlhamın ufukları hayalinden genişse
Hangi fani, hangi ruh ermiş o sırta bilsem?
Kime derler sorarım, ben de şair değilsem.

.....
Murada ereceksin yarın sen tek başına,
Onlarsa yarı yoldan geriye dönecekler.

Sanatının münkerlerine haklı bir hiddetle hücum eder:

...Varsın,
Önünü kesmek için zincirini koyarsın
Dokuz yıl artığınla beslediğin köpekler.

Sanatına âşıktır, onun ölümünden korkar:

Yanarım benden evvel can veren eserime...

Fakat bu korku hiç yerinde değildir. Eğer Faruk Nafiz'in de eseri can verirse öz Türk şiiri olarak geride ne kalır diye düşünüyorum.

Şarkın Sultanları, Gönülden Gönüle, Dinle Neyden gibi eserlerle yalnız aşk şairi olarak tanınan Faruk, son senelerde, eski tarzından da büsbütün uzaklaşmakla beraber şiirinde çok hayırlı bir inkılap yaptı.

Kendi derdiyle iktifa edemeyecek kadar ruhu geniş ve kalbi heyecanlı olan şair, rûbabını başkalarının ıstırabını terennüm için kullandı.

Tuttuğu yolu, şu mısralar ne güzel tarif ediyor:

Kader çekme, yaşını dindiren el yok diye
Bari sen teselli ver duyduğun iniltiye,
Bari sen başkasının sil gözünden yaşını.

Bu yol onu sanatının en yüksek tepesine götürecekti. Muzdariplerde ıstırabı mısra halinde okuyoruz:

Başımda yokluk denen rüzgâr uğuldamakta,
Kireçli bir toprağa dikilen bir ağacım.

.....
Sabana koşsam bile kızlarımla karımı
Buğdayı eller yer, bana kalır samanı...

.....
Bir nesli uykusundan uyandırır bu haller,
Doğar aç midelerden nur topu ihtilaler.

.....
Ezeli bir ıstırabı imkanı var mı dinsic?
Sen ki, ey çulsuz geçen, ıstırabın kendisisin!

Şu iki mısra “Kahpe” yi nasıl canlandırıyor:

Her yolcuya açıktır vücudum her yanı,
Dinç atları sulayan mermer yalıklar gibi.

Sonra bütün vahşiliğine rağmen bu mısralar ne kadar kuvvetli:

Benim için şenlenir sen derdini eştikçe,
Güzelleşir gözümde kadın kahpeleştikçe!

Hayatın müsavatsızlığına, insanların nankörlüğüne isyan eden “Oğluma” şiiri “Çoban Çeşmesi” nin en kuvvetli yazılarından biridir:

Her gün saban başında topladığın kederler
Seni yorgun çıkarır sabahın altısına,
Çalışkan ellerine bakanlar kirli derler,
Leke derler alnında güneş karaltısına.

.....
 Akşamları bir camın önünde; seni değil,
 Elindeki çıkını gözetleyen karındır.
 .....

Taçlar bile cihanda eğilen başlarındır.

Canavar, şairin hece vezniyle yazılmış manzum bir memleket piyesidir. Lisanının sahneye ne kadar elverişli olduğunu bu, daha ziyade bir tecrübe mahiyetinde olan, ilk piyesinden anlıyoruz. Tiratların uzunluğu, vezin ve kafiyelerin kulağa kuvvetle çarpması gibi bazı temsil hatalarına rağmen bu piyes, bilhassa şiir olarak çok muvaffaktır. Bunda, köylünün eşrafla mültezimler elinden neler çektiği, hazin bir aşk macerasının içinde kuvvetle yaşatılmış. Yalnız son perdede vaka, Ahmet'in ağzından çok uzun anlatıldığı için temaşagerleri biraz sıkar. Bununla beraber Canavar, zaten adedi ancak birkaç tane olan manzum piyeslerimiz arasında şerefli bir mevki sahibidir.

Anadolu'yu Faruk kadar kim duydu, kim anlatabildi?

Çoban çeşmesi nefisesi memleketi bütün o kendine has vahşi güzelliğiyle yaşatan bir semboldür:

O zaman başından aşkını derdi,
 Mermeri oyardı taş, delerdi;
 Kaç yanık yolcuya soğuk su verdi,
 Değdi kaç dudağa çoban çeşmesi!

Biz, Yedi Meşale'nin mukaddimesinde, Ayşe-Fatma edebiyatı namıyla, Ayşe veya Fatma diye sayıklayarak milli şiir yazıyorum, zanneden âdî mukallitlere tariz etmiştik. Yoksa Anadolu, şüphesiz ki mukaddes bir mevzudur. Ancak o mevzuya temas edenler iptidai ile düşmemelidirler. Bu sahada da şaheserler yaratılabileceğini bize gösteren yine Faruk Nafiz'dir. "Ayşe, sana!" şiiri, Anadolu kadınına nasıl ince bir görüşle yaşatıyor:

Saklıyor içinde yüzen hayali
 Ne zaman gözlerin yaşlansa, Ayşe!
 Diyemem boynuma olsun vebali
 Sevdiğin o güzel çobansa, Ayşe!

.....
 Çobanın bir kızıl yele saçları,
 Ateştir, alınmaz ele saçları,
 Ah hele saçları, hele saçları...
 Yakar parmağına dolansa, Ayşe!

Sonra o “Han Duvarları”, ucu bucağı olmayan ıssız yolları, çorak ovaları, harap hanlarıyla Orta Anadolu’yu tasvir eden o bedia:

Önde uzun bir kışın soldurduğu etekler
 Sonra dönen, dönerken inleyen tekerlekler.

.....
 Ardında kalan yerler anlaşırken baharla,
 Önümdeki arazi örtülü şimdi karla.

.....
 Ey köyleri hududa bağlayan yaşlı yollar,
 Dönmeyen yolculara ağlayan yaşlı yollar!
 Ey garip çizgilerle dolu han duvarları,
 Ey hanların gönlümü sızlatan duvarları!

Halkı ve köylüyü ne kadar derinden duyduğu şu saz şairinin ağzından söylediği koşmayla anlaşılabilir:

Gönlümü çeksede yârın hayali
 Aşmaya kudretim yetmez cibâli
 Yolcuyum bir kuru yaprak misali
 Rüzgârın önüne katılmışım ben

.....
 Garibim nâmıma Kerem diyorlar
 Aslı’mı el almış haram diyorlar
 Hastayım derdime verem diyorlar
 Maraşlı şeyh oğlu Satılmış’ım ben

“Sefillerin Ölümü” Bodler [Charles Pierre Baudelaire]’in “Pauvres La Mort Des [La mort des Pauvres]” isimli şiirinden mülhemdir dediler. Fakat ben bu iki şiir arasında isim müşahabetinden başka bir benzer bulamadım. Herhangi bir şiirden

mülhem olsa da bu şiir yine kuvvetli ve çok kuvvetlidir. Odasında yalnız, ilaçsız ve aç ölen sefili ne canlı tasvir ediyor:

Gezdi örümcek gibi gözleri boş tavanda,
 Bir köşede gerilmiş bir ağa düştü, kaldı.
 Odaya bol rüzgârın dolduğu bir zamanda
 Göğsü havasızlıktan daraldıkça daraldı.

.....
 İşte ezan ne kadar tez okundu bu akşam,
 Kilisenin çanları ne kadar hızlı çaldı.

.....
 Yanan mumu söndürdü hastanın son nefesi.

.....
 Mesihin mucizesi, Tevrat'ın felsefesi,
 Arapların cenneti artık birer masaldı.

Bir memleket ki çocuklarının yetimleri babalıklarından çok, dulları, gelinlerinden fazla; bir memlekette ki aç kalanlar, ıstırab çekenler var, orada şair muhitini dinler ve onun dertlerine tercüman olursa şüphesiz ki ulvileşir.

Gündüz gülen yüzleri bir yana bırakınız,
 Geceleyin bir mumun ışığında bakınız!
 Karanlıkta kendini gösterir muzdaripler.

.....
 Eritir benliğimi ellerin ıstırabı,
 Bir sihirbaz kaynatır gönlümde bin azabı,
 Der: “Ölene sözüm yok yaşayan muzdariptir.”

Bu mısraları belki bedbinlikle itham edenler bulunur. Muhitine makes olması istenilen şiir bazen böyle bedbin olursa kabahat şiirde değildir. Hem şair mesutlardan ziyade muzdaripleri düşünür, hilkaten onları düşünmeye meyaldir. Aç kalmış bir kadının, bir sefilenin ağlaması ve musalla taşına terk edilmiş bir piç onu lakayt bırakamaz:

Güneşle ayın bile girmediği bir yerde
 Dün ancak gözyaşıyla sönen bir ateş yandı,

Sesini yükselterek karşımda perde perde
Dün bir kadın ağladı, bir gönül parçalandı.

.....
Tanır gibi yüzüne bakınca her geçici,
Yarın öksüz kalbinin burkulacaktır içi.
İki kattır azabın günahı işleyenden:
Anana kahpe derler sana kahpenin piçi...

.....
İşte onlar, o âdî ağza alınmayanlar
Gözlerinde çürükler, kollarında çürükler!

Memleketin çorak yolları üstünde ömrünü sürükleyen ve ölünceye kadar hep aynı yollarda aynı yeknesaklıkla inleyen tekerlek gıcırtilarını dinlemeye mahkum olan arabacı bir şiire mevzu olmaya değmez mi?

Gurbet i'damdan kara, hasret ölümden acı,
Ne zaman tükenecek bu yollar arabacı?
Henüz bana “Yolunun sonu budur!” denmedi!
Ben ömrümü harcadım, bu yollar tükenmedi.

.....
Senin de yolun biter, diner gözünde yaşlar,
Benim uğursuz yolum bittiği yerden başlar!

“Hayat” isimli şiiri bu tarzda yazdıklarının en kuvvetlilerinden biridir:

Ağzında şarkılıktan çıkmış iniltilerle
Dağ, taş deme arkadaş, gün batmadan ilerle.

.....
Yara açsın kayalar ayaklarında, varsın
Varsın omuz başların kamçılardan kızarsın,
Hayda, sarıl yollara, ardına bakma, hayda!
Sen yük altında haykır, yatsın eller sarayda

.....
İnce bir iz bırakır yere sızdıkça kanlar,
Seni bulur izinden ıslığını duyanlar.

“Lanete Mahkum” muzdarip bir ruhun gururunu terennüm ediyor. İsa bile çarmıha gerildiği için daha çok sevilmemiş miydi?

Bölerim hançer gibi ortalığı ikiye,
 Koşarım haykırarak şehrin geçitlerinden
 .....
 Bir canavar geliyor, vurulmuş on yerinden.
 .....
 Kendini aşka veren ruh acıdan ne anlar,
 Ey bastığı taşları başıma fırlatanlar!
 Beni fark ettirmiyor yüzümden sızan kanlar
 Bir çarmıha gerilmiş o Hakk peygamberinden.

O, duyduğunu bütün kuvvetiyle başkalarına duyuran bir şairdir. Bunu daha ziyade lisan ve vezne hâkim olmasına medyundur. Lisan onun elinde muti bir alettir, istenilen şekle girer.

Şiirlerinde his kadar ve belki ondan ziyade – son şiirlerinde olduğu gibi – fikir de hâkimdir. Üslûbu kadar tarzı da şahsidir.

Orhan Seyfi'nin şiirinde lisan filhakika kâfi derecede temiz ve pürüzsüzdü, fakat Faruk Nafiz ona daha fazla renk ve zenginlik verdi.

Faruk Nafiz, diğer arkadaşları gibi genç yaşta şiiri terk etmedi. Bugün otuz bir yaşında olan şair, kendi lisanın bütün şiirlerinin sustuğu bir zamanda en güzel ve en kuvvetli eserlerini veriyor. Sanatı git gide olgunlaşıyor ve tekâmül ediyor.

Yeni Türk Edebiyatı'na en güzel sayfalarını veren Faruk Nafiz'e, Türklük çok, pek çok borçludur. Bahusus ki uzun seneler her fende şiir susuzluğunu gidermek için ondan başka bir menba bulamamıştı.

Henüz genç olan şairden daha çok şey beklediğimizi söylemek zaittir...

Yaşar Nabi Nayır

VEDA

[Sabri Esat Siyavuşgil, S.7, 1928, s.4]

Birine söylemişim dün çekine çekine,
 Bugün de bir kıyıda anlattım ötekine;
 Bu, sanki bir bilmece; bense erkek bir çocuk.

Nasıl uykuda sesler duyulursa oluktan
 İkisine bahsettim ben de bir yolculuktan,
 Sesim, o kadar hafif; benzim, o kadar uçuk.

İçimde bir şey kırık, dudağımda şarkı yok.
 Anlıyorum bu iki sevgilimin farkı yok
 Bir sedefin içine gizlenmiş incilerden.

Bu, içimdeki alev, bu nabzımı döven kan
 Biliyorum mirastır bana atalarımın,
 O iki at üstünde uçan binicilerden.

16.09.1928

Sabri Esat Siyavuşgil

YERİN DİBİ

[Ziya Osman Saba, S.7, 1928, s.5]

Ne titreyen bir kandil, ne de bembeyaz bir mum;
 Sevilen bir ölüyü bekler gibi her gece,
 Kaskatı toprakları eğilip dinliyorum.

Şarkımı bile ona söylüyorum ilk önce:
 Şarkım, yalnız toprağın hissettiği lisandır,
 Onun sesini yalnız ben anlarım gizlice...

Yerin dibi ışıkla parlayan bir cihandır.
 Bu simsiyah gecede ufuklar bile demir:
 Sema, başlarımıza kapaklanmış bir çandır.

Oraya, koskocaman kuşlar ancak yükselir,
 Bir pırıltı bulmadan birden düşerler yine,
 Kalbim yılanlar gibi ezilmemek için gir:

Toprağın en dibine, toprağın en dibine...

Ziya Osman Saba

ALEVDEN MISRALAR

3

[Vasfi Mahir Kocatürk, S.7, 1928, s.6]

Her gece bir koyunu parçalanan çobanlar
 Nasıl beklerse dağda pençesi kanlı kurdu;
 Arkamda, bir gül gibi koklanıp atılanlar,
 Postumu sermek için yerlere, ordu kurdu...

Benliğime hiçbiri olmadı bir an hâkim:
 Saçını çözdüğüm kim? Göğünde yattığım kim?
 Dün akşam dizlerine düşüp secde ettiğim,
 Bu sabah ayağımla çiğnediğim çamurdu.

Kalbim, genç dağlar gibi boy çekerdi pervasız:
Korkusu gökten inen yıldırımdandı yalnız.
Güneş rengi saçının rüzgârı, ey ince kız,
Onu, ateş önünde bir tüy gibi kavurdu.

Bugün dalı kırılmış bir fidan gibi mahzun,
Saracak bahçıvanı bekliyor: Yollar uzun.
Yastığı olsun diye som ipekten omzun
Başımı, çiğnediğin taşlara vurdu vurdu...

Vasfi Mahir Kocatürk

KALPSİZ ÖLÜ

[Gâlip Naşit, S.7, 1928, s.6]

Rüzgâr gibi eserken şen bahçelerde bahar,
Kazdı nasırlı elleriyle taze bir mezar;
Sevindi binbir böcek: “Oh, ziyafet var!” diye.

Ölüyü topraklara gömünce derin derin,
Duyuldu vaveylası aç gözlü böceklerin:
“A... bu gencin kalbini çoktan çalmışlar!” diye.

Gâlip Naşit

BÜYÜCÜ KARININ KIZI

[Ömer Bedrettin Uşaklı, S.7, 1928, s.7-9]

İspanyol Edebiyatı:

Blasko İbanez [Vicente Blasco Ibanez]'den:

Bu üçüncü mevki vagonun içindeki yolcuların ekserisi Maryeta'yı, kollarında bir çocukla kapının yanında oturan ve yanındaki kadınların nazarlarından, mukalemelerinden ihtiraz eden matemzede güzel dudu tanıyorlardı.

İhtiyar köylü kadınlar “Valanes” ten aldıkları öteberi eşya ile dolu, dizleri üzerine koydukları, kocaman sepetlerinin kulpları arasında ona tuhaf bir surette bakıyorlar; erkekler, âdî sigaralar çiğneyerek, manalı nazarlar atfediyorlardı.

Bütün vagonun içinde ondan bahsediliyor ve başından geçen şeyler anlatılıyordu. Maryeta, zevcinin ölümünden beri ilk defa olarak evinden dışarı çıkmaya cesaret ediyordu. Aradan üç ay geçmişti. Şüphesiz artık “Tüle [توله]”den, küçük kardeşinden korkmuyordu. Tüle bütün nahiyenin ürktüğü, yirmi beş yaşlarında, boysuz bir adamdı. Jandarmaların müsamahası yüzünden bazen dağlarda, bazen de köylerde serseri bir hayat süren ve delicesine silah çekmeseini seven bir kabadayı...

Maryeta sakin ve memnun görünüyordu. Duru hareketleri ve yüzünün güzelliğiyle bir kraliçe kadar azametliydi.

Onu henüz görmemiş olanlar, güzelliği karşısında hayrette kalıyorlardı. Zaman zaman kızaran şeffaf bir derisi, uzun kirpikleri, siyah gözleri vardı. Uzun boyluydu. Dolgun memeleri siyah elbisesinin altında en küçük bir hareketle titriyordu.

Evet, o çok güzeldi. “Pepe” nin, talihsiz zevcinin uğradığı felaketin sebepleri şimdi çok vazih olarak anlaşılıyordu.

Bütün aile nafîle yere izdivaca mani olmaya çalışmıştı. Bu kadar zengin bir adamın bir fakir kızıyla evlenmesi! Çok saçma bir şeydi. Ve sonra herkes onun bir büyücü karının kızı olduğunu biliyordu.

Fakat oğlan bu işten vazgeçeceğe benzemiyordu. Pepe'nin annesi kederinden öldü. Komşuların dediğine göre, büyücü karının kızını evinin içinde görmedinse bu

dünyadan göçüp gitmenin daha hayırlı olduğunu söylemişti; ailenin namusuyla pek alakadar olmayan Tüle bile kardeşiyle kavga edecek oldu. Böyle fena ilaçlar, esrarengiz merhemler yapan bir kızın yengesi olmasına razı olamıyordu...

Güya büyücünün kızı her cumartesi, gece yarısında, evinin bacasından uçmadan evvel yaptığı merhemlerden sürüyordu.

Etrafında dönüp dolaşan dedikodulara gülmekle mukabele eden Pepe, nihayet Maryeta ile evlenmişti. Ve böylece büyücünün kızı tarlalarının, bağlarının, Mayer sokağındaki evin hanımı olmuş ve Pepe'nin annesinin yatak odasında muhafaza ettiği paraları elinde geçirmişti.

Pepe deliydi galiba! Bu iki dişi kurt ona sihirli şerbetler içiriyorlardı. Mahalledeki kocakarıların fikri buydu.

Sokak çocukları tarafından taşla kovalanmadan köyün meydanını geçmeyen buruşuk yüzlü, küçük gözlü büyücü karı, civardaki küçük kulübesinde kalmıştı. Geceleri bu evin önünden hiç kimse istavroz işareti yapmadan geçmiyordu. Pepe, Maryeta'yı bu izbe yerden çıkarmıştı. Şimdi nahiyenin en güzel kadınına sahip olduğu için çok memnundu.

Fakat ne biçim yaşamaktı bu? Kadınlar hep onlardan bahsediyorlardı. Pepe evden pek seyrek çıkıyordu. Tarlalarını unutuyor, gündelikçileri serbest bırakıyor ve bir dakika karısından ayrılmak istemiyordu. Sokaktan geçenler, evin açık kapısından ve pencerelerinden onların öpüşüp koklaştıklarını görüyorlardı. Evet, ana kız sihirli ilaçlarla Pepe'nin kalbini tutuşturuyorlardı.

Onun günden güne zayıfladığını, sarardığını, eriyen bir mum gibi küçüldüğünü görenler meseleyi anlıyorlardı.

Büyücü karılarla alay eden ve halkın saflığına bıyık altından gülen köy doktoru onları ayırmaktan bahsediyordu. Onun fikrinde bu, Pepe'yi iyi edecek yegane ilaçtı; fakat onlar beraber yaşamakta devam ettiler. Erkek gittikçe zayıf ve mecalsiz düşüyordu; kadın bilakis büyüyor, güzelleşiyordu. Bir erkek çocukları oldu, bir - iki ay sonra Pepe, son dakikaya kadar karısını çağırarak ve ellerini ona doğru uzatarak, sönen bir ziya gibi, yavaş yavaş öldü.

Köyde neler söylenmedi ya Rabbi! Şüphesiz sihirli şerbetler tesirini göstermişti! İhtiyar kadın, fena muamele görmek korkusuyla kulübesine kapandı;

kız haftalarca sokakta görülmedi. Komşular onun evde ağladığını işitiyorlardı. Nihayet, düşmanlarının nazarlarına ehemmiyet vermeyerek, birçok defalar, öğleden sonra, yavrusuyla beraber mezarlığına gitti.

Bidayette Tüle'den adam öldürmeyi ehemmiyetsiz bir şey addeden kayınbiraderinden korkuyordu. Pepe'nin ölümünden müteessir olan Tüle, meyhanede yengesi olacak kadının ve anasının boyunlarını koparacağından bahsediyordu. Fakat bir ay oluyordu ki meydanda görünmüyordu. Herhalde haydutlarla beraber dağdaydı, yahut mühim işleri çıkmıştı. Maryeta nihayet köyden çıkmaya ve öteberi satın almak için Valens'e gitmeye cesaret etti. Zavallı zevcinin parasıyla ne de azametli tavırlar takınıyordu!

Vagonun içinde fısıltılar duyuluyordu. Bütün gözler her taraftan ona çevriliyordu. Fakat Maryeta büyük ve mütekebbir gözlerini açıyor ve yürüyen tren boyunca kaçan evleri, tarlaları seyrediyordu.

Bu sırada ufuk, batan güneşin kızılıklarıyla tutuşuyordu. Tren, küçük bir garın önünde tevakkuf etti. Maryeta'dan çok bahsetmiş olan kadınlar önlerine sepetlerini ve zenbillerini atarak inmek için acele ettiler.

Güzel yüzlü dul, yavrusu kolunda, sepeti kalçasına dayalı, yavaş adımlarla çıktı. Ona düşman olan kadınların uzaklaşmalarını bekledi. Çünkü yalnız kalmak ve dedikoduları işitmek istiyordu.

Şehrin dar, çamurlu sokakları yarı aydınlıktı. Son evler büyük yolun iki tarafına sıralanıyordu. İleride akşamın yaklaşmasıyla moraran tarlalar görünüyor ve uzakta tozlu yolların geniş kurdelası üzerinde, güneşin son ziyalarıyla damları parlayan yakın köye bir an evvel ulaşmak için acele eden kadınlar göze çarpıyordu.

Maryeta cesurdu fakat yapayalnız yolun üzerinde kalınca içinde ani bir üzüntü hissetti. Yol epeyce uzundu; eve gitmeden evvel gece bastıracaktı.

Bir kapının üzerinde kurumuş, tozlu bir zeytin dalı sallanıyordu. Bu, bir misafirhanenin alametiydi. Önünde sırtı köye doğru dönük, elleri kemerinde, boysuz bir adam. Maryeta gözlerini adamın üzerinde gezdirdi... Kayınbiraderine benzeter gibi oldu... Fakat onun başka taraflarda olduğunu hatırlayarak müsterih oldu ve yoluna devam etti; hanın kapısında duran adamın Tüle olması ihtimaliyle bütün vücudu titriyordu. Gözlerini kaldırmadan önünden geçti.

-Akşamlar hayır olsun Maryeta!

Ta kendisiydi... Dul kadın hakikaten karşısında biraz evvelki heyecanı hissetmedi; artık şüphesi kalmamıştı! Bu, ona hain gözleriyle bakan Tüle idi. Sönük bir sesle onu selamladı. Bu güçlü kuvvetli kadın bacaklarının gevşediğini hissetti ve çocuğunu ellerinden düşürmemek için gayret sarfetmek mecburiyetinde kaldı. Tüle sinsi sinsi gülüyordu. Korkmaya mahal yoktu. Akraba değil miydiler? Bu tesadüften çok memnun olmuştu; ona köye kadar refakat edecek ve yolda bazı işlerden bahsedeceklerdi. Küçük adam:

-Yürü, yürü! Diyordu.

Maryeta bir kuzu teslimiyetiyle onu takip etti. Bu ne garip bir tezattı. Bu kuvvetli, dinç kadın, cılız, kuvvetsiz bir adamdan başka bir şey olmayan Tüle tarafından sürükleniyordu. Fakat Maryeta onun nelere muktedir olduğunu biliyordu.

İhtiyar bir kadın, bir şarkı mırıldanarak evinin önünü süpürüyordu. Tüle:

-Kadınım, diye bağırdı.

İhtiyar, süpürgesini bırakarak koştu. Maryeta'nın kayınbiraderi her yerde tanınmıştı.

Tüle, dul kadının elinden çocuğunu aldı ve dikkatini mucip olur fikriyle yüzüne bakmadan kadına verdi. Ve nezaret etmesini tenbih etti. Yarım saat sonra eğlenip çocuğu alacaklardı.

Maryeta hıçkırıklarla boğularak çocuğunun üzerine atıldı. Fakat kayınbiraderi eliyle onu durdurdu:

-Yürü, yürü!

Vakit geç oluyordu. Bu zehirli mahlukun içine telkin ettiği korkunun tesiriyle bitkin bir halde çocuksuz ve sepetsiz yürümesine devam etti.

Beyaz yolun üzerinde, müphem noktalar halinde, komşu köye giden kadınlar fark ediliyordu. Yeni başlayan gecenin kül rengi bulutları tarlaların üzerine yayılıyor, ormanlar gitikçe koyulaşıyor ve ta yüksekte, semanın koyu lacivert deliğinde ilk yıldızlar titreşiyordu...

Birkaç dakika konuşmadan yürüdüler: Nihayet dul kadın korkunun verdiği bir metanetle durdu... Birkaç söz söylemek istiyordu. Bacakları titriyor, kekeliyor, ve kayınbiraderini görmek korkusuyla gözlerini kaldırmaya cesaret edemiyordu.

Uzakta, tarlalar arasında sesler, tekerlek gıcırıtları duyuluyordu. Maryeta, endişeyle yola bakıyordu: Kimsecikler görünmüyordu...

Tüle o şeytani tebessümle yavaş yavaş konuşuyordu. Ona dualarına başlaması ihtarından başka söyleyeceği yoktu. Eğer korkuyorsa göğüslüğünü yüzüne örtebilirdi. Onun gibi bir adamın kardeşini öldürüp ceza görmemek kabildi.

Maryeta korkusundan geriye sıçradı. Bütün vücudu sarsılıyordu. Ağlaya ağlaya sözleriyle merhametini tahrik etmek istedi. Söylenilen şeylerin hep yalan olduğunu, zavallı kardeşini bütün ruhuyla sevdiğini anlatıyordu. Haydut fena fena gülerek onu dinliyordu. Sonra bağırdı:

-Sesini kes, büyücünün kızı!

Annesiyle beraber Pepe'yi öldürmüşlerdi. Bunu herkes biliyordu; fena şerbetler içirerek onu büyülemişlerdi... Ve eğer şimdi onu dinleyecek olursa kendisi de büyülenecekti. Fakat hayır, o, biraderi olacak budala gibi tuzağa düşmeyecekti...

Ve kocaman kemikli elleriyle Maryeta'nın başını yakaladı, yakından görmek için kaldırdı ve heyecan hissetmeden onun soluk yanaklarını, yaşları arasında parlayan siyah, ateşeyn gözlerini seyretti.

Görünüşte küçük, cılız olan Tüle bir itişte bu kuvvetli kadını diz üstü yere düşürdü ve geriye çekilerek kemerinde bir şeyler aradı.

Maryeta mahvolmuştu. Yol üstünde kimseler yoktu. Uzakta yine aynı sadalar, aynı tekerlek gıcırıtları işitiliyordu. Yakındaki bataklıkta kurbağalar bağıyor, yamaçların cırcır böcekleri büyük bir gürültü koparıyor, bir köpek, ötede, köyün son evleri hizasında tuhaf bir surette uluyordu...

Yapayalnız öleceğini anlayınca bütün gururu kırıldı. Zayıfladığını hissetti ve hıçkırmaya başladı. Yüzüne siyah göğüslüğünü dolayarak:

-Beni öldür! Diye inledi.

Tüle, elinde bir tabanca olduğu halde, hissiz, yanına yaklaştı. Siyah bezin arkasında hıçkırıklarla boğulan ninesinin sesini işitti. Ona, eziyet çekmeme için çabuk hareket etmesini söylüyor ve hızlı hızlı dua parçaları okuyordu.

Tabancasının namlusuyla bu siyah örtü içinde bir nokta aradı ve durmadan iki el ateş etti.

Barutun çıkardığı duman içinde Maryeta'nın ayağı kalktığını ve bir yayla harekete gelmiş gibi, bacakları ihtizarın ihtilaçlarıyla sarsılarak düştüğünü gördü.

Hiçbir şeyden pervası olmayan bir adam tavrıyla, Tüle, sükûnetle yeğenini bulmak için güya avdet etti. Onu ihtiyar kadının kollarından alırken ağlayacak gibi oldu:

-Zavallı küçüğüm! Diyordu.

Vicdanı müsterihtti ve kalbi sevinçten taşıyordu. Çocuk için büyük bir şey kânîydi!

Tercüme Eden: Ömer Bedrettin Uşaklı

KLEOPATRA [CLEOPATRA]

[Salih Zeki Aktay, S.7, 1928, s.9]

Bütün gölgeler uçtu birbiri ardı sıra,
Ey kalbi açılmamış sevdaların mezarı!
Yalnız hayalin kaldı bir edebi hatıra;
Ehramları ölmeyen bir şehrin bergüzarı...

Kızgın hayalin gibi kıpkızıl sahillere
Ey süzölüp inerken genç esirler döküldü.
Meçhul illerden gelip yine meçhul illere
Akıp giden gönüller, Nil'in suyunda güldü.

Yorgun firavunların hırslarını bağlayan,
Ehramların gölgesi uzanır vadilere
Kenan illerindeki esir için ağlayan,
Zeliha'nın gözleri bakar meçhul bir yere...

Kalpten kalbe taşıyor yine o illerdeki,
 Gezdiğin bahçelerden bir kokuyu rüzgârlar...
 O Nil, o kaynakları cennete olan Nil ki;
 Her akşam sahillere senden bir şey fısıldar.

Bütün gölgeler uçtu birbiri ardı sıra,
 Ey kalbi açılmamış sevdaların mezarı!
 Yalnız hayalin kaldı bir edebi hatıra;
 Ehramları ölmeyen bir şehrin bergüzarı...

Salih Zeki Aktay

GUY DÖ MOPASAN [GUY DE MAUPASSANT]

1

[Ömer Bedrettin Uşaklı, S.7, 1928, s.10-11]

Garbın İstidatları:

Guy Dö Mopasan [Guy De Maupassant] Normandiyalıdır. Karakteri, bu memlekete has adamlarda mevcuttur. Loren [Lorraine]li ecdadından da inatçı ve serkeş tabiatını aldı.

Babası Gustav Dö Mopasan [Gustave De Maupassant], Loren [Lorraine]li bir muhacirin oğludur. Maişetini temin için Normandiya'ya gelmiş ve orada yerleşmişti. Guy Dö Mopasan[Guy De Maupassant] 'ın cediti olan Lui Dö Mopasan [Lui De Maupassant], oğlunun kendisi gibi ziraatle iştigal etmesini arzu ediyordu. Fakat kafasında daha geniş fikirler taşıyan Gustav [Gustave], babasının mesleğini çabucak terk etti ve Paris'te borsa işleriyle uğraşmaya başladı. Belki genç zevcesi çok para sarfettiği için bu mesleğe süluk etti: Fakat arzu ettiği gibi “kucak dolusu” para sahibi olamadı. İşleri de fena gitti. Muzayaka içinde kaldılar.

Fakat buna rağmen, ellerine para geçince hesapsız sarfediyorlardı. Ve yazın “Diyep [Dieppe]” den birkaç kilometre uzakta küçük “Miromesnil [Chateau de Miromesnil]” şatosunu kiralyıyorlardı.

İşte bu küçük şatoda 4 Ağustos 1350 tarihinde yirmi sekiz yaşında Gustav Fransuva Alber Dö Mopasan [Gustave Fransuva Albert De Maupassant] la yine yirmi sekiz yaşında olan “Lormari Jenevie” den müstakbel romancı “Henri Rane Alfret Guy Dö Mopasan [Henry René Albert Guy De Maupassant]” doğdu.

1856’da “Herve” isimli ikinci bir erkek çocukları oldu. Fakat Herve 1886’da (Antib) [Antibes]’de vefat etti. Teşemmüs neticesi olarak hafızasını kaybetti ve biraderi gibi hayatına kendi eliyle hatime çekti. Bazı münekkitler Mopasan ailesinde cinnetin irsî olup olmadığını uzun zaman araştırmışlardır.

Herve’nin doğumundan pek az bir zaman sonra aile, geçimsizlik neticesi olarak ayrıldı. Madam çocuklarının terbiyesini naht-ı emniyete alarak “Etrete [Etretat]”ya çekildi ve mösyö senede bir defa tatillerini geçirmek için misafir sıfatıyla eve gelip gitti. Demek ki, Madam Dö Mopasan [Madam De Maupassant] çocuğunun zihnî ve bedenî inkişafından mesuldür.

Mopasan [Guy De Maupassant]’ın annesi okumuş bir kadındı oğlunun tahsil ve terbiyesine çok ehemmiyet verdi; rahip “Eburk [Aubourg]” Mopasan’a Latince ve Yunanca’nın iptidai kavaidini talim etti. Epeyce şeyler öğrendiğine kânî olan madam Mopasan [Guy De Maupassant], onu pansiyoner olarak kolej “Diyötü” ye verdi. Bu sırada on üç yaşındaydı. Serkeş ve fanteziyi seven bir talebe olarak tanılan genç Mopasan [Guy De Maupassant], iki sene sonra mektebi terk etmeye mecbur oldu. Ve tahsilini “Ruan [Rouen]” lisesinde ikmal etti.

Acaba “Etrete”nin dalgalı sahillerinde, edebi muvaffakiyetler tahayyül ediyor muydu? Onun inzivayı seven tabiatından o zaman bir şey keşfetmek kabil olmuyordu. Bu çocuk ruhunda âtiyi daima karanlık görmek isteyen bir meyil ve inhina vardı...

Alfret Dö Muse [Alfred De Musset]’yi çok seviyordu. Ve daima onun şiirlerini okuyordu. Hatta onu taklit etmeye de uğraştı. Onun böyle şiirle uğraştığını gören hamisi, üstat “Flauber [Gustave Flaubert]” bile şiir yazmaya devam etmesini tavsiye ve bu hususta onu teşci etti.

Mopasan [Guy De Maupassant], “Ruan [Rouen]” ve “Etreta [Etretat]” da geçirdiği inziva dakikalarında taşra hayatını sıkıcı buldu; Paris’e gitmesini arzu etti. Fakat Paris, parasız veya husus-ı yabancı birisi için kim bilir ne kadar fena bir manzara arz edecekti?

Hem oraya gidebilmek için herhalde bir meslek sahibi olmak lazımdı. Oğlanın istikbalinden endişelenmeye başlayan annesi de bir taraftan onu sıkıştırıp duruyordu.

O tarihte muhtelif nezaretlere şimdi olduğu gibi müsabaka ile girilmiyordu; tavsiyeye haiz olanlar memur olarak kabul ediliyorlardı. Bilhassa bahriye nezareti tavsiyeye çok ehemmiyet veriyordu. Ve nezarete kabul edilenler uzun bir staj devresi geçirdikten sonra memur namzeti alarak kabul ediliyorlardı!

Mopasan [Guy De Maupassant] bu nezaretlerden birisine girmek istedi. Bu sırada babası işe müdahale etti ve oğlunu bahriye nezaretine kabul ettirmek için öteye beriye baş vurdu. Mopasan [Guy De Maupassant]’ın yazdığı iki istida, onun kabulünde büyük bir âmil oldu. Daire şefi Mopasan [Guy De Maupassant]’ın istidasındaki üslûbu çok beğendi.

Ve Mopasan [Guy De Maupassant], kütüphane memuru olarak bahriye nezaretine alındı.

Daha ilk temasında mesai arkadaşları üzerinde iyi bir intiba bıraktı ve herkes bu sempatik yüzlü genci sevdi.

Mopasan [Guy De Maupassant] dairede âmirlerinin dikkatini celbetmek için muntazam ve devamlı bir faaliyet gösteriyordu. Aradan çok geçmeden memur namzeti olarak kabul edildi; staj devresi çok kısa sürmüştü.

Bu sırada yirmi bir yaşındadır. Ve henüz hiçbir eseri de yoktur. Fakat bu tarihten itibaren Mopasan [Guy De Maupassant] hikâyelerinde yaşattığı tipleri tetkik edecektir. Bahriye nezaretindeki memuriyeti Mopasan [Guy De Maupassant]’ın sanatı üzerinde büyük bir tesir yapmıştır.

Büyük adam orada birçok tiplere tesadüf etti, onların gülünç, çirkin taraflarını kudretli kalemile hikâyelerinde yaşattı. Ve yine orada tesadüf ettiği adamlar ona tükenmez bir mevzu oldu.

Bu genç, çalışkan adam, çok geçmeden ikinci bir takdire mahzar olarak bir derece daha terfi etti.

15 Nisan'ın büro şefi onun hakkında şöyle bir rapor veriyordu.

“Mösyö Dö Mopasan [Guy De Maupassant]’ı bilhassa tavsiye ederim. Bir seneye yakındır büromuzda çalışıyor, çok zeki bir gençtir. Tahsil ve terbiyesinden de son derecede memnunuz!”

Mopasan [Guy De Maupassant] terfiyen mürettebat bürosuna nakil edildi. Bu sıralarda çok memnundu ve yavaş yavaş içinde, edebiyata intisap arzuları uyanıyordu.

Daha ileri gitmeden evvel (Madam Bovary) Melfile Mopasan [Melville Maupassant]’in nasıl tanıştıklarını görelim:

Bazıları Mopasan [Guy De Maupassant]’la Fluber [Flaubert]’in akraba olduklarını ileri sürmüşlerdir. Fakat mesele böyle değildir. bu iki adam arasında hiçbir kan rabitası yoktur. Fakat akrabalıktan daha sağlam bir dostluk iki aileyi birbirine bağlıyordu.

Muharririn babası olan meşhur doktor “Fluber [Flaubert]”, Madam Dö Mopasan [Madam De Maupassant]’in babasıyla arkadaşı. Ve aynı yaşta bulunan iki ailenin çocukları, birader ve hemşire gibi hep bir arada büyüdüler. Madam Dö Mopasan [Madam De Maupassant]’in erkek kardeşi genç yaşında ölünce Gustav Fluber [Gustave Flaubert] çok müteessir oldu ve ölen kardeşinin sevgisi kız kardeşininkine inzimam etti.

Fluber [Flaubert], Mopasan [Maupassant]’in annesiyle bütün hayatı devamınca alakadâr oldu. O da oğlunun tahsili hakkında daima üstadın fikirlerine müracaat ediyor ve böyle herkes tarafından alkışlanan bir romancının arkadaşlığını kazandığı için büyük bir gurur hissediyordu.

Oğlunun edebiyata intisap etmek fikrini beğeniyordu. Fakat birçok mihnet ve müşkülâtları olan bu meslekten de bir fayda ummuyordu. Bu kararsızlık içinde 19 Şubat 1872’de büyük romancının fikrini soruyordu:

“Nasihatlere göre hareket edeceğim. Evet dersek bu iyi çocuğu tercih ettiği yol üzerinde teşci edeceğiz!”

Fluber [Flaubert] bu mektuba 22 Şubat 1872’de cevap veriyordu:

“Oğlunu ne kadar zeki, terbiyeli, sempatik bulduğumu tasavvur edemezsin! Şiire, bu asıl sanata karşı duyduğu zevki devam ettirmek lazımdır. Çünkü bu hususta kendisinde büyük bir istidat görüyorum.”[Gustav Fluber’in külliyat-ı âsârı: Kunrah cilt:4]

Fluber [Flaubert], mahbesinin oğlunu sık sık görüyordu. Mopasan [Guy De Maupassant] işinden boş kaldığı zamanlarda şiirler, hikâyeler yazıyor ve pazar günleri götürüp üstada veriyordu. 1872’den 1880’e kadar “Salamba” mebdi, bir mektepli vazifesi gibi bu yazıları gözden geçirdi ve tahsis etti.

Talebe, ilavelerle dolan vazifesini eve getirip ve öteki pazara yeniden hazırlanırdı.

Fakat yavaş yavaş Fluber [Flaubert]’in fikri değişiyordu ve nihayet Mopasan [Guy De Maupassant]şiir yazmaktan vazgeçti. 1870’ten sonra bir türlü itmam edemediği “Anjelus [L’Angelus]” romanını kaleme aldı. 20 Teşrin-i Evvel 1876’da Fluber, Madam Dö Mopasan [Madam De Maupassant] ’a şöyle yazıyordu:

“Oğlunu o kadar derin bir muhabbetle seviyorum ki... Ne zeki, ne sevimli çocuk: Şimdi edip de oldu.”

Madam Dö Mopasan [Madam De Maupassant]cevap veriyordu:

“Aziz arkadaşım, Guy, her pazar senin yanında uzun saatler geçirdiği için çok memnundur. Aziz çocuk bana her günkü hayatını anlatıyor: Paris’te bulunan dostlarımızdan ve oradaki eklentilerden bahsediyor ve mektubunu şöyle bitiriyor: Fakat her yerden daha çok Mösyö Fluber [Flaubert]’in evinde iyi vakit geçiriyorum...”

Fluber [Flaubert], Mopasan [Guy De Maupassant] ’a birçok tavsiyelerde bulundu ve bilhassa etrafımızda cereyan eden hadiseleri görüp anladıktan sonra yazmak lazım geldiğini, muhayyilenin icat ettiği tasvirlerin ekseriya kari şaşırttığını söyledi.

Filhakika Mopasan [Guy De Maupassant]’daki müşahade kabiliyeti fitrîdir; çekinmeden söyleyebilirim ki, ondaki bu kabiliyet, Balzak [Balzac]’la aynı derecededir. Ve hikâyelerindeki parlaklık ve itidal ile bazen romancıların kralını bile geçer...

CEYLAN SESİ

[Kenan Hulusi, S.7, 1928, s.12]

Muharriri:Kenan Hulusi

Müşirinin Tefrikası:5

Sonra birden bire bir şey oldu. Kızgın bir sıcaklıkla yanan kollarının ateşeyn hacirelerini ceylanın atlas boynuna dolarken, dudakları onun dudaklarına uzandı. Sular, çılgın bir isyan ile köpükleştiler. Ve bir ağaç, ayın billur ihtişamına bir dal uzattı. Başını kayalar üstüne koymuş bir erkek hıçkırıyor ve bir ceylan ince bir keman sesiyle mehtaba doğru ağlıyordu.

V(5)

Hatırlamayacaktı.

Üstünden ıslak bir sünger geçmiş gölgeler gibi vakit vakit şekil alan odayı hatırlamayacak; perdeleri, eflatun duvarları, kristal şamdanı hiçbir zaman hatırlamayacaktı. Artık gözleri önünde çıplak kadın vücudu, içine ay ziyası doldurulmuş fağfur bir sebu hâliyle şekil almayacak ve o, Kleopatra [Cleopatra] rüyası görmeyecekti.

Ne bir kadın vücudunun bir sedir üstüne uzandığını istiyordu, ne de üryan esirelerin bîtap vücutlarının mermer döşemelerde serin bir hazla nemlendiğini...

Şimdi yalnız bir ceylan ... Buna kâfiydi. O, damarlarıyla beraber, ruhun istediği yüksek aşka içinin yanan hararetiyle susadığı zaman bir ceylan sevmişti: Dişi, genç ve çalak bir ceylan...

Fakat maceralarımızı yelkovanlarında çeviren saatler niçin durmuyor ve neden mütemadiyen işliyor? Nâmeri ve meçhul bir kuvvetin emriyle yelkovanlar hareket etmesin; ibre nâmütenâhi olan değişikliklerini hiçbir zaman göstermsin ... İbreler kıvrılsın, yelkovanlar çarpılsın, dakikalar silinsin ve saatlerin makineleri parçalansın.

Saatlerin makineleri parçalansın. Ve artık hiçbir macera, hiçbir zaman kaydedilmesin... Eğer bu mümkün olsa...

Birinci Kısımın Sonu

İkinci Kısım

I

Elleri, kapının küçük tokmağına, isparmoza tutulmuş gibi rişeli hareketlerle giderken birden bire durdu: Kalbi atıyordu.

Ne tuhaf... Eflatun bir odanın duvarlarına bir mumun muhayyel zambaklar gibi resmettiği damarlarının kadını, kendisinin bulunduğu yere gelmek için kompartımana ayak basar basmaz, dünyanın bütün çanları çılgın bir zangocun sihirli elleriyle niçin birden bire deli bir hızla çalmadılar, saatlerin makineleri hazinelerinden birden bire fırlayıvermedi; ve niçin dünya sedalar mahşerinde helak olmadı. Bu şeyler olmamıştı gerçi... Fakat olmayan bütün bu şeyler muhassıla halinde bir yerde toplanmıştı ki, bir sestı o: Kalbi atıyordu.

Bu azabın sesidir. Bu, heyecanın sesidir. Bu ses kuvvetin sesidir.

Kapıyı birden bire açtı. Ve girdi içeri. Uyuyordu o. Sükûn.

Halecanın içinde sükûn bir dakikadır ki birden bire boşanmış kuru bir zenberek gibi hareket eden damarların gergin buhranına ani bir tevakkuf verir. O zaman vücut, gevşeyen rehaveti içinde bir sigara yakar, bir kanepede arar ve uzanır.

O da böyle yapacaktı. Fakat eski günlerin şuur altında kalan maceraları birden bire galeyana geldiler. Ve zenberek tekrar boşandı: Artık tevakkuf edemez. Nâmutenâhi koşacaktır.

Elbette çok garip şey... Yatakta uyuyan bu kadın vücudu iki saat evvel gelmiş bir yorgundur.

Nasıl oluyor da vücudunun bu yorgunluğuna rağmen göğsü hala eski ihtirasıyla inip kalkıyor, dudakları etrafında çılgın bir busenin şekerlenmiş kırılıtlarından hâlâ parçalar var. Şüphe yok ki onun göğsü muhteris bir arzuyla inip kalkıyordu. Muhteris bir arzu sınırlarında bir kalp gibi atıyordu ama, artık kendisinin damarlarında eski günlerin kadına karşı duyduğu ateşli hamlelerden bir zerre bile kalmamıştı ki...

Odanın derin sükûnetine rağmen başında fırtınalar uğulduyor. Damarlarında gürültülü sayha dolaşıyor ve kalbi atıyordu. Düşündü: Eğer içeri girdiği vakit uyanık olsaydı vücudunun meydana çıkardığı hatıralarla birden bire nasıl ruhu bir tahavvül içinde bocalayacaktı acaba?

-Mâ-ba'dı var-

VİYOLONSEL

I

[Sabahattin Ali, S.7, 1928, s.13-16]

Hikâye:

Güneş yüzüne yeşil yelpaze tutan mahçup bir kadın gibi iri yapraklı ağaçların arkasına saklanırken, muhtelif milletlere mensup seyyah kafilesi, sarı otlardan yapılmış meskenleri arı kovanlarına benzeyen bir zenci köyüne girdiler.

Kabile reisi yirmi seneden beri Amerika'nın bu sapa köşesine uğramayan beyazları güzel karşılayabilmek için bütün boncuklarını, fildişinden tezyinatını taktı, üzeri işlemeli büyük yayını alarak maiyetiyle beraber köyün ortasındaki meydanda bekledi...

Birtakım şatafatlı merasimden sonra seyyahlar reisinin kulübesinde istirahat etmekteydiler ki köyü dolaşmaya çıkmış olan tercüman koşarak geldi, elli adım kadar ötede bir Avrupalı tarafından yapılmış olması pek muhtemel olan tahta bir kulübe gördüğünü söyledi...

Golf pantolonlarının üzerine çoraplarını tekrar giymeye vakit bulamadan hep birden oraya koşuştular, tercüman doğru söylüyordu: Bu, gayr-ı muntazam kerestelerden yapılmış bir yerdî ve önünde vahşi orman çiçeklerinden vücuda getirilmiş bahçemsi bir meydanlık vardı...

Başlarına gelen reis, binanın iki seneden beri aralarında yaşayan bir beyaza ait olduğunu söyledi.

Tercümana sordular: “Neredeymiş kendisi?”

“Belli olmaz” dedi reis: “O, buradan çalgısını alır çıkar ve ne zaman isterse o zaman gelir.”

“Ne çalgısı?”

“Büyük ... Adeta timsah yavrusuna benzeyen bir çalgı!”

Seyyahlar birbirlerine sordular: “Belki bir harp?”

Reis: “Bir değneğe gerilen at kıllarıyla çalınıyor!” dedi. “Öyle ise bir kontrbas!”

“Yahut bir viyolonsel”

“Evet ... Evet ... Herhalde bir viyolonsel”

Seyyahlar reise tekrar sordular: “O bu çalgıyı nerede çalıyor?”

Elini uzatarak gösterdi “Ormanda!”

“Peki ... Bizi oraya götürür müsünüz?”

“Olmaz! ... O, çalgısını çalarken hiç kimseyi istemez.” Seyyahlar “Biz uzakta dururuz; kendisinin haberi olmaz...” dediler ve ısrar ettiler...

Reis razı oldu, alacakaranlıkta köyden çıkarak ormana doğru yürüdüler...

Yaklaştıkları zaman kulaklarına tek bir viyolonsel sesi geldi.

İtalyan seyyah biraz dinledikten sonra: “Sonbahar şarkısı” dedi.

Rus ilave etti: “Çaykovski [Peter Ilyich Tschaikovsky]’nin”

Ormana girince reis durdu. Ve on adım kadar ileride geniş gövdeli baobap ağaçlarının altındaki karaltıyı gösterdi:

“İşte!”

Dikkatle baktılar.. Gölge hiç kımıldamadan büyük bir maharetle aynı parçayı çalıyordu.

Sesler birbirine giren yaprakları ihtizaz ettirerek dağılırken İngiliz Seyyah: “Bu adamın ne olması mümkündür?” diye söylendi. Fransız seyyah: “Bir sanatkâr” dedi “Nevmid bir sanatkâr. Hakiki sanatın taktir edilmediğini görerek insanlardan kaçan bir bedbaht!”

Rus “Hayır! Bu, belki cemiyetin haksızlıklarından kurtulmak için buraya gelen birisi ki sanatı kendisine teselli vasıtası yapmış.” Diye mütalaasını yürüttü. İtalyan “Bana kalırsa” diye fikrini söyledi “Bu geniş arazide rahat ve ailesiz yaşamayı, bu basit refahı medeniyet dünyasının didişmelerine tercih eden bir akıllı.”

“Zannediyorum ki” dedi İngiliz “Vahşilerin çekmedarlığını eline geçirmek için kendisine göre bir plan yapan ve onu saburâne tatbik eden bir açıkgözdür bu ... Ve belki de tehlikelidir.”

Gece büsbütün olmuş ve ay çıkmıştı ... Mehtap ormanın içindeki ufak meydanlığı aydınlatınca, etrafına taşlar dizilen bir toprak yığınına dayadığı viyolonseli gözlerini kapayarak çalan adamı daha iyi gördüler ... Siyah kıvrıcık sakallarının çerçevelediği yüzünde nereden başlayıp nerede bittiği belli olmayan çizgiler vardı. Alnına doğru dökülen dağınık saçları soluk yanaklarını gölgeliyordu.

Seyyahlar sordular: “Hep burada mı çalar?” “Ve o toprak yığını nedir?”

“Burada çalar!” dedi reis “Karısının başucunda ...”

“Karısı da var mı?”

“Vardı öldü.”

Sustular. “Gidelim” dediler “Köye döndüğü zaman anlarız.”

Fakat ertesi sabah avdet eden adam onlara hayatı hakkında hemen hemen bir şey söylemedi. “Bir vapur kazasından sonra buraya düştüm” dedi. “Karım da burada öldü ve ben başka yere gitmek istemedim!”

Seyyahlar yollarına devam etmek için bu garip münzeviyi terk ettiler. Her biri jurnaline başka başka şeyler yazdı. Fakat hiçbirisi o adamın asıl hikâyesine temas edemedi.

2

İşte o adamın hikâyesi:

Bahr-ı sefil’in kenar şehirlerinden birinde öyle bir genç vardı ki; kendisine tesadüf ettikleri zaman mahcubiyetle başlarını eğen kadınlar onu alelekser rüyalarında görürlerdi.

Ve zerdeva tüyleri gibi yumuşak olan bıyıkları genç kızların mini mini kalplerini kucalamakta gecikmezdi...

Fakat bu genç, dalgalı saçlarından, lacivert gözlerinden, bir şark kamçısı gibi kıvrılan çalاک vücudundan daha kıymetli bir şeye mâlikti: “Güzel nişanlısı...”

Bir zamanlar bütün şehir delikanlılarının hayalini dolduran bu genç kızın, daima düşünüyormuş gibi gergin duran alnı, bir kardeş busesi için en münasip yerdı...

Çünkü o delikanlılar biliyorlardı ki tuluğun donuk pembeliğini saklayan dudaklar ne başkasına nasip olmuştur ve menevişlerindeki manayı kimsenin okuyamadığı kahverengi gözler yalnız bir kişinin önünde kıvıncılanacaktır.

Bu kız aynı zamanda şehrin en iyi viyolonsel çalanı idi. Oturduğu iskemlede bir ayağını geri uzatıp dolgun göğsünü çalgısına dayadığı zaman, yay öyle sesler çıkarırdı ki memleketin ihtiyar musikişinasları bile başlarını arkaya çevirerek gözlerini kurulamaya mecbur olurlardı.

Genç kız nişanlısıyla beraber olduğu zamanlar yalnız viyolonsel ile konuşurdu ve ona, nişanlısından dinlemek istediği şeyleri söyletirdi.

Lakin gafil genç bunu bilmiyor, onun çalgısını kendisi kadar çok sevmesini kıskanıyordu.

Ve bir gün “Ey sevgilim!” dedi. “Ey narin vücudunun, ipek saçlarının, donuk pembe dudaklarının değil, bütün ihtiras ve iptilalarının da bana ait olmasını istediğim sevgilim! Artık viyolonsel bırak... Yalnız beni dinle ve yalnız benim kalbimin tellerinde nameler bulmaya çalış...”

-Aşk ne kadar hodbindir.

Genç kız “Mademki sen istemiyorsun sevgilim, dedi, ben artık viyolonsel çalmayacağım. Namelerimi yalnız senin sözlerinde arayacağım.”

Gözlerinde, sahibi için yaşadığı ormanı terk eden bir ceylanın garip hüznü vardı. Sanat ... İlahî sanat aşka mağlup olmuştu.

-Ve aşk ne kadar kudretlidir.

“Lakin sevgilim” dedi genç kız, ve bunu söylerken elleri delikanlının avuçlarındaydı... “Birgün, elbette ihtiyarlayacağım ve ölüm bizi alacak... Eğer o, bana senden evvel gelirse bil ki yegane arzum, gözlerim hayata kapanırken baş ucumda bir viyolonsel dinlemektir. Bunu bana vaat ediyor musun?”

“Evet” diye cevap verdi. “Senden sonra yaşamak gibi bir ceza bana mukadder ise, kahverengi gözlerinin üstüne yemin ederim ki baş ucunda en yüksek sanatkâra en güzel besteyi çaldiracağım...”

Bunun üzerine başlar geriye doğru uzandı, söylediklerini tekit etmek isteyen dudaklar birleşti.

-Ve aşk ne kadar ateşlidir.

Nihayet... Saadet dedikleri el, insanları okşamakta pek hasistir. Yalnız saadeti taksim etmek ve sevişmek için yaradıldıklarını zanneden bu gençler de o elin mukadder tokadını yemekte geç kalmadılar.

Evlenmişler, birbirlerinin olmuşlardı... Bahtiyardılar... Bahtiyarlıklarını buldukları yerde hapsetmek istemediler. Onu her tarafa gösterebilmek için birgün şehrin rıhtımında deveren eden gemilerden birine binerek seyahate çıktılar...

Gördükleri yerlerde her gördükleri şeyin kendilerini sevindirmek için yaratıldığını zannediyorlardı. Deniz onlara bir aşk efsanesi, ormanlar bir vefâkârlık menkıbesi anlatıyordu.

Bilhassa engini çok seviyorlardı. Bazı yerlerde erkeğin gözleri gibi lacivertleşen sular, baz yerlerde her ikisinin kalpleri kadar berrak ve şeffaf olurdu. Ve dalgaların kıvrımlarındaki köpükler, sulara sürünerek uçan beyaz kuşlar gibiydi.

Lakin bir gün ufuklar karardı. Bir fırtına başladı, öyle bir fırtına ki tasvirini ancak herkesin kendi muhayyilesi yapabilir.

Geminin kaburgaları çatırdamaya başladığı zaman birbirlerine sarıldılar, gözlerini kapadılar.

.....
Ancak ertesi gün kendilerini sahilin kumlarına uzanmış bularak yabanî otlarla tedavi etmeye çalışan zencilerin arasında gözlerini açtılar. Ve uzak kayalarda parçalanmış enkazdan başka canlı bir şey göremediler.

Zencilerin sahilden epey içeride olan köylerinde birkaç ay oturup onların lisanlarını öğrenmeye başlayınca anladılar ki burası Afrika'nın en kimsesiz havalisindedir. Ve on sekiz seneden beri hiçbir beyaz adam uğramamış.

Ara sıra sahile balık tutmaya giden kabileler tekrar naklettiler ki o denizde şimdiye kadar uzaktan geçen bir gemi bile gözlerine ilişmemiştir.

Ve artık hissettiler ki fırtına kendilerini baygın olarak sahile attığı zaman vahşileri orada bulunduran tesadüfe minnettâr olmaktan başka yapılacak şey yoktur.

Erkek “Mademki, dedi, beraberiz ve birbirimizi seviyoruz ... Yaşayışımızın herhangi bir yerde olması bizim saadetimizi bozmamalı”

Fakat kadın hastaydı...

3

Evet kadın hastaydı. Günden güne eriyor, sararıyordu... Nasıl bazı ağaçlar yerleri değiştirildikleri zaman mahir bir bahçıvanın ihtimamında bile olsalar yaşayamazlarsa ... Genç kadın da burada yaşayamayacaktı; erkek bütün kudretiyle çalıştığı vesaitsizlik içinde bütün çarelere başvurduğu zaman buna mani olamayacağını anlıyordu.

Onu, sert kokular neşreden ağaçlar arasında, berrak sulu nehirlerin kenarında gezdiriyor, geceleri, yalnız Amerika'ya mahsus olan parlak mehtap altında onun, mavimtrak damarlarıyla bir istiridye kabuğuna benzeyen kulaklarına hayatı tatlı gösterecek neşideler söylüyordu. Fakat hepsi neticesizdi ve kadının bir sene daha ömrü olmadığı muhakkaktı.

O zaman, bu kısa müddette kadına saadet verebilmek için çareler düşündü. Aklına viyolonsel geldi. Belki çalgısı olsaydı o, bu kadar üzülmecekti.

Ve bir gün, mahun ağacından, haftalarca uğraşarak yaptığı bir viyolonsel ile geldi:

“Sevgilim” dedi, “Hayatımız çok yalnız geçiyor ... Bak! Sana bir arkadaş daha getirdim. Seni bir zamanlar bunu mani ettiğim için ne kadar bedbaht olduğumu bilsen!”

Sonra sıkılarak ilave etti:

“Hem ... Bana da öğretmeni rica edeceğim!”

Genç kadının soluk yüzünde gurup eden güneşte görülen bir kırmızılık belirdi titreyen dudaklarıyla:

“Ben öleceğim!” dedi, “Ve sen başucumda viyolonsel çalarak vaadini yerine getireceksin”

Sonra kahverengi gözlerini minnettârane kaldırarak onun ellerini tuttu.

Öğrenmeye başladıktan pek az sonra ufak parçaları çalabiliyordu. Kadın, hayvan derileri üzerine yazdığı notaları buna meşk ettiriyor, bu da onları alarak yabanî ormanda saatlerce çalışıyordu.

Öğrendiği parçaları akşam üzeri, latîf üstadına tekrar ederken onun ağzından çıkacak bir taktir sayhası kendisine en büyük inbîsatı verirdi.

Kadın da ara sıra çalışıyordu. O zaman bu şekilsiz alet, bu at kıllarından yapılan yay, başka bir âlemin sedalarını genç erkeğin kulaklarına, oradan ruhuna naklediyordu.

Bir gün kadın: “Bak” dedi, “Bu (Sonbahar Şarkısı)dır”

Ve nağmeleri insanın içine nâmeri mayiler halinde akan bir besteyi bitirdikten sonra:

“İşte” dedi, “Ölürken senden bunu istiyorum.”

Erkek “Ver” dedi, “Çalışayım!”

“Hayır, bunu son gününe yaklaştığımı hissettiğim zaman vereceğim!”

Ve başka bir notayı uzattı...

Bazen elemin uzattığı, bazen yalancı bir neşenin kısalttığı günler çok çabuk geçti. Ve kadın artık ayakta duramayacak kadar eridi. Gözlerinin esmerleşen kenarlarında, beyaz dudaklarında ölümün tayf halinde dolaştığını genç erkek görüyordu.

Belki... Evet, belki iki üç günlük ömrü vardı. Fakat hala “Sonbahar Şarkısı” vermemişti.

Birkaç defa, üzerinde nota yazılı olan derileri karıştırırken, eline geçen bu şarkıyı bir türlü öğretmiyordu. Ölümün bu kadar yakınında dolaştığından ihtimal haberi yoktu.

Genç adam onun son istediğini yerine getirememekten korkuyordu. Ya kadın birden bire ölüverirse?

O zaman bu şarkıyı çalamayacaktı.

Ve göğsünün üst tarafında pürüzlü bir cismin ağır ağır gezindiğini hissediyordu.

Notayı istemek imkansızdı. Bu, hastaya ömrünün nihayetine gelmiş olduğunu hisas etmek olacaktı. Yegane arzusu, onun son günlerinin müsterih geçmesi olduğu halde, bu nasıl yapılabilirdi?

.....

Nihayet bir gün, yine başka bir besteyi uzatırken, kadının başı, kucığına sessizce düşüverdi... Bayılmıştı... Erkek etrafa koştu... Bir toprak çanaktan yüzüne sular serpti... O, gözlerini açar açmaz kuru otlardan ibaret olan yastığının altından “Sonbahar Şarkısı”nı çekerek:

“Al... Ve çabuk öğren!” dedi. “Korkuyorum ki, vakit az kaldı!”

Erkek yabani ormana koştu. Deriyi baobap ağacının gövdesine raptederek çalışmaya başladı.

Saatler geçti. Akşam oldu. Elinde viyolonsel ve nota ile kulübeye doğru koşan erkek ağlıyordu: İçinde sükûnet bulmaz bir ıstırap vardı. Ya öldüyse, diyordu, ya yetişemediysem...

Kulübeden içeri girince, yatağında gözlerini kapıya dikerek kendisini bekleyen genç kadının çehresinde bir tebessüm dolaştı... Elini uzattı.

Elini uzattı... Ve erkek o eli yakalayıp sakallarından süzülen yaşlara sürerek öper gibi kadının gözleri tekrar kapandı.

Kadın ölmüştü! Ve erkek bunu hissetti. Ve o zaman deli gibi viyolonsele sarılarak çalmaya başladı.

“Sonbahar Şarkısı”nı ona duyurmak istiyordu. Dikkatle baktı, kadının gözleri açılacak mı diye baktı. Hayır... Açılmıyordu.

Sevgilisinin son arzusunu yerine getirememekten doğan bir yeisle yayına daha şiddetle bastı ve parmakları daha hazin oynadı.

Onun kulübenin civarından uzaklaşmadığını zannettiği ruhuna bu sesi yetiştirebilmek için hırsla çalıyordu.

.....

O zamana kadar bu kulübede çalınan viyolonsel, vahşileri alakadâr etmezdi. Fakat şimdi bu şarkı, genç adamın kalbinden ıstırap ve hıçkırık halinde viyolonselin tellerine dökülen bu beste, onları da şaşırttı, donuk hassasiyetlerine kadar işledi ve hepsi koşarak kulübenin etrafına toplandılar.

Şimdi kapıda birbirinin üstüne çıkararak çalgıyı dinleyen zenciler, siyah bir üzüm salkımını andırıyordu. Annelerinin yapraktan eteklerine sarılan küçük çocuklar bile susmuşlardı.

Ve kulübenin önü ağlayan zencilerle -evet bu bir mucizeydi ve hepsi birden ağlıyorlardı- bir arı kovanının ağzını andırıyordu.

Genç adam, çalgısıyla beraber toprak zemine yuvarlanıncaya kadar çaldı.

.....

İki gün sonra ayılınca, vahşiler, kendisini ormanında, her zaman viyolonsel çaldığı bir ağacın altına götürdüler. Burada taze bir mezar vardı.

İşte bu genç adam, sağlığında dinletemediği parçayı karısının ruhuna duyurabilmek için, bu yabanî ormanda ve bu mezarın başında, senelerden beri viyolonselini çalar...

SEN

[Yaşar Nabi Nayır, S.7, 1928, s.16]

Aşkımlı gözlerinle dün kalbime işledin.
 Bir sanatkâr eliyle oyar gibi mermeri
 Rüzgâr yüzü görmeyen ufkumda genişledin
 Bir fırtına halinde koptuğun günden beri...

Daha fani olaydı kurtulurdu zarardan,
 Aşkım ki farkı yoktur bir dağ başında kardan.
 Gururuma basarak üstüne çıkanlardan
 Dönmeyen bir sen varsın, yalnız sen varsın geri...

Nasıl taşa çeliğin izi kalırsa derin,
 Üstüne satır satır öyle nakşoldu yerin.
 Üzülme senden sonra kalbime girenlerin
 Yalnız senin aksindir orada göreceklere...

1928 Eylül

Yaşar Nabi Nayır

DÜNKÜ VE BUGÜNKÜ EDEBİYATIMIZ

[Yaşar Nabi Nayır, S.8, 1928, s.1]

Bugünkü edebiyatımızın lehinde veya aleyhinde, son zamanlarda, çok söz söylendi.

Yusuf Ziya Bey'de geçen nüshamızdaki makalelerinde yeni nesilden biraz fazla dürüst bir lisanla bahsediyordu. İddialarına nazaran genç nesil şairlerinin lisanı

bozuk ve tahammülfersadır; gençler dünkülerin elinden aldıkları malzemeyi tahrip etmişlerdir.

Bu iddia ne dereceye kadar hakikate tevafuk ediyor, bilmeyiz.

Bugün, edebiyatımız, filhakika çok zengin ve parlak bir manzara göstermiyor. Bilhassa bir iki mecmuanın, edebiyat namına teessüfle kaydedilecek, çok acı lakaydisi yüzünden bazen insanı şiirden iğrendirecek yazılar intişar ediyor. Fakat böyle zevahire aldanarak, gelişi güzel bir hüküm vermezden evvel meseleyi biraz daha derinden tetkik etmek lazım gelmez mi?

Evvela, dünkü neslin mecmuaları şiir itibariyle bugünkülerden daha iyi ve daha zengin miydi? Hiç zannetmem. İşte mesele dünkü neslin en kuvvetli yazılarını ihtiva eden “numaralı kitaplar”la “Meşale”yi ele alınız, düne nazaran ne kadar bariz bir terakki mevcut olduğunu anlarsınız. Bugün lisan daha düzgün, daha renkli ve genç neslin şairleri vezne ağabeylerinden daha hâkimdirler. Yalnız tuttukları yolun biraz yeni oluşu, karilerin bu yeniliğe henüz alışmış olmaması, onların aleyhine hüküm vermekte çok müessir oluyor.

Yusuf Ziya Bey bugün nazar-ı dikkati celbedenlerin birkaç gençten ibaret olmasından şikayet ediyorlar. Acaba dün için de vaziyet aynı değil miydi? Meşale’de eserlerinden hürmetle bahsettiğimiz birkaç mütebarız şahsiyetten başka kim vardı? Geri kalanlarından birçoğlarının yazıları bugün artık işitmeye tahammül edilmez bir hale gelmiştir.

Edebiyatımız yeniden bir inkılap devresi geçiriyor. Zevkler ve telakkiler değişiyor. Dünkü ve bugünkü nesillerin mütehalif şiir telakkileri arasında yolunu ve hedefini şaşırان bazı gençlerin zevksiz yazılarından dolayı bütün yeni nesli ittiham etmek biraz insafsızca olur.

Bugünün gençleri bu kadar muhalif ve inatçı bir muhitte, teşvik yerine istihzaya hedef olarak çalıştığı ve bütün müşkülata rağmen yolundan dönmediği için yarına çok güzel ve ulvi bir misal teşkil etmelidir.

Bilhassa gençlerin yazılarını monotonlukla ittiham edenler, maziye görmemek için gözlerini kapamış olanlardır. Dünkü, o yalnız sevgiliden, hicrandan ve gözyaşından başka söylenecek lakırdı bulamayan şiirlerin bugünkülerden daha az yeknesak olduğu nasıl ileri sürülebilir.

Mazi, her nedense, uzak kaldığı için mi nedir, insana hoş görünür. Her nesil kendisinden sonra gelenlerin eserlerinden şikayet etmiştir. Bu edebiyatın değişmez bir kanunudur. Yenilik daima ve her yerde muhalif bir havayla karşılaşmıştır.

Fakat genç nesil artık bir prensip sahibidir.

O, gittiği yolun nereye varacağını biliyor; hedefinden emin olarak, metin adımlarla ilerliyor.

Biliyor ki hiçbir şey yapmamış olsa bile, aşırı inilti ve gözyaşından kurtarmıştır.

Yaşar Nabi Nayır

TİYATRO MEVSİMİ MÜNASEBETİYLE

[Suat Derviş, S.8, 1928, s.2-3]

“Muasır Avrupa sahnelerinden bazalarına ve Türk sahnesine şöyle bir bakış”

Tiyatro hayatının bütün medeni memleketlerde en faal ve en ehemmiyetli mevsimi başlıyor. Şüphesiz ki tiyatro, edebiyat ve sanatıyla yakından alakadâr olan bütün münevverler, kendi kendilerine soruyorlar: “Perdeler bu sene ne gibi yenilikler göstermek için açılacak? Perdeler bu sene ne gibi güzellikler ve heyecanlar gizliyor?”

Hakikaten bu senenin edebî zevki, zevk-i seviyesi sahnede ne suretle tecelli edecek? Bunu evvelden bilmek vakıa imkansız bir şey ama! Belki tiyatro senesi nihayetinde perdelerin ne gibi şeyler üstüne düştüğünü bir kere gözden geçirmek; bize yeni tiyatro zevkini tahmin edebilmek için bir direktif verebilir.

HOLLANDA TİYATROSU

Geçen seneye kadar sakin, ciddi, zengin, sade ve ağırbaşlıydı. İşitiyor ve okuyorduk ki orada en fazla rağbet bulan piyeslerin ekseriyetini samimi komediler teşkil ediyor ve sevilen piyeslerin basit mevzulu olanları mahalli levhaları, mahalli

tipleri, mahalli vakaları sahnede yaşatanlardır. Eşhas, alalade ve tabii oldukça seyircilerin muhabbetini daha doğrusu alakasını celbediyor.

Vaz-ı sahne usullerine gelince ağırbaşlı, soğukkanlı, rahatını seven bir millet olan Hollandalıların yeni vaz-ı sahne usullerini birden bire kabul etmeyecekleri daha doğrusu kabul etseler bile ifrata gitmeyecekleri pek tabii idi.

Bunun için bize kadar aksetti ki yeni Moskova tiyatro cereyanlarına lakayt kalan, o tesirden azade kalan sahnelerden biri de Hollanda sahnesidir. Hollanda sahnesi kıymetli artistleriyle pek zengindir. Hatta geçen sene; hemen hemen kendi derecesindeki arkadaşlarıyla Fransa'da birkaç piyes temsil etmiş olan Lui Dodriye [Louis Dodrie]nin Fransız matbuatından topladığı alkışlar ve temaşagerlerde yarattığını duyduğumuz heyecan bize bunun mübalağa olmadığını gösteriyor.

Ve yine işittiğimize göre...

İNGİLİZ SAHNESİ

Geçen senenin son temsillerine kadar, diğer milletlerin sahne edebiyatına ve vaz-ı sahne usullerine tamamıyla yabancı bir varlık olarak kalmıştır.

İngiliz sahnesinin geçen sene rağbet ettiği piyeslerin ekseriyetini İngiliz cemiyet hayatının gülünç dereceye kadar zavahirperest oluşunu hicv eden eserler teşkil etmiştir. İngiliz sahne edebiyatı bu cemiyetin mutaassıp zavahirperestlerini bir renk altında sahnede yaşatmakta imiş.

Bilmiyorum bu gibi eserler İngiliz temaşagerleri tarafından nasıl telakki ediliyordu. Fakat bir ecnebi için İngiliz sosyetesini ta içinden ve doğru olarak tenkit ettikten sonra onun müstehzi ve zehirli bir hicv inbiğinden geçmiş aksini gösteren bu edebiyat herhalde şayan-ı alakadır.

Herhangi bir şeyi gülünç göstermek isteyen adam ifrata varırsa kendi istihzayı celbeder diye korkan Fransız vodviliyetleriyle, aynı endişeyi hissetmeyen İngiliz muharrir arasında çok büyük fark varmış.

İngiliz temaşa muharriri her şeyde biraz daha ileri gitmekte Fransız muharrirlerinden daha yeni malzemeler ile yeni bir sahne edebiyatı vücuda getirmekteymiş.

Vaz-ı sahne hususunda İngilizler kendi varlıklarını muhafaza ederek ecnebi tesirler altında kalmadan yenilikler gösteriyorlarmış. Vaz-ı sahne usullerinde

nazarları birden bire şaşırtan fazla bir değişiklik olmamıştır. Fakat tedrici tahavvülatla birçok yenilikler ortaya gelmiştir.

ALMAN SAHNESİ

Ve onun geçen temsil mevsiminin nihayetine kadar olan faaliyeti, tiyatro sanatının tekamülü nokta-i nazarından hakikaten fevkalade şayan-ı dikkattir.

Çünkü geçen sene nihayetine kadar Alman tiyatrosu diğer büyük mütemeddin, müterakki Avrupa milletlerinin tiyatrolarının hemen hemen hepsinden daha fazla yeni cereyanlara ehemmiyet vermiş ve yenilikleri diğer milletlerden daha fazla anlayarak, hazmederek sahnelerinde aksettirmiştir.

Sanatta şekil yeniliği ve ruh yeniliği vardır. Alman sahası şekilde Moskova'dan sonra belki en yeni addedilebilir. Ruha gelince bana öyle geliyor ki asırlardan beri hiç değişmemiş bir şey varsa o da Alman ruhudur.

Hayatını bütün hakikatiyle en derin tanıyan, hayatta maddî ve amelî tecrübeleri en kıymetli olan millet hiç şüphesiz ki Alman milletidir. Fakat buna rağmen niçin bilmiyorum Alman sahne edebiyatı Almanların maddî bilgilerinin ve tecrübe âlemlerinin yanında büsbütün başka bir âlem yaratmakta ve sahnede bu âlemi yaşatmaktadır.

Bu âlem hayali bir alemdir! Hayır! O da değil Alman muharrirler sanki muhayyilelerinde kainatı yeniden yaratıyorlar.

Temsil edilen eserin mevzuu ne olursa olsun, sahnede yaşayan insanlar ne kadar maddîperest görünmeye uğraşırlarsa uğraşsınlar, hatta sahnede geçen vaka bu insanların iyi beslenmiş birer et parçası kadar kaba ve maddî olduğunu ne kadar teyit ederse etsin temaşager için bütün bunların arasında seçilen şey Alman varlığının ve hassasiyetinin düşünceli ve hülyalı ruhudur.

Bütün amelî bilgileri bütün maddî tecrübeleri her şeyleri onları hayalperver olmaktan kurtaramamıştır.

Görebilmesini bilen bir göz için Alman edebiyatının herhangi bir devrinde herhangi bir eserinde bu hakikati fark etmemek imkansız bir şeydir.

Geçen temaşa sahnelerinin son temsilinin üstüne perdeler indiği güne kadar.

TÜRK SAHNESİ

Memleketin içtimaî ve edebî hayatında şüphesiz kudretli bir varlık gösteremedi. Türk tiyatrosu ne bugünkü Moskova tiyatrosu gibi fikrî cereyanların, propoganda vasıtası, ne yine o edebiyat gibi yeni heyecanlar arayan, yenilikler keşfetmeye uğraşan arayıcı bir ateş oldu. Ne Alman tiyatrosu gibi sanatın bütün yeniliklerini hazmederek onları tekamül ettiren bir mektepti, ne Hollanda tiyatrosu gibi memleketinin bütün kusur ve meziyetlerini, bütün renklerini kopya eden sahnesinde gösteren bir kudret ne de İngiliz tiyatrosunun bugünkü hali gibi memleketindeki cemiyetin müstehzi bir münekkidi. O, Türk sanat kabiliyetinin bir miyari bile değildi.

Hatta yetişmiş sahne artistlerimiz bile kendilerinin istidatlarını göstermek için kudretli bir piyes bulamadılar.

Sahne edebiyatımızın yokluğu zavallı Türk sahnesinin Fransız sanatından iğreti alınmış ve benimsenememiş heyecanları aksetiriyordu. Eğer kıymetli bir rejisörümüz bütün tenkitlere rağmen sebat edip bize Avrupa sahne edebiyatının bazı şaheserlerini göstermeye teşebbüs etmese ve bazı ediplerimiz sahne edebiyatımıza bir iki telif piyes hediye etmese idi bugüne kadar Türk temaşa hayatının kısa tarihçesinde şayankayd bir hadise bulamayacaktık. Geçen sene Türk sahnesi her zamandan daha fazla arayıcı ve araştırmacı bir varlık olmak üzere görünmeye başlamıştı. Acaba bu sene perdeler açıldığı zaman bize bir yenilik gösterebilecek mi?

Suat Derviş

KIŞA GİRERKEN

[Ziya Osman Saba, S.8, 1928, s.3]

İndirin perdeleri, indirin perdeleri...

Sonbahar, ağaçlarda ağlarken yaprak yaprak,

Hışıldayan bu altın yağmuruna dalarak,

Dinleyeyim, içirimde serinleyen kederi.

Çekin, önüme çekin, şu bembeyaz minderi,
 Sükûn, beyaz bir gömlek gibi ürpersin bırak,
 “Çın,çın!” çınlarken uzak, çok uzak bir çingırak,
 Ah! İndirin camlara bembeyaz perdeleri...

Sonbahar, ölen günle basamakta duruyor,
 Saniyeler kafese bir el gibi vuruyor,
 İsterse hemen yarın evim örtülsün karla.

Ferah veren bir rüzgâr olacak ıstırabım:
 Şimdiden kilitlendi her fırtınaya kapım,
 Senin belinde sarkan gümüş bir anahtarla...

1927-Fener Yolu
 Ziya Osman Saba

MİRAS

[Nazif Selahattin, S.8, 1928, s.3]

Çalar, avunur, diye, ye'se düştüğü zaman,
 Bana kendi gönlümü verdiler saz namına.
 Ne bir çiftlik hissesi, ne birkaç apartman;
 Ölenlerden ben kaldım bana miras namına.

Diyorlar ki: Mirasa kavuşan hür bahtiyar,
 Birkaç hafta zarfında satarmış nesi varsa.
 Bir kahpenin uğruna verilir evler, hanlar,
 Sonra tezgah başında boşalmış her kasa...

Ben de mirasyedeyim, buyrun efendiler:
 Yirmi dört yıllık malı başımdan atıyorum.
 Ucuz kapattık diye kudurun efendiler:
 Koskoca hazinemi bir pula satıyorum...

Nazif Selahattin

KARGA

[Ziya Osman Saba, S.8, 1928, s.4-6]

Edgar Alen Po [Edgar Allan Poe]'nun şiirleri: 1

Sıkıntılı bir gece yarısında unutulmuş ilmin meraklı ve garip bir yığın cildi üzerine yorgun ve takıntısız eğilmiş, kendimden geçerken ve başım yarım bir uyku arasında önüme düşerken, ansızın, birisi odamın kapısını vuruyormuş gibi bir tıkırtı oldu. Yalnız bu, ve başka hiçbir şey.

Ah! Soğuk kânun-ı evvel ayında olduğunu epeyce hatırlıyorum: Ayrı ayrı can çekişen her odun parçası aksini yere işliyor ve ben sabah olmasını şiddetle arzu ediyordum.

Kaybolan “Lenor”un ıstırabını –orada, meleklerin “Lenor” diye çağırdıkları ve burada, ismi, bundan sonra asla tekrar edilmeyecek olan o güzel ve bir tanecik kızın ıstırabını- muvakkaten olsun, dindirebilmek ümidiyle kitaplarımda boşu boşuna aranmıştım.

Kırmızı benekli perdelerin hazin ve müphem ipek hışırtıları beni o zamana kadar hissedilmemiş birtakım vehimli korkularla dolduruyordu.

O kadar ki, kalbimin çarpıntısını teskin için, şimdi ayağa kalkmış; “O, içeri girmek için odamın kapısında yalvaran bir zairdir.” Diye tekrar tekrar söyleniyordum.

O, içeri girmek için odamın kapısında yalvaran bir zairden başka bir şey değildir; yalnız bu ve başka hiçbir şey.

Ruhuma birden bire cesaret geldi ve fazla tereddüt etmeyerek “Mösyö” dedi, “Yahut madam, cidden affınızı rica ederim; lakin ben uyukluyordum ve siz kapıma o kadar sessiz, o kadar yavaş, odamın kapısına o kadar yavaş dokundunuz ki ancak işitebildim.” Ve sözümü bitirmeden kapıyı ardına kadar açtım: Karanlıklar ve başka hiçbir şey.

Hayret ve şüphe içinde, bu karanlıkları, gözlerimle derinden derine araştırarak ve şimdiye kadar hiçbir faninin muhayyilesinde yaşatmaya cesaret edemediği rüyaları düşünerek, uzun müddet bekledim.

Lakin her yer yine sessizdi ve orada söylenen yegane kelime “Lenor!” oldu.

O ismi fısıldayan bendim ve bir akis seda onu tekrar etti: “Lenor!” yalnız bu ve başka hiçbir şey.

Bütün ruhum tutuşmuş odama dönerken, bu sefer ilkinden bir parça daha kuvvetli bir tıkırtı duydum.

“Mutlaka” dedim, “Mutlaka pencereimin panjurlarında bir şey olacak... Ne var? Bakalım ne var? Bu sırrı keşfedelim. Bir parça kalbimin heyecanı geçsin ve bu sırrı keşfedelim!” rüzgâr ve başka hiçbir şey.

Pencere kanatlarını sonuna kadar açtım, bir kanat gürültüsüyle beraber, eski zamanın mukaddes günlerinden kalma muhteşem bir karga içeri girdi.

Hafif bir selam bile vermedi, ne bir saniye durdu ve ne de tereddüt etti: Lakin, bir “Lord” yahut bir “Leydi” tavrıyla oda kapımın üzerine kondu. Tam oda kapımın tepesindeki “Palas” büstünün üzerine kondu... Kondu... Yerleşti ve başka hiçbir şey.

O zaman, bu abanozdan kuş, duruşunun resmiyeti ve bakışlarının ciddiyetiyle benim mahzun halimi gülmeye mecbur etti: “Her ne kadar başındaki sorguç düşmüş ve tüyelerine dökülmüşse de dedim, eminim sen bir korkak değilsin, ölü suratlı, çirkin ve ihtiyar karga, karanlık kıyılarından hız alan yolcu! Gecenin katılaştığı levhalarla örülü sahillerinde senin asalet ünvanın nedir?”

Karga cevap verdi:

Bundan sonra asla.

Cevabı çok manalı ve pek de yerinde olmadığına göre bu sevimsiz kuşun bu kadar kolaylıkla konuşabilmesine şaşım. Zira şimdiye kadar hiçbir insanın oda

kapısının üzerine konmuş bir kuş görmediği –oda kapısının üzerindeki bir büstün tepesine yerleşmiş “Bundan sonra asla” isminde bir kuş veya herhangi bir civan görmediği- inkar kabul etmez bir hakikattir.

Lakin karga, hareketsiz büstün üzerine bir başına tünemiş ve bütün ruhumu o tek kelimeyle hülasa ediyormuş gibi, yalnız o tek kelimeyi mırıldandı. Ben, başka hiçbir şey söylemiyordum: O, kanadını bile oynatmadı.

Artık, bu sükûttan bıkararak, gayet hafif bir sesle kendi kendime mırıldandım: “Diğer dostlarım çoktan kayboldular, yarın o da elbette, eski ümitlerim gibi beni terk edecek.”

O zaman karga cevap verdi:

Bundan sonra asla.

Bu kadar yerinde verilmiş cevaptan birden bire irkilmiş: “Şüphesiz” dedim, bütün kelime onun, bedbaht bir sahibin ağzından kapılmış yegane malumatıdır.

Bütün kelime, insafsız felakatin yakından takip ettiği –şarkılarının, ümidinin, mersiyelerinin son nakaratı “Asla, bundan sonra asla” oluncaya kadar- yakından takip ettiği bedbaht bir sahibin ağzından kapılmış yegane malumatıdır.

Lakin karga, kederli ruhumu yine ölmeye mecbur ediyordu. Bu sefer yastıklı bir koltuğu, kuşun ve büstün ve kapının tam karşısına çektim. Sonra kadifeye gömülerek ve fikirleri birbirine zincirleyerek bu eski zamandan kalma büyücü kuşunun –bu mağmum, çirkin, uğursuz ve sıska büyücü kuşunun- “Bundan sonra asla” diye söylenmekle anlatmak istediğini düşünmeye başladım.

Şimdi, ateşten gözleri ta bağrımın içinde yanan kuşa bir kelime bile söylemeden oturmuş; kafam, lamba ışığının okşadığı kadife yastığa dayalı –“o”nun başının asla; ah, bundan sonra asla temas etmeyeceği o kadife yastığa rahatça dayalı- düşünmeye başladım.

O zaman odanın ağırlaşan havası, bana, ayakları halıya hafifçe dokunan meleklerin salladıkları görünmeyen bir buhurdanla tütsüleniyor gibi geldi.

Kendime: “Sefil!” diye bağırdım, “İşte Allah’ın sana acıdı: “Lenor”ün ıstırabını dindirecek ilacı melekleriyle gönderiyor.

İç! Oh bu avutucu mayiden, iç ve kaybolan “Lenor”ü unut!”

Karga bu sırada mırıldandı:

Bundan sonra asla.

“Ey Peygamber” dedi, “Ey şer aleti! Kuş veya iblis olsan da daima peygamber. İster seni bir sihirbaz yollamış olsun ve ister bu harap sahile, bu korkusuz ve gayr-i meskûn toprağa, yalnız korkunun uğradığı bu eve seni bir fırtına atmış olsun; işte sana yalvarıyorum, bana açıkça söyle:

Derdim için bir şifa bulunur mu? Söyle, sana yalvarıyorum.”

Karga cevap verdi:

Bundan sonra asla.

“Ey peygamber” dedi, “Ey şer aleti! Kuş veya iblis olsan da daima peygamber. Başlarımızın üstüne gerilen aynı sima ve ikimizin de tanıdığı aynı Allah aşkına kederden taşan bu ruha söyle! Bu ruh, uzak senetlerde meleklerin “Lenor!” diye çağırdıkları mukaddes bir kızı kucaklayabilecek mi? Meleklerin “Lenor!” diye çağırdıkları güzel ve bir danecik kızı kucaklayabilecek mi?”

Karga cevap verdi:

Bundan sonra asla.

Birden doğrularak:

“Ey kuş veya iblis, diye haykırdım, bu son kelime ayrılığımızın nişanesi olsun, yine fırtınaya karış ve gecenin sertleşmiş lavlarla örülü sahiline dön!

Ruhunun söylediği yalanı hatırlatacak bir siyah tüy bile düşürmeden buradan ayrı! Beni yalnız bırak!

Kapımın üzerindeki büstten çekil, gaganı kalbimden çıkar ve uğursuz kalbini kapımdan çok uzağa fırlat!”

Karga mırıldandı:

Bundan sonra asla.

Ve karga, hiç hareketasız, hâlâ oturuyor. Kapımın tam üzerindeki “Palas” büstünün tepesinde hâlâ oturuyor ve gözlerinde, düşünen bir şeytanın bakışlarındaki parlaklık var ve lambanın ışığı onun üzerinden akarak gölgesini döşemeye aksettiriyor: Ve benim ruhum, yerde titreyerek yatan bu gölgeden, asla.

Bundan sonra asla!

Tercüme Eden: Ziya Osman Saba

AYRILDIKTAN SONRA

[Yaşar Nabi Nayır, S.8, 1928, s.6]

Mısra Haline Getiremediğim Şiirlerden:

Giden sensin...

Ben seni teşyiden geliyorum...

Fakat bu şehir şimdi bana ne kadar yabancı... İçimde daüs-sılaya benzer bir acı, gurbet çekenlere has bir hüznün var...

Bu nedir? Bu sırrı bana kim söyleyecek?

Gidiyorsun...

Vagonların yine ve adaleye uyuşukluk veren sarsıntısı içinde bir ses işitiyor musun?

Tiz, keskin bir feryad?

Bu, lokomotifin acı acı haykıran düdüğüdür sanma...

Hayır, bu, kalbimdeki bütün hecirelerin arkandan atılmalarına mani olan damağıma karşı ses haline gelmiş isyanıdır.

Dinle! Bu ses sana hiç yabancı gelmeyecek...

İstasyon...

Hasret çekenleri kavuşturan, yeniliğe susamış ruhları meçhul ülkelere taşıyan demir kervanlarıyla bana ne mukaddes ve sevimli görünürdü...

Ancak seni benden ayırdığı zamandır ki o, nazarımda şeamet kazandı.

Ve şimdi nefret ettiğim, görmek istemediğim şeylere bir yenisi daha ilave edildi:

İstasyon!

Sen söylüyordun. Ben susuyordum...

Sana söyleyecek çok, pek çok şeyim olduğu için susuyordum...

Kalabalık bir salonda hep bir ağızdan bağırışıldığı zaman manasız bir uğultu husule gelir.

Sana hislerimi dökmek arzusuyla içimden fişkiran binlerce kelime dudaklarıma gelinceye kadar öyle anlaşılmaz bir uğultu haline geliyordu.

İşte onun içindir ki ben susuyordum...

Ayrılmaz biraz evveldi...
 Bir an yüzünü ellerinle kapadın... Ağlıyordun...
 İçimden: “Ah” dedim, “Ne olurdu, bu yanaklarını ıslatan damlalardan bir
 tekinin benim için akmış olduğunu bileydin...”

13 Tesrin-i Evvel 1928

Yaşar Nabi Nayır

MEMLEKET PEYZAJLARI

HALİÇ UYANIYOR

[Sabri Esat Siyavuşgil, S.8, 1928, s.7]

Ağır ağır içine çekti Haliç'in dibi,
 Bir ipe geçirilmiş siyah balıklar gibi
 Uyuyan mavnaların katran kokularını

Dokundu sahillerde bir tezgah için için:
 İlk izleri nakşeden bir çatana Haliç'in
 Mağrur bir horoz gibi dolaştı sularını...

Rıhtımı çizgiliyor sonsuz kırılgıyla,
 Dışarıda unutulmuş bir fener ışığıyla
 Direklerin karşıya varan kırık hatları.

Gün, mavnadan çekilen bir iple genişliyor.
 Görünmeyen böcekler çıtırtıyla dişliyor
 Kuşların tünediği sırılsıklam halatları...

Sabri Esat Siyavuşgil

HAYDARPAŞA'DA AKŞAM

[Sabri Esat Siyavuşgil, S.8, 1928, s.7]

Akşam, yelken halinde suya kapatılıyor...
Kızıl bir çıpa gibi geminin zincirine
Takılan güneş artık denize atılıyor.

Bir dalgayla savruldu rıhtımın etekleri
Talikalarm, masal söylüyor birbirine
Yelkovan süratiyle dönen tekerlekleri.

Dalgakıran, sürüyle gelen deniz kuşunu
Bağrında toplayınca, bakanlar seyrettiler:
Köpüklü bir dalganın taşlarda dögüşünü.

Düdükler yırtamazken sükûtun örtüsünü,
Benim gibi yollara düşenler benzettiler
Bir kalp çarpıntısına, tren gürültüsünü.

Sabri Esat Siyavuşgil

SIRÇA KÖŞKÜN SULTANI

[Cevdet Kudret Solok, S.8, 1928, s.5]

Kandilli yüzerken uykularda
Mehtabı sürükledik sularda
-Yahya Kemal-

Sırça köşkün sultanı
Soyundu perde perde.

Görünmez orta yerde
İsterse yine canı,
Sırça köşkün sultanı...

Sırça köşkün sultanı
Gece gezer kuytuda;
Görünce ayı suda
Çekilir sanki kanı,
Sırça köşkün sultanı...

Sırça köşkün sultanı
Demek ki aya âşık.
Bir gece başı açık
Çağırıldı bahçivani,
Sırça köşkün sultanı...

Sırça köşkün sultanı
Sandala bindi işte;
Yüzünü gizlemiş de
Görmüyor iki yanı,
Sırça köşkün sultanı...

Sırça köşkün sultanı
Hep ağlaya ağlaya
Bakıyor suda aya,
Bu gelen kızı tanı:
Sırça köşkün sultanı...

Sırça köşkün sultanı
Atılıyor sulara;
İşte o günden sonra

Kayboldu adı sanı,
Sırça köşkün sultanı...

2 Teşrin-i Evvel 1928
Cevdet Kudret Solok

ZAVALLI PİYER

[Salih Zeki Aktay, S.8, 1928, s.7]

Henri Hayne [Henry Hayne]'den:

1

Margarit Piyer [Margarita Pierre]'e:

“Beni seversen seni seveceğim” demişti. Halbuki orada, güllerle süslenen bahçenin önünde Jan ve Margarit [Margarita] dans ediyor ve cıvıl cıvıl konuşuyorlar.

Piyer kireç gibi bembeyaz ve hareketsiz duruyor. Dünden beri Jan ve Margarit [Margarita] evlidirler ve dünün elbiseleri içinde gözleri kamaştırıyorlardı.

Zavallı piyer parmaklarını ısıyor ve omzunda her zamanki elbiselerini taşıyordu. Zevc zevceye meyus meyus bakarak yavaş bir sesle:

“Eğer Allah’a imanım olmasaydı mutlak intihar ederdim” diye söylendi.

2

İçimde öyle bir ıstırap var ki göğsümü parçalıyor. Her nereye gitsem, nerede dursam beni aynı cehennem oyuyor. Sanki Margarit [Margarita]'in huzuru beni iyi edecekmiş gibi ıstırabım beni sevgilime doğru çekiyor, halbuki nazarlarının tesiri altına düşünce daha uzaklara kaçmak ihtiyacını duyuyorum.

Dağların başına gitmeliyim. Orada durur ve ağlarım.

3

Zavallı piyer bir ölü gibi korka korka,sallana sallana, yavaş yavaş döndü. Komşular o geçerken bakmak için yola durmuşlardı. Genç kızlar birbirinin kulaklarına “İşte mezardan kaçan bir adam” diye mırıldandılar. Heyhat. Hayır, güzel

kızlar o mezardan kaçmıyor. Oraya gidiyor. O sevgilisini kaybetti. Mezar onun için mizan ve mahşer gününe kadar istirahat edecek, rahat uyuyabilecek yegane yerdir. Fakat ona sor İsrafil'in ne zaman çalınacağını kim söyleyecek?

Çünkü sevgilisi ona bütün kalbini aşkını vererek nazarları altında yaşamaya ve ölmeye yemin etmişti.

Fakat kadın sözü an hafif rüzgârla uçuşan güllere benzer...

Margarit [Margarita] verdiği sözü hatırlamıyor, halbuki piyer unutmadı. Hatta unutulduğu mezarın içinde bile unutamayacaktır.

Tercüme Eden: Salih Zeki Aktay

YAHYA KEMAL VE ESERİ

[Faruk Nafiz Çamlıbel, S.8, 1928, s.8-10]

Türk Şiirinin En Büyük Sanatkârı: Yahya Kemal

On yedi sene oldu, şiir muhitimiz Fikret ve Cenap'ın günden güne tereddî eden tesiri altında en fena mahsullerini veriyordu. Aynı zamanda Genç Kalemlerle başlayan Millî edebiyat cereyanını da zamanın hemen bütün edipleri iyi bir suretle karşılamamıştı. Bunun başlıca sebebi Millî edebiyatçıların ilk eserlerinde, iddialarının kuvvetiyle tezat teşkil edecek kadar bariz bir zayıflık görülmesiydi. Zayıf eser yanında kuvvetli iddianın ne tesiri olabilir? Bunun içindir ki bir tarafından hiçbir davaya istinat etmeyen eski zevkin tesiri devam ederken diğer taraftan kudretini eserlerde gösteremeyen yeni bir nazariye ortaya çıkıyordu. Yeni lisan, pekala, fakat eser nerede? Bilhassa sanat hayatında yalnız başına nazariyenin ne hükmü olabilir? Ammenin zevkine hitap eden eseri vermedikten sonra iddiaların kuvveti nasıl tesirini gösterir?

İşte bu esnadaydı ki edebiyatımızın havasında yeni bir şiirin sesi dolaşmaya başladı ve bu sesi duyanların gözü gönlü ansızın dikkatle açıldı. Bu ses, hiç eski şiirin sesine benzemiyordu. O zaman ki alil edebiyatımızla alakadâr olduğu halde bu

şiiiri duyunca “işte beklediğimiz buydu” diye düşünmeyen zekanın mevcudiyetini kabul etmek mahaldir. Bu şiir Yahya Kemal’in şiiriydi. Sanki Yahya Kemal, uzun senelerden beri hangi lisanı kullandığını bilmeyen, ne söylediğini fark etmeyen karışık ve şaşkın bir edebiyat orkestrasının ahengini tanzim için gelmiş benziyordu. Bu şiirlerle, karanlık ve gürültülü bir hücreyi andıran edebiyatımızdan engin ve şeffaf ufuklara karşı beyaz bir pencere açılmış oldu ondan sonra pek çokları uzun zaman, etrafını ancak o pencereden seyrettiler. Yahya Kemal, binbir iddianın husule getiremediği tesiri, beş on mısranın nadir zevkiyle icra etmişti. Onun kadar seri ve onun kadar haklı bir surette bütün bir devre üstatlığını kabul ettirmiş ikinci bir sanatkâra, Tanzimat edebiyatından beri tesadüf etmedik.

Yahya Kemal ilk nâtamam eserlerini üç şekilde vermişti: Bunlardan birincisi Divan edebiyatının devamı şeklinde görülüyor. İkincisi “Nevyunanilik” iddiasını taşıyor, üçüncüsü de en şahsî ve en müessiri budur. Yeni neslin yarınki Türk edebiyatını hazırlamak kuvvetini veren derunî, mahdut, fakat giran-baha numunelerden ibaret bulunuyordu.

Nevbahar-ı vuslatın bassin deyu ilk ayma
 Buseden pabuş giydirdim o nermin payına
 Kasr-ı Sadabad gülzar-ı hümayun sayma
 Eyledim mehtabı hem davet düğün alayına

“Sene 1140” ünvanını taşıyan bu güzel şarkı, Yahya Kemal’in Lale Devri hayali içinde vücuda getirdiği eserlerden biridir. Onun bu tarzındaki şiirlerinde, o devri Nedim’le yan yana geçirmiş gibi bir hal, fakat ondan daha içli ve herhalde daha sanatkâr bir ruh ve musiki var.

Bir hıyabandır ki hasret kuy-ı canandan geçer
 Her geçen canana pervest olmadan candan geçer

.....
 Her lahzası bir zemzeme-i sûz-i dilara
 Her saati bir fasl-ı Beyati Araban’dır

.....
 Cem bezm-i camı kurduğu gün şâd olun dedi
 Ey dil-harâblar için âbâd olun dedi.

O zaman Divan edebiyatının devamı şeklinde görüldüğü halde, kastettiği mana itibariyle, büsbütün taze bir kıymet taşıyan bu eserler, bazıları tarafından, ya geliş bir nokta-i nazardan münakaşa ediliyor, yedi asırlık bir edebiyatın en yüksek tekamülünü gösteren gazeller, adeta, maziye ricat gibi tefsir olunuyordu. Fakat bugün bu tenkitler, Türk sanatına yarının istikametini çizen şiir ve şair önünde ne kadar yaşayabilirdi? Birçok kuvvetli şahsiyetleri “Nevyunanilik” cereyanına kaptırmak için Yahya Kemal’in birkaç mısraı kâfi gelmişti:

Mermerde naaşı hareli tüllerle örtülü
 Biblos ıalhlı genç Adonis bekliyor ölü
 ...Matem şeritleriyle sarılmış alınları
 Mevkible geldi lahdine Biblos kadınları
 -Ey genç ölen? Adın kalacak dilde zikrimiz,
 Biblos'ta laleler gibi soldukça benzimiz,
 Sicilya kızları üryan, omuzlarında sebu,
 Alınlarında da çepçevre gülden efserler.
 Yayar bu mahfile âsâbı gevşeten bir bû,
 Ve gözleriyle derinden bakar, gülümserler,
 Sicilya kızları üryan, omuzlarında sebû...

Nakabil-i münakaşa bir üstad, her şiirinde emsalsiz bir sanatkârdır. Şahsiyeti en bariz hututıyla tezahür eder. Şüphesiz Yahya Kemal her eserinde üstaddır. Fakat icra ettiği tesir itibariyle en kuvvetlisi bilhassa geniş bir hassasiyet taşıyan, genişledikçe derinleşen emsalsiz lirik yazılarıdır:

...Dağlar ağarırken konuşurduk tepelerde,
 Sen nerde, o fecrin ağaran dağları nerede?

Akşam güneş artık deniz ufkunda silindi,
 Rüya gibi yalnız gezinenler güya indi,
 Ben kaldım, uzaklarda, günün sesleri dindi,
 Gönlümle hayalet gibi ben kaldım o yerde!

Belki artık unuttunuz adımları,

Dediniz, anlayınca maksadımı:
Beni hâlâ bu genç unutmadı mı
Ki bugün bekliyor bu yollarda?

Yahya Kemal lisanı, Türkçe'yi insicamsızlıktan kurtardı. Yahya Kemal'in sanatıyla Türk şiiri ilk kıymetini almış oldu. Onun mısraları dudaklarda dolaşıktan sonradır ki edebiyat kari ve sanatkârları mısra zevkini anlamaya başladı. Onun gibi mısralarına kadar şöhret kazanan bir edibi Türk edebiyatında görmek hiçbir müverrihe sahip olmamıştır. Yahya Kemal, neyi ifade etmek isterse herkesten daha kuvvetli haykırmasını bilir. Destanî bir şiir mi istiyorsunuz, işte:

Şehsuvaranî kılıç koymamak azmiyle kına
Dolu dizgin koşuyorlardı akından akına

Canavarlar kaçıyormuş gibi kör bir doludan
Bir salip ordusu bozgun kaçıyor Niğbolu'dan

Bir gün dolu dizgin boşanan atlarımızla
Yerden yedi kat arşa kanatlandık o hızla!

Bir şarkı sesiyle veya bir gezinti vesilesiyle nasıl maziye rücu edildiğini yine onun "Ses" ve "Vadi" manzumelerinde görebiliriz:

Dağ dağ bu güzel ses bütün etrafı gezindi,
Görmüş ve geçirmiş denizin kalbine sindi...
Ani bir üzüntüyle bu rüyadan uyandım,
Tekrar alev gömleği giymiş gibi yandım!

Bir kere ki sevdin, ebediyen seveceksin!

Hatıraların kuvvetini bu şiirler kadar ne ve kim ifade etmiştir? Muhitin siyah ve yeknesak manzarasından, hayatından usanmış gibi bazen Yahya Kemal de uzak ufuklara, bilmediği diyarlara ve oranın sakinlerine karşı gizli bir kavuşmak arzusu vardır:

Gel, ey mahbube, Çin'den,
Kamış bir köşk içinden!

...Ve sarkıttıkça dallar
 Alevden portakallar,
 Sanemler sertaser tunç
 Güller korkunç korkunç.

Bunlardan başka masal zevki büyük üstada “Nazar” ve “Mehlika Sultan” gibi iki kuvvetli eser yazdırmıştır:

Koptu evden acı bir vaveyla,
 Odalar inledi: Leyla! Leyla!

Bu emel gurbetinin yoktur ucu,
 Daima yollar uzar, kalp üzüdür.
 Ömrü oldukça yürür her yolcu,
 Varmadan menzile bir yerde ölür.

Yahya Kemal’e edilen en büyük itiraz, evvela, birçok eserlerini ikmal etmeden bırakması, sonra da gayet nadir yazmasıdır. Hakikaten Yahya Kemal büyük bir aşk ile yeni bir heykele başlar. bu heykele gayet güzel bir alın ve gayet kuvvetli bir çift göz yapar. Bunlar o kadar harikuladedir ki bizzat sanatkâr bile diğer hatıralarını aynı kuvvetle yapamayacağından çekinerek o halde bırakmaya mecbur olur. Diğer bir tabir ile Yahya Kemal her namesine “tiz”den başka ve bilahare sesinin kesileceğini düşünerek terennüme nihayet verir. Halbuki ikmal edilmiş şiirleri gösteriyor ki üstadın her eseri başladığından daha kuvvetli bitmiştir.

Mamafih, bütün iddialarının aksine, Yahya Kemal herkesten ziyade eser yazmış bir şahsiyettir. Değil mi ki yazdığı yirmi beş, otuz şiirinin hepsi, mısralarına kadar, her zaman pürtaravet ve pürhayat bir halde yaşıyor ve daima böyle yaşayacak...

Türk şiiri ve Türk lisanı, Yahya Kemal’i her zaman kendisine en ziyade müfid olmuş bir unsur diye telakki ve yad edecektir.

Faruk Nafiz Çamlıbel

GUY DÖ MOPASAN [GUY DE MAUPASSANT]

[Ömer Bedrettin Uşaklı, S.8, 1928, s.11-12]

2

Fluber [Flaubert]onu edebî mahfillere götürmüş ve bazı gazetelerde hikayelerinin intişalarına tavassut etmişti. Mopasan [Guy de Maupassant] servetin kokusunu alır gibi oldu. Fakat yine vazifesine devam etti.

Boş kaldığı zamanlarda kayıkla “Sen [Seine]” nehrinde gezintiler yapıyordu. Mopasan [Guy de Maupassant] hikâyelerinin birçoğunda sudan bahseder.

Mopasan[Guy de Maupassant]’ın “Sen [Seine]” kenarında kira ile oturduğu evin sahibesi madam “Lovanur” şöyle anlatıyor:

“Mösyö Mopasan[Guy de Maupassant]’ı gayet iyi hatırlıyorum. Yalnız başına kayıkla gezmeye giderdi. Ve nehir üzerinde bulunduğu zamanlarda çok mesut görünüyordu. Sonra odasına döner ve yazı yazardı. Bazen şiddetli baş ağrılarıyla odasında ıstırap çekerd. O zaman bütün gün yatar ve baş ağrısını geçirir ümidiyle bol bol eter kullanırdı.”

Görüyoruz ki muharririn sıhhati bozulmaya başlamıştı. Mamafih onu bu sıralarda tanıyan mösyö “Henri Rujon [Henri Roujon]” temin ediyordu ki:

“O zamanki Mopasan[Guy de Maupassant]’da sinirli bir adam hali yoktu. Yüzünden sıhhat fişkırıyordu ve sesi gür çıkıyordu. Yegane arzusu açık havada gezmek, dolaşmak ve yazarları kayıkla nehir üzerinde tenezzühler yapmaktı. “Sen [Seine]” kenarından başka bir yerinde de oturmak istemiyordu. Her gün şafakla beraber kalkıyor bol bol sigara içiyor ve vakti gelince trene atlayıp vazifesi başına gidiyordu. Az içki kullanıyor ve dört kişi kadar yemek yiyordu. Uykusu da mükemmeldi.” *Henri Rojan [Henri Roujon]: Sanat ve edebiyat hatıraları.(Grandrevu) Şubat 1903

Fakat diğer taraftan doktor “Pile”, her şeye rağmen onu bize bir bedbin; bir nevropat olarak gösteriyor. Doktor Pile (Mopasan [Guy de Maupassant]’ın Derdi) isminde bir kitap yazmıştır. (1911)

Mopasan [Guy de Maupassant] (1875) senesi tarafında birinci defa olarak yazısını bastırmak zevkini tattı. Dostu “Leon Fonten [M.Leon Fontaine]”in

(Almanak Urmen) isminde bir gazete çıkaran bir amcazadesi vardı. Adam “Derisi Yüzülen El” ismindeki hikâyeyi neşretmeyi kabul etti. Mopasan [Guy de Maupassant] hikâyesinin altını “Jozef Pronye [Joseph Prunier]” diye imzaladı.

Bu, bir başlangıçtı. Fluber [Flaubert]’onu realist muharrirler meclisine ithal etti ve Emil Zola [Emile Zola], Huysman [Huysmans], Pol Aleksi [Paun Alexis] ile tanıştırdı.

Mopasan [Guy de Maupassant], (Rogun-Makarlar [Rougon-Macquart])’ın romancısını Morillo sokağındaki küçük portmanto tanıdı. Zola onu Sen Jorj sokağındaki perşembe içtimalarına davet etti. “Katol Mendes [Catulle Mendes]”’in Brüksel sokağındaki evinde de Prens Matilda [Mathilde] takdim edildi.*Gabriyel Kloze: Guy Dö Mopasan [Guy de Maupassant]

(Bir Tekrar) ismindeki manzum eserinin (Vudvil) tiyatrosuna kabul edilmemesine rağmen, Mopasan [Guy de Maupassant] 1876 senesine muvaffakiyetle getiriyordu.

Bu sene tarafında “Guy Dö Valman [Valmont]” nam müstearıyla birçok hikâyeler neşretti. Ve 1877 senesi iptidasında (Mülazım Laren’in Evlenmesi)’ni yazdı. Hikâyeci, bu sırada dairesinden iki aylık bir mezuniyet aldı. Ve yine şeflerinin tevcihine mahzar olarak maaşı sene iki bin yüz franga çıktı.

Fakat artık Mopasan [Guy de Maupassant], dairedaki hayatından usanmıştır. Pek az sonra (Ailede) isimli hikâyesinde şu satırları okuyoruz:

“Mösyö Karavan” bürolarda müstahdem memurların değişmeyen hayatını sürmüştü.

Otuz seneden beri her sabah, aynı yolda yavaş yavaş, her zamanki aşına çehreleri görerek evine dönüyordu:

Böyle muttarid bir hayat onu fena halde sinirlendiriyor ve memuriyetini terk etmek istiyordu. Fluber [Flaubert]’in delaletiyle çıkan hikâyelerinin verdiği muvaffakiyet onu bu fikre sevk ediyordu.

İki aylık mezuniyetini “Lueş” de geçirmesini tesviye ettiler. Buranın suları romatizmalara, asabi hastalıklarla malul olanlara iyi geliyordu. Mopasan [Guy de Maupassant] buraya 1877 senesi temmuzunun nihayetinde gitti ve oradaki ikametini

(Kaplıcalarda) isimli hikâyesinde “Marki dö Ruzveyir”ın jurnalinde hikâye etti:*Bu hikâye ilk defa; 24 Temmuz 1883’de (Gulva)da neşredildi.

“12 Temmuz 1880 Lueş’e gitmem icap ediyormuş! Hay Allah belasını versin! Bu mağmum, bu ölü şehirde uzun bir ay geçirmek... Burası şehirden ziyade küçücük bir köymüş... Evet, beni bir ay hapse mahkum ediyorlar.”

Marki dö Ruzveyir son dakikada, san sıkıntısını gidermek için beraberinde yirmi yaşlarında güzel “Bert”i götürür. Bilahare onunla evlenecektir; Marki’nin notları derhal değişiyor:

“26 Temmuz.-Löeş, söyledikleri gibi sıkıcı bir yer değil. Hayır, burası biraz vahşi fakat çok güzel...”

Bütün bunlar beni çok eğlendiriyor. Bert burada olmasaydı ne yapardım?”

Mopasan[Guy de Maupassant] ’ın hastalığı artıyordu. Ve artık dairede işlerini yarım bırakıyor, arkadaşlarıyla gürültü patırtı çıkarıyordu. Fluber [Flaubert]’e mektuplar yazdı ve çalıştığı dairenin monoton hayatını anlattı. Fluber [Flaubert]’in onun maneviyatını yükseltecek cevaplar vermesine rağmen Mopasan [Guy de Maupassant] 1879 tarihinde memuriyetinden istifa etti.

19 Şubat 1879’de (Geçmiş Zamanın Hikâyesi) isimli bir perdelik manzum komedisi “Jimnaz”a kabul edildi.

İki ay sonra da (8 Mayıs 1900) üstadı Fluber [Flaubert], talebesini muvaffakiyet yollarında gördükten sonra, gözlerini yumdu...

Artık Mopasan[Guy de Maupassant] muvaffakiyetten muvaffakiyete koşuyordu. Muhtelif mecmualarda mütemediyen hikâyeleri neşrediliyor ve her yerde onların ismi işitiliyordu.

Fakat günler geçtikçe asabı bozuluyordu. Nevrastaniye mübtela olan Mopasan [Guy de Maupassant] nihayet 1893’te hayatına nihayet verdi. Fluber [Flaubert]’den on üç sene sonra ölen Mopasan [Guy de Maupassant], eserlerinin mühim bir kısmını üstadını kaybettikten sonra yazdı.

Hikâyeleri muhtelif lisanlara tercüme edilmiştir. (Güzel Dost) isimli romanının Türkçe tercümesi vardır. Fakat maalesef tercümenin lisanı eskidir; aslındaki güzellik kaybolmuştur.

(Kalbimiz) isimli romanı da yevmi gazetelerimizden birinde tefrika edildi.

Mopasan [Guy de Maupassant] daha ziyade küçük hikâyeleriyle tanınmıştır. Onun büyük şöhreti romanlarından ziyade küçük hikâyelerinden ileri gelir.

Romanları şunlardır: Güzel Dost, Bir Hayat, Ölüm Kadar Metin, Kalbimiz, Piyer ve Jan [Pierre ve Jean], Bir Parisli Burjuvanın Pazarları.

Küçük hikâyeleri: Mis Harbiyet [Miss Harriet], Horla, Sol El, Akraba Efendi, Matmazel Fifi [Mademoiselle Fifi], Evet [ايوهت] Rondeli Hemşireler, Küçük Rok [La Petite Roque], Nafile Güzellik, Baba Milok, Gündüz ve Gece Hikâyeleri isimli ciltlerde toplanmıştır.

(Güneşte) ve (Serseri Hayat) isimli iki seyahatnamesi de vardır. Bilhassa (Güneşte) de çok güzel parçalar mevcuttur. Çölün vahşi güzelliği onun realist kalemiyle bambaşka bir çeşniye bürünmüştür.

Mopasan [Guy de Maupassant] realist üstadların büyüklerindedir. Eserleri hâlâ derin bir zevkle okunmaktadır. Fransa'da onun yerini dolduracak bir hikâyeci henüz çıkmadı. Üslûbu çok sade ve tabii olan Mopasan [Guy de Maupassant], kari zaptetmesini gayet iyi bilir. Tasvir ve tahlillerindeki kudret şayan-ı dikkattir. Âlemşümûl bir şöhrete haiz olan bu büyük muharrir bugün de şöhret ve kıymetinden bir şey kaybetmemiştir.

Ömer Bedrettin Uşaklı

CEYLAN SESİ

[Kenan Hulusi Koray, S.8, 1928, s.13-14]

Muharriri: Kenan Hulusi

Müş'irinin Tefrikası: 6

Acaba birden bire açılmış kollarına mı atılacak, ayaklarına mı düşecek, ince ve mühtezz tüylerle zambaklaşan ensesini mi öpecek; yoksa... kaskatı, dimdik mi duracaktı?

Sonra taaccüp ediyordu:

Ondan çok uzun bir zaman ayrı kalan bu erkek damarları, kapıyı açar açmaz nasıl olup da yataktaki vücudun yanına atılmamıştı. O zaman, geçen saniyelerin kadranlarda devreden acul zamanların girift heyecanlarla birbirine geçirdikleri esrarengiz ruh ânâtına karşı, derin, payanı olmayan sevinçler duydu.

Yatağı içinde yalnız sınırlarının arzusuyla yaşayan bu kadının bir kalbi var mıydı acaba? Eğer varsa, mutlaka, fizyolojik bir maddeden başka hiçbir şey değildi. Ve ruhla hiçbir münasebeti yoktu.

Ondan gerçi bir nefret duyuyordu şimdi... Lakin düşünüyordu: O, bir kadındı; her şeyi istediği gibi derhal katiyen girift bir maceraya sokabilir. Halbuki kısa bir zaman içinde hakiki aşkı yaşatan bu sükûn bu inziva damlarından sonra, ruhunda ani bir kasırganın fevranını hiçbir vakit istemezdi.

Ve kanı tuhaf bir galeyanla devrediyordu. Bütün hecireleri sınırlı bir el kesilmişti sanki... İçinde bir şey yalnız ceylanla baş başa kalmak için, bu vücudun aralarından mutlaka eksilmesi arzusuyla çarpıyordu. Aynı zamanda düşünüyordu ki; dünyada bir kadın öldürmenin verdiği zevkten daha leziz hiçbir şey olamaz. Bir kadın öldürmek; bu, tatlı bir arzudur ki, göz ani bir iştihakla döner, kalp ani bir ihtilaç içinde çarparken, damarlarınız başka bir cihanda ıtırlar veren çiçeklerin baygın kokularıyla hülyakâr ve bîhoş kalır.

Dünyada bir kadın öldürmenin verdiği zevkten daha leziz hiçbir şey olamaz. Soyunmuş bir kadın vücudu tasavvur ediniz ki, vücudunun kıvrımlarında sakladığı; katı fakat yumuşak, vazıh fakat sert, müphem fakat seyyal; bazen ezici bir gurur, bazen yaltaklanan bir iştihâ içinde “soyulmuş bir muz” haliyle şekil alıyor. Erkek vücudunuzun kavi asabında ani bir arzu gergin kımıldarken –hazırlanınız-. Biraz evvel gurur içinde muhteşem duran başı, şimdi göğsünüz üstüne birden bire düşecek; ruhunun donuk tatlı parıltısı, yüzünün dümdüz hatlarından, bir güvercin gülümsemesiyle uçacak, göğsü son bir arzuyla yerlere atılırken beli kıvrılacak ve kalçaları, artık kırılmış bir testi gibi sakın ve susuz kalacaktır. Yahut; bir hançerin kuvvetli darbesi, şimdiye kadar ram edemediğiniz kalbinden kendi içinde yaptığı kızıl yakutları, şiddetle çekilen bir dizi halinde fırlatacak, vücudu bir bir ve damla damla süslenecek...

-Ne güzel şey, diyordu. Ne güzel şey... Sonra, ne derin, ne tatlı zevki var.

Şuurunu kaybetmiş vücudunun, öldürmek için gerilen hareketiyle ileri atılırken, bir göz birden bire açıldı. Ve:

-Oh... Sen misin, diyordu bir dudak... Sen misin?

Bu, çok feci şeydir. Öldürmek istenildiği halde, herhangi bir sebepten öldürülememek, damarların sıkılmak arzusu yine damarların içinde hapsolünmek, feci şeydir. Başka bir vücudu sıkamayan damarlar, bu sefer kendi kalbini sıkar, damarların kanı kendi kalbine hücum eder ve bazen uyurken bile, boğazda bir şey – belki de muhayyel bir kan tazyiki- vücuda ani bir ürperti verir.

Yapılamayan şeylerin ruh içinde tazyiki bir faciadır şüphesiz... O zaman, gelecek dakikalardan beklediğiniz sükûn dudaklarda bir sigara olur; bir sigara ki mütemadiyen içilir, ciğerlerin en hurda köşelerine gidinceye kadarderin bir iç çekişle içilir ve beyin, tatlı bir sarhoşlukla bambaşa kalır...

Bir dudak “Sen misin” dedi ve kollar uzanan erkek başını, göğsü üstüne sımsıkı bir arzuyla çektiler.

Gözleri kapanmış kadın, baygın bir rehavet içinde yatıyordu.

2

Kimdi bu kadın? Elleri, öldürmek için giderken, gözlerini birden bire açan bu kadın kimdi? Aynı zamanda kollarının kavi ihtirasıyla, başını göğsü üstüne çeken, yüzünün en ince hatlarını, göğsünün beyaz ve yumuşak derisine adeta nakşetmek isteyen bu kadın kimdi? Nereden geldi buraya, niçin geldi, sebep ne, ne yapmak istiyor?

Garip şey... O kadını buraya gelmek için icbar eden bir kuvvet demi var? Nedir o kuvvet?

Bir rabıta mı?

Nasıl rabıta?

Meşru bir rabıta mı?

Oh... Gülünçtür bu... Meşru rabıtalar gülünçtür şüphesiz... Böyle rabıtalar gülünçtür ama, meşrudur işte...

Meşru... Şeri... Tuhaf... Ne garip tabirler...

Peki, bu rabıta bir şey mi icbar ediyor?

Şüphesiz... Ceylanın aşkını ona hiçbir zaman ihsas etmemeyi... Öldürülmediği takdirde ona, hiçbir şey ihsas olunmamak lazımdır... İsteddiği her zaman mutlaka öpülecek kızgın bir ateşle yanan damarları, üstüne soğuk sular dökülmüş gibi mutlaka teskin edilecek ve mutlaka bir yatak, derilerin meşru rabitasıyla sarsılacaktı.

Şu halde...

Şu halde duvarda bir saat var: Tannan bir ahenkle çalışıyor...

3

Bir sonbahar sabahının bulutlu rengi, güneşe kurumak için asılan ıslak patiska çarşaflar gibi yavaş yavaş, yer yer açılmıştır.

Taflan dallarının sıkı, girift yapraklarla ördüğü pencereden taze bir ziya, oynak süzölmelerle giriyor. Ve erkeğe; avuçlarında uzattığı kuru, siyah üzümüleri, bembeyaz dişlerin çitirdatarak yemesi öyle geniş bir haz veriyor ki... Fakat bu sakın seyrediş, bir yaz gününün birden bire değişen haliyle kasırgalaşıyor, o zaman, ceylanın çıplak vücudunu bir kol makinesinde sıkarken, dudakları, derin bir iştiyakla geziyor; sonra:

-Hayır diyor, inkar etme, biliyorum! Gözlerinde bir donukluk var bugün... Gözlerin bir kederle örtülü... Gözlerinde kıskanan bir örtü var ki bugün, ne kadar göstermek istemesen, bir dağ yamacının önünde, seni gözleri yaşlarla bağrına basan, bunu elbette anlıyor.

Biliyorum ki, saçları uçan rüzgârın elleriyle dağılmış bir kadın gözünde, bana karşı titreyen bir arzu gördüğün dakikadan beri, biliyorum ki gözlerin bir bulutla nemlidir. Fakat ben, onu hiçbir zaman sevmedim ki... Artık zihnimde, eski ve geçmiş günlerden yadigar ne fağfur bir sebu var, ne kristal şamdan, ne de yıldızlı geceler... Bugün damarlarımın arzusu kadın vücuduna karşı buzlaştı ve uyuşturdu artık...

Dün, yanımda soyunurken, muzlim ve muazzam bir gece altında ezilmiş cansız bir doktor gibiydim.

O, soruyordu!

-Niçin yardım etmiyorsun?

O vakit vücudumda biraz hareket görmüştüm; damarlarımdaki kan biraz muhteris seyelan eder gibi olmuştu; fakat yanına yaklaşıncı sinirlerim gevşemiş, kalbim durmuş ve kanım buzlaşmıştı.

Ben, onu kalbimle hiçbir zaman sevmedim; tıpkı onun gibi... Ve zaten bilmiyor musun ki şimdiki kadınlar kalplerini dudaklarında taşırlar... Ve o da, sadece bir kadındır. Bütün kadınlar kalplerini dudaklarında taşırlar. Damarlarının verdiği arzıyla yaşamak ihtirası, her kadının tahteşşuurunda gizlenmiş bir harekettir. Onu daima düşünürler ve daima hakikat yapmak isterler... Onu her tahayyül ettikleri zaman, vücutlarında bir haz, serin bir iştiha içinde erir... Ve herhangi bir sebeple derhal, sabahleyin doğan güneşler gibi; parlak, apaşık doğarlar.

Kenan Hulusi Koray

ALEVDEN MISRALAR

[Vasfi Mahir Kocatürk, S.8, 1928, s.14]

Dudak bükme gülerek yanan mısralarıma!
Bigane dizler sana, en sonra, kalp ağrıma.
Her gülüş bir ok gibi saplanırken bağrıma,
Haykırışım alevse bil ki içim yanıktır...

Ruhun duysaydı bir gün gam çekmenin tadını,
Ateşine düşenin anlardı maksadını .
Bu alevler semaya nakşedecek adını:
Söndürürsen hem bana hem kendine yazıktır...

Ben üstünde gül açan kimsesiz bir mezarım:
Göğsümde sensin ancak dünyada neyse varım.
Bilirim: Gün yüzüne kavuşursam yanarım,

Yine derim ki beni öldüren ayrılıktır...

Âlemde gönlüm gözüm görmedi böyle cellat:

Unutsam mahvolurum, ağlarım ettikçe yad;

Senden uzak kaldıkça her mısraım bir feryat,

Her kafiye sesimi boğan bir hıçkırıktır...

Vasfi Mahir Kocatürk

SENE-İ DEVRİYE

[Ömer Bedrettin Uşaklı, S.8, 1928, s.15]

A.C'den: Fransız şairlerinden biridir. Şiirlerini daima bu harflerle imzalamış ve edebiyat âlemine hakiki hüviyeti daima meçhul kalmıştır.

Baba, işitiyor musun? Hayalinle konuşmak için bir muzlim günde mukddes mezarına gelen bendim. Baba, bu kış sabahı, ıstırap çekmekten usanmış, kalbi matem içinde, herkesin önünde onu soğuk ve derinliğine nüfuz edilemez bir hale koyan, daima ayakta kalmaya ve daima doğru yürümeye macbur eden kahramanca riyasından vazgeçerek uzun işkencesinin sırrını sana anlatmaya gelen oğlundur.

Senin için, maskemi çıkarıyor ve susmaktan vazgeçiyorum. Senin için, ıstırabımı örten yapma gülüşümün hıçkırık halinde nihayetlenmesini müsaade ediyorum.

Baba, sana itiraf ediyorum ki bütün mücadelelerimden sonra ümitsizlik yegane kazancım oldu. Günlerce zaptedilmiş acı gözyaşlarımın yanaklarımın üzerinde serbestçe akmasına mani olmuyorum.

Kalbimi ve dimağımı sana çıplak olarak gösteriyorum: İkisinin de kanadığını seyret, ölümünün bana bıraktığı yaranın ne kadar geniş ve derin olduğunu ölç ve gör ki oğlun kimsenin haberi olmadan ne kadar ıstırap çekmiş.

Baba, işte on sene oluyor ki ebedi gece gözbebeklerini karanlıkla doldurdu. O melun günden beri, kışlar, yazlar mutad seyirlerine devam ettiler; saatler, sayısız saatler geçti; ışıklar ve karanlıklar birbirini takip etti; günler günler üstüne, aylar aylar üstüne birer birer başıma yığıldılar, kör ve sağır zaman hiçbir şeyin durduramadığı zaman “Ay”ı küremizin etrafında müteaddid defalar çevirirken on defa mevsimlerin devrini yaptı; sema yıldızlandı, toprak çiçeklendi, geveze müselsel akisli terennümüyle deniz muzdarip ruhumu salladı; fakat bu on sene zarfında hiçbir şeyi unutmadın. Acı ıstırabımın kuyusunu hiçbir şey dolduramadı. Hiçbir şey beni teselli edemedi!

Bugün dünden fazla muzdaribim ve her firari gün yaramı daha derinleştiriyor ve gecemi daha karartıyor. Bu müthiş! Fakat yine korkma, baba. Ağzımdan bir şikayet nidası kaçtığımı, inlediğimi, yalvardığımı, ağladığımı, katil talihten aman dilediğimi veya vazifemin ağır yükü altında eğildiğimi göreceklerini zannetme.

Hayır! Oğlun ne namert, ne alçak olabilir. O yaralı, kan içinde, mağlup, harap olmuş fakat dimdik, sonuna kadar bugüne tahammül etmesini bilecektir.

Tercüme Eden: Ömer Bedrettin Uşaklı

SEN

2

[Yaşar Nabi Nayır, S.8, 1928, s.15]

Her geçen gün, bir aşkın, gevşetirken bağını
Her geçen yıl aşkıma yeni bir hız bıraktı...
Onda bulmuş gibiydi hayatın menbaim,
Bu ateşle yanmasa kalbim vurmayacaktı.

Kalbim vahşi bir kuştı, kendi yurdunda sultan;
Onu mağrur yapmıştı güneşten ümidini kan...

Daha dün, bir çığ gibi, engin dağlardan
Bugün, karşında sakın bir su halinde aktı...

Hangi ruh seni duydu benim kadar derinden?
Hangi göğüste yandın böyle bir yangınla sen?
Ya benim gözlerimdir seni bambaşka gören,
Ya hepsinin gözleri sana görmeden baktı.

8 Teşrin-i Evvel 1928

Yaşar Nabi Nayır

BU YAZ DA GEÇTİ

[Cevdet Kudret Solok, S.8, 1928, s.16]

Bu yaz da geçti. Ve ben, bu defa, Boğaz'ın sularını buruşmuş bir kadifeye benzettim.

Gazino, her zamankinden çok daha تنها idi.

Oturduğum tahta masaya, eskiden ekmek kırıntılarını toplamak için kuşlar konardı; fakat bu cuma, üstünün kadehleri alınmış gibi, masalar ne kadar boştu, ya Rabbi!

O gün, içimde bir şeyin kırıldığını hisseder gibi oldum. Meğer, ben, bu kuşları ne çok seviyormuşum.

Esmer dama taşları gibi, tahta masanın üstüne dizilen bu saygısız misafirlere, ben, ne kadar alışmışım!

Az daha ileri baktım: Garson, bir tahta sıra kenarında esniyordu...

O zaman: -Eyvah, dedim. Bu yaz geçti, eyvah!

Ve kavimli bir yolda ağır ağır uzaklaştım. Vücudumda garip bir halsizlik vardı.

Garson, o tahta sıranın ucunda hâlâ esniyordu... Bu yaz da geçti.

Yeni sulanmış, kırmızı, temiz bir yolda gidiyordum. Sağımda, kimisi kuleli, kimisi kulesiz, küçük zarif köşkler var; yine sağımda, bu köşkların bahçe parmaklıkları...

Yol serin ve ben daima gidiyorum... Bahçe tarhları, bir Japon sanatkârının elinden çıkmış gibi, ne kadar ince kıvrımlarla açılıp kapanıyor ve birer gölge altına kurulmuş hamaklarda genç kadınlar kitap okuyor. Beyaz etekli bir kız, yanımda, bir demir parmaklığın çingırağını çekti... Ağaçların arasında sanki bir çocuk gülmüştü... Uzun ve mükerrer kahkahalar, taş merdivenin üstünde yuvarlandı...

Bu çingırak sedaları başlı başına bir mevsimdir. Onlar, yazın başka, ilkbaharda başka türlü öterler ve yaprak dökümünde böyle uzun ve mükerrer öterler ve taş merdivenlerden katıla katıla koşarlar. İşte onlar yazın başka, sonbaharda böyle başka türlü öterler...

Bu yaz da geçti.

Ve bu yaz hepsinden erken geçti. Tenha korularda, eskiden, billur çocuk kahkahaları vardı ve hıyaban uçlarında âşıklar dolaşırđı... Daha geçen gün birbirine sarılan dallar bugün soyunmuştu. Ve her visalin sonu gibi onlar da çıplak ve hazindi.

Bu uzun hıyabanda, o gün, terk edilmiş kadınlar gördüm ve bir tahta sıranın ucunda, saçından bir ak tel koparan metrukelerin hıçkırıklarını dinledim. Öyle genç âşıklar gördüm ki, bir ağaç dibinde, başı ve nihayeti olmayan bir şiirin hazin mısralarını okuyordu ve aşk ıstırabını visal zevkine değışenler gibi hep giribandır.

Bu kuytu hıyabandan sanki sarışın bir kadın geçmişti. Çünkü, havada o kadar nefis bir koku vardı. Hem öyle zannediyorum ki bu kadın biraz amber, biraz da günlük kokuyordu, ve insanın yüzünü ılık bir ten rayihasıyla okşuyordu...

Bu yaz da geçti.

Kuytu ağaçlıklarda öksüz, harap çeşmeler vardır. Tunç musluklarından ince fakat daimi bir su akar... Zayıf fakat uzun; yeknesak, fakat hazin bir su...

Tehi ve uzak bir köşede mütemediyen akan bir çeşmeden daha hazin ne vardır? Ve bu çeşmeler terk edilmiş üryan kadınları andırmaz mı?

Öyle üryan kadınlar ki, nadide yüzlerini sanki elleriyle kapamışlardır. Ve sanki, uzun saçlarının altında mütemediyen ağlıyorlar...

O gün, işte bu çeŐmelerde yüzümü gözümü yıkadım; alnımda,Őakaklarımda onların serin parmaklarını hissettim. Avuç avuç içtiğim bu sular bana az da acı geldi. Oradan garip bir yasla ayrıldım.

İçimde, bilmediğim yeni bir his ve dilimde o suyun acı lezzeti vardı.

Bu yaz, işte böyle hazin, kısa ve gamlı geçti...

15 Eylül 1928

Cevdet Kudret Solok

**EK : MEŞALE DERĐİSİ'NİN ÖN VE ARKA KAPAK
FOTOĞRAFLARI İLE YEDİ MEŞALECİLER**

208

آق بابا

پلار ايرسي، ريشه كوردى شه اولتور مزاج غزسي

چون دنيا وقوماني ائك نكتمل بر لسان ايله وائك ظريف رسال

ايله بيليرور

تورك ارباب وراميك ان قانس اضاغري هميدار شه طريفتر

نسخه ۵ غروشدور

تورگنده سه اي ۵۰۰۰ آي آبي ۲۰۰۰ غروشدور.

ايجي هلكاره سه اي ۱۰۰۰۰ آي آبي ۶۰۰۰ غروشدور

پيرى مشعل

مدهكك حيا شاعري طرفين ندر

ايراش شه آكاي

توج هر كوي

احد حله كماله سي

ديتال ۵۰ غروش

شفق ماين

مايرك ان قيسيد

رنگ

توقر

لنت

برون مايره ناكسه

تاريخ: ۱۹۶۸ - ۱۵ غروش

پونسه مزوره: اجمال مشعلسي حقه رشاد توري بلك برون شايان دقت فكرتوري

209

آق بابا

پلار ايرسي، ريشه كوردى شه اولتور مزاج غزسي

چون دنيا وقوماني ائك نكتمل بر لسان ايله وائك ظريف رسال

ايله بيليرور

تورك ارباب وراميك ان قانس اضاغري هميدار شه طريفتر

نسخه ۵ غروشدور

تورگنده سه اي ۵۰۰۰ آي آبي ۲۰۰۰ غروشدور.

ايجي هلكاره سه اي ۱۰۰۰۰ آي آبي ۶۰۰۰ غروشدور

پيرى مشعل

مدهكك حيا شاعري طرفين ندر

ايراش شه آكاي

توج هر كوي

احد حله كماله سي

ديتال ۵۰ غروش

شفق ماين

مايرك ان قيسيد

رنگ

توقر

لنت

برون مايره ناكسه

نومرد ۳

غروش ۱۵

تاريخ: ۱۹۶۸ - ۱۵ غروش

پونسه مزوره: اجمال مشعلسي حقه رشاد توري بلك برون شايان دقت فكرتوري

